

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Дванаеста седница

(19 јула 1946)

Почетак у 17,30 часова.

При уласку у дворану, чланове Савезне владе и чланове Претседништва Савезног већа на челу са претседником Владимиром Симићем народни посланици поздрављају аплаузом.

Претседавао претседник **Владимир Симић**.

Претседник: Отварам дванаести редовни састанак I редовног заседања Савезног већа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије. Записник данашње седнице водиће секретар Љубчо Арсов. Изолите чути записник прошле седнице.

Секретар Љубчо Арсов чита записник једанаестог редовног састанка.

Претседник: Да ли има примедба на прочитани записник? (Нема). Примедба нема, објављујем да се записник оверава.

Изволите чути саопштења. Одбор за молбе и жалбе Савезног већа подноси Савезном већу на решење свој извештај и предлог Закона о изванредној државној помоћи која се додељује лицима којима је та помоћ обустављена на основу прописа члана 13 Уредбе о установљењу права на пензију, и то Милки удови Петра Кочића из Београда и другима. Овај је извештај штампан и раздељен народним посланицима, а ставиће се на дневни ред кад Веће о томе донесе одлуку.

Молбе народних посланика за отсуства: Воја Лековић моли 10 дана отсуства због хитних послова; Душан Новаков

моли отсуство са седница од 19-и 20 јула због болести. Предлажем Савезном Већу да се тражена отсуства одобре. Прима ли Савезно веће овај предлог? (Прима). Објављујем да је Савезно веће одобрило тражена отсуства.

Влада ФНРЈ доставља Савезном већу на потврду уредбе донете на основу Закона о овлашћењу Влади ФНРЈ за доношење уредаба по питањима из народне привреде, за време од 8 фебруара 1946 до данас. Списак ових уредаба, заједно са спроводним писмом, штампан је и раздељен народним посланицима. Обзиром на важност ових уредаба за народну привреду, предлажем Већу да ове уредбе потврди. Списак уредаба се налази код народних посланика, све су из области привредног живота, и питам да ли Савезно веће ове уредбе одобрава? (Одобрава). Има ли кога да не прима уредбе? (Нико се не јавља). Објављујем да је Савезно веће потврдило уредбе из области народне привреде које је доставила Влада ФНРЈ, и то од броја 1 до закључно броја 26. (Видети прилог на крају књиге).

Веће народа Народне скупштине ФНРЈ, у смислу члана 63 Устава, доставило је Савезном већу на решавање предлог Закона о јавном тужиоштву, онако како је усвојен у Већу народа. Мени је част извести Савезно веће да сам упоредио текст примљеног законског предлога са текстом истог законског предлога који је усвојен у Савезном већу и утврдио сам да су текстови потпуно истоветни. Стављам овај извештај Већу на гласање. Да ли прима Веће извештај Претседништва о томе да је овај предлог истоветан са предлогом Закона о јавном тужиоштву који је у овом Већу изгласан? (Прима се). Има ли ко *против*? (Нема). Пошто је Веће примило извештај о идентичности текстова, објављујем да је Закон о јавном тужиоштву у Народној скупштини коначно усвојен и, у смислу члана 45 Пословника, биће достављен Президијуму Народне скупштине ради проглашења.

Исто тако Веће народа Народне скупштине ФНРЈ доставило је, у смислу члана 63 Устава, Савезном већу на решавање и предлог Закона о државним службеницима онако како је усвојен у Већу народа.

Част ми је извести Веће да сам упоредио и текст овог законског предлога са текстом истог законског предлога који је усвојен у Савезном већу и да сам установио да су текстови оба законска предлога у свима члановима иден-

тични, сем што је у тексту Већа народа после члана 100 додат и члан 101 који гласи:

„Док се не донесу закони народних република (чл. 93 овог закона), окружни извршни одбори и извршни одбори градова са степеном округа, могу овластити претседника и секретара да заједнички доносе решења о службеничким односима, осим за службенике I и II врсте из чл. 12 став 2 овог закона“.

Позивам известиоца Законодавног одбора да изјави да ли он овај члан прима и да ли се саглашава.

Известилац Моша Пијаде: Примам овај члан који је донет у Већу народа.

Претседник: Пошто известилац прима овај члан, ја ћу га прочитати још једанпут (чита члан 101). Прима ли Веће нови члан 101 онако како је усвојен у Већу народа? (Прима). Да ли неко не прима овај члан 101 онако како је усвојен у Већу народа, и како сам прочитао? (Нико се не јавља). Пошто је Веће једногласно прихватило члан 101 онако како је усвојен у Већу народа, а пошто сам утврдио да су текстови осталих чланова истоветни, стављам на гласање цео извештај Претседништва о истоветности текстова законских предлога. Прима ли Веће тај извештај? (Прима). Има ли неко да не прима? (Нема). Пошто је Веће једногласно примило извештај Претседништва о истоветности законских текстова, то је Закон о државним службеницима коначно и дефинитивно примљен у Народној скупштини и биће, у смислу члана 45 Пословника, упућен Президијуму Народне скупштине ФНРЈ ради проглашења.

Претседништво Савезног већа примило је петицију професора Правног факултета: др Јована Ђорђевића, др Михаила Константиновића, Сретена Вукосављевића и других о додељивању помоћи незбринутим породицама почивших Ђорђа Тасића и Михаила Илића, бизских професора Универзитета, које су Немци стрељали за време окупације.

Ова молба биће упућена Одбору за молбе и жалбе.

Прелазимо на дневни ред. На дневном је реду претрес Основног закона о државним привредним предузећима. Известилац Законодавног одбора Савезног већа је народни посланик Ђуро Салај. Молим народног посланика Ђуру Салаја да саопшти извештај Законодавног одбора. (Риста Антуновић тражи реч). Има реч Риста Антуновић.

Риста Антуновић (*Изборни срез Лесксвац — град, НР Србија*): Предлажем да се овај извештај не чита, пошто је већ раздељен народним посланицима.

Претседник: Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Објављујем да је овај предлог примљен. (Извештај Законодавног одбора видети као прилог на крају књиге).

Izvestilac Đuro Salaj (*Izborni srez Slavonski Brod, NR Hrvatska*): Drugovi narodni poslanici, poslije donošenja Zakona o opštedržavnom planu neminovno se nametala potreba donošenja Zakona o državnim privrednim preduzećima, jer bez takvog zakona teško bi bilo zamisliti uspješno provođenje naše privrede na planski kolosjek. Dosadašnja praksa u upravljanju preduzećima uveliko je ometala pravilan rad državnim preduzećima. U odsustvu individualne odgovornosti direktora za rad preduzeća, odsustvu finansijske i gvozdene radne discipline, vrlo često napori radnika u preduzeću nisu davali očekivane rezultate.

Ovaj predlog Osnovnog zakona o državnim privrednim preduzećima predstavlja odlučan korak napred ka daljem sredivanju odnosa u našim državnim privrednim preduzećima.

Ministar industrije Savezne vlade i pretsjednik Privrednog savjeta drug Kidrič iscrpno je izneo u svom obrazloženju osnovne karakteristike ovog zakona tako da nema potrebe detaljno se upuštati u njegovo rasmatranje. Stoga ću se ograničiti samo na neke zakonske odredbe koje se odnose na rad sindikata u preduzećima.

Prema nacrtu ovog zakona svako državno privredno preduzeće predstavlja samostalnu jedinicu kojom upravlja direktor i on je odgovoran samo državnom organu koji rukovodi preduzećem. Ova odredba odlučno lomi sa štetnom praksom koja je dosada postojala u mnogim državnim privrednim preduzećima. Nisu bili retki slučajevi da se direktor, osećajući se nesigurnim u svojim odlukama, zaklanjao za leđa sindikalnih organizacija u preduzeću, prepuštajući da one donose odluku po čisto administrativno-upravnim poslovima preduzeća. Isto tako nije bio redak slučaj da su sindikalne organizacije nametale direktoru svoju volju. Razumljivo je da takvo stanje nije moglo uticati pozitivno na razvoj i unapređenje preduzeća.

Ovim zakonom se konačno postavljaju stvari na svoje mjesto. Direktor je lično odgovoran za upravljanje preduzećem državnom organu koji rukovodi preduzećem, a svi radnici i službenici odgovorni su za svoj rad neposredno direktoru. Zakonski predlog daje sindikalnim organizacijama u preduzeću puno

pravo da podnose direktoru preduzeća predloge po pitanju povećanja produktivnosti i efektivnosti rada, bolje organizacije rada, poboljšanja uslova rada i životnih uslova radnika i namještenika, a takode i po personalnim pitanjima. Ali to ne znači da je direktor dužan sve predloge sindikalnih organizacija usvojiti. Sindikalne organizacije i radnički povjerenici kada zapaze nepravilnosti u radu preduzeća i direktora, oni po ovom zakonu imaju pravo i dužnost da o tome obavijeste administrativno-operativnog rukovodioca i više državne organe. Na taj način će se omogućiti brzo uklanjanje nepravilnosti u radu preduzeća.

Po ovom zakonu se u svakom državnom preduzeću može postaviti stručni savjet kao savjetodavni organ u svim važnijim pitanjima koja se odnose na rad preduzeća. U stručni savjet preduzeća sindikalne organizacije određuju jednog svog predstavnika, dok ostale određuju državni organi iz redova rukovodilaca pojedinih grana poslovanja u preduzeću. Rad stručnog savjeta ima savjetodavni karakter. Ako se direktor ne slaže sa mišljenjem stručnog savjeta, sprovodi se direktorova odluka, ali stručni savjet ima pravo i dužnost da o tome obavijesti nadležni državni organ.

Ovim se zakonom unosi red u finansisko poslovanje preduzeća. Finansisko poslovanje vrši se na osnovu finansiskog plana. Preduzeće razrađuje na osnovu godišnjeg finansiskog plana svoj tromjesečni finansiski plan, koji odobrava nadležni administrativni rukovodilac. U finansiskom planu određuje se takode kako će se rasporediti dobitak preduzeća. Prema odredbama ovog zakona, dobitak se može upotrebiti na povećanje obrtnih sredstava, finansiranje investicija, u korist fonda rukovodstva preduzeća i u korist budžeta organa koji je preduzeće osnovao.

Fond rukovodstva preduzeća služiće za izgradnju radničkih stanova, kulturnih i socijalnih ustanova za radnike i službenike preduzeća (obdaništa, klubova, menzi, itd.), za premiranje udarnika, novatora, racionalizatora i pronalazača, za stručno usavršavanje radnika i službenika i tome slično.

Ova zakonska odredba još će više razviti kod radnika i službenika elan i požrtvovanost u radu, jer će svaki radnik i službenik znati da ukoliko preduzeće bude rentabilnije, utoliko će veće sume moći biti izdvojene u fond rukovodstva preduzeća, koji će služiti za ostvarenje boljih kulturnih i socijalnih uslova radnika u preduzeću.

Ovaj zakon predviđa takode i stvaranje centralnog fonda preduzeća kod administrativno-operativnog rukovodstva iz koga će se moći davati nagrade rukovodiocima preduzeća. Time će i rukovodioci preduzeća biti zainteresovani da preduzeće kojim oni upravljaju što bolje radi, jer će od toga i oni imati neposrednu materijalnu korist.

Unošenjem reda u naša državna preduzeća postići ćemo njihovo pravilno funkcionisanje i razvijanje, a time i dalje jačanje državnog privrednog sektora. Ovaj zakon to u punoj mjeri osigurava, zato ću u cjelini glasati za njega i pozivam sve poslanike da to i oni učine. (Živo odobravanje).

Претседник: Пре него што пређемо на начелну дискусију по овом законском предлогу, имам да саопштим да је Министар индустрије упутио Претседнику Савезног већа следећи акт:

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФНРЈ
БЕОГРАД

На основу Пословника Вашег дома, по овлашћењу Претседника Владе ФНРЈ, као предлагач предлога Основног закона о државним привредним предузећима, изјављујем да се слажем са изменама и допунама које су учињене у Законодавном одбору.

Истовремено слободан сам да Вас известим да по овлашћењу Претседника Владе ФНРЈ предлагем предлоге амандмана уз предлог овог закона, у којима су прихваћене измене и допуне које су учињене у Законодавном одбору, са допуном уз чл. 4 закона, која се показала као неопходна.

Молим Вас да приликом расправљања предлога Закона о државним привредним предузећима саопштите Вашем дому уз одговарајући члан и предложени амандман, а повереник Владе даће потребна обавештења.

Прилажем уз ово писмо списак амандмана.

Смрт фашизму — Слобода народу !

Министар индустрије ФНРЈ
и Претседник Привредног савета

Борис Кидрич, с. р.

У другом акту Министар индустрије Владе ФНРЈ, у смислу прописа чл. 29 Пословника нашег дома, одредио је за повереника Владе др Јована Ђорђевића, секретара Коми-

тета за законодавство и изградњу народне власти, и Звонка Морића, помоћника Претседника Привредног савета, који ће у случају потребе давати сва потребна обавештења. Амандмани ће бити читани код односних чланова.

Приступамо начелној дискусији по предлогу Закона о државним привредним предузећима.

Има реч министар индустрије Борис Кидрич

Ministar industrije Boris Kidrič (*Izborni srez Ljubljana I, NR Slovenija*): Drugovi narodni poslanici! Kada usvajamo Zakon o državnim privrednim preduzećima, moramo se svakako zaustaviti i na opštoj problematici naše privrede. Naši zakoni, naime, nisu jedna birokratska stvar namenjena sama sebi, već imaju svoj izvor u živoj našoj problematici. Oni dovode pravne i organizacione forme u saglasnost sa našim faktičkim stanjem, u saglasnost sa našom novom sadržinom.

Problematika naše privrede jedno je od najopširnijih poglavlja u našoj državnoj izgradnji. O njoj bi se moglo govoriti satima i danima. Satima i danima mogli bi govoriti o našim uspesima, pa i o našim greškama, o teškoćama sa kojima imamo da se borimo. Neću tu da navodim dosadašnje uspehe naše privrede, koji su svakako ogromni i koji se naročito odražavaju u brzom tempu obnove, u besprimernom elanu naših narodnih masa, u stabilnosti naših finansija i u mogućnostima da zaista predemo na dela velikog stila i na privrednom području. Dozvolite mi, da se danas ograničim samo na jedno pitanje, koje je, po našem mišljenju, osnovno pitanje u problematici naše privrede, a to je pitanje protivrečnosti između sadržine naše nove društveno-ekonomske strukture i između organizacionih formi i finansijskih metoda, koje mi sada primenjujemo.

Neće biti suvišno, ako se za načelnu ocenu osnovnih pitanja naše privrede bar letimice osvrnemo na klasičnu metodu političke ekonomije: na analizu cene i njene strukture.

Kod specifične društveno-ekonomske strukture naše zemlje kod postojanja tri sektora — državnog, zadružnog oslobođenog na državni i privatnog — uz istovremenu vlast radnog naroda, za nas su, pre svega, interesantne: 1) struktura cene na području državnog sektora; i 2) struktura cene na onim područjima gde se sva tri sektora dodiruju i više ili manje neposredno utiču jedan na drugog.

Ako hoćemo da odredimo i analizujemo unutrašnju, sadržajnu stranu u strukturi naše cene, moramo konstatovati pre svega, da je državni sektor uz istovremenu vlast radnog naroda

po svojoj biti — izrazito društveni sektor. Njegova se izgradnja zajedno sa izgradnjom zadružnog sektora nužno razvija u pravcu socijalističke izgradnje naše zemlje, a ne — što mnogi pogrešno misle i još više pogrešno rade — u pravcu izgradnje nekakvog »državnog kapitalizma«. Akumulacija kao vanredno važan faktor u strukturi cene je na području državnog sektora izrazito društvena akumulacija nasuprot sadržaju i ciljevima kapitalističke akumulacije. Njen osnovni cilj su društveno korisne investicije kapitala u podizanje opšteg životnog standarda radnog naroda. U skladu sa Ustavom FNRJ koji zajemčuje privatnu inicijativu i privatnu preduzimljivost, ali u isto vreme traži nad njom kontrolu i ograničenje njenog eksploatatorskog karaktera i obima, kapitalistička akumulacija se i na privatnom sektoru kreće samo u dozvoljenim granicama. Kako porez na poslovni promet, tako i porez na dohodak i druge vrste državnih dažbina imaju za posledicu da se priličan deo akumulacije sa privatnog sektora sliva u opštedržavnu, a to znači u društvenu akumulaciju sa društveno-konstruktivnim ciljevima.

U društveno-ekonomskoj strukturi naše zemlje, dakle, opšta društveno-ekonomska zakonitost kapitalističkog sistema nije više — neograničeni gospodar. Ona je sačuvala svoju delimično ograničenu važnost na privatnom sektoru, odakle neprekidno žilavcem istrajnošću i pronicljivošću pokušava da ofanzivno prodre na ostala dva sektora, ali je u isto vreme na državnom i na njega oslonjenom zadružnom sektoru nikla nova društveno-ekonomska zakonitost koja je postala merodavna za naš privredni razvitak. Razumljivo je, da mora nova društveno-ekonomska zakonitost — u borbi neprekidno utvrđivati i ofanzivno razvijati svoj merodavni karakter.

U pogledu strukture naše cene treba dakle konstatovati, da izvesni njeni elementi, pretežno ili manjim delom, pre ili docnije, već prema stepenu i metodi naše organizacije i našeg finansiskog sistema, ali svakako jednom društveno-ekonomskom zakonitošću — slivaju se u državnu, a to znači u društvenu akumulaciju.

Takva je unutrašnja, sadržajna strana u strukturi naše cene na području državnog sektora i na onim privrednim područjima gde se sva tri sektora dodiruju.

Pogledajmo sada njenu organizacionu i finansisku stranu. U tom pogledu naša cena sastoji se od sledećih elemenata:

- 1) produkcionim troškovi,
- 2) bruto dobiti produkcionog preduzeća,
- 3) porez na poslovni promet,

- 4) bruto dobit preduzeća-grosista,
- 5) bruto dobit maloprodavca,
- 6) razne vrste posrednih poreza i trošarina fiskalnog ka-

aktera koji se na ovaj ili onaj način pojavljuju u redu gore pomenutih elemenata.

Pri tome produkcionim troškovima kao početni element — a naročito ukoliko se radi o polufabrikatima — i pored toga mogu još sami po sebi sadržati, izuzev petog, sve ostale gore pomenute elemente obične cene, tako da se u krajnjem slučaju ova skala udvostruči. Dodati treba još činjenicu da preduzeća — grosisti i maloprodavci bruto zaradu obično zaračunavaju na produkcionu cenu plus dažbine i sve druge promene neprodukcionog karaktera, pa da slika bude potpuna.

Nije potrebna neka naročita ekonomsko-teoretska obrazovanost da bi se moglo uočiti kako su organizacione forme naše privrede i metode akumulacije danas još u izrazitoj protivrečnosti sa unutrašnjom težnjom razvoja i društvenim karakterom akumulacije na državnom sektoru i preko državnog sektora. Način kako nastaje naša cena, njena organizaciona i finansijska strana u oštroj, apsurdnoj je protivrečnosti sa njenom društveno-ekonomskom sadržajnom stranom. Dok sadržajna strana odgovara društvenom karakteru našeg državnog sektora, dotle organizacione forme i metoda akumulacije odgovaraju pre svega kapitalističkom karakteru privatnog sektora. Neizbežna posledica toga jeste da se u krajnjem rezultatu ne jačaju državni i na njega oslonjeni zadružni sektor kao društveni sektori, već da privatni sektor vuče korist na račun državnog i zadružnog.

Ne radi se ovde o vulgarnoj kritici postojećih organizacionih oblika naše privrede i metoda naše akumulacije. Treba konstatovati svakako da mi bez njih u prvoj godini posle oslobođenja ni u kom slučaju ne bi bili sposobni za obnovu, a ni za stabilizaciju našeg novca i uspostavljanje najnužnijih rezervi za kapitalnu izgradnju u bliskoj budućnosti. Radi se, međutim, o konstataciji, da je došlo vreme, kada treba početi s tim, da se sazrela i prezrela protivrečnost sistematski, svom ozbiljnošću i što hitnije ukloni.

Ograničiću se u daljem izlaganju na četiri glavna kompleksa:

- 1) — Dobit naših državnih trgovačkih grosista.

Dobit državnih trgovačkih grosista još uvek je glavna finansijska i organizaciona forma koja unosi stare kapitalističke metode u naš državni sektor, a time u celokupnu našu pri-

vredu. Za kapitalistički sistem tipično je da se višak vrednosti deli i na trgovačku dobit. Učešće trgovine u dobiti obično je utoliko veće, ukoliko je primitivnija forma eksploatacije, ukoliko je niži organski sastav kapitala, ukoliko je niži stepen industrijalizacije.

U našoj društveno-ekonomskoj strukturi trgovačka dobit državnih grosista u cilju akumulacije — ukratko rečeno suvišna je. Mnogi su, doduše, mišljenja da je trgovačka dobit državnih grosista ujedno i forma naše državne tj. društvene akumulacije. Ne može se poricati da se naša akumulacija dosada sprovedila, i to često i uspešno sprovedila i putem trgovačke dobiti, ali u isto vreme ne valja tvrditi, da se ona još i danas ovim putem vrši uspešno i stvarno u smislu prave društvene akumulacije. Naša državna akumulacija iziskuje pre svega svoj linearni izvor u produkciji. U celokupnom smislu naše društveno-ekonomske i političke strukture leži naime, da je društveno koristan rad izvor društveno korisne akumulacije i društveno korisnih investicija koje potiču iz nje. Akumulacija trgovačkim putem — iako se na kraju krajeva nekako sliva u državnu kasu, ipak pokriva taj linearni izvor i unosi u naš akumulacioni sistem stari kapitalistički duh. Takve vrste akumulacija sprečavaju pregled društvene rentabilnosti produkcionog preduzeća i njegovo svestrano uključanje u opštedržavni privredni, a to znači i u finansijski plan. Ona isključuje svako sistematsko planiranje cene. S jedne strane ona ogromno podiže cene široke potrošnje i time usporava podizanje životnog standarda narodnih masa, a s druge strane, ima za posledicu, da priličan deo državne akumulacije putem maloprodaje ponovo odlazi u privatne ruke.

Akumulaciju preko državnih grosista treba, dakle, do kraja ukloniti.

Postići moramo, da će se naša cena u prodaji na malo sastojati uglavnom od sledećih elemenata:

- 1) od produkcionih troškova;
- 2) od određene i regulisane dobiti produkcionog preduzeća. Iz čisto državnih preduzeća veći deo ove dobiti slivaće se u opštu akumulaciju, a drugi će ostati za manje unutrašnje investicije ostavljene inicijativi, za amortizaciju i fond direkcije. Iz mešovitih i privatnih preduzeća određeni deo dobiti odlaziće u obliku poreza na dohodak u opštu akumulaciju;
- 3) od poreza na poslovni promet kao osnovnog regulatora u našoj politici cena i osnovnog izvora opšte akumulacije na bazi industrijske i zanatske produkcije;

4) od određene i kontrolisane dobiti privatnog maloprodavca, dobiti koja po svom obimu zapravo više ne spada u područje akumulacije.

Iz svega ovoga proizilazi:

1) da treba ograničiti broj državnih grosista na najnužniji minimum te im i u ovom obimu oduzeti svaki monopolistički karakter;

2) da će tamo, gde će državni grosisti ostati, oni moći svoje poslovne planove da sastavljaju samo na bazi režiskih troškova. Dozvoljena marža nikako ne sme omogućavati akumulaciju i može pored režije sadržavati isključivo sredstva, koja služe ličnom stimulusu osoblja i podizanju kulturnog kao i poslovnog nivoa radnje. Isto važi za detaljiste državnog sektora;

3) da prodaju na veliko moraju u što većoj meri organizovati industrijska preduzeća sama, a režiske troškove priključiti opštoj masi produkcionih troškova.

II) — Pitanje »rentabilnosti po svaku cenu«.

Ako smo hteli da sprečimo neplansko i neodgovorno rasipanje i među naše privredne državne radnike, a unesemo preko potreban privredni duh, ukratko, ako smo hteli obezbediti osnovnu akumulaciju, bilo je u prvom periodu obnove nažno da se pitanju rentabilnosti naših preduzeća uopšte uzeto, dade što veći značaj.

Takav značaj, međutim, u praksi se izrodio u svoju krajnost. U nedostatku privrednog plana, u nedostatku pravih iz plana ili bar iz orijentacionih brojeva proizlazećih merila, koliko daleko treba da se proteže rentabilnost ovog ili onog preduzeća odnosno, da li se u celokupnom sistemu naše privrede, akumulacije i projektovane kapitalne izgradnje isplati možda i manje rentabilno ili čak nerentabilno i pasivno preduzeće odnosno privredna grana — naša su preduzeća a tako isto i privredna ministarstva uletela u »rentabilnost po svaku cenu«, u visoku rentabilnost na individualnoj osnovi i bez obzira na privrednu celinu. Razumljivo je da smo baš zbog toga — s obzirom na celinu — često postigli baš suprotno od onoga što smo hteli postići »rentabilnošću po svaku cenu«. Individualna »rentabilnost po svaku cenu« je unapred isključila svako sistematsko planiranje cene.

Nema nikakve sumnje, da moramo od metoda »rentabilnosti po svaku cenu« odmah preći na orijentacionu analizu, koja

će nam dati osnovni pravac za našu politiku cena. Pri tome možemo već danas naglasiti, da će se politika cena razlikovati između tri kategorije. Prva će kategorija biti kategorija sredstava za proizvodnju i produkata teške industrije kao i raznih polufabrikata, što sve mora imati nisku cenu i biti eventualno čak i nerentabilno ili deficitno, ako nećemo da se anarhično diže celokupnost naših cena a da i pored toga ne postignemo neku veću državnu akumulaciju. Druga će kategorija biti kategorija proizvoda široke potrošnje koji će, s jedne strane, omogućavati znatniju akumulaciju, a s druge strane, s obzirom na potrebe širokih narodnih masa, iziskivati srazmerno niske cene. U treću kategoriju spadaće svi ostali proizvodi, na koje će se s obzirom na naše privredno stanje gledati naročito kao na izvor akumulacije.

III) — Pitanje plana.

Činjenica je, da se kod nas o planskoj privredi mnogo govori, ali da naše privredne ustanove još uvek nisu počele sistematski da prelaze na plan. Nedostatak planova — ne samo opšteg i celokupnog već i pojedinačnih, tj. planova sa pojedinih ograničenih privrednih područja — spada među osnovne uzroke, zbog kojih organizacioni oblici naše privrede i metodi akumulacije ne odgovaraju našoj društveno-ekonomskoj sadržini. Naše privredne ustanove treba da prestanu sa pasivnim čekanjem na opšti privredni plan. Taj opšti privredni plan neće, naime, jednog lepog dana, nastati sam po sebi, već on može jedino da bude rezultat sistematskog prelaza u plansku privredu, istrajno rasti iz pojedinačnih planova, orijentacionih brojki i analiza. Ovde se svakako ne radi samo o nedostatku iskustva, koje nam nesumnjivo isto tako otežava sastavljanje jedinstvenog i opšteg privrednog plana, već se radi u prvom redu o činjenici, da naša društveno-ekonomska struktura obuhvata tri privredna sektora, a ne samo jedan tj. državni. Naša privreda je u procesu i podvrgnuta je dubljim promenama ne samo tehničkog već i društveno-ekonomskog značaja. Prema tome i naša društveno-ekonomska struktura sama po sebi iziskuje specifični rast našeg privrednog plana. Stvaranje privrednog plana treba da bude jedinstveni proces stvaranja pojedinih planova, i stvaranja opšteg plana.

Za sve one grane pa i za sve one pojedinačne radove gde smo već u stanju da stvorimo plan — a takvih već ima priličan broj — treba preći na plan odmah, iako će ti planovi biti samo pojedinačni i imati samo ograničeni obim. Pojedinačni planovi

pretstavljaju, naime, danas jedini uslov i metod — opšteg plana. Ravnotežu između pojedinih planova, ocenu prioriteta treba sprovesti na osnovu takozvanih orijentacionih brojeva i analiza, koji su analitičko sredstvo za ocenjivanje opravdanosti ove ili one kapitalne investicije, za ocenjivanje odnosa i međusobnih uticaja između privrednih grana i kao takvi prelazni stepen pre donošenja opšteg i jedinstvenog privrednog plana.

IV) — Naš finansiski sistem.

Rezultati naše finansiske politike iznenadili su svet i postigli priznanje čak kod nekih naših ogorčenih neprijatelja. Rezultati naše finansiske politike nesumnjivo spadaju među naše najveće privredne uspehe. Uprkos tome moramo danas konstatovati, da stepen razvitka naše privrede već iziskuje dublje promene u finansiskom sistemu. Protivrečnost o kojoj smo govorili gore i koja pretstavlja osnovnu protivrečnost u našoj privredi, iziskuje već, da naš finansiski sistem do kraja saobrazimo sadržini naše društveno-ekonomske strukture. Naš budžet ne sme više biti, a ne treba ni da bude samo jedan administrativni budžet, već treba da pretstavlja finansiski plan naše privrede. Poreski sistem moraćemo saobraziti karakteru i potrebama naše društvene akumulacije. Porez na poslovni promet treba da postane zaista osnovno sredstvo akumulacije, osnovni regulator u našoj politici cena i osnovni regulator — na temelju jednog odgovarajućeg republikanskog i lokalnog učešća — u sistemu jedinstva naše privrede i privredne ravnoteže između pojedinih republika. Porez na dohodak moraćemo uglavnom da ograničimo na poljoprivrednu i zanatsku proizvodnju kao i na privatna i mešovita preduzeća. U čisto državnim industrijskim preduzećima porez na dohodak već danas je suvišan; ovde porez na dohodak krije u sebi neposredno naličje cene i akumulacije, pretstavlja uvijeno sredstvo akumulacije i, bez potrebe, unosi dobitnički duh u komercijalno vođstvo preduzeća.

Kao što je usredotočenje osnovnih finansiskih izvora, naročito zbog potrebe za velikim investicijama opštedržavnog značaja, temeljni naš zadatak, tako ćemo morati shodno federativnoj izgradnji naše zemlje što pre ojačati i materijalnu bazu naše federacije. Republike i lokalni odbori dobiće Zakonom o državnim preduzećima dobit svojih preduzeća u svoje ruke neposredno, a ne samo putem kreditiranja. Celokupan naš finansiski sistem traži takvu izgradnju, koja će, s jedne strane, u najvišoj meri obezbediti finansisko i time privredno jedinstvo naše zemlje i opštedržavne kapitalne investicije kao najvažnije,

a s druge strane pružati u okviru našeg privrednog jedinstva i realnih mogućnosti što više uslova za stvaralačku privrednu inicijativu naših republika i manjih administrativnih jedinica.

V) — Produkcioni troškovi.

Prekomerna visina i anarhična neravnomernost produkcionih troškova vanredno je jak činilac u protivurečnosti naše privrede, o kojoj je bilo reči na početku. Objektivni uzrok za visoke produkcijske troškove i za anarhičnu neravnomernost u organskom sastavu kapitala jeste nedovoljna industrijska razvijenost naše zemlje. Osnovni objektivni uslov za dalje uspehe u društveno-ekonomskom razvitku koji je otpočeo kod nas je, prema tome, industrijalizacija naše države. Onaj koji ovo ne shvata neće shvatiti ništa u našem ekonomskom, a ni u našem društvenom zbivanju. Industrijalizaciji naše države moraće se, dakle, u bližoj budućnosti posvetiti sva naša privredna politika.

Pred nama su danas sledeći neposredni zadaci: što brža racionalizacija postojeće produkcije, dosledno uvođenje normi, takva organizacija naših državnih preduzeća koja će im zagantovati nesmetan i uspešan rad, veće investicije u javne radove i neodložno izvođenje onih javnih radova naročito drumova koje smo u stanju odmah sprovesti. U interesu radnog naroda i njegove države jeste da i društvene organizacije, a naročito sindikati, posvete ovim zadacima sve svoje snage. Što veću pažnju moramo obratiti preduzećima i javnim radovima opštredržavnog značaja koji predstavljaju polaznu tačku za našu buduću kapitalnu izgradnju. Toga treba da su svesni u dovoljnoj meri i republikanski faktori. Za izgradnju naše produkcije i transporta od opštredržavnog značaja nikakva žrtva ne sme biti velika, jer su oboje preduslov za uspešan razvitak sopstvene republikanske privrede. Svako drugojačije shvatanje odvelo bi nas smešnom privrednom partikularizmu, smešnom i reakcionarnom nerazumevanju osnovnih uslova za naš svestrani progres.

Predloženi Zakon o državnim privrednim preduzećima spada zajedno sa Zakonom o zadrugama u početni red onih privrednih zakona i uredba koji treba da nam pomognu u uklanjanju pomenute osnovne protivurečnosti naše privrede tj. protivurečnosti između njene sadržine i njenih organizacionih formi. Zakon, naravno, formalno ničim ne dodiruje probleme o kojima smo maločas raspravljali. On se ograničava samo na uži pravni i organizacioni sektor naše privrede. Ali bi zakon

promašio svoj cilj ako ga ne bi uključili u celinu naše privredne problematike i ako ne bi baš na onom području, o kome on govori, stvorio sve uslove za takav dalji razvitak našeg privrednog i finansiskog zakonodavstva kakvo iziskuju pomenuti zakoni.

Hoću da se dotaknem nekih najznačajnijih tačaka u zakonu.

U pogledu svojine spadaju državna preduzeća — kao što je poznato i kao što to formuliše već naš Ustav — u kategoriju opštenarodne imovine. Ali zakon i pored toga i baš na toj osnovi daje preduzećima osobinu pravnih lica. Nije teško razabrati da je time obuhvaćeno jedinstvo našeg plana i individualne inicijative onih jedinica koje taj plan sprovode. Baš takvo jedinstvo — jedinstvo dvaju faktora koji se po starijim shvatanjima međusobno potpuno isključuju — osnovna je, međutim, karakteristika planske privrede koju mi gradimo.

Zakon predviđa da dobitkom preduzeća raspolaze organ koji je osnovao preduzeće, a njih deli na tri kategorije: na savezne, na republikanske i na lokalne. Činjenica da osnivač raspolaze dobitkom preduzeća pretstavlja jak doprinos materijalnoj izgradnji naše federacije i zajedno sa ukazom o konkretnom proglašenju preduzeća opštedržavnog značaja, koji je danas doneo Prezidijum Narodne skupštine, stvara garanciju da će naše republike u idućoj godini raspolagati i dovoljnim sredstvima za sopstvenu politiku investicija u okviru opšteg investicionog plana, oslonjenu na industrijalizaciju cele države. Jasno je da pomenuta tačka ovog zakona traži nove zakone i uređbe koje će reorganizovati ujedno i naš dosadašnji finansiski sistem.

Zakon čini razliku između organa koji je osnovao preduzeće i između njegovog administrativno-operativnog rukovodstva. Osnivač preduzeća može biti samo Savezna ili republikanska vlada odnosno odgovarajući narodni odbor, a administrativno-operativna rukovodstva su ministarstva i njihovi organi. Sve promene koje znače ukidanje postojećih preduzeća, na primer fuziju više preduzeća, prenos osnovnih sredstava itd. može izvršiti samo osnivač. Za promene koje pretstavljaju čisto organizaciono udruživanje i razdvajanje preduzeća i koje u finansiskom pogledu ne prelaze okvir unutrašnjih investicija, nadležno je, međutim, administrativno-operativno rukovodstvo. Nije teško shvatiti, da je time u rukovodstvo naših preduzeća uveden red, a da je ujedno dat i dovoljan okvir za samoinicijativu pre-

dužeća i administrativno-operativnih rukovodstava, na osnovu opšteg plana odnosno odgovarajućih privrednih prilika.

Novina s obzirom na dosadašnju praksu je dalje autoritet koji zakon daje direktoru preduzeća. Kako bi bili u stanju, da ove odredbe zakona faktički sprovedemo u život, biće potrebno da posvetimo neuporedivo veću pažnju nego dosada pitanju našeg direktorskog kadra. Zakon je takav autoritet direktoru morao dati. Celishodno i uspešno gazdinstvo nije moguće, ako je preduzeće dirigovano preko više koloseka. Slično vojsci iziskuje i naša privreda, a naročito naša industrijska produkcija, jedan jedini kolosek naređivanja, a to znači dovoljan autoritet rukovodstva. Zakon time nikako nije hteo da okrnji inicijativu sindikata, niti pak mogućnosti opšte kontrole nad direktorom, kako sa strane radništva tako i sa strane državne uprave. Baš u tome i jeste odlika zakona, što on autoritet direktora tj. jedini kolosek upravljanja, dovodi u skladan sistem sa svestranom inicijativom sindikata i kontrolom kako sa strane radnog naroda u produkciji tako i sa strane organa državne uprave i stručnih organa — tehničkih saveta.

Na kraju treba da napomenem još da je zakon našu privrednu terminologiju na svom području doveo u sklad sa sadržinom naše društveno-ekonomske strukture i da prema tome i u tom pogledu znači velik korak unapred. (Burno i dugotrajno odobravanje).

Претседник: Ко жели да узме учешћа у начелној дискусији о овоме предлогу закона, нека се јави за реч. Пошто се нико не јавља за реч, стављам на гласање у начелу предлог Основног закона о државним привредним предузећима. Ко је за овај предлог закона, у начелу, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Објављујем да је предлог Основног закона о државним привредним предузећима у начелу у Савезном већу једногласно прихваћен.

Приступамо претресу у појединостима. Дискусија у појединостима водиће се по деловима, пошто закон има два дела. Ко жели да учествује у дискусији у појединостима о првом делу овог законског предлога нека се јави за реч. (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, молим известиоца да чита наслов и чл. 1.

Известилац Буро Салај чита наслов законског предлога и чл. 1.

Претседник: Ко је за чл. 1 заједно са насловом, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Објављујем да је члан 1 са насловом једногласно примљен.

(Затим је Веће, гласајући дизањем руку о сваком члану, једногласно усвојило чланове 2 и 3, према извештају Законодавног одбора).

Претседник: Код чл. 4 има један амандман. Молим известиоца да прво прочита чл. 4, па ће онда повереник Владе прочитати амандман и дати образложење.

Известилац чита члан 4.

Претседник: Молим повереника Владе да прочита амандман код чл. 4.

Повереник Владе : Уз чл. 4 додаје се нов став, трећи, који гласи:

„До доношења закона народне републике у погледу оснивања, удруживања и престанка примењаваће се за државна привредна предузећа републиканског, покрајинског односно обласног значаја сходни прописи овог закона, а за предузећа народних одбора у том погледу важе прописи Општег закона о народним одборима“.

Да би се унео ред и употпунила цела слика у пријављивању наших привредних предузећа до доношења закона република, овом изменом даје се могућност да се и на подручју републиканских предузећа изврши потребна регистрација и саглашавање овом закону.

Претседник: Ко је за чл. 4 заједно са амандманом, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је чл. 4 заједно са амандманом једногласно примљен.

(За овим је Савезно веће, гласајући дизањем руку о сваком члану, једногласно прихватило чланове 5 до 16 закључно, према предлогу и извештају Законодавног одбора).

Известилац чита чл. 17.

Претседник: Код овог члана постоји Влади амандман Молим повереника Владе да га прочита и образложи.

Повереник Владе: У члану 17 став 3 се допуњује и гласи:

„По извршеном упису у регистар објављује се у службеном листу да је предузеће основано, његова фирма и укратко предмет пословања, назив органа који је предузеће основао као и породично и рођено име директора предузећа“.

У односу на стари текст, извршена је допуна утолико што се објављује и фирма предузећа и укратко предмет пословања. Сама чињеница оснивања, која је имала да буде објављена у службеном листу, не би доносила и фирму предузећа под којом оно послује и под којом се потписује, а то је за привредни промет веома важно. Предмет пословања даје тачну слику о предузећу и стога се предлажу ове допуне.

Претседник: Ко је за чл. 17 заједно са прочитаним амандманом, нека дигне руку. (Сви) Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 17 са овим амандманом једногласно примљен.

(За овим је Савезно веће, гласајући дизањем руку о сваком члану, једногласно прихватило чланове од 19 до 32 закључно, према извештају Законодавног одбора).

Претседник: На реду је други део законског предлога. Жели ли ко да узме реч о овом другом делу? (Нико се не јавља за реч). Пошто се нико не јавља, молим известиоца да прочита наслов и чл. 33.

Известилац чита наслов и чл. 33.

Претседник: Прима ли Савезно веће чл. 33 са насловом? Ко је за то да се чл. 33 заједно са насловом другог дела прими, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Објављујем да је чл. 33 заједно са насловом II дела једногласно прихваћен.

(Затим је Савезно веће, гласајући дизањем руку о сваком члану, једногласно прихватило чланове предлога Основног закона о државним привредним предузећима, и то од чл. 34 до закључно чл. 62 према извештају Законодавног одбора).

Известилац чита члан 63 са насловом.

Претседник: Код овог члана постоји Владин амандман. Молим повереника Владе др Јована Ђорђевића да га прочита.

Повереник Владе: Први амандман се односи на измену наслова код тачке 17. Уместо „Избрани судови“ овај наслов се мења и гласи: „Арбитража“. С тим у вези чл. 63 се мења и гласи:

„Међусобни спорови државних привредних предузећа решавају се путем арбитраже.

Одлуке донете путем арбитраже имају снагу правоснажне пресуде редовног суда.

Ближе прописе о арбитражи доноси Влада ФНРЈ уредбом“.

Овом изменом показана је још јасније тенденција о карактеру ових судова, који не треба да буду у правом смислу судови, него арбитражне комисије, које ће много брже, ефикасније и у вези са Привредним саветом, односно руководством, под којима ће бити извршена арбитража, моћи да решавају спорове по предузећима који ће бити у главном спорови око извршења плана.

Претседник: Ко је за чл. 63 са амандманом и новим насловом, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је чл. 63 са амандманом прихваћен једногласно са измењеним насловом.

(Затим је Веће, гласајући дизањем руку о сваком члану, једногласно прихватило чланове од 63 до 71 закључно, према извештају Законодавног одбора).

Претседник: Тиме је законски предлог и у појединостима примљен. Приступа се коначном гласању. Гласа се појединачно са *за* и *против*. Молим секретара да чита имена народних посланика.

Секретар прозива народне посланике да гласају.

(После гласања)

Претседник: Објављујем да је укупно гласало 250 народних посланика и да су сви гласали *за*. На овај начин предлог Основног закона о државним привредним предузећима у Савезном већу прихваћен је коначно и, у смислу чл. 63 Устава и чл. 45 Пословника, биће упућен Већу народа на решавање.

Пре преласка на другу тачку дневног реда дајем 10 минута одмора.

(После одмора)

Претседник: Пре него што наставимо рад, саопштавам да је Президијум Народне скупштине ФНРЈ сазвао за 20 јули, у 10,30 часова, заједничку седницу оба већа са дневним редом: предлог Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Албаније, закљученом у Тирани 9 јула 1945 године.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес предлога Закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима. Известилац законодавног одбора по овом законском предлогу је народни посланик Сулејман Филиповић. Молим друга народног посланика Сулејмана Филиповића да изволи дати своју реч.

Др Јаков Гргурић : Молим за реч.

Претседник: Има реч др Гргурић.

Др Јаков Гргурић: Предлажем да се овај извештај Законодавног одбора не чита, пошто је отштампан и достављен свима посланицима.

Претседник: Да ли се прима предлог др Гргурића да се извештај Законодавног одбора не чита? (Прима се). Објављујем да је овај предлог примљен. (Извештај Законодавног одбора видети као прилог на крају књиге).

Izvestilac Sulejman Filipović: Drugovi narodni poslanici, pred nama se nalazi projekt Osnovnog zakona o postupanju sa eksproprisanim i konfiskovanim šumskim posjedima.

Ovaj zakonski projekt je posljedica odredaba Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji, rješava pitanja šta će biti sa onim šumskim posjedima koji su eksproprisani i konfiskovani po važećim zakonima i rješava postupanje sa njima.

Koji šumski posjedi dolaze u obzir za dodjeljivanje vidi se iz čl. 2 ovog zakonskog projekta. Kod rješavanja ovog pitanja, zakon je vodio računa o stečenom iskustvu i o racionalnom gospodarenju šumama. Tako je iskustvo pokazalo da se samo na velikim kompleksima mogu sprovoditi najbolje uzgojne metode i pravilno gospodarenje. Dužim proučavanjem došlo se do zaključka da je u državnim velikim šumama godišnji prirast drva dva puta veći nego u privatnim, a praksom je utvrđeno da se mali šumski posjedi iskorišćavaju prekomjerno, upravo do te mjere da uveliko oštećuju privredu i prete opstanku takvih šuma. Ta iskustva i potreba uzgoja i zaštite šuma služili su kao osnovni motivi u ovom zakonu. Stoga projekat zakona predviđa da će se veći eksproprisani i konfiskovani šumski posjedi priključiti državnim šumskim posjedima, a oni izolovani, na primjer u obradivoj zemlji i manji šumski posjedi udaljeni od državnih šuma, dodijeliće se po načelima ustanovljenim u Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji onim zemljiogradnicima i šumskim zadrugama koji će dodijeljene šumske posjede čuvati i uzgajati uz pravilno korišćenje.

Dodjeljivanje šuma izvršice se takođe i državnim oporavilištima, lječilištima, dječijim, omladinskim, sindikalnim kolonijama i domovima, fiskulturnim i kulturnim organizacijama. Ove odredbe treba pozdraviti s razloga što će se pojedini manji šumski posjedi na taj način predati za uživanje u prirodi i za odmor onima kojima je to potrebno i koji to zaslužuju.

Kao i obradiva zemlja po Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji biće i šumski posjedi dodijeljeni u vlasništvo onima kojima se dodijele, što će se sprovesti u zemljišnim knjigama i katastru. Dobivene šume i šumska zemljišta po ovom zakonu ne mogu se otuditi za deset godina. Onaj kome se šuma dodijeli dužan je da dodijeljenom šumom racionalno gospodari, a nepošumljeni dio da u roku od pet godina pošumi, inače ga gubi. Ovim odredbama htjelo se ukazati na važnost šuma i one koji su šumu dobili potstaći na unapređenje šumarstva.

Dodjeljivanje šuma i šumskih zemljišta vršice agrarne komisije po načelima Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji, s tim što su rješenja prvostepene komisije izvršna tek ako ih odobri komisija drugog stepena. Ovim su se htjele spriječiti greške, a i sav postupak ubrzati.

Pošto je ovo okvirni zakon, to će narodne republike na osnovu njega donijeti svoje zakone prema svojim prilikama.

Završavajući ovo kratko obrazloženje, molim ovaj visoki dom da nacrt zakona prihvati i ozakoni. (Živo odobravanje).

Претседник: Прелазимо на претрес у начелу предлога Основног закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима.

Ко жели да узме учешћа у начелној дискусији, нека се јави за реч. (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам на гласање предлог Основног закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима у начелу. Ко је за овај законски предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је предлог Основног закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима у Савезном већу у начелу прихваћен једногласно.

Прелазимо на дискусију у појединостима. Претрес ће се вршити у целини. Ако би неко желео у појединостима да говори, нека се јави за реч. (Нико се не јавља за реч). Пошто се нико не јавља за реч, молим известиоца да чита наслов закона, члан 1 и тако редом.

Известилац чита наслов и чл. 1.

Претседник: Ко је за члан први са насловом, нека дигне руку. (Сви дижу руке). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 1 са насловом једногласно прихваћен.

(За овим је Савезно веће, у смислу одредаба свога Пословника, гласајући дизањем руку о сваком поједином члану законског предлога, једногласно прихватило све чланове предлога Закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима, и то од члана 2 до члана 20 закључно, према извештају Законодавног одбора).

Претседник: Приступамо гласању у целини о овом законском предлогу. Гласа се за и *против*.

Секретар Стеван Јовичић прозива посланике да гласају.
(После гласања)

Претседник: Објављујем резултат гласања. Гласало је свега 237 народних посланика и сви су гласали за. Према томе, објављујем да је предлог Основног закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским поседима једногласно прихваћен у Савезном већу Народне скупштине и биће, у смислу Устава и Пословника Савезног већа, упућен Већу народа на решавање.

Имам част предложити Савезном већу допуну дневног реда. Према саопштењу које Вам је данас учињено, видели сте да смо добили извештај Одбора за молбе и жалбе о додељивању државне помоћи појединим лицима, па предлажем да се као друга тачка дневног реда за сутрашњу седницу стави овај одборски извештај. Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Објављујем да је дневни ред допуњен другом тачком: претрес извештаја и предлога Одбора за молбе и жалбе о додељивању државне помоћи Милки уд. Петра Кочића и другима.

Пошто је време поодмакло, одобрава ли Савезно веће да данашњу седницу закључимо? (Одобрава).

Данашњу седницу закључујем, а идућу заказујем за сутра, у 17 часова, са утврђеним дневном редом.

(Седница је закључена у 20.40 часова).

ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА И ВЕЋА НАРОДА

Шеста седница

(20. јула 1946)

Почетак у 10.45 часова.

При уласку у дворану, чланове Савезне владе и чланове претседништва оба дома народни посланици бурно поздрављају.

Претседавао претседник Већа народа **Јосип Видмар**

Претседавајући: Отварам шесту заједничку седницу I редовног заседања оба дома Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије. Записник данашње седнице водиће секретар Већа народа Нинко Петровић. Молим друга секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар Нинко Петровић чита записник пете заједничке седнице.

Претседавајући: Има ли примедба на овај записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник се оверава.

Прелазимо на дневни ред: претрес предлога Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Албаније, закљученом у Тирани 9 јула 1946 године.

Молим друга секретара да прочита текст предложеног закона.

Секретар чита предлог Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Албаније, закљученом у Тирани 9 јула 1946 године.

ченом у Тирани 9 јула 1946 године. (Видети прилог на крају књиге).

(Читање овог предлога закона народни посланици оба дома пропратили су бурним и дуготрајним аплаузом).

Претседавајући: Реч има министар иностраних послова Станоје Симић.

Министар иностраних послова Станоје Симић: Другови народни посланици, ово је већ четврти уговор о пријатељству и узајамној помоћи, који у року непуне године дана Влада Федеративне Народне Републике Југославије подноси Народној скупштини на ратификацију.

После наше опште победе над наци-фашизмом, тј. над Немачком, Италијом и Јапаном, као носиоцима идеје подјармљивања народа и угушивања свих народних права и демократских слобода, — Уједињени народи у својој Повељи овластили су своје чланове да могу склапати регионалне уговоре, којима би окрепили ову нову организацију света, којој је циљ отклањање сукоба и очување мира.

Влада Федеративне Народне Републике Југославије је и на томе пољу изградње мира и предохране противу агресије, као и на пољу пријатељске сарадње међу народима, дала исто тако свој велики допринос, као што га је давала и у борби током целог овог минулог рата. После три закључена уговора: са Совјетским Савезом, Пољском и Чехословачком (у којима је одражена и свест да су напади у оба ова светска рата били нарочито уперени противу словенских народа, да су ови ратови према њима били нарочито брутални и нечовечни и то без обзира на тип њихових унутрашњих управа), — сада вам Влада Федеративне Народне Републике Југославије подноси на ратификацију Уговор о пријатељству и узајамној помоћи са једном несловенском државом, са једним својим суседом, са младом Народном Републиком Албанијом.

Као и народи Југославије, тако је за ову последњу четврт века и албански народ имао врло тежак пут у изградњи своје независности споља и демократског и слободарског унутрашњег уређења. Док је још државна управа у Албанији била неорганизована и док њен први министар унутрашњих дела Ахмет Зогу није испољио све своје диктаторске тежње, дух слободе и независности албанског народа дао је на свом првом конгресу у Љусњи пун израз својих

демократских и републиканских тежњи. Тако је и током 1920 године голоруки албански народ из Валоне и околине разоружао и готово бацио у море неколико талијанских дивизија, које су оклевале да се по завршеном рату повуку преко Јадрана својим домовима. Али су империјалистичке тежње које су владале у свету у овоме периоду, и које су и довеле до прошлога рата, биле праћене убрзаним увођењем диктаторских режима и тиме и однарођавањем државних управа. Тако је и интригама са стране и разним „дворским пучевима“ млада албанска република претрпела метаморфозу од диктатуре Ахмета Зогу, преко монархије до талијанске колоније, да би тиме постала плацдарм италијанског империјализма на Балкану. Албанија је тиме постала и ратно поприште даљих агресија наци-фашистичког империјализма.

Тек када је у 1941 години нападнут од осовинских сила и Совјетски Савез и када се у Југославији разбуктала народно-ослободилачка борба, тек тада је албански народ могао да назре праве путеве ове отпочете борбе и да уложи у њу сав свој хероизам, сву своју љубав за слободом и независношћу, као и да добије наду да ће му слобода донети и праву народну власт за уређење свога дома и да ће му омогућити да и своје односе са највећим од својих суседа може уредити преко његове народне власти. У Албанији је поново оживео дух народног устанка у Валони 1920 године против надмоћног освајача, и нашао је свога природног савезника и великог пријатеља у народно-ослободилачком покрету Југославије. Оба ова покрета борила су се истовремено противу многих спољних и унутрашњих непријатеља и током борбе су изграђивала и своју народну власт. Албански партизански одреди су ослободили целокупну своју државну територију својим сопственим силама, уз пуну моралну и материјалну помоћ народа Југославије. Тако је, у завршним борбама, млада албанска војска, као израз пуне четворогодишње солидарности у борби, понудила и две своје дивизије да би допринела да се непријатељске армије у Југославији дефинитивно дотуку. Албански партизански одреди, попут партизанских одреда и народно-ослободилачке војске Југославије, тукли су непријатеља где год су га сретали не чекајући за борбу неки нарочити дан и час, већ попут оне спартанске: „Ако ти је мач кратак, а ти приђи ближе“.

Тако је Албанија својом борбом, и поред тога што као таква формално није још призната, остала де факто један од најдостојнијих чланова Уједињених нација у борби против фашизма, као заједничког непријатеља Уједињених нација и целог слободољубивог човечанства. (Буран и дуготрајан аплауз). Албански народ са пуним правом очекује да ће ускоро бити примљен као равноправни члан те заједнице. (Опште бурно и дуготрајно одобравање). Албански народ је током своје четворогошње борбе, без икаквог писаног уговора стекао у Југославији једног моћног савезника, несебичног и верног пријатеља како у борби, тако и у мирној изградњи наших ратом и обешћу непријатеља разорених домова. Заиста је велико и дубоко пријатељство које међусобно гаје наши народи. Пријатељство које је цементирано крвљу и патњама њихових најбољих синова. Дирљиво је видети како са поносом и гордошћу млади албански борци носе споменице и ратна југословенска одликовања стечена у борбама у Сандаку и на Вишеграду. Дирљиво је осетити на сваком кораку ону љубав и поштовање које осећају широке албанске народне масе према маршалу Титу и новој Југославији. Тамо се Југословен осећа као у гостима код најблискијег рођака. Тамо се види исти тип народне власти у изградњи, и исто такмичење у изградњи свег што је разорено ратом и исто планирање новоградње.

Зато је приликом недавне пријатељске посете председника албанске владе генерал-пуковника и народног хероја Енвера Хоџе (Буран дуготрајан аплауз) Југославији и одлучено да се овом стварном односу пријатељства да и једна видна, спољна, међународна форма, тако да би ова ратна тековина могла послужити и Уједињеним нацијама у даљој изградњи мира.

Истовремено се и желело да овај уговор послужи као основа не само за евентуалну будућу заједничку одбрану независности и територијалног интегритета наших земаља, него и да би он могао да послужи и као основа за сву будућу економску и културну сарадњу између наших народа. Овај уговор је свечано потписан у Тирани 9 о. м. од стране опуномоћеника обе стране уговорнице. Истовремено је потписана и Конвенција о ваздушном саобраћају, која је већ и ратификована од стране Президијума Народне скупштине ФНРЈ.

Ја молим другове народне посланике у име Владе Федеративне Народне Републике Југославије да одобре овај Уговор о пријатељству и узајамној помоћи исто онако једнодушно, као што су и наши народи поздрављали албанску делегацију у нашој земљи и као што је албански херојски народ дочекао и поздрављао југословенску званичну делегацију у Албанији приликом свечаног потписивања овог уговора. (Сви народни посланици устају и дуготрајно и бурно аплаудирају).

Претседавајући: Отварам дискусију о закљученом уговору, а као први пријављени говорник добија реч друг Милош Рашовић.

Милош Рашовић (*Изборни срез подгорички, НР Црна Гора*): Другови народни посланици, Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Албаније претставља један веома крупан и значајан политички успјех не само у домену наше и албанске спољне политике, него и у домену свјетске, међународне политике. Јер, кад се зна да су односи међу балканским народима претстављали увијек најопаснију и најосјетљивију тачку за свјетски мир, онда је јасно да све оно што доприноси сређивању односа међу балканским народима и праведном рјешењу тих односа доприноси и свјетском миру, коме теже све прогресивне снаге свијета. И заиста, албански народ и народи Југославије нашли су своје најправедније и најреалније рјешење у току своје ослободилачке борбе. Албански народ који је својом борбом и својом крвљу откупио своју слободу, нашао је пуно разумијевања код управљача нове Југославије, управљача правих претставника наших народа, који су у своје руке узели судбину својих народа и који су, борећи се за своју слободу, знајући да цијене вриједност своје слободе, знали да цијене и слободу албанског народа.

И заиста, веома је крупан и значајан акт овај уговор, јер ово је један од најморалнијих и најправеднијих уговора, уговор који једном малом народу дозвољава пуно економско и национално развиће. У прошлости није било тако. Албански је народ, може се рећи, био један од најмученичкијих народа на Балкану. Он је увијек био тежња пљачке не само великих империјалистичких држава него и сусједних државника, да не кажем народа. Јер, балкански народи, мали сами

по себи, нијесу могли тежити подјармљивању других народа, него су то само желели њихови управљачи, као слуге туђинског империјализма.

Ми сви знамо како је постала албанска држава. Албанска држава постала је милошћу Италије и Аустрије послје првог балканског рата. Постала је као средство империјализма талијанског и аустриског. На жалост албански мали народ није наишао на разумијевање код тадашњих управљача сусједних држава: Србије, доцније Југославије и Грчке, јер су и управљачи ових народа тежили да прошире своју власт и над албанским народом. Тако је Албанија била непрестано оруђе односно предмет око кога су се грабиле империјалистичке државе: Италија и Србија, а доцније и Југославија. Управљачи у Албанији долазили су милошћу једних или других. Сјетимо се само примјера како је дошао Ахмет Зогу на албански престо — парама и бајонетима југословенским — насупрот жељи и вољи албанског народа. Тај Ахмет Зогу, плаћеник југословенске владе, кад је добио већу цијену постао је плаћеник Италије. Он је био оружје талијанске политике. Југославија, да би парирала политику Италије, створила је побуну у Албанији, мислећи да ће на тај начин осујетити тежњу талијанског империјализма. Тако је, на примјер, Југославија створила миридитску буну и претсједника миридитске републике Марка Ђонија, републике од 80 до 100.000 становника.

Из тога видите колико је Албанија била предмет оти мања између империјалистичких држава. У овоме рату албански народ пошао је путем свог сопственог инстинкта; он је пошао оним путем који му је обећавао пуну слободу и није чудо што се албански народ у току ове борбе везао са југословенским народно-ослободилачким покретом, јер је видио како је југословенски народно-ослободилачки покрет ријешио национално питање у својој земљи, видио је да је народно-ослободилачки покрет у Југославији поставио односе међу народима у Југославији на праву и реалну основу, на основу пуне равноправности и заједничке сарадње. У томе је албански народ видио гаранцију за своје развиће и потпору код југословенских народа и он је ту потпору и ту подршку нашао у народно-ослободилачком покрету на челу са маршалом Титом, који се у историји балканских народа појављује као први државник који заиста поставља однос међу народима на Балкану, на правилну — реалну основу.

Ви знате да су страни империјалисти и управљачи увијек подгријавали на Балкану код балканских народа тежње које су превазилазиле оправдане захтјеве сваког појединог народа на Балкану. Тако су страни империјалисти подгријевали великосрбизам, великобугаризам, велику Грчку, па чак и велику Албанију. Све је то чинило да односи међу балканским народима нијесу могли да дођу до оног до чега је требало да дођу, до братске сарадње, одричући се шовинизма.

Маршал Тито повео је прво наш народ, а сада и остале балканске народе правилним путем, путем који ће заиста обезбиједити свим балканским народима пуну слободу. Ми, истина, на том путу имамо и данас још доста тешкоћа са којима се морамо борити, јер империјализам још није потпуно угушен. Свјетска реакција иде истим стопама којима је ишла послије првог свјетског рата. Она понавља тежњу да створи клицу раздора и борбе јер она најбоље остварује своје интересе у смутњи и борби међу народима. Ето тако видите да свјетска реакција ствара клицу раздора на Балкану преко Грчке, помажући колаборационисте, дојучерашње фашисте, оне који су се борили у редовима против њене војске. Она данас помаже те фашисте и одржава их да би преко њих могла да створи смутњу међу балканским народима.

А албански народ, који је у току овога рата показао толико љубави за своју слободу, толику пожртвованост, толико херојство, ето видите код управљача наших савезника, наших дојучерашњих савезника, који су још, може се рећи, под утицајем свјетске реакције, не може да нађе одзива за своју праведну ствар, да буде примљен међу народе који су се борили за слободу, међу Уједињене народе. Нема прочитије неправде него што је та неправда. Грчка, са онима који су до јуче били у редовима фашизма, има разумијевања код управљача западних сила, а мала Албанија, која је толико крви дала, која је толико мука претрпела у току овога ослободилачког рата, не може код њих да нађе разумијевање за своју праведну ствар.

Без рјешења националног питања, без пуне равноправности свих народа немогуће је замислити свјетски мир. И зато нова Југославија, може се рећи, један је од најглавнијих и најјачих неимара на путу ка стварању услова за свјетски мир, за прави истински свјетски мир, рјешавајући питање у себи и на Балкану на основу пуне равноправности дајући могућност да се сви народи слободно развијају.

Овај уговор који је израз таквог схатања и таквих тежњи југословенске политике на челу са маршалом Титом — који је дао и који и сада даје толике доказе о својој љубави за напредак и срећу човјечанства, и који је и овим актом освједочио свој рад у прошлости и садашњости — вјерујем да ћемо ми сви и све прогресивне силе свијета поздравити са одушевљењем као допринос свјетском миру. (Одобравање).

Претседавајући: Реч има други пријављени говорник др Милош Московљевић.

Др Милош Московљевић (*Изборни срез посавско-тамнавски, НР Србија*): Другови посланици, оном ланцу међународних уговора које је наша држава закључила са другим народима ради обезбеђења тековина борбе протеклог рата и ради осигурања нашег мирног економског и културног развитка, ми данас, гласањем за Уговор о пријатељству са суседном пријатељском Албанијом, додајемо нови беоцуг. Иако ми закључујемо пријатељство са једним малим народом, малом државом, ипак не треба умањивати значај тога уговора и пријатељства које треба тим уговором да се запечати.

Пре свега, уговор који ћемо данас изгласати разликује се од оних уговора какве смо пре овога рата закључивали са суседним земљама, у којима су стајале одредбе о вечитом пријатељству, а које су се можда још после неколико месеци срушиле.

Овај уговор није формалне природе, он је, уствари, крунисање четворогодишње заједничке борбе против заједничког непријатеља, борбе у којој су то пријатељство и та узајамна помоћ на делу показани.

Према томе, гласајући за овај уговор, ми имамо још једном да потврдимо онај правилни рад управљача наше земље, који иде на то да ми убудуће будемо опкољени не непријатељским народима и државама, као што је било у прошлости, него пријатељским братским државама и народима. Такав један народ, иако мали, јесте и треба и убудуће да буде и албански народ. То је мали народ, али јуначки, витешки, честит и вредан народ, који је кроз сву своју дугу историју — дужу него што је наша — показао да је увек готов мрети за своју слободу, за своју независност и за своју

демократију. (Аплауз). Он је то показао и у IV веку пре Христа, кад су се под вођством епирског краља Пира борили против латинских империјалиста; они су то показали дугом борбом против римских освајача империјалиста; они су то нарочито показали у XV веку под својим највећим сином прошлости Скендербегом, кад су се заједно са нашим народом борили против ондашњег најмоћнијег освајача света, Турске. На жалост, мали албански народ није могао да ужива плодове те своје слободољубивости и борбености. Није могао да ужива те плодове зато што су се увек на Балкану мешали разни империјалистички народи, тако да смо се ми међу собом, иако први суседи, и ако хоћете и рођаци, били смо више непријатељи него пријатељи, што није последица особина нашег народа, него последица оног мешања наших империјалистичких суседа, који су се уплитали у наше међусобне односе. Све је то тако било до после другог светског рата, када су најзад и руководиоци албанског народа и руководиоци наших југословенских народа пошли путем разумевања и међусобног помагања. Та сарадња заливена је потоцима крви, и ја мислим, као и ви сви, да овај уговор не значи тек увод у неке пријатељске односе, него значи формално признање постојећег стања између наших народа. Јер, захваљујући данашњој нашој спољној политици, ми данас од свих суседних народа правимо пријатеље и ми се можемо надати да ће наша земља бити осигурана у својој будућности и да овај уговор и пријатељство које се њиме потврђује неће трајати 20 година, него много више. А да би то било, потребно је не само да постоји узајамна помоћ и пријатељство на бојном пољу, на политичком и дипломатском пољу као што је данас, него то треба да се покаже и у свима културним нашим односима, у културном зближењу и међусобном упознавању. Потребно је да наша држава, која је богатија и која је имала прилике да се у слободи културно развија више неголи албански народ, потребно је да она укаже помоћ албанском народу, што она и чини и чиниће, да, на пример, на својим универзитетима спрема научнике за Албанију, док се у Албанији не створе универзитети и кадар просвећених људи. Ја мислим да ми треба што више да радимо и на културном пољу поред војничког, дипломатског и економског поља, да треба да радимо на јачању културних веза наше земље са Албанијом.

То је потребно. Потребно је то да чинимо не само због тога што ћемо тиме користити једном малом народу, него што ћемо тиме и себи помоћи. Треба једном да пречистимо оно што је било у нашој прошлости, кад је наша југозападна граница била увек немирна и несигурна зато што и у нашој држави, постоје браћа оних из Албаније а то су наши Шиптари, које ми раније нисмо умели разумети и водити према њима праву политику коју је требало водити, него смо их сматрали за непријатеље наше земље, и онда је природно било да је тај наш крај био немиран.

Данас се пошло другим путем, путем политике пријатељства наших народа. Данас се према нашим Шиптарима води политика једнакости, братства и равноправности; ми имамо министре и посланике Шиптаре. Наши Шиптари уживају пуну равноправност. (Аплауз). То нам може само да ствара симпатије код албанског народа у Албанији и таквим својим радом ми осигуравамо чвршће и тешње тезе између нашег и албанског народа, било да он живи у нашој земљи или у Албанији. У том правцу се пошло и ради се. И ја се користим овом приликом да истакнем да је у нашој земљи створено културно друштво Југославија-Албанија, које у гом правцу ради. Али тај посао треба да се рашири и да се слична друштва оснивају и у свим другим центрима наших република, па да једни друге упознајемо, да једни другима долазимо као што су већ Албанци почели. Јер, као што знате, један велики албански државни хор прави турнеју по Југославији, која ће трајати месец дана. То ће много допринети међусобном упознавању, створиће поштовање и љубав према албанском народу, јер било је људи који су мислили да су Албанци примитиван, дивљи народ, који зна само да коље. Међутим, ми видимо да Албанци још како имају смисла за уметност и културу уопште. А што они нису могли да постигну велике културне успехе у целини, то нису они криви, него прилике у којима су живели и они и ми, па смо зато заостали иза других културних народа. Али сада, захваљујући политици пријатељства и савеза свих балканских народа, на чему су радили сви велики умови свих балканских народа, у будућности неће више моћи да се понове покушаји мешања непозваних да покваре наше пријатељство и да доведу у питање нашу безбедност и слободу. У том уверењу изјављујем да ћу гласати за овај законски предлог. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Богоја Фотев.

Богоја Фотев (*Изборни срез битољско-мориховски, НР Македонија*): Као што су раније склопљени уговори о узајамној помоћи и послератној сарадњи између наше земље и других словенских земаља дошли као последица патњи и несрећа које су наши народи у прошлости, а нарочито у последњем рату претрпели, исто тако и овај Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између Југославије и Албаније потиче из оних дана мучког напада коме су обе наше земље у току последњег светског рата биле изложене.

Мислило се некада, а можда неки и сада мисле, да балкански народи нису способни да сами собом управљају и да зато о њима треба неко други да води бригу, што је чинило да се многе стране силе мешају у наше унутрашње ствари, а то смо мешање ми доле на југу, заједно са албанским народом најјаче осетили. Али, ето, народно-ослободилачка борба, коју су наши народи тако жилаво, одлучно и умешно водили и која је била најбољи испит за све народе, а исто тако и послератно сређивање у нашим земљама, демантовали су сва та тенденциозна тврђења и показали свету да су наши народи не само способни да управљају својом судбином, него у том управљању могу да послуже за пример и многим другим земљама.

Сличне овакве уговоре закључивала је са појединим државама и бивша Југославија, али велика је разлика између тих уговора и уговора које склапа нова Југославија. Пактови које је склапала стара Југославија нису имали никакву подлогу, они су били или резултат неког намигивања са стране — као што је био пакт о вечном пријатељству за Хортијевом Мађарском, или су пак стварани ради заваривања широких народних маса, као што је био пакт о вечном пријатељству са Кобурговом Бугарском. А уговори које склапа нова Југославија не само што имају сигурну подлогу, него се за њих може рећи да су просто санкционисање онога што су народи који их закључују у току народно-ослободилачке борбе остварили. А оно што је заједнички проливеном крвљу запечаћено, мора бити и трајно и ефикасно.

Приликом ратификације раније склопљених уговора, а исто се види и из текста овог уговора, увек је било наглашавано да ови уговори нису уперени ни против кога и да не-

мају ничег агресивног, већ да им је једини циљ учвршћење мира у овоме делу света, обезбеђење нашег мирног развитка и спречавање да се поново не догоди нашим земљама оно што им се догодило 1939, 1940 и 1941 године.

Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између наше земље и Албаније мора особито да радује македонски народ, јер пружајући обезбеђење за миран развој братском албанском народу, пружа истовремено сигурност и македонском народу.

Истоветна судбина наших двају народа често нас је упућивала једне на друге, тако да борбено братство албанског и македонског народа почиње још онда када почиње и њихова борба за националну слободу, али до највећег изражаја ово братство дошло је у току народно-ослободилачке борбе, када су се наши партизански одреди борили заједно са борцима братског албанског народа.

Као најближе суседе албанског народа прошлост нас је етнички прилично изукрштала, али, захваљујући у борби постигнутом братству, та изукрштаност још више доприноси нашем узајамном зближењу. Особита пажња и братско поступање према албанском живљу код нас и пажња коју албанске народне власти указују македонском живљу најбољи је доказ томе.

Поздрављајући овај уговор, изјављујем да ћу гласати за њега. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Дон Анте Салацан.

Don Ante Salacan (NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanci, geografski smještaj nekog naroda uslovljuje i njegov političko-ekonomski razvitak. Seoba naroda u Evropu nije poznavala zakona humanosti, već drugi zakon, zakon jačega. Po tom zakonu dobila je Evropa svoju nacionalnu šarolikost, a u tom mozaiku svijetli i Balkan kao dio Evrope. Zemljovidni smještaj Balkana odredio mu je i njegovu političku ulogu u Evropi. Radi toga Balkan je postao granica Istoka i Zapada — domena gdje su se sukobljavale dvije kulture — Istok i Zapad — i još više, on je postao ekonomska tezulja, srce Evrope — Srednje Evrope. I radi tih uzročnika — tj. političko-ekonomskih, Balkan je bio poprište borbe za dominaciju Srednje Evrope.

Sudbina je htjela da od krajnjeg istoka Evrope, do najjužnijeg dijela Balkana smjesti se jedna rasa — slavenski rod —

i da tu liniju presijeku druge nacije. I ta historiska nužnost uslo-
vila je svim Slavenima vjekovnu borbu za svoje nacionalno
samoodržanje. Strateško-političko-ekonomske pozicije Balkana
bile su uzročnice čestih sukoba i krvavih ratova na Balkanu. U
tim sukobima i ratovima uvijek su balkanski narodi bili skupa
plaća tuđih interesa i uvijek su nacionalno i ekonomski stradali.

Trebalo je da dođe ovaj drugi svjetski rat i da se uz ostale
narode Evrope i balkanski narodi uvjere da je njihova sudbina
nerazdjeljiva.

U zajedničkoj borbi protiv zajedničkog agresora ujedinili
su se balkanski narodi i zdrave narodne snage navijestile su
zajednički rat vječnom sijaču razdora — fašizmu. Ujedinjene
snage demokratskog Balkana zauvijek su odstranile, zapravo
pokopale »balkansko bure baruta« i danas je Balkan doista de-
mokratski, jer pripada slobodnim balkanskim narodima.

U tom velikom zadatku za slobodu čovjeka sveslavenski
rod pridonio je najveći udio, jer nijesu slavenski narodi bili
samo prvi napadnuti od naci-fašista, nego je i najveći teret ovog
rata i pao na nas Slaveni — Crvena armija imala je da izdrži i
da odluči sudbinom svijeta, i ona je odlučila. Ruski narod, tj.
Sovjetski Savez sa svojom Crvenom armijom odlučio je sudbi-
nom svijeta.

U tom sveopćem naporu Ujedinjenih nacija za pobjedu
demokracije dali su jugoslavenski narodi svoj bogat obol. Mi
smo prvi probili Hitlerov »balkanski brod« (balkanski bedem) i
narodno-oslobodilački pokret Jugoslavije dao je signal i ostalim
narodima Evrope i Balkana, da je otpor i borba jedino sredstvo
odbrane i samoodržanja.

Prvi naš susjed i zajednički vječni stradalnik, albanski
narod, ne samo da je čuo zov svoga jugoslavenskog susjeda,
nego je slijedio i njegov primjer — digao se u borbu i zajed-
ničku sudbinu povezao zajedničkom borbom. Zato je slijedio
i zajednički trijumf — pobjeda nad zajedničkim neprijateljem.

I ovaj međunarodni akt, tj. Ugovor o prijateljstvu i uza-
jamnoj pomoći između FNRJ i Narodne Republike Albanije nije
ništa drugo nego najveći plod, najveći alem u kruni zajedničke
pobjede.

Sa ovim aktom, mi Slaveni na Balkanu pokazujemo naše
slavensko tradicionalno prijateljstvo sa svima onima koji hoće da
nam budu prijatelji. Mi ovim aktom pokazujemo da hoćemo
prijateljstvo ne samo sa Slavenima, nego i sa svim miroljubivim
i demokratskim narodima, osobito sa našim susjedima. Mi ovim
aktom postavljamo i čvrst temelj balkanske solidarnosti poka-

zujući prvi primjerom u miru, kao što smo i u ratu, da je prijateljstvo i razumijevanje jedini preduslov općeg mira i da je mir nedeljiv. Ovo je temelj naše devize: Balkan Balkancima.

Nije slučaj da poslije sklopljenih ugovora o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći sa slavenskim narodima, jugoslavenska Vlada sklapa ovaj ugovor sa prijateljskim susjedskim narodom — Albanijom. Albanski narod bio nam je najbliži u ratu, zajedno se s nama borio, zato i najprije s njim realizujemo naše prijateljstvo.

Nestaje s ovim aktom Otrantskog mosta, nestaje više mogućnosti da se rimski orao raskrili na »prozoru Balkana«. Nestaje i pregrade da Jadran bude iridenta »mare nostrum«. Zajednička sudbina ovog rata — napad od talijanskih fašista — nametnula nam je i zajedničku sudbinu budućnosti.

Nije ovo akt uperen protiv drugih naroda, nije ovo stvaranje nekog bloka, nego se ovdje odrazuje da mi Slaveni stvaramo ne samo prijateljske ugovore i odnose između sebe, nego i među svim miroljubivim i demokratskim narodima u duhu i slovu Povelje Ujedinjenih naroda.

Iako je naš oslon na bratski Sovjetski Savez jak i čvrst, on nije nikada bio uzrokom da mi u našim ratnim velikim saveznicima Zapada nijesmo gledali i naše buduće savezniku u miru. Koliko god konferencija ministara u Parizu nije nagradila svog vjernog i poslije Sovjetskog Saveza najvećeg saveznika, to se mi ne samo nadamo, nego duboko vjerujemo da će naši ratni saveznici na Mirovnoj konferenciji u Parizu pristati na naše pravo da čitava Juliska Krajina sa Trstom bude sjedinjena sa Jugoslavijom. Uvjeren sam da će naša delegacija na Mirovnoj konferenciji uporno zastupati zahtjeve našeg naroda, da etnički djelovi naše teritorije budu prisajedinjeni sa Jugoslavijom, i uvjeren sam da dijelim jednodušno mišljenje ovog visokog doma, — a preko nas govore narodi Jugoslavije, — da Jugoslavija ne može primiti nikakav mirovni ugovor koji bi krnjio njen etnički teritorij — kako je to rekao drug maršal Tito.

Gledajući u ovom aktu, koji je pred nama na ratifikaciji, realizaciju ratnih napora Ujedinjenih naroda — naš prinos u ostvarivanju mira i saradnje među narodima, izjavljujem da ću glasati za ovaj ugovor. (Aplauz).

Претседавајући: Реч има народни посланик др Раде Прибићевић.

Др Раде Прибићевић (Изборни срез Двор, НР Хрватска): Другови и другарице, Балкан је био подручје гдје су се укр-

штавала освајања и сукобљавали свијетови, био је подручје вјечите борбе. Средоземно Море, чији је само један дио и крак Јадранско Море, везивало је три континента. Чувена је веза Виа Игнација, од Драча на Цариград, а у касније вријеме Берлин — Багдад. На Балкану често и управо кроз цијело то вријеме биле су и трајале инвазије. Нормани, под крај XI вијека уз помоћ Гргура VII вршили су инвазију преко Драча. Анжујци из Напуља од 1272 до 1382 помагани од папа надирали су Албанију, а затим су дошли Млечани. Од 992 до 1392 град Драч, који је кључ Балкана, за 400 година измијенио је 32 господара. Послије је дошла позната најезда Турака, која је трајала кроз вијекове. Француски филозоф Монтескије прије 200 година рекао је да се турска власт у Европи држи на суревњивости великих сила, а дипломатски историчари називају Турску кроз цио XIX вијек болесним човјеком на Босфору, чији се живот држи зато, што се не зна како ће се подијелити његова баштина. Царска Русија и Аустрија склопиле су биле споразум: исток Балкана Русији, а запад Аустрији тако да би и Србија и Албанија спадале под аустриску сферу и да би Солун припао Аустрији. Послије је Италија хтјела да се пласира на Балкану. Италија и Аустрија шириле су свој утицај на југу Балкана и у Албанији. Зогу је био талијански агент, док Албанија није пред рат постала чисто талијанска колонија.

Иста судбина, исти непријатељи, исте борбе биле су и код нас и код Албанаца. Четворогодишња борба наших народа, коју је повео наш друг Тито, и борба албанског народа под вођством Енвера Хоџе зближила је наше народе и она их је везала једном неразрушивом везом. Албанске и бугарске јединице помагале су ослобођење наше земље. Цијела наша политика према Албанији јесте: слобода и независност нашег и албанског народа. Средства су за то: културна, политичка и војничка сарадња. Циљ те политике јесте очување мира.

Ми смо, другови и другарице, већ у овоме дому примили неколико уговора сличних овоме: прво, уговор са моћним и нашим великим пријатељем Совјетским Савезом, затим уговор са Пољском и Ческом. Између нас и отечествено-фронтовске Бугарске постоје братски односи. Ево данас стварамо овај уговор са Албанијом. Сви су ти уговори у духу Уједињених народа и сви имају за циљ заштиту од агресије. На Балкану се налази црна мрља на лицу и образу Балкана, а то је Грчка. Тамо је стање створено и подржавано извана,

значи да владају колаборационисти, издајце и крајње реакционарне слуге Италије и Њемачке, а да су по затворима борци за слободу Грчке и да је заробљен цио грчки народ. Лабуристички посланик Доц, који се вратио са пута по Грчкој, казао је да је стање у Грчкој као у каквој дивљој џунгли. Ми желимо да грчки народ дође до својих основних права прокламованих у Атлантској повељи, у Техерану и Москви и да сам одлучује о својој судбини.

Другови, политика народних фронта на Балкану показала се као кристалizaciona тачка око које се окреће све што је свјесно и напредно, све што хоће слободу и независност својих народа. С друге стране, нападачи народних фронта јесу експоненти политике интереса туђих империјалистичких прохтјева, која тежи томе да се народи Балкана ухвате међу собом за гушу, чувајући туђе рачуне. Зато, остајући чврсто при чувању тековина наше велике народно-ослободилачке борбе, наш пут је широк, раван и прав. Ми идемо путем који су својим костима посијали борци за слободу и жртве фашистичког терора, путем који је назначила наша крвава и славна прошлост, путем на коме тражимо суверену вољу наших народа да сами одлучујемо о својој судбини и уживамо богатства својих земаља.

Речено је да је Балкан буре барута, међутим други су ти који нам доносе и буре и барут. Ми морамо ићи за тим да онемогућимо на Балкану оне који су нам га доносили и распиривали мржњу и раздор међу балканским народима и који би хтјели да га опет доносе.

Другови народни посланици, сматрајући овај Уговор као беоцуг за очување мира и братства међу народима, напосе братства између југословенских народа и народа Албаније, ја у име своје у у име народних посланика Хрватске поздрављам овај уговор и изјављујем да ћу гласати за њега. (Бурно одобравање и аплауз).

Претседавајући: Има реч народни посланик Тоне Фајфар.

Tone Fajfar (*Volilni okraj Kranj — Škofja Loka, LjR Slovenija*): Tovariši narodni poslanci, zgodovinska usoda albanskega in našega slovenskega naroda ima mnogo skupnih potez. Kakor slovenski je bil tudi albanski narod v svoji zgodovini skozi in skozi predmet napadov imperializma, skozi in skozi so hoteli sosedni in daljni imperijalisti barantati z njegovo zemljo, njegovim ljudstvom in premoženjem.

Ta mali narod, ki pa je eden najstarejših narodov v Evropi, si je v teku svoje zgodovine pridobil največji ugled. Njegova zgodovina je prepletana z junaško borbo za svobodo. Mali albanski narod je preživel velike imperije, ki so ga hoteli zaslužniti. Preživel je rimski imperij, preživel turški in nazadnje tudi fašistični imperij. V vsej svoji zgodovini je dokazal veliko zvestobo ideji svobode.

Albanski narod ni pomišljal prelivati svojo kri takrat, ko so fašistične vojske stale na mejah Egipta, takrat, ko je zapadna Evropa trepetala pred napadi fašističnih armad. Takrat je albanski narod znova, morda stotič v svoji zgodovini dokazal svojo privrženost ideji svobode. In mi danes ne moramo razumeti zakaj se temu junaškemu, temu najbolj časti vrednemu narodu kratijo pravice suverenega naroda, zakaj danes temu narodu odrekajo pravico, da stopi kot enakopraven član v zvezo vseh svobodoljubnih narodov, zakaj se temu narodu, ki se ni pomišljal prelivati potokov svoje krvi za skupno zavezniško zmago, zapirajo vrata med pravo svobodno družbo narodov. Tudi tukaj, tovariši poslanci, najdemo skupno potezo z usodo slovenskega naroda. Tudi nam, našemu ljudstvu, se danes krati pravica, da se zedinj s svojo materjo domovino.

Zato se danes, ko sprejemamo zakon o prijateljski pogodbi in sodelovanju z Albanijo, z albanskim narodom, posebno mi Slovenci radujemo tega dogodka, radujemo tem bolj ker vemo, da ta pogodba ni one vrste kot so bili obeti zaveznikov takrat ko je bilo treba prelivati kri, da je ta pogodba zrasla iz velikega medsebojnega poštovanja, medsebojnega razumevanja in skupnih interesov. Ta zvestoba, ki jo mi danes tu potrjujemo ni samo zvestoba za čas stiske in nadlog, ampak zvestoba, ki naj traja na veke, ki naj naše narode medsebojno združuje, ki naj zagotovi srečo, razcvit in napredek naših narodov. Naš slovenski narod je pokazal svoja čustva do albanskega naroda in Albanije ob priliki zadnjega obiska albanskega voditelja Enverja Hodže. Morda težko najdemo bolj veselega dogodka daleč nazaj kakor je bil obisk tovariša Enverja Hodže. Slovenski narod je z veseljem in z navdušenjem sprejel albanske goste. Slovenski narod z veseljem in navdušenjem sprejema danes potrditev tega prijateljstva.

Tovariši poslanci! Pooblaščen sem od narodnih poslancev Slovenije, da izrazim veliko veselje in navdušenje nad sklenjeno pogodbo in izjavljam, da bomo vsi prav tako z veseljem in navdušenjem glasovali za predloženi zakon. (Aplauz).

Претседавајући: Реч има народни посланик др Драгољуб Јовановић.

Др Драгољуб Јовановић (*Изборни срез нишавски, НР Србија*): Другови народни посланици! Долазим да подупрем предлог Закона о Уговору о узајамној помоћи и пријатељству са Народном Републиком Албанијом. Овај уговор треба да добије једнодушан пристанак целе наше Скупштине и целог нашег народа. Свега неколико дана нас раздваја од момента када ће почети Мировна конференција у Паризу. Наша делегација, која ће тамо заступати Федеративну Народну Републику Југославију, треба да има сву нашу потпору, треба да има могућност да пред свим нашим савезницима и пред свим учесницима у другом светском рату заступа са пуно ауторитета интересе наших народа.

Са Албанијом нарочито нас везују не само суседски, него и други односи, и зато ја поздрављам овај уговор. Албански народ, мали албански народ, као и ми, подељен је на три вере. Он има, иако је тако мали, неколико менталитета. Људи који станују у равници, људи који станују по котлинама, и они који живе у високим брдима. Па ипак, тај народ који живи у једној тако подељеној држави тражи своје јединство и одупире се различитим странцима који покушавају да га више поделе. У тренутку када склапамо уговор о пријатељству и узајамној помоћи са тим народом, ми казујемо пред целим светом своју вољу, да и ми, народи Југославије, — упркос свих подела које су векови између нас створили, подела верских, подела територијалних, подела у историји и традицији, — да упркос свему томе ми осећамо императивну и неумитну потребу да живимо и останемо заједно. Нешто више. Ми осећамо потребу да све ствари решавамо сами. Оно што би требало нашу делегацију на Конференцији за мир нарочито да руководи и нарочито да укрепи у њеном достојанственом држању јесте уверење наших народа да су они пунолетни, да могу сами да решавају све тешкоће на које наилазе на њиховом тешком узбрдичавом путу.

Ми смо свесни свих тих тешкоћа, али обраћајући се нашим западним савезницима, ми апелујемо на њих да не помишљају ни на какав повратак краља Петра, ни на какав повратак емиграната; да не помишљају ни на какву интервенцију било наших издајника, било каквих других плаћеничких група. Југославија је у ситуацији да може сама да решава своје проблеме. Нека наши западни савезници знају

да ми имамо много поштовања за њих, много захвалности за све оно што су они за нас učinili. Нећемо ми заборавити да је француски народ остварио слободу човека и грађанина; нећемо заборавити да је енглески народ научио свет како се размењују економска добра; нећемо заборавити да су Американци показали како треба ефикасно радити и како се у слободи и верској толеранцији ствара једна велика и нова нација. Али, ако ми имамо поштовања и признања за њих, исто тако и они имају разлога да имају поштовање и признање за нас.

Ми Јужни Словени, ми Балканци и остали Словени заслужни смо пред Европом и пред новим светом, јер смо својим телима задржали онај огромни талас који је претио да уништи европску цивилизацију и културу, која је пошла од Грчке, прешла у Италију и у Француску и раширила се по Европи. Велики руски народ задржао је татарски талас, као што су Шпањолци и Французи задржали арапски талас. Ми Јужни Словени, нарочито ми Срби, задржали смо турски талас. А данас, у овом другом светском рату, Словени су дали највише жртава да би се уништио највећи непријатељ културе човечанства — немачки и италијански фашизам. Наши народи у Југославији у великој мери су допринели да се тај велики резултат постигне. Према томе, ми се обраћамо нашим западним савезницима и тражимо да схвате да смо пунолетни, да смо заслужили и достојни да своја питања решавамо сами.

А нашем најмоћнијем савезнику, нашем великом савезнику Совјетском Савезу ми кажемо да нас не везује за њега ниједна идеологија, ниједна политичка организација, него да нас везују такве везе које су трајније, које су постојаније и чвршће, које су биле и пре, и које ће бити и после данашњих прилика. Ми смо са Русима имали пријатељских веза у тренутку када је тамо владао царизам а код нас се изграђивао социјализам Светозара Марковића и радикализам Пере Тодоровића и других напредних радикала ученика Бакуњина. Ми смо са руским народом били у пријатељству и онда кад су властодршци Русије остављали наше интересе и нагађали се са Аустро-Угарском и Немачком, па и онда кад су против нас стварали кнежевину Бугарску. Ми смо остали верни руском народу и онда кад су властодршци руски заостављали наше интересе и кад им је прече било да сарађују са аустриским монархијом. Ми се и данас наслањамо на Сов-

јетски Савез. То је наш највећи и најмоћнији пријатељ, али ми апелујемо на њега да се не обраћа само једној партији, него целом народу. (Гласови: Тако и јесте). У интересу је Совјетског Савеза да има цео наш народ за себе, (Гласови: Има га) а он га може лако имати ако буде имао разумевање за наше нарочите прилике, за то да ми у Југославији не можемо вечито стајати на једној ноzi, а да друга нога буде утегнута и парализована. Ми хоћемо да наша Југославија стане чврсто на обе ноге и да поред организације, која је данас званично на власти дођу до изражаја и они елементи који су исто тако пријатељи Совјетског Савеза, да дође до изражаја сељачки народ Југославије. (Гласови: Дошли су и те како).

Има нас изван број у овоме дому, — за неке знате, а за неке ћете чути, — који стојимо на гледишту, да морамо бити пре свега Југословени, а исто тако Балканци и Словени. Наше балканство нас везује са Албанијом сада, а сутра и са демократском Грчком. Наше словенство нас везује са браћом Чехословацима и Пољацима и са великим народима Совјетског Савеза. Долази још нешто упоредо с тим, а то је сељачка идеологија, то је идеологија мира међу народима, идеологија слободе, идеологија социјалне правде и човечности. Ношени том идеологијом, ми подупиремо овај Уговор о пријатељству и узајамној помоћи са Албанијом и верујемо да ће наша делегација на Конференцији за мир бити утолико снажнија што може рачунати и на оне елементе који се не слажу у сваком погледу са званичном, нарочито са унутрашњом политиком данашње Југославије.

Ми смо уверени да ће се у Југославији ускоро створити један моћни сељачки блок (У дворани смех) у оквиру Народног фронта, који ће и Народном фронту, и Комунистичкој партији, и Совјетском Савезу и свима демократским елементима у свету дати још више снаге, јер ће донети једнодушност најширих народних маса Југославије. У томе знаку, ја поздрављам уговор о пријатељству са суседном Албанијом и желим да дође ускоро до уговора са свима нашим суседима, јер наши уговори нису уперени ни против кога ко је пријатељ и ко је мирољубив. Ми желимо да будемо достојан члан Уједињених нација, да помогнемо ствар мира у свету. Сељаци су одувек били највећи миротворци (Смех у дворани), јер су они одувек били највећа жртва рата. Ако иједна класа, ако иједан сталез жели мир у свету, онда су то сељаци, на-

рочито они који живе на једном овако немирном тлу, као што је Балкан, који живе на једном овако вулканском тлу; нарочито сељаци који живе на овој раскрсници светских путева, разапети између истока и запада, између севера и југа.

Ми треба да се угледамо на братску земљу Чехословачку, која је нашла начина да се наслања на Совјетски Савез и да буде у пријатељству са западним савезницима. Ја сам уверен да ће наша делегација на Конференцији за мир тумачити опште расположење народа ако буде водила исту такву политику.

Претседавајући: Реч има народни посланик Душан Васиљевић.

Душан Васиљевић (НР Босна и Херцеговина): Другови и другарице народни посланици, у овоме свечаном моменту кад се ми, народи Југославије збратимљујемо са нашим првим и најближим сусједом и нашим најтрајнијим и најдуготрајнијим пријатељем, мислим да би свака диверзија умањила важност овога чина кад бисмо се упуштали у ма какво друго расправљање које је изван везе са овим законом. (Буран аплауз).

У низу закона и уговора о пријатељству и узајамној помоћи Југославије и држава с којима је Југославија ступила у савез — кад кажем Југославија мислим на нашу данашњу народну, Федеративну Народну Републику Југославију — предлог Закона о Уговору о пријатељству и узајамној помоћи између наше државе и Народне Републике Албаније заслужује да му обратимо особиту пажњу, јер он претставља једну дуготрајну и тешку борбу, која је вијековима трајала, борбу и наших народа и албанског народа, да можемо слободно својом вољом постићи оно што смо постигли овим уговором.

Важност и значај овог уговора не састоји се само у овоме чину који произилази из његове садржине, иако је овај чин врло важан, важност и значај овога уговора не састоји се само ни у томе што је он посљедица наше народно-ослободилачке борбе у прошлом рату, већ он, поред свега тога, мислим, има свој дубоки корјен у животима, у мислима и у тежњама свих народа Југославије а исто тако и албанског народа.

Те тежње и те жеље биле су да се народи Балкана ослободе туђе доминације, да се ослободе туђег ропства, да се

ослободе туђих штетних утицаја, било политичких, било завојевачких, било културних, било економских, било ма којих, да једанпут народи Балкана дахну мирно душом.

Једна од највећих жртава политике која је сматрала Балкан својом колонијом јесте управо албански народ. Ако погледамо у историју видјећемо да ово што се данас догађа није производ једне часовите борбе у једном рату, него је производ једног заједничког живота и заједничке патње кроз вијекове између народа Југославије и албанског народа.

Ако овако посматрамо ствар, онда морамо знати како су ситне ове наше унутрашње зађевице кад се ради о томе бити или не бити. (*Гласови*: Тачно). Данас неки кажу да је албански народ — мали народ. Мали су они који томе народу кажу да је мали! (Буран и дуготрајан аплауз и повици: Тако је). Треба имати у виду да преци данашњих Албанаца, Илири, више од 2.000 године трпе ропство западне Европе, трпе исто онолико као што су трпјели ропство Византије. На оном истом дијелу Балкана гдје се они и данас налазе, били су Албанци некада силан народ, били су силан народ по души, али нијесу били борбени. У ери сеобе народа они су прихватили и примали гостољубиво народе који су дошли на Балкан, па и нас Јужне Словене. И зато није никакво чудо да ми данас, склапајући овај савез са нашим сусједом Албанијом, одужујемо тиме и један дио дуга наше прошлости.

Видите другови, није то случај да је прва српска држава, први почетак српске државе никао баш на ономе земљишту које се зове Дукља и које је непосредно са Албанијом и Албанцима везано, а шта више и у албанској средини. Има једна народна која каже: „Кад кућу зидаш сусједа гледај“. И заиста смијемо да поставимо једну хипотезу: да су у оснивању прве српске државе учествовали и Албанци. Ово не кажем зато да данас ласкам, него зато што знам како у народу постоји вјеровање и предање а и у пјесми — Зидане Скадра на Бојани. Тај народ има у своме предању исто онако као и наша браћа Црногорци не само сусједство него управо братство, оно братство племенско које ми исповиједимо, братство духовно. Ми знамо тачно и наука је поставила то као један факт да у предању наше браће Црногораца, црногорских племена као и албанских племена, постоји да су Албанци и Црногорци, односно Срби, пореклом од петорице браће од којих су двојица била Албанци а тројица Срби. Ова чињеница показује колико се српски народ, а

према томе и остали народи Југославије, срастао с овим својим сусједом и како су они поред свих ситних зачкољица умјели бити један другом вјерни. А баш ми Југословени морамо признати да су Албанци много препатили. Стари је Рим због једног пута од запада на исток, онако како је један друг споменуо, заробио читав комплекс албанске земље, читав један комплекс албанског народа да му ради тај пут. То је било прво робовање. Па није било то доста, дошли су други па су одвели с једне стране обале нашег Јадранског Мора на другу страну дијелове албанског народа да их тамо населе, да им ору и копају земљу, да им буду робље. Па не само то, него да тај жилави, бистри и вриједни народ подмлађује утанчану крв римских патриција. Кад један народ буде на то осуђен и кад не види брата, не види друга, и кад чује странца да му се руга, онда је то моменат када смо ми морали доказати наше заједничко човјештво и јунаштво. Под тим паролама ми смо отпочели ову борбу, борбу под вођством које је умјело да нађе пута како се та борба води до пуног изражаја. И од 20 вијека, па и од 17, па и од 15 вијека, па све до задњег момента слагао се један слој за другим да нађе у овом писменом уговору израза нашег међусобног поуздања и нашег међусобног братства.

Ја нећу даље да идем али хоћу да истакнем још једну ствар: моралну важност овог уговора и по народе Југославије, а нарочито по народ у Босни и Херцеговини, чији посланик имам част бити. Има нешто слично у историји па и у менталитету код Албанаца без разлике вјера и код народа у Босни и Херцеговини. Историски, ја мислим да ниједан крај Југославије у краћем времену није промијенио више господара и више невоља од њих претрпео колико су претрпјели заједно албански народ, с једне стране, и Босанци, с друге стране. И ми смо имали Абдул Хамидову Турску и борили смо се, имали смо аустро-угарску окупацију, а и они су имали аустро-немачку окупацију у личности принца Вида. Ми смо имали ослободилачки рат. То су имала и наша браћа Албанци. Имали смо вјерски шовинизам, шовинизам који је стварао предрасуде и заблуде, а то су имали и Албанци.

Ја са овога мјеста кажем: ми се Босанци можемо радovati што су Албанци показали више културе у томе погледу него ми. Код њих вјерски моменат, када су у питању национални интереси, не игра улогу, био неко католик, православцац или муслиман. Они нам служе за примјер и ја се радујем

као Босанац да ми имамо први на Балкану уговор са Албанијом.

У томе је та морална вриједност. И тај уговор може да дјелује не само морално него може да дјелује и политички, политички у овоме правцу да ово више није уговор између двије сусједне земље, нити између два сусједна народа, него је ово уговор за цио Балкан. И овај уговор, нашом добром вољом, мора да постане узор по коме ће се сви балкански народи окупљати у одбрани слободе Балкана од туђинске најезде, туђинске агресије и туђинског утицаја.

Балкан не може и не смије више бити ветромјетина за балканске народе, јер ту вјетрометину не стварају балкански народи, него нам дувају вјетрови и са запада, и с југа и са сјевера. Данас балкански народи држе до тога да то више не буде и да не може бити. Ми смо постигли један успјех у томе погледу и то са нашим вођом другом маршалом Титом и Енвером Хоџом. Нека тај успјех послужи за примјер и осталим народима Балкана. (Одобравање).

Завршавам са жељом да изгласавање овога уговора буде претставник и прекретничар нове ере између балканских народа, ере мира, ере реда и ере културног напретка. Ми у Босни и Херцеговини осјећамо велику радост кад знамо да на Космету данас 5500 Шиптара пише и чита за ово кратко вријеме откад се Југославија опоравила, и ми желимо да можемо ићи у томе погледу стопама овог вриједног народа.

Данас се не може нико позивати само на сељака, да је то једна врста људи која заслужује нарочиту пажњу. Данас постоји радни народ без обзира гдје он спада, да ли је то сељак, квалификовани радник или поштена интелигенција. Сви они скупа чине народ, прави народ. (Одобравање).

Претседавајући: Реч има народни посланик Ђоко Пајковић.

Ђоко Пајковић (*Изборни срез пећи, НР Србија*): Учествујући у претресу по предложеном законском приједлогу, желим да истакнем и подвучем дјелотворну спољну политику наше Владе, која је поред напора које чини за свестрано развијање тековина ослободилачке борбе истовремено знала да у односу на мирољубиве земље изрази осјећање и љубав наших народа према њима и да преко оваквих уговора још више учврсти наше међусобне односе и пријатељство. Поздрављам такав рад Владе, јер он одговара расположењу

наших мирољубивих народа, интересима наше будућности, као и због тога што је таква политика učinila да наши народи који су igrali značajnu ulogu u vođenju borbe protiv fašizma, sada u periodu sređivanja međunarodnih odnosa i organizovanja mira takođe igraju važnu ulogu.

Ми смо недавно у овоме дому потврдили сличне, управо истовјетне, уговоре са братским словенским земљама Пољском и Чехословачком, а нешто раније и са Совјетским Савезом. И поред свих наших напора и намјера да тиме допринесемо одбрани тековина антифашистичке борбе и спријечимо нову агресију и поробљавање, ми смо били клеветани како стварамо блок словенских народа против осталог свијета. Уговор о пријатељству и узајамној помоћи са Албанијом још једанпут потврђује нашу спремност да учествујемо у изградњи мира са свим народима којима је стало до тога да се мир очува и ново поробљавање спријечи исто онако како смо се борили заједно са свим слободољубивим народима против фашистичког освајача.

Нас и албански народ везује тешка прошлост у којој смо били зависни од империјалистичких сила и у којој смо били играчка у рукама моћних империја и извор пљачке за њих и њихове агентуре — владајуће клике које су управљале једном и другом земљом.

Нас су највише зближили и спријатељили односи који су између нас и албанског народа створени у току ослободилачког рата. Ми смо знали како трпи и како се мучи албански народ. Кад смо се срели с њиме на бојном пољу, у борби против фашистичких окупатора, ми смо осијетили и увјерили смо се да се албански народ бори за исте идеале за које смо се ми борили, да је он добар савезник свих напредних и демократских народа. Ми смо се с албанским народом у патњама, у жртвама у крви које смо примијели против заједничког непријатеља здружили и спријатељили.

Наши народи су најближи свјedoци свих патњи и страдања које је у рату поднио албански народ као и његове јуначке борбе којом је извојевао своје ослобођење. Због тога ми волимо албански народ као ратног друга, желимо да он живи слободно и изграђује своју будућност. Ради тога смо и одушевљено примили овај уговор који ће помоћи учвршћењу положаја нашег савезника и учвршћењу мира у овоме дијелу Европе.

Империјалистичке грабљивице, остаци фашизма, у жељи да изазову нове сукобе, да очувају свој владајући утицај на Балкану, и у нашем сусједству и на границама наших земаља, провоцирају и са животињском мржњом раде на спрјечавању развитка наших слободних земаља и демократије на Балкану. Овај уговор показује животну способност наших народа, који су у неравној дугогодишњој борби одбранили своју част и слободу и извојевали независност, да су на исти начин спремни и способни да заједничким напорима раде на очувању великих побједа и тековина из заједничког рата. Зато ће овај уговор бити снажна челична заштита мира на Балкану од свих провокатора преживјелих фашистичких остатака.

Овај уговор освјетљава важно историско раздобље у животу народа Југославије и албанског народа.

У току ослободилачког рата и ми смо се као и они ослободили положаја зависних и колонијалних народа у коме смо се прије налазили. Они су самим тим престали да воде политику империјалистичких сила и владајућих клика, које су, у жељи да очувају своје господство и своју превласт на Балкану, мутиле односе међу њима и радиле на њиховом завађању. Но, и поред тога, народ Албаније је и раније у својој историји у борби за своје национално ослобођење наилазио на подршку појединих наших народа који су се борили против истог непријатеља. Овај уговор је не само триумф побједе народних маса у једној и другој земљи, остварење братске сарадње и ратне дружбе из најтежих дана, већ и потврда њихове ријешености да наставе заједнички рад на изградњи срећније будућности за наше народе, да помогну развитку и учвршћењу демократије и мира на Балкану и у свијету.

Овим уговором наша нова држава учвршћује и продубљује пријатељство са једним храбрим савезником из ослободилачког рата. Увјерен сам да ће наша дружба у миру послужити нашим народима исто толико корисно колико је то био случај у току рата. Овај ће уговор послужити као основа за међусобну политичку, економску и културну сарадњу и помоћ, која ће бити од великог значаја за развитак једне и друге земље и која ће са великом снагом утицати и на стварање и јачање пријатељских односа међу осталим балканским земљама. Због тога изјављујем да ћу гласати за. (Одобравање).

Претседавајући: Реч има народни посланик Тихомир Никодијевић.

Тихомир Никодијевић (*Изборни срез сврљишки, НР Србија*): Другови народни посланици, као сељак, као земљорадник који живи у срезу који је чисто сељачки, где су варошице од свега стотину домова, ја сам заједно са сељацима тумачио оне уговоре које смо раније склопили: о узајамној помоћи са великим Совјетским Савезом, са Пољском и Чехословачком. И наш народ, наш сељак толико је радостан и задовољан тим уговорима, јер зна да када се повежемо нисмо усамљени као што смо били пре прошлога рата кад су нас били завадили са Бугарима или са овим или оним народом. Наш сељак осећа сигурност у наслону на велики Совјетски Савез, Пољску и Чехословачку, наш народ осећа да ће такви савези донети мир и нашој Југославији и нама сељацима.

Овај споразум и уговор о узјамној помоћи са суседима Албанцима наш народ ће исто тако примити као што је примио и оне прве. Ја лично осећам да нам је то најближи сусед и да се тим уговором и пријатељством осигуравамо и да са те стране нећемо имати никаквих немира и неслоге, него да ћемо се и помагати кад неко покуша да нас нападне, као што смо вековима били угрожавани од истих непријатеља, о чему смо се уверили и у овоме светском рату. Ми видимо да и Албанци спроводе политику каква је код нас, да организују народну власт, војску слично нашој, и ту видимо да су наши пријатељи и да не желе борбу с нама и да неће бити неслоге и свађе међу нашим народима.

И ми сељаци желимо мир. Ми смо се не само борили, него смо и хранили борце. Наш сељак воли велики Совјетски Савез. Ја знам да су сељаци од сто година говорили за Русију да је она наша мајка, али ми нисмо могли да са њом сарађујемо. Та је мајка била одвојена од нас, имали смо мајку а нисмо знали где је. Сада, после овога народно-ослободилачког рата ми смо се заиста приближили мајци коју су наши сељаци вечито помињали.

Ми смо чули да се говори у име сељаштва нешто друго, а ја одговарам свима: наш народ воли мајку Русију и као што је наш сељак примио све уговоре, примиће и овај и да наш сељак који је много дао у овој борбе не жели оне генерале ранијих политичких режима који су били пре овога рата а који се појављују сада, и да се у овом рату нешто изменило, да су се створили нови генерали. (Аплауз).

Ја могу у име сељаштва да кажем, јер сам у селу рођен и претстављам све сељаке из мога среза, да ћемо се ми одрећи вођа који друкчије говоре у име сељака. (Аплауз).

Поздрављам овај уговор о узајамној помоћи и пријатељству са Албанијом и изјављујем да ћу гласати за њега, а сигуран сам да ће сви бирачи из мога среза бити за то. (Аплауз).

Претседавајући: Као последњи пријављени говорник реч има народни посланик Благоје Нешковић.

Др Благоје Нешковић (*Изборни срез Београд VII, НР Србија*): Другови народни посланици, ја се слажем с другом који је био мишљења да не би требало злоупотребљавати овакав састанак, који има свечани карактер, за разне друге циљеве као што је то учинио др Драгољуб Јовановић. Али, пошто се ради о једном питању, о нашим савезничким и братским осећањима према СССР-у, што је свима нама дубоко у срцу, сматрам за потребно да кажем неколико речи због тога, што је др Драгољуб Јовановић својим клеветатама повредио та наша осећања.

Пре свега, својим говором Драгољуб Јовановић је нанео тешке клевете братском Совјетском Савезу. (*Гласови:* Тако је! — Буран аплауз). У чему се то види? Др Јовановић апелује на Совјетски Савез да не помаже једну партију већ да помаже две партије. То је клеветање Совјетског Савеза да се он меша у унутрашње послове наше земље. (Бурно одобравање). Таква подметања и клеветања чинили су још и раније Хитлер, Гебелс и цела фашистичка банда. (Бурно одобравање). Даље, др Драгољуб Јовановић ту сада говори о Комунистичкој партији и о томе да Совјетски Савез не треба да јој пружа помоћ. О чему се ради? Ради се о обнављању кампање против комуниста; ради се о обнови антикомунистичке кампање коју овде у Скупштини обнавља др Драгољуб Јовановић. Све је то најординарнија лаж и фашистичка клевета против Совјетског Савеза и непријатељство према Совјетском Савезу и нашем народу. (Бурно одобравање и повици: Тако је!).

Совјетски Савез има редовне дипломатске односе са нашим земљом. Он пружа братску и савезничку помоћ нашем народу преко наше Владе са којом одржава везе, а никак не пружа помоћ једној или ма којој партији. А наша Влада је израз народа, она је изабрана огромном већином нашег народа. И данас видимо какво је стање у Скупштини. Ван

сумње је да данас Драгољуб Јовановић у Скупштини има јва-
кав непријатељски став према нашем народу насупрот свим
осталим посланицима изабраним од народа. Ја могу да кажем
да се и онај народ који је изабрао др Драгољуба Јовано-
вића за посланика ограђује од оваквог његовог гледишта,
те према томе он данас овде не претставља тај народ. (Бурно
и дуготрајно одобравање).

Према томе, Совјетски Савез помаже наш народ, а не
једну партију. (Гласови: Тако је).

Даље, другови, ту се показује такво покварењаштво, јер
се подмеће нашој Влади да води једнострану политику и
каже се да је политика Владе крива што нас не помажу до-
садашњи наши ратни савезници у питању Трста и Јулиске
Крајине. Значи да наша Влада води једнострану политику,
да не улаже напоре за добре односе са нашим ратним саве-
зницима. То је тенденциозна клевета. Напротив, наша Влада
води политику учвршћивања пријатељства у првом реду са
онима са којима смо заједно водили борбу против заједнич-
кога непријатеља, а што напори наше Владе не наилазе на
довољно разумевања код њих, то није до нас, него до оних
који на одговорним положајима у разним савезничким држа-
вама воде такву политику.

Узима се пример Чехословачке, која, како каже др Јо-
вановић, води не једнострану него „вишестрану“ политику.
Баш на овом примеру др Јовановић се открива као поли-
тички интригант на међународном пољу, јер се у излагању
др Јовановића не ради о томе какву политику води која
земља, већ се ради о тежњи да се унесу смутње међу разним
земљама. Према томе, то је још једна тешка клевета против
наше Владе и против читавог нашег народа. То је покушај да
се нанесе нов ударац у леђа нашем народу, а не само сеља-
штву.

И ја се питам у чије име др Драгољуб Јовановић може
да говори и у име каквог сељаштва? Пре свега он је једини
из Србије у Савезном већу који заузима овакав став. Др
Драгољуб Јовановић је изабран само захваљујући фронтво-
ској дисциплини по којој су бирачи гласали за њега у Срезу
нишавском, Округу пиротском. Друго, ми смо овде чули да
се чланови Извршног одбора Народне сељачке странке огра-
ђују од става др Јовановића у име самог Извршног одбора.
То је редак пример у историји грађанских партија и каквог
образа има да говори у име сељаштва један човек, кад не
може да говори ни у име своје сопствене странке!

Што се тиче самог законског предлога, ја га поздрављам и позивам вас да га једнодушно прихватите, а предлажем да Скупштина најоштрије осуди клевете др Драгољуба Јовановића. (Буран дуготрајан аплауз).

Претседавајући: Пошто је листа пријављених говорника исцрпена, закључујем дискусију о предлогу Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Албаније. Прелазимо на гласање. Гласаће се акламацијом. Ко је за овај предлог, нека дигне руку. (Сви народни посланици и чланови Владе устају и дуготрајно аплаудирају. — Манифестација траје неколико минута).

Објављујем да је Народна скупштина једногласно примила Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Народне Републике Албаније. (Буран аплауз).

Тиме је дневни ред данашње седнице исцрпен и данашњу седницу закључујем. Идућа ће бити заказана уобичајеним путем.

(Седница је закључена у 13 часова).

VEĆE NARODA

Trinaesta sednica

(20 jula 1946)

Početak u 17,30 časova.

Pre sedavao predsednik **Josip Vidmar**.

Predsednik: Otvaram trinaestu redovnu sednicu u I redovnom zasedanju Veća naroda skupštine FNRJ. Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Veća Ninko Petrović. Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Ninko Petrović čita zapisnik prošle sednice.

Predsednik: Čuli ste zapisnik prošle sednice. Ima li prime daba na ovaj zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, za pisnik se overava. Molim vas da saslušate izveštaj administrativnih odbora oba veća, koji glasi:

PRETSEDNIŠTVU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

BEOGRAD

Izveštavamo Predsedništvo da su na današnjoj zajedničkoj sednici administrativnih odbora oba veća doneti sledeći zaključci:

1) po pitanju visina poslaničkih dnevnica za vreme rada Narodne skupštine zaključeno je da dnevnicе ostanu na dosadašnjoj visini tj. 400 dinara (četiri stotine) dneвно;

2) po pitanju dnevnica funkcionera-časnika oba veća koji za svoj rad dobijaju stalne dnevnicе, zaključeno je da im za vreme zasedanja Skupštine ne pripada još po jedna dnevni ca.

3) po pitanju dnevnica članovima Vlade i Prezidijuma zaključeno je da nema osnove da im se dnevnice ne isplaćuju, jer prema čl. 56 Poslovnika svi narodni poslanici imaju jednako pravo na dnevnice za vreme svoga rada u Narodnoj skupštini;

4) po pitanju da li i koliko dana pripada narodnim poslanicima za put, zaključeno je da narodnim poslanicima pripada pravo da uračunaju dane za put prilikom dolaska na rad u Narodnu skupštinu i prilikom povratka posle svršenog rada. Broj dana za koje narodnim poslanicima pripada pravo da prime dnevnice računaće se: za Srbiju i Vojvodinu sem Beograda po dva dana; za Hrvatsku bez Dalmacije, za Sloveniju i Makedoniju po tri dana; za Bosnu i Hercegovinu i Autonomnu kosovsko-metohisku oblast po četiri dana i za Crnu Goru i oblast Dalmacije po 5 dana;

5) Zaključeno je da se rad knjigovodstva i blagajne pregleda redovno po jedanput mesečno, i to svakog poslednjeg dana u mesecu. Pregled će vršiti po dva člana svakog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar
Al. Šević, s. r.

Pretsednik
Milan D. Smiljanić, s. r.

Članovi:

Adam Ostović, s. r., **Panto Mališić**, s. r., **Ferdo Godina**, s. r.,
Dr Hamdija Čemerlić, s. r., **Krsto Popivoda**, s. r.

Ovaj izveštaj biće poslat računovodstvu da po njemu postupi u pogledu isplate dnevnica.

Veće je primilo izvestan broj molbi i žalbi iz naroda, koje će biti upućene Odboru za molbe i žalbe.

Narodni poslanici Radomir Todorović i Spasoje Dimitrijević uputili su Pretsedništvu Veća naroda Narodne skupštine FNRJ sledeće pitanje:

PRETSEDNIŠTVU VEĆA NARODA NARODNE
SKUPŠTINE FNRJ

BEOGRAD

Na današnjoj sednici dobili smo spisak uredaba koje je poslala Vlada FNRJ na ozakonjenje i mi smo ih primili a da ih nismo pročitali.

Prilikom objavljivanja Uredbe o otkupu viška žitarica obećano je da će se naknadno doneti uredba po kojoj će se odrediti količina žitarica (zrnaste hrane) za ishranu stoke.

Kako ta uredba do danas nije doneta, jer je nema u spisku primljenih uredaba, to nam je čast zamoliti Predsedništvo Veća da uputi ovo naše pitanje nadležnom ministru FNRJ za donošenja takve uredbe, jer se narod na selu usled ove suše zabrinjava za ishranu stoke.

19 jula 1946 godine
Beograd

Radomir Todorović, s. r.
narodni poslanik

Spasoje D. Dimitrijević, s. r.
narodni poslanik

Pre svega, odgovoram da nije u redu ton u kome je pisani prvi deo ovog pisma, gde se kaže da smo primili uredbu a da ih nismo pročitali. Mi ih nismo čitali zbog toga što je spisak otštampan i razdeljen narodnim poslanicima. Veće je bilo upitano da li želi da se te uredbe odnosno spisak uredaba čita, a Veće je to odbacilo. Dakle, nema mesta prigovoru s te strane. Postupljeno je sasvim u suglasnosti sa Poslovníkom. Uostalom, drugovima narodnim poslanicima saopštavam da će se ovo pismo uputiti Ministru poljoprivrede.

Predlažem za današnji dnevni red, pored pretresa izveštaja Zakonodavnog odbora po predlogu Zakona o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika, još i sledeću tačku dnevnog reda: pretres izveštaja Odbora za molbe i žalbe o predlogu Zakona o izvanrednoj i stalnoj državnoj doživotnoj pomoći. Prima li Skupština ovaj predlog? (Prima). Osim toga predlažem Skupštini da se ovaj zakonski predlog ne smatra kao zakonski predlog, nego kao odluka i da se s tim predlogom postupa kao s odlukom i da se glasa aklamacijom. Prima li Veće ovaj predlog? (Prima).

Prelazimo na dnevni red: pretres predloga Zakona o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika. Molim druga izvestioca narodnog poslanika dr Branka Čubrilovića da podnese izveštaj.

Известилац др Бранко Чубриловић: Другови народни посланици, извјештај је штампан, раздијељен и добили сте га. Да ли се слажете са тим да га не читам? (*Гласови:* Слажемо се). Потребно је да на ово одговорите, пошто се, као

што видите, упућују питања због тога што нијесу читане неке ствари. (Извештај Законодавног одбора видети као прилог на крају књиге)

Другови народни посланици, пред нама је предлог Закона о социјалном осигурању радника, намјештеника и службеника који су законодавни одбори оба вијећа једногласно усвојили. Закон је подијељен у три дијела: 1) Опште одредбе, 2) Давања из социјалног осигурања и 3) Прелазне одредбе.

Циљ самога закона, углавном, одговара новом политичком и привредном стању наше младе Републике. За разлику од закона о осигурању радника у старој Југославији, овај нови закон заузима једно од највиднијих мјеста у комплексу изградње нашег новог социјалног поретка.

Старо социјално осигурање радника и намјештеника, организацијом и својим садржајем, носило је у себи политику разједињавања и распарчавања радничке класе, а тим је оно поцијепало и разбило социјално осигурање на многобројне самосталне и међусобно независне носиоце социјалног осигурања. Вођство тако расцјепканог социјалног осигурања носиле су самоуправе, састављене тобож на принципу паритета послодаваца и осигураника са познатим аутономијама социјалног осигурања, над чијим су пословањем вршила надзор четири ресорна министра, а сваки за установе свога дјелокруга.

Основна мисао овог старог социјалног осигурања почивала је на разноврсним законима, статутима и правилима, а из те смјесе законских разноликости избијала је и битна разлика у правима и дужностима самих осигураника.

Ова неједнакост осигураника опажена је специјално у разликама између висине доприноса за осигурање, а, према томе, стваране су и разлике између врста појединих давања из осигурања код радних носилаца.

Овакво схватање радничког осигурања било је одраз друштвено-привредних односа у тадашњој држави, засновано на искоришћавању радних маса. На тај начин, разнолики бивши носиоци старог социјалног осигурања законом су омогућили улагање радничке имовине у ненародне државне зајмове и папирне вредности, па чак пласирање имовине осигурања у приватне (трговинске) зајмове.

Политиком обарања надница у корист подузетничког профита, аутоматски је обарана и вриједност давања из со-

цијалног осигурања. Сталном политиком обарања социјалних терета привреде смањивани су приходи социјалног осигурања, а тиме и могућност пружања довољних давања осигураницима.

За вријеме окупације наше државе највећи дио имовине социјалног осигурања је упропашћен и нова Југославија у часу ослобођења наше земље нашла је социјално осигурање на рубу пропасти. Још у току првих дана нове Југославије социјално осигурање је оживљавано, а као главни руководећи принцип био је унификација социјалног осигурања. Али је проблем пуне материјално-правне унификације социјалног осигурања тј. питање изједначавања радничке класе пред законом у погледу права и дужности према социјалном осигурању, што је битно у проблематици осигурања, остао и даље неријешен.

Ово је кориговано новим Уставом ФНРЈ у коме о социјалном осигурању радника и намјештеника постоји начело да ће нова држава радницима и намјештеницима обезбиједити посебну заштиту путем социјалног осигурања (чл. 20 Устава).

Овим новим законом држава испуњава своје обавезе.

Данас је власт у Републици Југославији у народним рукама. Створени су нови, основни предуслови, економски и политички, а из те нове друштвене структуре има да никне и нови социјални поредак у коме ће се радним масама обезбиједити срећан живот и благостање. Као једно од важних лачела изградње срећнијег и бољег живота биће и ново социјално осигурање, које по својој функцији и вриједности треба да послужи раднику, намјештенику и службенику у оно вријеме кад они изгубе могућност зараде губитком радне способности било у болести, било у несрећи, било у изнемоглости или старости. И оно што је најсоцијалније у овом закону — заштиту уживају породице осигураника у случају губитка хранилаца.

Радничка класа у новој Југославији носи на себи, уз остале радне масе, сву политику и економику нове Југославије, и према томе, некаква аутономија социјалног осигурања изграђена на старим принципима самоуправа данас је потпуно непотребна. Радне масе су данас држава, а држава су оне. Из тих разлога подржављење социјалног осигурања гарантује осигураницима сва њихова права из социјалног осигурања, а то ће се остварити на тај начин да се укупна сред-

ства потребна за све врсте давања социјалног осигурања редовито обезбеђују у општем државном буџету.

А зато су предвиђени посебни доприноси за државно социјално осигурање које плаћају послодавци, а привремено, док се наша привреда не оспособи да сама у цјелости понесе терет социјалног осигурања, једним дијелом и осигураници. Доприноси се одмјеравају приносном стопом у одређеном постотку од укупне стварне зараде осигураника. Ову нову конструкцију финансија социјалног осигурања прати увођење јединствене стопе, којом се покривају сви ризици осигурања са аутоматским вирманима пословних вишкова повољних разлика у корист слабије покривених ризика.

Прелазом на систем осигурања о укупној стварној заради осигураника и напуштањем старог система осигурања на основи осигураних надница и плата према одређеним надничким односно платним разредима, постиже се значајна рационализација и појевтињење администрације у привредним подuzeћима као и у установама социјалног осигурања. Нови систем осигурања према стварној заради омогућује колективно одмеравање доприноса осигурања за сва лица уполсена код појединог подuzeћа, на темељу укупно исплаћене зараде за све раднике и намјештенике, усљед чега опадају сви послови око прописивања доприноса осигурања за поједине раднике и око израчунавања одбитака од зараде појединог радника од свих подuzeћа која пријаву осигураника врше исплатним листама.

Држава спроводи социјално осигурање радника, намјештеника и службеника преко Државног завода за социјално осигурање. То је установа општедржавног значаја. Она је организована по аналогiji осталих општедржавних подuzeћа и установа са оперативним значајем службе. Основ те службе је теренска служба Државног завода за социјално осигурање на принципу територијално уређених органа, као на принципу органа уређених на професионалној основи за оне осигуранике који по врсти и организацији своје службе сачињавају засебну и јединствену скупину осигураника на читавом подручју ФНРЈ. (Чл. 3 предлога закона).

Координатор свих заинтересованих фактора у осигурању је Савјет социјалног осигурања ФНРЈ. Савјет сачињавају Савезна планска комисија, главни привредни ресори, Министарство финансија ФНРЈ, Министарство саобраћаја ФНРЈ, Комитет за заштиту народног здравља, Јединствени синди-

кати радника и намјештеника и министарства рада народних република. Ново социјално осигурање носи у себи јединство радничке класе: 1) у јединственом носиоцу социјалног осигурања, 2) у начелном изједначењу и равноправности свих категорија радника и намјештеника у правима и дужностима социјалног осигурања и 3) у проширењу опште обавезе осигурања на све раднике, намјештенике и службенике без обзира на врсту рада и на начин награђивања рада (чл. 2 предлога закона). Чланом другим, став 6, овог закона дато је Влади ФНРЈ овлашћење да осигурава сад законом необухваћене и остале категорије трудбеника, чије се осигурање мора постепено у етапама провести (пољопривредни радници, поморски рибари, носачи итд.).

Ново социјално осигурање према предлогу закона пружаће осигураницима давања у размјеру према тежини рада који осигураник обавља, према трајању упослења, као и према ефекту обављеног рада, јер се давања одмјеравају на основу укупне стварне зараде коју осигураник за свој рад прима (чл. 5 предлога закона). Према томе, за више рада и за тежи рад већа су давања тј. социјална осигурања. У болесничком осигурању разликују се давања још и по трајању боловања, тако да ће се за краткотрајна обољења пружати новчана давања у нижим износима; а за дужа боловања која озбиљније угрожавају економску егзистенцију осигураника у вишим износима унутар законом одређених граница а према кључевима које ће Влада ФНРЈ уредбом прописати. Као ново у новом Закону социјалног осигурања ваља напоменути и одредбу да ће социјално осигурање унесрећеним и професионално изнемоглим осигураницима у циљу њиховог оспособљавања за рад обезбиједити нове професије на трошак социјалног осигурања, а уживаоцима ренте и пензије пружаће се и специјална лијечења са циљем спрјечавања трајне неспособности. Поступак за утврђивање неспособности осигураника унесрећених у послу и утврђивање изнемоглости осигураника врши стручна лекарска комисија.

Прекршај прописа социјалног осигурања додијељен је у надлежност народним одборима којима је на тај начин дата важна улога да чувају социјално осигурање као опште народно добро.

Постављањем овако темељних начела за изградњу нашег будућег социјалног осигурања рјешава се и питање задовољења социјално-приватних потреба радничке класе,

као и пуно усклађивање тих потреба са интересима државне привредне политике. Читав комплекс уређења односа из наслијеђеног социјалног осигурања старе Југославије, компликован окупацијом и ратом, тражи такође своје хитно рјешење. Тим се баве прелазне одредбе у предлогу закона. Али закон сам регулише питање урачунавања ранијег времена осигурањаведеног код бивших носилаца осигурања, а питање финансиске санације социјалног осигурања у вези са девалвацијом вриједности прије рата прикупиљене имовине за покриће дугорочних обавеза, питање признања за пензионо осигурањеведеног времена у народно-ослободилачкој борби, питање признања права на пензије жртава окупатора и његових помагача, питања признања права нашим радницима и исељеницима након повратка из иностранства, питања признања временаведеног на раду свима оним радницима који због неспровођења пензионог осигурања радника у старој Југославији нијесу могли стећи законско право на пензије, питања разних пензионих фондова и питања регулисања обавеза тих фондова према њиховим члановима као и питање ликвидације приватних пензионих фондова, закон препушта регулисању Владином уредбом.

По члану 56 овога закона Влада ФНРЈ је опуномоћена да укине судове социјалног осигурања; а у законским закључним одредбама предвиђена су и специјална овлашћења Влади за ближе одредбе о висини новчаних потпора из осигурања за случај болести, трудноће и порођаја, о трајању појединих стажева за инвалидске пензије као и висини поједних врста инвалидских пензија. Исто се тако овлашћује Влада ФНРЈ да одреди почетак и начин спровођења социјалног осигурања државних службеника. И на крају, дата су овлашћења Министру рада и Министру финансија ФНРЈ, у члану 57, став 2 и 3, да се, у сврху рационализације рада у привредним предузећима, у установама осигурања, и у финансиској управи, пређе од садашњег компликованог система обрачунавања доприноса из службеничког пореза на основу бруто зараде сваког појединог осигурања на нов систем обрачунавања по нето надницама и платама у којима ће бити урачунати сви одбици и по којима ће се обрачун доприноса и пореза вршити од укупне суме исплаћених надница у појединим предузећима.

На основу свега овога изложеног и онога што сте видјели у предлогу закона, молим Вијеће народа да овај извјештај прими и у начелу и у појединостима. (Аплауз).

Pretsednik: Čuli ste izveštaj Zakonodavnog odbora i obraloženje druga izveštioca. Otvaram načelnu diskusiju. Ima reč prvi prijavljeni govornik drug Srećko Žumer.

Srećko Žumer (LjR Slovenija): Tovariši poslanci! Karakteristično bivših starih liberalnih časov je prav lepo podal slovenski pisatelj Ivan Cankar v svojem „Hlapcu Jernejju“. Hlapec Jernej je vse svoje življenje garal in delal za svojega gospodarja, ko pa je ostarel, ga je brezvestni gospodar odslovil in nekdanji pridni hlapec Jernej je popolnoma zapuščen in prepuščen samemu sebi in dobrim ljudem. Cankarjev »Hlapec Jernej« nam nehote prihaja v spomin, ko leži pred nami novi zakon o socijalnem osiguranju, katerega je predložila naša Vlada Skupščini v pretres in sprejetje.

Cankarjev »Hlapec Jernej« je bil predstavnik vsega delovnega ljudstva, ki je stoletja in stoletja ječalo pod knuto kapitalističnega družabnega gospodarstva, delalo in trpelo, ginevalo in umiralo, da je napravilo zopet prostor mlademu rodu, ki je šel prav isto življensko pot kot on.

Še pred 50 in 60 leti je naše delovno ljudstvo živelo v strašnem siromaštvu. Po 12 in 14 ur trdega dela na dan mu je nudilo le skromno življenje, toda brez kake oskrbe za bolezni, nezgode in starost. V vseh teh eminentno socijalnih vprašanjih je moralo naše delovno ljudstvo skrbeti samo za se. Tako so pričeli ljudje z manjšimi prostovoljnimi bolniškimi blagajnami, a to predvsem v mestih in večjih industrijskih centrih.

Šele prva svetovna vojna je napravila znatnejši korak v tem velikem socijalnem vprašanju. Zgodovinski prelom v veliki Rusiji, kjer je trpljenje delovnega človeka prišlo do viška in je ruski narod po zaslugi svojih velikih mislecev in človekoljubov raztrgal suženjske okove caristične kapitalistične zmije, je vrgel žarek svetlobe tudi na evropskega hlapca Jerneja. S tem dogodkom se je pričel veliki družabni proces borbe proti krutemu in brezsrčnemu kapitalizmu za svobodo in blaginjo delovnega ljudstva. Toda Evropa še ni bila zrela za ta veliki uspeh ruskega naroda. Še je morala iti skozi nove borbe, skozi nova prečiščenja. Mednarodni kapitalizem je hitro zaslutil veliko nevarnost in napravil vse, da je vsaj navidezno zajezil revolucionarni duh ob ruskih mejah. Medtem ko je politično prekvašal evropskega delovnega človeka o strašnih razmerah, v katerih mora živeti delavec v novem političnem položaju, je na drugi strani

hotel zadovoljiti svojega lastnega delovnega človeka z dokaj zadovoljstvom in ustrežljivo takozvano socialno zakonodajo. V naši bivši Jugoslaviji smo leta 1922. dobili osnovni zakon o zaščiti delavstva in iz njega izvirajoče ustanove, ki nam bi ščitile delavca. Tako smo dobili Delavsko zbornico, Inspekcijo dela, borze dela in tudi socialno zavarovanje ki je obsegalo bolniško panogo, nezgodno in starostno zavarovanje. Toda končno je bila ta socialna zakonodaja v resnici le slepilo za delavca, da bi se zadovoljil z obstoječimi razmerami, da ne bi škilil preko meje v Rusijo. Nadaljnji razvoj in izvajanje te socialne zakonodaje nam to v celoti potrjuje, kajti kapitalizem je v bistvu ostal stari kapitalizem in hlapec Jernej še vedno hlapec Jernej. Kmalu je moral spoznati vsak količkaj zaveden delavec, da je vsa ta socialna zakonodaja le slepilo in da končno ni drugega kot mrtva črka na papirju. Kaj je po 20 letih pomenila Delavska zbornica? Ohromelo telo brez življenjske sile z znanim narodnim izdajalcem dr Živkom Topalovičem na čelu, ki mu je bil Centralni sekretariat delavskih zbornic le hvaležno polje za njegovo politično ambicijo in nemajhen vir dohodkov. Po dobrih 20 letih je postala Delavska zbornica pravo gnezdo najbolj reakcionarnega režima v Jugoslaviji s svojim Jugorasom, ki je prodajal in docela gnilo državo skoraj prodal največjemu naspotniku svobode, pravičnosti in človekoljublja, eksponentu svetovne reakcije Hitlerju. Kaj je bila Inspekcija dela drugega kakor sredstvo v rokah prikritega sodelovanja med industriji in političnimi reakcionarnimi režimi, za delavca samega zopet le slepilo o socialni pravičnosti, ki je nikjer ni bilo! Koliko se je delavcev ponesrečilo v podjetjih, koliko je bilo podjetij, ki so kljub inspekciji dela bila prava žarišta tuberkuloze! Borza dela je bila organ brez življenja, za katero, zadnje desetletje niti delavec niti delodajalec ni več vprašal, razen če je politični režim iz njenih nemajhnih dohodkov delil, brezposelne podpore svojim političnim pripadnikom.

In socialno zavarovanje? Že izpovedanega lahko sklepamo, kakšno je moglo biti socialno zavarovanje v tej kapitalistični reakcionarni družbi. Zdravniki socialnega zavarovanja v tej meščanski družbi niso imeli naloge resnično skrbeti za obolelega človeka, — čeprav bi bil to marsikateri rad delal, in mu nuditi vse, kar je potrebno, da čim prej ozdravi. Oskrbovati so smeli delavca le toliko in tako, da so bili stroški oskrbe čim manjši, in ni čudno, da je tedanje zavarovanje dobilo oznako

kinina in aspirina, katerega je dobil zavarovanec za vsako bolezen.

Navidezni demokratični značaj te ustanove je bil v takozvani samoupravi socialnega zavarovanja, ki je bila paritetno sestavljena iz enakega števila delavcev in delodajalcev. Na ta način delavstvo nikdar ni imelo odločilnega vpliva v teh ustanovah in se je vedno zastonj borilo, da bi samoupravo zavarovanja imelo izključno samo v rokah, delodajalci pa le nadzorstvo.

Z imovino socialnega zavarovanja je lahko vsak politični režim takorekoč razpolagal v svojo lastno korist, ker je bilo obvezno predpisano vlaganje imovine v državna posojila in vrednostne papirje, a tudi privatni kapitalisti so se lahko okoristili z posojili te ustanove. Tako je pri zavarovanju nabrani delavski denar koristil predvsem reakcionarnim političnim režimom in privatnemu kapitalu, delavec pa je tako redil le gada na svojih lastnih prsah.

Prav zaradi tega pa volitev v upravne odbore okrožnih uradov nikdar ni bilo, čeprav so bile po zakonu predvidene. Politični režimi, ki so postavljali vsakokratne upravne odbore, so se bali trde in svobodne besede delavca, ki bi enkrat za vselej napravil konec brezvestnemu upravljanju trdo zaslužene delavskega denarja.

V takem položaju delavskega zavarovanja je bilo prav mogoče tudi najgrše špekulanstvo in prava goljufija docela demoraliziranih podjetij. Veliko število je bilo namreč podjetnikov, ki so svojim delavcem odtrgovali prispevek za zavarovanje, niso pa ga izročili zavodu, kajti svojih delavcev niso niti prijavili v zavarovanje. Ko pa je delavec obolel in se javil za zdravljenje, ni bilo niti govora, ker bi delavec takoj zletel na cesto in ga noben delodajalec ne bi sprejel več v službo.

Na ta način je delavsko zavarovanje moralno in gospodarsko propadalo od dneva do dneva. Končno bi postalo le velik rezervnog zbiralnega kapitala, s katerim bi se izključno korisčali le reakcionarni režimi in z njim privatno kapitalističko gospodarstvo, delavec sam pa bi bil le pastorek pri svojem lastnem denarju.

Iz vsega tega kratkega pogleda v preteklost spoznamo, da razdoblje med prvo in drugo svetovno vojno ni bilo noben pozitiven korak v kako izboljšanje socialnega reda, ampak le korak v znatno poslabšanje. Kapitalizem je v vsej moderni tehniki, ki je zadnja desetletja silno napredovala, videl le sredstvo za čim večje izkoriščanje delovnega človeka. Moderne tekstilne

stroje in ves napredek v tehniki industrije je kapitalizem izrabljaj le v svoj podvig in v svojo rast. Zaposlene delavce je izrabljaj do skrajnosti, istočasno pa povzročaj latentno brezposlenost, ki je z modernizacijo gospodarske tehnike rastla od dneva v dan.

Evropa na taki politični gospodarski in socialni osnovi je bila neozdravljivo bolna. Zaradi nadvlad kapitalizma v vseh panogah družabnega življenja, ki je bil po raznih delniških družbah, koncernih, trustih in kartelih docela mednarodno povezan, ni bil, mogoč noben napredek več. Prišlo je do tega, do česar je moralo priti. Evropa se je znašla v novem krvavem vrtincu tam, kjer je bila leta 1918. Zato ta vojna za nas ni bila le obračun z nasilnim fašističnim okupatorjem, ki je pod krinko nemškega in italijanskega nacionalizma v imenu in s podporo vse svetovne reakcije v bistvu le pripravljaj končni obračun s Sovjetsko Rusijo in hotel na celem svetu utrditi in znova uspostaviti potapljajačo se ladjo kapitalizma. Ta vojna je bila za nas prvenstveno socialnega značaja in kot taka končni obračun delovnega ljudstva z nosilcem vse reakcionarne miselnosti, s kapitalizmom.

Zmaga delovnega ljudstva v Jugoslaviji pomeni predvsem končni prelom s preteklostjo v vseh panogah družabnega življenja. Jugoslovansko delovno ljudstvo ni pregnalo iz svoje zemlje le predstavnika svetovne reakcije, fašističnega okupatorja, ampak si je priborilo tudi novo Jugoslavijo na novih družabnih osnovah, na katerih gospodarska politika v naši državi ni več domena inozemskega in domačega kapitala pod kakim varuštvom reakcionarnih in skrajno demoraliziranih režimov. Niti kulturna niti socialna politika v naši novi državi nista več pod cenzuro in kontrolo kapitalistične reakcije, ampak je naša nova Federativna Ljudska Republika Jugoslavija država, v kateri izključno odloča delovno ljudstvo po svojih lastnih predstavnikih. In država na takih osnovah mora napredovati vsestransko tako v gospodarstvu, kakor tudi v kulturi in socialni politiki, kjer je pravzaprav združeno vse v splošnem napredku delovnega ljudstva, ki je nosilec vsega državnega življenja.

V današnji naši novi domovini ne more več naše gospodarstvo imeti dvojnega knjigovodstva, prvega zase, drugega pa za državo kakor tudi vprašanje delovnega ljudstva ne more imeti dveh obrazov, prvega za delavstvo, drugega pa za vodilne politične kroge. In tega razloga pomenjajo vsi zakoni bodisi gospodarskega značaja ali pa značaja vprašanja delovskega ljudstva živo stvarnost, življenje. Zato pa tudi novi zakon o socialnem zavarovanju ni in ne more biti več nikako slepilo za delavstvo kot v bivši kapitalistični reakcionarni Jugoslaviji, kar

bi si morda še vedno kak neverni Tomaž iz preteklosti predstavljaj, ampak je zakon, ki je v sestavnem delu naše države bistvene važnosti, ki globoko posega v notranje državno življenje. Prav iz teh vidikov sem prepričan, da z novim zakonom o socialnem zavarovanju stopamo v lepšo bodočnost delovnega človeka, ker bo tako končno ne samo njegovo bolniško zavarovanje, ampak tudi zavarovanje za primer nezgode in starosti.

Z novim zakonom stopa v zavarovanje vsa delovna sila v državi, tako fizična kakor intelektualna. S tem korakom se ne manifestira le enakost v dolžnostih in pravicah vseh državljanov, ampak tudi dejstvo, da ne bo v naši novi Jugoslaviji ne delavca in ne uradnika, ki bi ne bil oskrbljen v vsakem primeru potrebe. Potrebno bo edino, to vsplošno zavarovanje izvesti čimprej do zadnjega podeželskega poljedelskega delovca in delavke in s tem končno likvidirati Cankarjevega »Hlapca Jerneja«.

Po zakonu dobi Vlada veliko pooblastil, da končno novo zavarovanje uredi in izpopolni. Želeti je nujno, da merodajni činitelji to uredi in da začne novo zavarovanje poslovati tako kot je željeno, da bodo naši delavci in uradniki resnično preskrbljeni tudi v tem tako važnem življenjskem vprašanju.

Z novim zakonom si je naša narodna Vlada nadela težko, toda hvaležno nalogo. Z vso gotovostjo smo prepričani, da se ji bo to v kratkem času tudi posrečilo, da bo s tem zadovoljila vse delovno ljudstvo in ga rešila težkih skrbi, katere ga morijo že dolga stoletja. Zato smatram, da je s tem zakonom vendarle rešeno najvažnejše vprašanje delovnega ljudstva, in izjavljam, da bo sekcija slovenskih poslancev v Svetu narodov v načelu z veseljem glasovala za ta zakon. (Aplauz).

Претседник: Има реч народни посланик др Милош Поповић.

Др Милош Поповић (НР Србија): Другови народни посланици, наш Устав изједначио је све наше грађане у свима правима и дужностима. По њему се тражи од свих грађана да испуне све своје дужности, у првом реду обавезу рада — а требало би исто тако и да, као еквивалент, обезбеди и право на рад, што овог пута није унесено у Устав, али што ће свакако морати да се унесе. По нашем Уставу треба да се донесу многи социјални закони који захтевају опсежне социјалне реформе и доношење одговарајућих социјалних законских одредаба.

Један од тих најважнијих закона је Закон о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника, који имамо да донесемо и о коме треба да се у начелу дискутује.

Пре свега требало би да се тај закон зове закон о општем и обавезном социјалном осигурању. Из даљег излагања видећете зашто би то било потребно.

По одредбама овог законског пројекта држава обавезује све своје чланове да створе средства за извршавање свих установа за социјално осигурање радника, намештеника и службеника, али зато узима на себе и обавезу да их најцелесходније, најправичније и најекономичније употреби. Да би ово успешно постигла, она ради или се бар труди да ради по одређеном плану у производњи и у расподели добара, у подели рада, а у вези с тим треба да се плански спроводи и васпитање, одгој и образовање народног подмлатка, њених будућих радника и сарадника, како би се бар њима обезбедила боља и срећнија будућност.

И опште социјално осигурање треба да се у ове планове укључи и паралелно са њима изводи.

Социјално осигурање односи се дакле:

1) На случај болести, и ту треба предузимати: а) лечење и б) рад на спречавању болести (хигијенске мере предохране) јер оне знатно умањују оболелост.

2) У случају старости, а то значи делимично или пуно издржавање или пензија за старе.

3) Помоћ у несрећним случајевима и то: а) као хитна помоћ и б) као мере за спречавање несрећних случајева на пр. пожара и др.

4) У случају смрти: а) обезбеђење породице умрлог уколико их је он издржавао и б) трошкови сахране.

5) Помоћ инвалидима рада: а) пуна или делимична, б) редукација и в) преквалификација и установе за те сврхе које су потребне.

6) Помоћ и накнаде у елементарним непогодама (суша, град, поплава, гром и др.).

Али овај закон, као што се из његовог наслова види, узима у обзир раднике из пољопривреде, намештенике и службенике, али не укључује земљораднике, по броју радног народа највећи део (80%), који и по важности долазе на прво место, јер својим радом доприносе са више од 70% свих националних прихода.

Међутим су њихове потребе за социјалним осигурањем не само веће него и многобројније, све елементарне незгоде, помор стоке, сатирање усева услед паразита и др.

Ако је наша држава заједница радног народа, а то ће рећи: сељака (земљорадника), радника и умних радника, онда сви они подједнако треба да имају сва права, па и право на опште и обавезно социјално осигурање. Према томе, наш први захтев би био да се у опште обавезно социјално осигурање укључе и земљорадници. О томе ћемо поднети нарочити предлог. Начелно пак, треба социјално осигурање да буде: 1) опште, да обухвата све врсте радника; 2) обавезно, а терете да подносе осигураници пропорционално својим приходима; 3) да буде упрошћено, па дакле и економично и рационално; 4) да је централизовано и по средствима и по управи.

Овде напомињем да социјално осигурање треба не само да има установе за указивање разних врста помоћи, већ и установе за предохрану од свих побројаних случајева који захтевају указивање помоћи — дакле, мере за предохрану, које су у стању у великој мери да смање трошкове. Напомињем пример осигуравајућих друштава, која су увидела да је њихов интерес да осигураници што дуже живе, што зависи од начина њиховог живота. Та друштва су употребила многа средства да својим осигураницима помогну у случају болести, да их упуте да живе хигијенским животом итд. Резултати су били повољни. Људи су продужили живот, а они су повећали свој приход (*Нинко Петровић*: Ви хвалите старо капиталистичко друштво). Ја само примера ради ово наводим, да се на то обрати пажња, а не да се вратимо на старо. То је доста речено за онога који разуме.

Допустите ми да још истакнем неколико важних чињеница које говоре у прилог обавезног осигурања. Прво, чисто психолошки моменат. У капиталистичком друштву, где је сваки морао да се бори за свој опстанак и да се индивидуално осигурава, морао се спроводити и један дух себичности. Истина, он је давао потстрека за рад и зараду, али је човека докраја исцрпљивао и гушио у њему многе моралне и човечне особине. Ако у новом друштву са правим социјалним уређењем свако буде знао да ће у сваком случају невоље и недаће наћи сигурну, брзу и потпуну помоћ и да је ослобођен бриге за своју породицу, да му је и она обезбеђена после његове смрти, онда ће се у сваком таквом човеку створити нов дух солидарности и развити много солиднији и виши степен потстрека за рад, јер ће бити свестан да од општег добра и напретка зависи и његово лично добро.

Место безобзирне борбе за опстанак развиће се високо осећање за заједницу, за социјалну дужност и социјалну правду заједно са осећањем безбедности, а по старом задружном начелу: један за све као и сви за једнога.

Зато је и задругарство — кооперативизам, у свим својим облицима једно од најмоћнијих васпитних установа и средстава — истина нешто спорији, али утолико сигурнији и лакши пут ка потпуној социјализацији и социјализму.

Још само да напоменем неколико установа које би олакшале потпуно спровођење општег обавезног социјалног осигурања а то су:

1) Потпуна социјализација лекарске помоћи и свих средстава и установа за лечење, без обзира на ма које услове. Сваки болесник да ужива бесплатну помоћ, болничко и друго лечење. Наравно да основна средства треба да пруже средства општег обавезног социјалног осигурања. То је спроведено у Совјетском Савезу и у последње време и у Великој Британији. Социјализација лекарске помоћи треба да се протеже и на све превентивне мере — хигијенске поуке и све што помаже хигијенски начин живота и спречава оболења.

2) Опште право на пензије у старости. Сваки човек преко 60 односно 65 година има право на бесплатно збрињавање, било у виду пензије, а још боље право на „дом старца“. Нешто слично ја сам пре 10 година и више имао прилике да видим у Данској, где је то спроведено на врло користан начин.

3) Инвалидска помоћ за млађе од 60 година, а према степену њихове неспособности.

4) Установе за принудан рад за све оне који неће добровољно да раде, и за све осуђене као поправна средства.

5) За сву децу и младеж бесплатне установе за одгој, исхрану, лечење, образовање (школовање), уколико то нису у стању да врше сами родитељи.

Кад се ово спроведе и трошкови за опште обавезно социјално осигурање биће сразмерно много мањи, него ако би се све ове установе морале издржавати од сопствених средстава. Финансирање, техничко и административно уређење је даље ствар стручњака и оно ће морати још дуго да се проучава и прилагођује, али је главно да се утврде основни принципи на којима треба да почива цела зграда општег обавезног осигурања. Изјављујем да ћу у начелу гласати за предложени закон, а да у име моје и мојих другова подносим следћи предлог, који гласи...

Претседник: Не можете стављати овде законске предлоге.

Милош Поповић: Ја мислим да сви посланици имају право да стављају предлог. (*Јосип Рус: Који су то другови?*) Осим мене, Спасоје Димитријевић, Радомир Тодоровић и Дон Анте Салацан. *Гласови:* Само четворица!) Није важно колико, него је важно шта се предлаже и да ли је корисно. Ако се слаже још неко са нашим предлогом нека потпише. Дакле, ми предлажемо:

ПРЕТСЕДНИШТВУ ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Земљорадници у нашој држави чине 80% становништва. Њихов је рад не само најтежи већ и најважнији и тај рад доприноси 75% од свих националних прихода.

Према томе, земљорадници — радници земље — имају пуно право на опште социјално осигурање, утолико пре што су и њихове потребе за осигурањем много веће као што су: све елементарне непогоде (суша, поплава, град и др.), помор стоке, опасности од паразита (затирање усева), и што је њихово здравље и живот више угрожен но ма коме другоме — већи проценат побољевања и смртности, као и много већа потреба за хигијенским уређајима и просвећивањем.

Из тих разлога предлажемо да се у поднесеном законском предлогу о социјалном осигурању укључе и сви земљорадници. Уколико то није сад могуће, да се најхитније допуни овај закон нарочитим одредбама, или цео преради.

Предлажемо да се, при изради овога закона поред мишљења стручњака узму у обзир и мишљења и предлози који буду донесени на сеоским народним зборовима.

Надамо се да ће ови предлози од животне важности по наш радни народ на селу бити усвојени и да ће се по њима поступити.

С. Ф. — С. Н.

Народни посланици:

20 августа 1946 године
у Београду

Др Милош Ђ. Поповић, с. р.
Спасоје Д. Димитријевић, с. р.
Радомир Т. Тодоровић, с. р.
Дон Анте Салацан, с. р.

Prešednik: Ovo što je pročitao drug dr Miloš Popović, narodni poslanik, nikako ne možemo smatrati kao zakonski predlog, jer zakonski predlog može da bude upućen samo preko Zakonodavnog odbora. Šta je onda ovo, družte narodni poslanice? (*Cana Babović:* Vršenje agitacije u Skupštini. — *Dr Miloš Popović:* Ovo je dopuna zakonu).

Traži li još ko reč u načelu o ovome zakonu? (Niko ne traži reč). Pošto se niko ne javlja za reč, zaključujem diskusiju u načelu i prelazimo na konačno glasanje u načelu, a onda na diskusiju i glasanje u pojedinostima. Ko je u načelu za ovaj zakonski predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruke). Ko je *protiv*, neka digne ruku. (Niko ne diže ruku). Niko nije *protiv*. Objavljujem da je time ovaj zakonski predlog u načelu primljen.

Molim druga izvestioca da čita član po član.

Izvestilac čita član 1.

Prešednik: Traži li ko reč o čl. 1? (Niko se ne javlja za reč). Pošto se niko ne javlja za reč, prelazimo na glasanje u pojedinostima. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruke). Ko je *protiv*, neka digne ruku. (Niko ne diže ruke). Pošto niko ne diže ruku, objavljujem da je ovaj član jednoglasno primljen.

(Za ovim je Veće naroda, glasaajući dizanjem ruku, jednoglasno usvojilo bez ikakvih izmena članove od 2 do 36 zaključno, prema izveštaju Zakonodavnog odbora).

Izvestilac čita član 37.

Prešednik: Ima reč narodni poslanik Aleksandar Stojanović.

Aleksandar Stojanović (NR Srbija): Ja imam jedan amandman. Dozvolite da ga obrazložim.

Prešednik: Po članu 39 Poslovnika ne može se podnositi amandman u pretresu u pojedinostima.

Александр Стојановић: Ја сам амандман поднео пре претреса у начелу и у појединостима. По Пословнику пре претреса се може поднети амандман.

Другови народни посланици, ја ћу у најкраћим потезима изнети шта ме је руководило да поднесем уз чл. 37 Закона о социјалном осигурању амандман који гласи:

„Осигурану који проведе на послу најмање 20 година а старији је од 50 година припада у случају отказа посла 40 до 50% старосне пензије, док не нађе упослење, било сам или преко Завода за социјално осигурање“.

Ја знам, другови посланици, и свестан сам да ћемо тиме, ако се ово прими — а верујем да треба да се прими, јер нема разлога да се одбије — погодити тежње и жеље великог броја, можда стотине и хиљаде наших службеника који су навршили 50 година а имају преко 20 година уложеног рада, да могу за време тог отказа да приме 40 до 50% оног улога, заправо оне старосне пензије која им по Правилнику припада.

Ја знам да ће то погодити касу Завода за осигурање радника, али ја знам исто тако да се баш државни приход и половина целокупног савезног буџета покрива из тих прихода, заправо од вишкова њиховог рада. Ја бих желео да чујем тумачење повереника Владе — да ли један радник који ради 20 и више година а има преко 50 и више година старости не испуњава услове за пензију, према закону како га ја тумачим. Нисам правник па бих желео аутентично тумачење. Да он, када има 55 година са тим отказом не губи право осигурања, то ми је потпуно јасно.

Другови посланици, ми знамо да сада, када држава узима привредна предузећа да би их социјализирала, она још није у стању, — ми нисмо достигли, а надамо се да ћемо достићи тај ступањ — да сваком човеку који је способан и хоће да ради — обезбеди посао. Човек који има више од 50 година, ако добије отказ од једног, два или три месеца, за које време он не може да се упосли, значи да треба да гладује и да се мучи. Мислим да је несоцијално ако том човеку не пружимо помоћ док он не нађе запослење или док му Завод за социјално осигурање не нађе други посао. Ми морамо да их помогнемо да се прехране док не нађу запослење. Ја бих вас молио да се ово у општем интересу прими, јер бисмо тиме успели да задовољимо раднике да са бољом енергијом помогну изградњи земље. Ја мислим да је потребно да се то уреди неком уредбом или законом, да се оном човеку који је навршио 20 година, а има преко 50 година старости, обезбеди 40 до 50%, да може да живи док не нађе запослење или док му Завод за социјално осигурање не нађе посао. Ја се наддам да ћете ви ово прихватити. Гласају за овај закон.

Претседник: Има реч повереник Владе др Руди Кијовски.

Повереник Владе др Руди Кијовски: Другови народни посланици, мислим да се ту ради о неправилном схватању члана 37. У члану 37, о чему је говорио народни по-

сланик, то питање је решено на тај начин, с обзиром да наш закон дели раднике у три групе: у оне на најтежим пословима, у оне на тешким пословима и на остале. Право стицања пензије везано је за два услова: стажом, да су радници провели неко време на раду, и годинама старости. Што се тиче првог услова, он се односи на године проведене на раду тј. најмање 15 година код радника на најтежим пословима, 20 година код радника на тежим пословима и 25 година за раднике на осталим пословима. Значи, чим је један радник напунио 15 година, односно 20 година или 25 година, он је испунио стаж и стекао право на старосну пензију. То је први услов. Други услов је година старости, што значи да радник на најтежим пословима треба да напуни 55 година старости у случају ако је радио на најтежим пословима, 60 година на тежим пословима и 65 година на осталим пословима.

Тачно је оно што је рекао друг народни посланик да се може десити. Узмимо рецимо пример да један радник почне у 18 години, што ће бити редован случај, и ако ради непрекидно на најтежим пословима, он стиче право на пензију у 43 години, односно ако је радио на тежим пословима у 48 години или на осталим пословима у 53 години. Може се десити случај да један радник стиче, дакле, право на пуну пензију односно 90% у наведеним годинама. Када се деси такав случај да неко стекне пуну пензију, пошто је провео 25, односно 30 или 35 година на одређеним пословима, а нема још 55 година, односно 60 или 65 година старости, тада он не треба да се боји да ће ићи на улицу, јер члан 37 у ставу 2 предвиђа да такав радник прима своју пуну пензију и пуну зараду. Значи, прима пензију плус зараду.

Pretsednik: Traži li još ko reč o ovome članu? (Ne traži niko). Prelazimo na glasanje. Ko je za ovaj član sa tekstom kako ga je pročitao izvestilac, neka digne ruku. (Poslanici dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Aleksandar Stojanović dizanjem ruke glasa protiv ovog člana). Objavljujem da je ovaj član primljen sa jednim glasom *protiv*.

(За овим је Веће, гласајући дизанјем руку о сваком прочитаном члану, једногласно усвојило чланове 38 до 41 закључно, према извештају Одбора).

Izvestilac: (Čita član 42) Ovde ima amandman.

У члану 42, на крају става 2, да се уместо таčke стави запета и дода следећи текст: »а уживаоцима који немају породице

isplaćuje se potpora za sitne troškove u visini do jedne petine pune rente».

Повереник Владе др Руди Кијовски: Овај се амандман предлаже због тога да и уживаоци рента односно пензија, који на рачун тих својих права буду упућени на накнадно лечење у здравствене заводе, буду у свему изједначени са активним осигураницима, којима у таквом случају, ако немају породице, припада за време тог лечења посебна потпора за дневне sitне трошкове. (Чл. 20, став 1 тач. г).

Председник: Прimate ли овај амандман?

Известилац: Примам.

Председник: Стављам на гласање овај члан са амандманом. Ко је за, нека дigne руку. (Сви посланици дижу руке). Има ли ко *protiv*? (Нема). Члан 42 са амандманом је примљен.

(За овим је Веће народа, гласајући дизањем руку, једногласно усвојило чланове од 43 до 46 закључно, према одборском извештају).

Председник: Ја бих молио Скупштину да одобри 10 минута одмора. (Одобрава се).

(Posle odmora).

Председник: Настављамо рад. Предлажем Већу народа да друга известиоца др Ћубриловића замени друг Carević, пошто се друг известилац заморιο. Прима ли Скупштина? (Прима).

Заменик известиоца Милош Carević чита члан 47 према одборском извештају.

Председник: Код овoga члана изволите чути Владин амандман.

Повереник Владе др Руди Кијовски: У члану 47 да се дода нови став 3) који гласи:

„3) Изузетно од прописа претходног става може добровољно продужено осигурање трајати и дуже од године дана у случају кад је обавеза осигурања престала ради вршења разних јавних функција“.

Овај се амандман предлаже због тога да се радницима и намештеницима који услед преузимања јавних функција, рецимо као чланова народног одбора, морају прекинути за послeње у свом дотадашњем звању, сачувају стечена права из социјалног осигурања за све време трајања обављања преузетих јавних функција.

Pretsednik: Traži li ko reč o ovome članu i amandmanu? (Niko). Ne traži niko. Stavljam član 47 sa pročitanim amandmanom na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Nema). Član 47 sa amandmanom je primljen. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca: (Čita član 48) Kod ovog člana ima Vladin amandman.

Повереник Владе др Руди Кијовски: У чл. 48 има да се дода нови став 4, који гласи:

„4) Изузетно од прописа претходног става може добровољно продужено осигурање трајати и дуже од две године у случају кад је обавеза осигурања престала ради вршења разних јавних функција“.

Овај се амандман предлаже због тога да се радницима и намештеницима који услед преузимања јавних функција морају прекинути запослење у свом дотадашњем звању сачувају стечена права из социјалног осигурања за све време трајања обављања преузетих јавних функција.

Pretsednik: Stavljam na glasanje ovaj čl. 48 sa amandmanom Vlade. Ko je za ovaj član sa amandmanom Vlade, neka digne ruku. (Svi dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je čl. 48 sa amandmanom Vlade primljen.

(Zatim je Veće, glasajući dizanjem ruku, jednoglasno usvojilo članove od 49 do 52 zaključno, prema izveštaju Odbora).

Zamenik izvestioca čita član 53.

Pretsednik: I ovde ima amandman.

Повереник Владе др Руди Кијовски: У чл. 53, у ставу 1, у тачки а) да се иза речи „жртве фашистичког терора у“ уметне реч „затвору“, иза које се ставља запета и онда следе речи: „заробљеништву, интернацији, конфинацији, депортацији и на принудним радовима“.

Овај се амандман предлаже због тога да се избегну евентуалне нејасности и крива тумачења при примени овог законског прописа.

Pretsednik: Prima li izvestilac ovaj amandman?

Zamenik izvestioca: Primam.

Pretsednik: Traži li ko reč? (Niko). Prelazimo na glasanje. Ko je za ovaj član sa amandmanom koji je primio izvestilac, neka digne ruku. (Svi dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je član 53 primljen sa gornjim amandmanom.

(За овим је Веће народа, гласајући дизањем руку, примило једногласно и без измене чланове од 54 до 61 закључно, према одбorsком извештају).

Председник: Time је предлог Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника примљен у појединоствима. Пре гласања о законском предлогу у целини, јавио се за рећ министар спољне трговине Никола Петровић.

Министар спољне трговине инж. Никола Петровић (НР Србија): Другови народни посланици, ово је други пут што у току овог заседања Скупштине чујемо господина Милоша Поповића. Пре него што би се Закон о социјалном осигурању изгласао, сматрам за потребно да се са неколико речи осврнем на излагања господина Милоша Поповића у вези са законом који је сада на дневном реду.

Пре неколико дана г. Поповић говорио је о Основном закону о државним службеницима. И тада је он иступио као бранилац интереса старог предратног бирократског апарата, старог бирократског система. Он је пред нама ронио сузе над тим што се ствара један нов државни апарат, што се ствара ново државно чиновништво које ће бити зависно од народа, чиновништво које треба да служи народу а не чиновништво које ће, као пре овога рата, служити експлоататорима народа.

Данас господин Милош Поповић иступа као бранилац интереса сељаштва. Зар сама чињеница да једнога дана брани једно, стари бирократски апарат који је угњетавао сељаштво, а данас брани сељаштво, не показује да се ради о једној пустој демагогији? Не ради се о једном принципијелном ставу. Та група, или тачније групица, покушава да унесе пометњу у рад овога дома, она искоришћава трибину овог високог дома за своје демагошке противнародне циљеве. (*Један глас:* Бацају погрдне речи на овај дом).

Другови и другарице, интересантно би било знати где су се та господа, тобожњи браниоци сељаштва, налазила за време народно-ослободилачког рата (*Један глас:* Тако је).. Тада, када су нашим сељацима по Мачви и Срему, Босни и Херцеговини, по Црној Гори, горели домови, и то не једанпут него више пута, онда када су нашим сељацима окупатори отимали жито, када су сељаци сами спаљивали своје жито да не би пало у руке окупатору, онда када су сељаци гинули хиљадама и стотинама хиљада, тада се та господа нису налазила са сељаштвом! Они су се увукли у мишје

рупе и, још горе, ставили су се под заштиту једног Драгог Јовановића. А данас када су, захваљујући чврстом савезу радника и сељака, избачени окупатори из наше земље и када смо приступили изградњи наше домовине, они покушавају да се баце у позу неких „бранилаца“ сељаштва, они покушавају да играју улогу заступника интереса сељака пред једном владом радника и сељака и то пред првом владом радника и сељака коју народи у нашој земљи у својој историји имају. Као да та влада није више од њих свесна шта су интереси сељаштва! Као да та влада није од првог дана свога образовања предузела све што се могло учинити да помогне нашем сељаштву!

Ја ћу само укратко да вас потсетим на то шта је наша влада радника и сељака учинила да помогне нашем сељаштву. Она је спровела аграрну реформу и дала сељаштву око милион хектара земље. Она је спровела колонизацију и населила десетину хиљада сељачких породице на плодна земљишта Војводине. Она је спровела једну конзеквентну политику цена у интересу управо нашег сељаштва. Свако мора признати да су се цене индустријских производа код нас из дана у дан смањивале, а да су цене сељачким производима остале исте. Тако су маказе између цена земљорадничких производа и индустријских производа постале повољније за сељака него што су биле пре годину дана.

Разуме се, господин Милош Поповић и остали из његове групице неће да знају ништа о томе. Они „заборављају“ да данас на нашим пољима има 2.000 трактора више него што је било пре годину дана; да смо почели да изграђујемо један кредитни систем, којим се све више пружа нашем сељаштву помоћ да може да обнови своје ратом оштећено домаћинство. Наша влада врло добро зна шта су интереси сељаштва и она ће умети да их брани и да убудуће доноси реформе и законе који ће одговарати интересима сељаштва. (Др Бранко Чубриловић: Дугове смо им избрисали). Јер ово што је досада учињено само је почетак.

Ипак, треба признати да има један слој „земљорадника“, „земљорадника“ блиских господину Милошу Поповићу, за чије интересе се ми не само да нисмо бринули, већ обрнуто. Тај слој „земљорадника“ су велепоседници.

Ми смо одузели земљу тим велепоседницима и то је оно што боли господина Милоша Поповића. (Аплауз). Не боле њега социјални интереси сељака, већ њега пече судбина велепоседника! Када г. Поповић говори о „сељаштву“ и „ин-

тересима сељаштва“, то је само демагошка фраза, маска, а садржина његових схватања то су интереси експроприсаних велепоседника. То је карактеристика групе др Поповића. (Један глас: Групице!). То је карактеристика групе г. Милоша Поповића и Драгољуба Јовановића. Они само покушавају да своје праве интересе и своје праве намере маскирају демагошким фразама.

Другови и другарице, данас у Југославији постоји чврст савез радника и сељака и захваљујући томе савезу који смо створили у току народно-ослободилачког рата, ми смо постигли тако велике успехе у току ослободилачке борбе. Савез радника и сељака је кључ наших прошлих успеха и залога наших будућих победа и управо тај савез радника и сељака то је оно што се господину Милошу Поповићу не свиђа. (Аплауз). Сељак је код нас у току ослободилачког рата постао субјект наше политике. Он је учествовао у изградњи наше Армије, он је учествовао у стварању првих наших народно-ослободилачких одбора. Заједно са радништвом и народном интелигенцијом, наше сељаштво данас држи у својим рукама власт и изграђује нашу нову државу. Према томе, сељак је постао субјект наше политике, а групица господина Милоша Поповића жели да од нашег сељаштва направи објект своје демагогије!

Ја сам убеђен да покушаји ове групице који иду за тим да се разбије савез радника и сељака неће никада успети и ја тврдо верујем да ће се ти покушаји разбити управо о само сељаштво, које неће допустити да се сељачким именом ките разни демагози и непријатељи радног народа. (Буран аплауз).

Pretsednik: Prelazimo na glasanje. Molim sekretara da izvrši prozivku. Glasa se za i protiv.

Sekretar Ninko Petrović proziva poslanike da glasaju.

(Posle glasanja)

Pretsednik: Prisutno je 107 poslanika. Svi su glasali za. Time je Zakon o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i sluzbenika u Veću naroda definitivno primljen u celini. Ovaj zakon uputićemo Saveznom veću.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: pretres izveštaja Odbora za molbe i žalbe o predlogu Zakona o izvanrednoj i stalnoj državnoj doživotnoj pomoći. Molim druga izvestioca da pročita zakonski predlog o kome smo rešili da ćemo glasati kao o običnoj odluci.

Известилац др Милорад Влајковић (НР Србија): (Чита извештај Одбора за молбе и жалбе. — Видети прилог на крају књиге)

Другови народни посланици, мислим да је потребно да вам у неколико речи реферишем о раду нашег Одбора, који је имао преко 600 молби за сталну месечну помоћ. С обзиром да су скоро све молбе биле упућене појединим републиканским владама, које су сваку молбу понаособ расмотриле у погледу тога да ли је потребно да се додели месечна помоћ или не, ми смо добили масу тих молби натраг. Многе су молбе решиле саме републиканске владе. Многи који су тражили помоћ већ су на пензионом осигурању и наравно да не могу добити ову помоћ, као ни они које је обухватио Закон о инвалидима, који су запослени. Отпали су и они који су били народни непријатељи а раније су уживали помоћ у бившој Југославији.

Као што видите, ми од тако великог броја имамо сада само ова четири случаја и мислим да се можете сагласити да ту треба да изиђемо у сусрет.

Pretsednik: Traži li još ko reč o ovom predlogu? (Ne traži niko). Stavljam ovaj predlog Odbora za molbe i žalbe na glasanje. Kao što smo zaključili u početku, glasaće se aklamacijom. Ko je za ovaj predlog, neka digne ruku. (Poslanici dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Nema). Time je ovaj predlog primljen i mi ćemo ga odmah uputiti Saveznom veću.

У суштини, ми смо овим завршили данашњи дневни ред. Молим Веће народа да прихвати још неколико таčака, које ћемо свршити већерас пре него што се разидемо, и то:

1) Savezno veće dostavilo je Veću naroda na rešavanje konačno usvojene tekstove predloga Zakona o državnim službenicima, predloga Zakona o privrednim preduzećima, predloga Osnovnog zakona o postupku sa eksproprisanim šumskim posediima i predloga Zakona o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika. To bi bila prva odluka o produženju dnevnog reda.

2) Savezno veće nam je uputilo Odluku, koju je Savezno veće već prihvatilo, o izvanrednoj državnoj pomoći koja se deljuje nekoškim licima, što je umnoženo i razdeljeno narodnim poslanicima.

3) Prezidijum Narodne skupštine moli da uzmemo kao posebnu tačku današnjeg dnevnog reda još i Odluku o produženju roka za saglašavanje zakona Ustavu (čl. 136 Ustava) uz obrazloženje. Mislim da to možemo prihvatiti, pošto se ne radi o pro-

meni Ustava nego samo o produženju roka u saglasnosti sa Ustavom. Prihvata li Veće ovaj predlog? (Prima se). Ko je za, neka digne ruku. (Svi poslanici dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Nema).

Dakle, mi ćemo nastaviti sednicu sa dnevnim redom:

Prvo, usvajanje konačnog teksta Zakona o državnim službenicima. Ovaj tekst je u potpunosti identičan sa tekstom koji je usvojilo Veće naroda. Predlažem da glasamo aklamacijom. Ko je za, neka digne ruku. (Narodni poslanici dižu ruke). Ima li ko *protiv*? (Narodni poslanik dr Miloš Popović dizanjem ruke glasa *protiv*).

Drugo, Osnovni zakon o državnim privrednim preduzećima je u potpunosti identičan sa tekstom koji smo primili, te stoga glasamo aklamacijom. Ko je za, neka digne ruku. (Svi). Ko je *protiv*? (Niko). I ovaj zakon je primljen definitivno.

Treće, Osnovni zakon o postupanju sa eksproprisanim i konfiskovanim šumskim posedima. I tu glasamo aklamacijom. Ko je za, neka digne ruku. (Svi). Ko je *protiv*? (Niko). Zakon je primljen.

Četvrto, predlog Zakona o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika. I ovaj tekst je istovetan sa tekstom koji smo mi već primili. Ko je za, neka digne ruku. (Svi). Ko je *protiv*? (Niko).

Svi ovi zakoni će se uputiti Prezidijumu Narodne skupštine na proglašenje.

Savezno veće uputilo je Veću naroda na rešavanje predlog Odluke o izvanrednoj državnoj pomoći. Molim druga sekretara da pročita ovu odluku.

Sekretar čita tekst odluke:

VEĆE NARODA
NARODNE SKUPŠTINE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Veće naroda Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije na svom XIII redovnom sastanku I redovnog zasedanja, održanom 20 jula 1946 godine u Beogradu, a na predlog Odbora za molbe i žalbe Veća naroda konačno je usvojilo

PREDLOG ODLUKE
O
IZVANREDNOJ STALNOJ DRŽAVNOJ DOŽIVOTNOJ POMOĆI

Član 1

Dodeljuje se stalna lična mesečna doživotna pomoć:
Mašanu P. Rajkoviću iz Pipera — 700.— din. mesečno
Dordiju Dimiću iz Berana — — — 750.— » «
Katarini ud. Jambrišak dr Alojzija
Milivoja iz Beograda — — — 5.000.— « «
Nadeždi ud. Petra Popovića iz Beo-
grada — — — — — — — 2.000.— « «

Član 2

Uz stalnu ličnu mesečnu pomoć koju predviđa čl. 1 ove odluke ne pripada ni lični ni porodični dodatak, a pravo na prijem ove pomoći prestaje na osnovu odredaba koje važe za pensionisane državne službenike, a ima im se računati od dana stupanja na snagu ove odluke.

Član 3

O izvršenju ove odluke staraće se Ministar finansija FNRJ.

Član 4

Ova odluka stupa na snagu po izglasavanju u Narodnoj skupštini FNRJ.

20 jula 1946 godine u Beogradu

**Veće naroda Narodne skupštine
Federativne Narodne Republike Jugoslavije**

Sekretar

Joza Milivojević, s. r.

Predsednik

Josip Vidmar, s. r.

Predsednik: Traži li ko reč o ovoj odluci? Ne traži. Ko je za, neka digne ruku. (Svi). Ko je *protiv*? (Niko). Time je ova odluka primljena.

Treća tačka koju smo naknadno primili to je Odluka o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredba prema čl. 136 Ustava. Molim sekretara da pročita predlog odluke sa obrazloženjem.

Sekretar čita tekst predloga odluke sa obrazloženjem:

»Narodna skupština FNRJ odlučuje da se rok od šest meseci, određen trećim stavom prelaznog 136 člana Ustava, za ispitivanje i dovođenje u saglasnost sa Ustavom odluka, zakona i uredaba potvrđenih od Ustavotvorne skupštine Odlukom od 1 decembra 1945 god., produži za tri meseca, s tim da svi zakoni koje na osnovu čl. 136 Ustava donesu zakonodavni odbori oba veća Narodne skupštine budu podneti Narodnoj skupštini na odobrenje na prvom narednom zasjedanju Narodne skupštine.

Uprkos napora Komiteta za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti i oba zakonodavna odbora Narodne skupštine, rad na ispitivanju i dovođenju u saglasnost sa Ustavom svih odluka, zakona i uredaba potvrđenih Odlukom Ustavotvorne skupštine od 1 decembra 1945 g. nije mogao biti dovršen u roku propisanom stavom 3 člana 136 Ustava, a koji rok ističe 31 jula o. g.

Kako je na taj način ostao još izvestan broj odluka, zakona i uredaba koje treba ispitati i saglasiti sa Ustavom, postalo je neophodno da se rok iz stava 3 člana 136 prelaznih naređenja Ustava produži za 3 meseca.

Zbog toga je Prezidijumu čast predložiti Veću naroda da se pomenuti rok produži za 3 meseca.

Pretsednik: Traži li ko reč o predlogu ove odluke? (Niko). Pošto ne traži niko, stavljam ovu odluku na glasanje. Ko je za, neka dignu ruku. (Svi dižu ruke). Ima li ko protiv? (Niko). Nema niko. Objavljujem da je ova odluka primljena.

U vezj sa ovom odlukom primio sam od Prezidijuma Narodne skupštine sledeći akt:

PREZIDIJUM NARODNE SKUPŠTINE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
Broj 9942

PRETSEDNIKU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ
BEOGRAD

Izveštavate se da je Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije sazvaio za 20 juli 1946 godine, pola sata posle sednice Veća naroda, zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća naroda sa dnevnim redom:

1) proglašenje Odluke o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredaba prema članu 136 Ustava, koja je usvojena u oba doma Narodne skupštine FNRJ;

2) predlog Odluke o razrešenju od dužnosti predsednika Vrhovnog suda FNRJ Živka Jovanovića i sudije Vrhovnog suda FNRJ dr Dušana Arnerija.

20 jula 1946 godine u Beogradu

**Prezidijum Narodne skupštine
Fédérativne Narodne Republike Jugoslavije**

Sekretar

M. Peruničić, s. r.

Pretsednik

Dr. I. Ribar, s. r.

Dakle, pola sata po svršetku naše sednice počće zajednička sednica sa dnevnim redom koji sam pročitao.

Naposletku, tražim od Veća naroda dozvolu da mogu sa sekretarom potpisati zapisnik sednice, pošto je ovo poslednja sednica ovoga zasedanja.

Prima li Skupština? (Prima). Time današnju sednicu zaključujem a iduća će biti zakazana saglasno Poslovniku.

(Sednica je zaključena u 20,40 časova).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Тринаеста седница

(20 јула 1946)

Почетак у 17,55 часова.

Претседавао претседник **Владимир Симић**.

Претседник: Отварам тринаести редовни састанак I редовног заседања Савезног већа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије. Записник данашњег састанка водиће секретар **Стеван Јовичић**. Изволите саслушати записник прошлог састанка.

Секретар Стеван Јовичић чита записник XII редовног састанка од 19 јула 1946 године.

Претседник: Има ли примедба на прочитани записник. (Нема). Пошто примедба нема, објављујем да се записник оверава.

Претходна саопштења: административни одбори Савезног већа и Већа народа подносе извештај о питањима из рачунског пословања у Народној скупштини.

Овај извештај гласи:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
ВЕЋЕ НАРОДА

Административни одбор

Бр. 11

19 јула 1946, Београд

ПРЕТСЕДНИШТВУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Извештавамо Претседништво да су на данашњој заједничкој седници административних одбора оба већа до-
нети следећи закључци:

1) по питању висине посланичких дневница за време рада Народне скупштине закључено је да дневнице остану на досадашњој висини, тј. 400 динара (четири стотине) дневно;

2) по питању дневница функционера — часника оба већа, који за свој рад у Скупштини добијају сталне дневнице, закључено је да им за време заседања Скупштине не припада још по једна дневница;

3) по питању дневница члановима Владе и Президијума закључено је да нема основе да им се дневнице не исплаћују, јер према члану 56 Пословника сви народни посланици имају једнако право на дневнице за време свога рада у Народној скупштини;

4) по питању да ли и колико дана припада народним посланицима дневница за пут, закључено је да народним посланицима припада право да урачунају дане за пут приликом доласка на рад у Народну скупштину и приликом повратка после свршенога рада. Број дана за које народним посланицима припада право да приме дневнице рачунаће се: за Србију и Војводину сем Београда по два дана; за Хрватску без Далмације, Словенију и Македонију по три дана; за Босну и Херцеговину и Аутономну косовско-метохиску област по четири дана и за Црну Гору и област Далмације по пет дана;

5) закључено је да се рад књиговодства и благајне прегледа редовно по једанпут месечно, и то сваког последњег радног дана у месецу. Преглед ће вршити по два члана сваког већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Секретар

Александар Шевић, с. р.

Претседник

Милан Д. Смиљанић, с. р.

Чланови:

Адам Остовић, с. р., Панто Малишић, с. р., Фердо Година, с. р.,
Др Хамдија Ђемерлић, с. р., Крсто Попивоца, с. р.

Да ли Веће прима овај извештај административних одбора. (Прима). Објављујем да је извештај административних одбора прихваћен у Савезном већу.

Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа подноси Савезном већу на решење свој извештај о захтеву среског суда у Апатину за покретање кривичног поступка против

народног посланика Мате Аугустинова. Тај извештај Мандатног и имунитетског одбора гласи:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Мандатни и имунитетски одбор

Бр. 14

19 јула 1946, Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ примио је преко Претседника Савезног већа акт Среског суда у Апатину којим се тражи решење о покретању кривичног поступка противу народног посланика Савезног већа Мате Аугустинова због дела клевете а по тужби Станка Плавшића, бравара из Апатина.

По размотрењу приложених аката, Одбор је нашао да поменутом тражењу нема места, па предлаже Већу да донесе одлуку да се противу народног посланика Мате Аугустинова не отвара кривични поступак.

Подносећи овај извештај Мандатни и имунитетски одбор моли Савезно веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца је одређен Петар Комадина.

Секретар

Вида Томшич, с. р.

Претседник

Јован Веселинов, с. р.

Чланови:

П. Комадина, с. р., Б. Фотев, с. р., Ратко Петровић, с. р.

Стављам на гласање извештај Мандатног и имунитетског одбора. Да ли Савезно веће прима овај извештај? (Прима). Објављујем да је извештај Мандатног и имунитетског одбора усвојен онако како је и прочитан.

Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа подноси Савезном већу на решење свој извештај о доласку Хасана Мујагића за народног посланика на место Илије Дошена и Кузминца Стевана на место Марка Перичина. Извештај гласи:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Мандатни и имунитетски одбор

Бр. 15

19 јула 1946 године, Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ примио је преко Претседника Савезног већа акт Президијума Народне скупштине ФНРЈ бр. 5350/46, којим се Савезно веће извештава да су народни посланици Илија Дошен и Марко Перичин отсутни из земље за дуже време, те не могу вршити дужност народних посланика.

По размотрењу изборних аката и кандидатских листа Одбор је утврдио:

1) да је на изборима од 11 новембра 1945 године у Изборном срезу Босански Петровац — Љушци Паланка, заменик Илије Дошена био Хасан Мујагић, радник из Босанског Петровца.

2) да је Марко Перичин дошао за народног посланика као заменик среског кандидата Моше Пијаде у Изборном срезу сремско-митровачком.

У овом Изборном срезу на изборима од 11 новембра 1945 године поред среског кандидата Моше Пијаде, чији је заменик Марко Перичин, била су још два среска кандидата везана за окружну листу и то: Кузминац Стеван, земљорадник из Сремске Митровице, чији је заменик Лазар Крстић, земљорадник из Дивоша, и Брњашић Влајко, земљорадник из Манђелоса, чији је заменик Митар Ловрић, земљорадник из Сремске Митровице. После среског кандидата Моше Пијаде највећи број гласова добио је кандидат Стеван Кузминац и то 4.941 глас, док је срески кандидат Влајко Брњашић добио 2.133 гласа.

На основу члана 1 Закона о измени члана 16 Закона о Уставотворној скупштини и члана 3 Пословника Савезног већа, Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа има част предложити Већу да изволи огласити и позвати за народне посланике Савезног већа и то: Хасана Мујагића, радника из Босанског Петровца на место Илије Дошена и Кузминца

Стевана, земљорадника из Сремске Митровице, на место Марка Перичина.

Подносећи овај извештај Мандатни и имунитетски одбор моли Савезно веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Виду Томшич.

Секретар

Вида Томшич, с. р.

Претседник

Јован Веселинов, с. р.

Чланови:

П. Комадина, с. р., Б. Фотев, с. р., Ратко Петровић, с. р.

Стављам на гласање извештај Мандатног и имунитетског одбора у погледу ова два посланика које треба позвати да врше дужност народних посланика на место оних који то не могу да учине.

Да ли Савезно веће прима овај извештај у потпуности? (Прима). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је извештај Мандатног и имунитетског одбора прихваћен и да се на тај начин имају позвати Хасан Мујагић, радник из Босанског Петровца, за народног посланика на место Илије Дошена и Кузминац Стеван, земљорадник из Сремске Митровице, за народног посланика на место Марка Перичина.

Веће народа Народне скупштине доставља Савезном већу, у смислу чл. 63 Устава, на решавање законске предлоге онако како су усвојени у Већу народа и то: предлог Основног закона о државним привредним предузећима и предлог Основног закона о поступку са експроприсаним и конфискованим шумским поседима.

Част ми је известити Веће да сам текстове ових законских предлога упоредио са текстовима истих законских предлога који су усвојени у Савезном већу и констатовао да су текстови ових законских предлога истоветни.

Да ли Веће прима овај извештај свога Претседништва о истоветности текстова ових законских предлога? (Прима). Објављујем да је Савезно веће прихватило извештај Претседништва о истоветности текстова ових закона. На тај начин Народна скупштина је дефинитивно прихватила: Основни закон о државним привредним предузећима и Основни закон о поступку са експроприсаним и конфискованим шумским поседима. Оба ова закона биће, у смислу чл. 46 Пословника упућена Президијуму на проглашење.

Пре него што бисмо прешли на дневни ред, имам да саопштим Савезном већу да је Претседништво Савезног већа примило од Президијума Народне скупштине ФНРЈ овај акт:

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Број 9941
20 јула 1946
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Президијум Народне скупштине ФНРЈ на својој седници одржаној 20 јула 1946 године одлучио је:

да на основу прописа чл. 72 Устава предложи Савезном већу Народне скупштине ФНРЈ да се учини измена у чл. 136 Устава која се односи на продужење рока за саглашавање Уставу закона, одлука и уредаба.

Овај предлог одлуке о продужењу рока за саглашавање Уставу закона, одлука и уредаба према чл. 136 Устава гласи:

„Народна скупштина ФНРЈ одлучује да се рок од шест месеци, одређен трећим ставом прелазног члана 136 Устава, за испитивање и довођење у сагласност са Уставом одлука, закона и уредаба потврђених од Уставотворне скупштине одлуком од 1 децембра 1946 године, продужи за три месеца, с тим да сви закони које на основу чл. 136 Устава донесу законодавни одбори оба већа Народне скупштине буду поднети Народној скупштини на одобрење на првом народном заседању Народне скупштине”.

Овај предлог има кратко образложење и оно гласи:

Упркос напорима Комитета за законодавство и изградњу народне власти и оба законодавна одбора Народне скупштине, рад на испитивању и довођењу у сагласност са Уставом свих одлука, закона и уредаба потврђених Одлуком Уставотворне скупштине од 1 децембра 1945 године, није могао бити довршен у року прописаном ставом 3 чл. 136 Устава, а који рок истиче 31 јула ове године.

Како је на тај начин остао још изванредан број одлука, закона и уредаба које треба испитати и сагласити са Уста-

вом, постало је неопходно да се рок из става 3 чл. 136 прелазних наређења Устава продужи за три месеца.

Због тога је Президијуму част предложити Савезном већу да се поменути рок продужи за три месеца.

Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар

М. Перуничкић, с. р.

Претседник

Др И. Рибар, с. р.

По чл. 72 Устава предлог за промену и допуну Устава може поднети Президијум Народне скупштине ФНРЈ, Влада ФНРЈ или трећина посланика једног дома. Према томе, овај предлог Президијума потпуно је основан на Уставу.

Предлажем да се данашњи дневни ред допуни новом тачком: решавање о предлогу Президијума за продужење рока који је прописан у чл. 136 Устава. Прима ли Веће да се ово стави на дневни ред данашње седнице? (Прима). Објављујем да се дневни ред данашње седнице допуњава с тим да ће као трећа тачка дневнога реда бити: решавање о предлогу Президијума о продужењу рока из чл. 136 Устава.

Прелазимо на дневни ред. На дневном је реду претрес предлога Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника. (Видети прилог на крају књиге). Саопштавам Већу да је др Јерко Радмиловић, помоћник Министра рада и народни посланик, одређен да као повереник Владе даје потребна образложења. Позивам известиоца народног посланика Ђуру Салаја да саопшти извештај по овом законском предлогу.

Има реч народни посланик Иван Гранђа.

Иван Гранђа: Пошто је овај извештај мало подужи, а народни посланици су га добили, предлажем да се одустане од његовог читања.

Претседник: Постоји предлог народног посланика Ивана Гранђе да се овај извештај не чита у целости, пошто је раздељен народним посланицима. Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Објављујем да је Веће примило овај предлог.

Молим известиоца да дâ своју реч.

Izvestilac Đuro Salaj (*Izborni srez Slavonski Brod, NR Hrvatska*): Radničko zakonodavstvo stare Jugoslavije, i po prin-

cipima na kojima je počivalo i po organizacionim oblicima sprovođenja, nosilo je pečat kapitalističke eksploatacije. Socijalno osiguranje, oformljeno 1922 godine kao deo tog zakonodavstva, nije zadovoljavalo potrebe radničke klase. Vladajući krugovi stare Jugoslavije išli su za tim da i kroz socijalno osiguranje cepaju jedinstvo radničke klase i da na taj način obezbeduju tadašnji sistem vladavine. Razbijanje socijalnog osiguranja na niz posebnih samostalnih i međusobno nezavisnih nosilaca socijalnog osiguranja, postojanje i održavanje posebnih zakona, statuta, pravila i drugih propisa socijalnog osiguranja, nejednako tretiranje članova socijalnog osiguranja u pogledu prava i dužnosti, — sve to što u osnovi karakteriše socijalno osiguranje u staroj Jugoslaviji — imalo je za cilj da veštačkim stvaranjem posebnih interesa spreči polet radničkog pokreta nabujalog posle prvog svetskog rata. Onemogućavanjem uticaja radničke klase na poslove socijalnog osiguranja i dekretiranjem tzv. samoprava u ustanovama osiguranja, bili su ostvareni uslovi da u staroj Jugoslaviji socijalno osiguranje bude pogodno mesto za korteške svrhe nenarodnih režima. S druge strane, nezainteresovanost države po pitanju mogućnosti udovoljavanja obaveza iz socijalnog osiguranja i nasilno dirigovanje finansiskih sredstava socijalnog osiguranja u državne i privatne zajmove, imalo je za posledicu da socijalno osiguranje u staroj Jugoslaviji bude osuđeno da finansisku ravnotežu traži u skraćivanju prava radnicima i nameštenicima — članovima socijalnog osiguranja.

Loše upravljanje politikom socijalnog osiguranja u staroj Jugoslaviji i upropašćivanje imovine socijalnog osiguranja za vreme okupacije od strane okupatora i njihovih slugu, dovelo je do toga da socijalno osiguranje po oslobodenju zemlje nije bilo u stanju ni približno da zadovolji potrebe osiguranika.

U narodnoj državi stvoreni su uslovi da se socijalno osiguranje uredi onako kako to odgovara interesima osiguranika i interesima narodne privrede. Odluka NKOJ-a o vrhovnom državnom nadzoru Povereništva za socijalnu politiku NKOJ-a nad svim ustanovama socijalnog osiguranja, od februara 1945 godine, i Zakon o sprovođenju socijalnog osiguranja na području DFJ od maja 1945 godine pretstavljaju prve korake u pravcu uklanjanja smetnji za pravilno poslovanje socijalnog osiguranja. Ovim prvim merama delimično je bio rešen organizacioni problem socijalnog osiguranja po načelu unifikacije svih ustanova socijalnog osiguranja. Ostaje još do danas neresen problem materijalno-pravne unifikacije socijalnog osigu-

ranja. Ovaj problem, u uslovima narodne države, gde se vlast nalazi u rukama naroda i gde je država po ustavnim propisima pozvana da zaštiti lica u najamnom radnom odnosu, iziskuje potrebu da se i organizacioni problem socijalnog osiguranja reši u potpunoj meri i to u onom obliku u kom će doći do izraza briga države za radni svet i koji će omogućiti funkcionisanje socijalnog osiguranja bez opasnosti lišavanja prava osiguranika.

Predlog Zakona o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika, koji se danas nalazi na dnevnom redu, ide za tim da novom socijalnom osiguranju da novi organizacioni oblik kao i da reši problem novih i boljih materijalno-pravnih propisa za sve grane socijalnog osiguranja. Po predlogu zakona novo socijalno osiguranje treba da bude državno socijalno osiguranje. Predloženi načini regulisanja organizacionog problema socijalnog osiguranja rezultiraju iz načela proklamovanog u čl. 20 Ustava FNRJ da će država licima u najamnom radnom odnosu obezbediti posebnu zaštitu putem socijalnog osiguranja.

Sprovođenje socijalnog osiguranja po predloženom zakonu ide preko Državnog zavoda za socijalno osiguranje i njegovih organa organizovanih na teritorijalnoj i na profesionalnoj osnovi. Ovaj način provođenja zadovoljiće potrebu da se socijalno osiguranje što više približi samim osiguranicima. Državni zavod za socijalno osiguranje je državna ustanova opštedržavnog značaja pod neposrednim rukovodstvom i nadzorom Ministra rada FNRJ. Priroda samog socijalnog osiguranja iziskuje potrebu da njegovo funkcionisanje bude rukovođeno po jedinstvenom planu, te je zbog toga i nužno da Državni zavod za socijalno osiguranje bude ustanova opštedržavnog značaja.

Po predlogu, država kao nosilac sveukupnog socijalnog osiguranja garantuje osiguranicima sva njihova prava iz socijalnog osiguranja. Redovno obezbeđenje sredstava potrebnih za sve vrste davanja socijalnog osiguranja u opštem državnom budžetu, unošenjem posebnog budžeta prihoda i rashoda državnog socijalnog osiguranja kao zbirnog budžeta u sastav opšteg državnog budžeta, predstavljaće za radnike, nameštenike i službenike stvarnu garanciju da će biti primerno materijalno obezbedeni za vreme kada zbog bolesti, nesreće i iznemoglosti ili starosti nisu u mogućnosti da zaraduju. Uvođenje u život ove garancije predstavlja znatan doprinos poboljšanju položaja radnika i nameštenika u odnosu prema prošlosti, jer će se ovim isključiti bojazan osiguranika da će njihova prava iz socijalnog osiguranja biti dovedena u pitanje.

Načelo: »Za više rada i za teži rad — veća davanja«, na kom se baziraju davanja iz socijalnog osiguranja po predloženom zakonu, kada sa principima privatnog osiguranja na kojima je počivalo ranije socijalno osiguranje. Ovo načelo pretstavlja novinu za naše socijalno osiguranje i ono u potpunosti odgovara novom, pravednijem shvatanju i ocenjivanju vrednosti i začaja rada pojedinog osiguranika u narodnoj privredi.

U pogledu materijalnih davanja iz socijalnog osiguranja, predloženi zakon unosi osetno proširenje prava, kako za same osiguranike tako i za članove njihove porodice: obezbeđenjem besplatne lekarske pomoći, lekova, kupanja itd. za sve vreme dok rade; obezbeđenjem novčane naknade za izgubljenu zaradu usled nesposobnosti za rad (hranarina) u visini od 50 do 100% zarade kroz godinu odnosno kroz godinu i po, umesto dosadašnje hranarine kroz pola godine; obezbeđenjem besplatnog bolničkog, sanatorijskog, banjskog i klimatskog lečenja za sve vreme dok traje pravo na hranarinu; obezbeđenjem besplatnog bolničkog lečenja za članove porodice kroz šest meseci, umesto dosadašnje 4 nedelje; povećavanjem visine porodijske hranarine kroz 12 nedelja od 75 do 100% zarade; uvođenjem novčane pomoći za hranu deteta osiguranika za vreme od dva meseca posle porođaja; besplatnim lečenjem uživaoca renta i penzija; povećavanjem visine porodične rente za bračnog druga kao i za siročad od trećine na polovinu pune rente; smanjivanjem broja godina života potrebnog za sticanje starosne penzije od 70 na 55 godina za najteže radove, na 60 godina za teške radove i na 65 godina za poslove ostale vrste; mogućnošću dokupa godina provedenih na školovanju u cilju povećanja prava iz penzionog osiguranja, itd.

Predloženi zakon postavlja osnovna načela za izgradnju socijalnog osiguranja ubuduće. Za praktično regulisanje niza pitanja koja su iskrsla usled lošeg i nedovoljnog sprovođenja socijalnog osiguranja u staroj Jugoslaviji, kao i zbog potrebe da u tim pitanjima dode do izraza puno zadovoljenje socijalno-ekonomskih potreba radničke klase i da se one usklade interesima narodne privrede, predloženi Zakon u prelaznim odredbama daje ovlašćenje Vladi da uredbama reguliše pojedina pitanja. Dajući, dakle, osnovna načela, zakon ostavlja mogućnost Vladi da, ocenjujući razvitak privrednih snaga naše zemlje, daje konkretna realna rešenja tih pitanja.

U celini, uzet, predloženi zakon pretstavlja krupan korak u poboljšanju socijalnog položaja lica u najamnom radnom

odnosu. On pretstavlja zadovoljenje težnji radničke klase za koje se ona u prošlosti toliko borila. On otvara radnom čoveku perspektive boljeg i srećnijeg života. Kao takav, on će biti toplo pozdravljen od čitavog radnog naroda.

Podnoseći ovaj izveštaj, u ime Zakonodavnog odbora molim narodne poslanike Saveznog veća da predlog Zakona o socijalnom osiguranju radnika, nameštenika i službenika u celosti usvoje. (Odobranje).

Претседник: Приступа се претресу у начелу предлога Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника. Засада има пријављених говорника и реч има народни посланик Карло Мразовић. (Аплауз).

Karlo Mrazović-Gašpar (*Izborni srez Čakovec, NR Hrvatska*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, prije neki dan mi smo donijeli Zakon o zadrugama, koji je od ogromnog značaja za izgradnju naše zemlje a osobito za naše seljaštvo. Danas donosimo Zakon o socijalnom osiguranju, koji je od velike važnosti za izgradnju naše zemlje, ali je osobito važan za našu radničku klasu, za radnike, namještenike i službenike.

Ko poznaje istoriju radničkog pokreta taj ne može a da se danas ne sjeti koliko je upornu i dugotrajnu borbu vodila radnička klasa za svoja prava, za socijalno osiguranje, za donošenje zakona o socijalnom osiguranju i za poboljšanje toga zakona tamo gdje on postoji, jer u svijetu postoji do danas samo jedna jedina zemlja gdje je taj zakon potpun i gdje u potpunosti pruža sve ono radničkoj klasi, radniku i službeniku što im pripada i što zaslužuju, a to je Sovjetski Savez.

Donošenjem ovoga zakona, mi činimo i stvarno i formalno kraj onoj rasparčanosti, onoj razdrobljenosti i onoj špekulaciji koja je vladala u socijalnom osiguranju u staroj Jugoslaviji. I ne samo da činimo kraj toj rasparčanosti, razdrobljenosti, tim nazovi samoupravama, nego ogroman broj trudbenika koji je stajao van toga osiguranja i nije imao nikakvih prava, ovim će zakonom steći pravo na osiguranje.

Dalje, ovaj zakon predviđa sva jemstva oko provođenja toga osiguranja koje sada preuzima u svoje ruke naša država, država trudbenika. Otuda proizilazi da socijalno osiguranje zaista prelazi u ruke trudbenika, a ne nekakvih samouprava, već u ruke trudbenika u obliku njegove vlasti, njegove države. Zato je trebalo, kao što rekoh, mnogo dugotrajne i uporne borbe, trebalo je iskovati jedinstvo radničke klase, trebalo je iskovati jedinstvo trudbenika u našoj zemlji — moćni savez trudbenika,

trebalo je obračunati sa starim, trebalo je istjerati tudince iz naše zemlje, osloboditi zemlju, i tek tako ostvariti mogućnost da sam narod kroji sebi zakone.

Nema sumnje da će donošenje ovoga zakona imati za posljedicu jedan ogroman polet moćnog fronta trudbenika u našoj zemlji, u prvom redu radničke klase, na obnovi i izgradnji naše domovine. Mislim da se neću prevariti ako kažem da ćemo naići na izvjesne elemente koji će pokušati da opet tu stvar razdrome, da bi pocjepkali radničku klasu, da bi pocjepali i razdvojili moćni front radnog naroda, kao što pokušavaju cjepkati ili razbijati savez radnika i seljaka. Koji su to elementi, koji su to ljudi? To su ljudi koji su s brda s dola pokupili kojekakve teorije i idejice i lutali sa njima tamo i amo i tada kad je narod naše zemlje bio razbijen, razjedinjen i rasparčan oni su s tim mešetarili i trgovali. Kad su došli teški dani, kad je trebalo izaći na megdan, kad se trebalo uhvatiti u koštac za svoja prava i povesti borbu, šta se dogodilo s tim elementima? Uzeli su tu svoju starudiju, tu svoju kramariju, spakovali je u sandučić, spremili i na bunjište zakopali. Jedni su otišli izdajicama, a drugi su se prilepili oslobodilačkom pokretu, čučali i švercovali dok bura prođe. Bura je prošla. Sad su izvadili taj svoj stari sandučić i vuku tu svoju kramariju i misle da će s tim svojim teorijskim opet moći da mešetare, da trguju i da štošta postignu. Al', drugovi, neće uspjeti. (Aplauz). Mi znamo šta oni sa takvim mešetarenjem žele postići, al' treba da znaju: ako su mogli mešetariti u razjedinjenom narodu, neće moći danas kad je radnička klasa ujedinjena, naročito kad je ostvaren savez trudbenika, savez radnika i seljaka i kad je iskovana država trudbenika — radnika i seljaka. (Aplauz).

Drugovi poslanici, ovaj naš zakon je uporedan sa analognim zakonom Sovjetskog Saveza koji je najbolji zakon na svijetu. Naš zakon pruža osiguranje i pomoć trudbenicima u našoj zemlji u bolesti, u nemoćnosti, u nesreći, u starosti, dakle, pruža je onima koji najviše daju na izgradnji naše zemlje i to onda kad im je najpotrebnija. Zato izjavljujem da ću glasati za ovaj zakon, a pozivam i sve druge narodne poslanike da za njega glasaju.

Претседник: Реч има народни посланик Лазар Плавшић.

Лазар Плавшић (*Изборни срез град Сомбор, НР Србија*): Другови народни посланици, новија историја борбе радничке класе, не само наших земаља, него и у међуна-

рдним размерама, била је, а у тим је земљама и данас, проткана и борбом за социјално осигурање радничке класе.

Раније, у условима развитка капитализма у нашим земљама, који је са собом доносио експлоатацију, социјалну беду и немаштину, раднички покрет је све више и оштрије постављао своје захтеве за социјално осигурање да би се како тако могао супротставити социјалним недаћама. И као резултат упорне и дуге борбе радничке класе, први почеци социјалног осигурања у нашим земљама почињу се јављати у првој деценији двадесетог века. Јасно је да под онаквим друштвеним, економским, политичким и привредним околностима није могло бити ни говора о социјалном осигурању, у правом смислу те речи, каквог ми данас стварамо. Оно је било створено да би у њему нашао уточиште један танки слој побирократизираних радничких функционера и које би по своме постојању могло да држи у ставу ишчекивања шире масе радничке класе, потхрањујући код ње илузије о корисности истог.

По свршетку првог светског рата, у тада створеној Југославији, где је раднички синдикални и политички покрет достигао био такве размере које су дотле биле по величини непознате у друштвеном и политичком животу наших народа, питање социјалног осигурања било је поново постављено као врло важно питање. Оно је тада за радничку класу било важно ради тога што тада створена Југославија није била земља социјалне правде, него земља социјалног угњетавања; што није била земља економског благостања радног народа, него земља најбездушније експлоатације.

И од дана стварања старе Југославије па до доношења закона о осигурању радника протекло је тада више од 4 године. Приликом доношења тога закона, нису се тадашњи властодршци и њихове слуге из редова радничке класе, који су били од њих примили министарске фотеље, руководили неким сентименталним осећањима или симпатијама према радничкој класи. Они су на доношење тога закона били приморани силним полетом радничког покрета, који је тада био захватио не само Југославију, него и све капиталистичке земље у свету. Руководени тим неискреним намерама и дубоко непријатељским ставом према радничкој класи, властодршци су са својим помагачима чинили све да спровођење тога закона о осигурању радника на све могуће начине онемогуће, крње и одуговлаче. Њима је било главно да се

колико толико створе илузије у свести извесног дела радничке класе о ефикасности онаквог осигурања какво је законом предвиђено како би у што повољнијим условима могли да учвршћују и стабилизују своју експлоататорску и угњетачку власт над радним народом. Може се без претеривања рећи да су тадашњи закон о осигурању радника и тадашња аграрна реформа уствари два тактичка потеза тадашњих властодржаца, срачуната на превару и цепање снага радничке класе, и сиромашног сељаштва. Да је то тачно, може се навести безброј примера из практичне примене социјалног осигурања у старој Југославији. Наводим само један:

Пензионо осигурање (изнемоглост, старост и смрт), које је требало ступити на снагу 1925 године, спроведено је у живот тек 1 септембра 1937 год. Практично, до слома старе Југославије нико се тим осигурањем није користио.

Теоретски по оном закону највиша пензија једнога радника за случај старости, када би испунио све услове предвиђене законом, могла је износити од 70 до 400 динара, са најмање 10 година осигурања у највишем, тј. XII надничном разреду, али и тада да је осигураник стар најмање 70 година. Ту није прављена разлика између тешких и лакших занимања иако је просечна дужина живота код радника на тешким занимањима краћа. Практично би испало да је онако остало, да би се и у будућности врло мали број радника могао користити тим осигурањем.

Међутим, Закон о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника ми доносимо 14 месеци после коначног ослобођења наше отаџбине. У условима остварене народне власти, која из дана у дан све више остварује вековне тежње нашег радног народа.

Читав је овај закон проткан једном тенденцијом, а то је да онима који својим физичким и интелектуалним снагама изграђују нашу земљу, изграђују лепшу и срећнију будућност нашег народа, обезбеди најбољу социјалну заштиту и осигурање, да им обезбеди миран живот у заслуженом одмору после одуженог дуга у облику рада народу и држави. Ми смо данас поносни да у нашој отаџбини, која је толико страдала у рату, већ сада можемо да доносимо такав закон, који сваком нашем трудбенику гарантује такву социјалну заштиту, какву не ужива радничка класа ни у једној другој земљи, сем у братском Совјетском Савезу.

После доношења овога закона, за кога ће овај високи дом без сумње једнодушно гласати, сваки ће наш трудбе-

ник још једном осетити да је ова власт — власт радног народа, да је ово отаџбина радног народа, да под окриљем такве народне власти из дана у дан живот радног народа постаје све бољи, све лепши и све безбрижнији.

Нема сумње да ће прописи овога закона имати за последицу, с обзиром да су срачунати на чување здравља и снаге нашег радног народа, да онај силни радни полет који се изражава у такмичењу још више порасте и да да у скорој будућности још више и још лепше резултате.

Али приликом доношења овога закона, ми треба да имамо у виду још једну веома важну чињеницу. Велике симпатије које наша отаџбина ужива код свих трудбеника и осталих напредних слојева у другим земљама још ће више порастати, као што непрекидно расту упоредо са свим осталим потхватима наше народне власти. Они ће се још једном уверити да је наша народна власт заиста народна и да по својим тековинама може да служи као пример и узор и свима онима који данас стењу под јармом разних експлоататора и непријатеља радног народа и напредног човечанства.

Имајући у виду значај Закона о социјалном осигурању, изјављујем да ћу гласати за и позивам и све остале другове народне посланике да то исто учине. (Бурно одобравање и аплауз).

Претседник: Има реч народни посланик др Драгољуб Јовановић.

Др Драгољуб Јовановић (*Изборни срез нишавски, НР Србија*): Другови народни посланици, данас ћемо донети један користан и врло напредан закон. Пре четврт века, у старој Југославији, такође је био донесен један закон о осигурању радника. За оне прилике, тај закон је био доста напредан. Међутим, пуних 20 година примене тога закона показале су како се и најлепша установа може изврнути у највеће ругло. У језику нашег радног света речи: уредски лекар, уредско лечење, уредско опоравилиште, значиле су нешто чему се треба више потсмевати него чиме треба бити задовољан. Аутономија коју је тај закон предвиђао претворила се у апарат за стварање једне бирократије која је имала за циљ да увуче у своје канце најспособније функционере радничког покрета, да их ту корумпира, да их одвоји од радничке класе и да од њих направи не само слуге капитализму него и слуге политичком режиму, па и самој поли-

цији, оној полицији која је тако свирепо гонила раднички покрет и нарочито раднике.

Социјално осигурање као и целокупно социјално законодавство вреди само онолико колико су јаке организације раднога народа да то у живот спроведу и да послодавцима и државним органима наметну то спровођење. У старој Југославији то је било немогуће. Капиталисти и милитаристи онемогућивали су спровођење радничког покрета. Они су допуштали само један фалсификат, један сурогат радничког покрета, а стварни раднички покрет спречавали су свим могућим средствима. Ја хоћу да подвучем да се ипак нашло начина да се очува синдикат под најтежим условима а то је — ја ћу га са чашћу поменути — Савез графичких радника. И други су радници такође покушавали да очувају своје организације али су у томе мање успевали.

Радничко законодавство, нарочито радничко осигурање, је тако деликатна материја, тако тешка ствар да је потребна сва будност радничких организација, нарочито у оним земљама где је осигурање било предато тзв. аутономијама.

Због тога ја поздрављам одлуку наше Владе да социјално осигурање радника и намештеника не буде више никаква фиктивна аутономија, него да буде државна установа. Као такво, оно ће бити под контролом Савезне контролне комисије, оно ће бити под контролом свих народних власти и неће се моћи догодити да се чиновници осигурања бирократизирају, да се одвоје од народа, да више мисле на своје канцеларије него ли на радничка склоништа, да више мисле на сопствени одмор по бањама, неголи на неговање и опорављање најтежих трудбеника.

Поздрављам исто тако прописе овог закона који не дају осигуравајуће суме и обезбеђење према томе колико је ко уложио у новцу, него према томе колико је ко допринео својим радом, више по тежини рада, неголи по величини улога. То је најлепши и најкрупнији део овог закона. Одиста, радном човеку треба притећи у помоћ онда када дође у неспособност да даље ради, као и у свима другим неприликама живота, и то не према томе колико је уложио, него колико је велики његов социјални допринос.

Оно што чини положај радничке класе тежим од положаја сељака, то је што су радници лишени и једнога минимума за егзистенцију, што су изложени свима опасностима,

што ничим нису осигурани за сутрашњицу, што њихов живот траје од суботе до суботе, што никада немају јасну перспективу, што су изложени свима опасностима свакодневнице — оне животне узбрдице, која је за њих тежа него за оне који имају неку материјалну резерву, или својину земље, или нешто резерве хране и томе слично. Свега тога радничка класа у највећем броју случајева нема. И зато је највећа брига свих земаља са великим бројем радника да пружи радничкој класи извесну сигурност, извесно обезбеђење, да радник буде без страха од оног што ће бити када у суботу не прими своју зараду.

У данашњем нашем државном уређењу и приликама, многи радници који су и у државним предузећима, нису више регулисани као раније, нису месечари, него су упућени да раде на сат и на акорд и томе слично. Утолико је већа потреба да буду осигурани као радници, без обзира на то да ли су плаћени на месец или на сат. У овом закону изједначене су све категорије трудбеника, сви они уживају подједнако осигурање, без обзира на њихов лични новчани допринос. То је оно што ја поздрављам, што се допринос даје по проценту укупно исплаћене зараде у предузећу, а не по томе колико је ко лично зарадио и уплатио.

Има један недостатак у овом закону који ће се морати исправити, а то је у чл. 2, тачка 6, која овлашћује Владу да засада не примени овај закон на све категорије радника. У образложењу Министра јасно је речено да се закон неће применити на пољопривредне раднике, на рибаре итд. Ја могу разумети зашто је то учињено, јер је број пољопривредних радника врло велики, а с друге стране њихова зарада није сигурна. И после спровођења аграрне реформе, биће велики број људи који остају без земље и неће моћи да се запосле на већим поседима. Ја скрећем пажњу нашој Скупштини и Влади да поведу рачуна о пољопривредним радницима, јер ће њихов положај бити тежи него раније. Земљишни фонд наше аграрне реформе није толико велики да би могао да да земљу свим пољопривредним радницима. С друге стране, раднички синдикати који су укључили и пољопривредне раднике, постављају услове за запослење, траже надницу итд. То је оправдано. Али, исто тако нема код нас великих капиталистичких имања која би могла да запосле пољопривредне раднике. Велики број сељака, који су досада употребљавали најамну радну снагу, сада су упућени — баш због тих тешких услова синдиката — да сами обрађују

своју земљу. И због тога је потребно да се о пољопривредним радницима што пре поведе рачуна.

Исто тако, прихватајући цео овај закон, ја скрећем пажњу на то да се што пре донесе један закон, који ће у социјално осигурање увести и остале трудбенике, који у овај закон нису укључени, то су земљорадници-сељаци, који нису у најамном односу, али који су такође изложени свим ризицима и опасностима којима су изложени и најамни радници. Земљорадницима и онима који имају приватну својину прети опасност од помора стоке, прети опасност од пожара, прети опасност од суше, прети опасност од града и других природних непогода, које могу да униште већи део жетве и на тај начин да земљорадника сведу на нижи ниво него што је онај на коме се налазе пољопривредни радници који су запослени. У том смислу, ми ћемо предложити за идуће заседање Народне скупштине . . . (Гласови: Ко ми?) . . . ми народни посланици, неки посланици. Тражићемо да се изради закон о осигурању земљорадника.

Исто тако, биће потребан један закон о осигурању занатлија и свег оног малог света који није у најамном односу, али који је такође изложен разним ризицима и опасностима.

У сваком случају, добро је што смо одмах после Закона о ученицима у привреди приступили једном тешком и финансиски врло сложеном и за државну касу тегобном послу, а то је да пружимо осигурање нашим радницима, намештеницима и службеницима. Због тога ја поздрављам овај закон и гласају за њега.

Претседник: Реч има народни посланик Иван Суботин.

Иван Суботин (*Изборни срез алибунарски, НР Србија*): Другови народни посланици, ако се већ неко појављује у име сељака, ја мислим да ми посланици-сељаци имамо највише права да говоримо у име сељака.

Пред нама се налази предлог Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника. О њему се нема више много да говори, пошто је најлепше и исцрпно образложење дао друг министар Вицко Крстуловић. Наша је нова држава — држава раднога народа, држава радника и сељака, она стоји под руководством нашег вољеног маршала Тита и све је то гаранција да је овај закон добар. Никада у бившој Југославији радничка класа није могла бити тако осигурана за свој живот као данас. У бившој Југославији нису доношени закони за социјално осигурање радника, већ за

социјално угрожавање. Избациван је на улицу радник изнемогао и болестан од тешког рада, и о њему се више нико није старао. Ако је још говорио о неправди која га је задешила, одмах је био „антидржавни” и као такав прогањан.

Ако већ говоримо о радницима, морамо се осврнути и на наше сељаштво, јер је сељаштво у нашој држави нераздвојно од радничке класе. Кад кажемо да су радници добили Закон о социјалном осигурању, да се осврнемо и да видимо шта су сељаци досад добили. Ако се само мало удубимо у сељачке проблеме, видећемо да су сељаци у много бољем положају него раније. Законом о аграрној реформи и колонизацији добили су наши сељаци земљу, коју су вечито радили као туђу, јер своју нису имали. Они данас с поносом говоре да имају земљу и да неће више бити слуге. Зато сељацима није потребно нарочито осигурање, јер смо им дали земљу.

Донесене су разне уредбе о откупу житарица, о откупу вуне, о цени житарицама. Сетимо се само оних времена када смо своје жито морали продавати по 80 динара, а упролеће га куповали по 300, док је народ у пасивним крајевима плаћао жито и по 500 до 600 динара мц. Данас можемо жито одмах продати по највишим ценама, а Уредбом о откупу жита свакоме је сељаку остављено да слободно располаже са 10% житарица, а вуне је остављено свакоме сељаку колико му треба. Данас сељак држави продаје стоку за клање скупље него на пијаци. Има још пуно Владиних мера које је наш народ одушевљено поздравио.

Другови и другарице, да се сад мало осврнем на ону господу која говоре у име сељака, иако са сељаштвом немају ничег заједничког. Ја мислим да ће ми сви сељаци одобрити ако кажем да нама сељацима нису потребни адвокати. Ми знамо једно, а то је да се четири године водила борба за остварење братства и јединства нашега народа, за зближење села и града. Ми се данас питамо где су биле те вође сељака за време окупације, када је наш сељак у заједници са радничком класом водио крваву борбу за ослобођење свога народа. Ако погледамо међу нама у Скупштини, видећемо да има приличан број сељака народних посланика и сматрам да, ако су нас сељаци бирали, бирали су нас да их претстављамо и ми смо позвани да кажемо и оно што је добро и оно што је зло. (Др Драгољуб Јовановић: Никада мање сељака није било у Скупштини него данас. Има 78 сељака и 78 министара). Г. Јовановић који се много стара

о сељацима, рекао је једнога дана једном познанику, а то је опет мени рекао један друг: „Држи се, друже, Устава, то ти је маљ у рукама комуниста”. Питам г. Јовановића: зашто није одговорио томе другу да је то маљ у рукама народа у борби против реакције. Да ли ћемо ми данас водити борбу против комуниста, који су нам извојевали слободу?

Видимо ми да има тешкоћа и грешака, али смо свесни да су то последице рата. Ту се појављују господа која сматрају да ми не видимо и да они треба да нам отворе очи. Та господа кажу: ви сељаци немате Р карте, не проглашују вас ударницима, зар ви не видите да је ово диктатура једне партије, да нема сељака по организацијама, да нема сељака по одборима итд. А ми сељаци одговарамо: нама није потребна Р карта, ми радимо па имамо.

Ја сматрам да делим мишљење већине кад кажем да се више таква господа као г. Драгољуб Јовановић не усуђују да говоре у сељачко име. У сељачко име имају право да говоре они који су се борили за ослобођење сељака испод фашистичког ропства и они чије су руке и данас жуљевите од косе и мотике.

И на крају, другови, ја изјављујем да ћу гласати за овај закон и позивам све посланике да за њега гласају. (Аплауз).

Претседник: Има реч др Драгомир Карајовић.

Др Драгомир Карајовић (*Изборни срез жички, НР Србија*): Другови народни посланици, дозволите ми да и ја кажем неколико речи о предлогу Закона о социјалном осигурању као дугогодишњи уредски лекар. Једна наша стара реакционарна пословица каже да су сви људи пред смрћу и болешћу једнаки. Та пословица је неистинита и демантује се тиме што је смрт код кројачких радника много чешћа, управо, што је живот кројачког радника дупло краћи него живот банкара, трговаца и индустријалаца. Друго, живот радничких жена, просечно узев, дупло је краћи од живота банкарских жена. Треће, смртност код радничке деце много је већа него код деце индустријалаца, трговаца и банкара. Од умрлих у Југославији сваки седми човек умире од туберкулозе, а од ових је други или трећи увек радник. Узрок томе лежи, другови народни посланици, у социјалној неједнакости. Материјални услови за живот и здравље човека нису подједнако подељени, јер велики број управно оних који стварају материјална добра немају довољну ко-

личину: нити ваздуха, нити сунца, нити хране, нити одмора, нити простора, нити уопште потребних хигијенских услова за живот. Отуда долази да они који су економски слабији, имају мање услова за здравље, неголи они који су економски јачи. Тако се објашњава и то да су оболења и смртност код имућних људи процентуално мањи него код економски слабијих. Зато су оболења од туберкулозе у Југославији код радника нарочито честа а све услед економских прилика. Зна се да сваког десетог минута умире по један човек од туберкулозе у Југославији до 50 године; да је триста хиљада оболелих и да педесет хиљада болесника умире од отворене туберкулозе. Када се узме да је сваки трећи који умире радник, онда можете појмити колико људи из радничке класе умире од туберкулозе.

Другови народни посланици, у старој Југославији донет је закон о социјалном осигурању. Тај закон који је створен 1922 године био је теоретски доста добар, али у пракси је потпуно подбацио, био је непотпун. Осигуравао је само у случају болести и несреће, а у случају старости и изнемоглости примењиван је тек 1937 године. Лечење и помоћ у случају болести, као и у несрећним случајевима, за радничку класу у уредима били су испод сваке критике. Питамо се сада откуда је то долазило? Одговор је јасан. Прво, што тим радничким осигурањима нису руководили они којима је то осигурање било намењено. Радници су се најмање питали у радничком осигурању. Интерес владајуће капиталистичке класе био је да радничко осигурање не просперира. Прво, послодавцима није ишло у рачун да пријаве тачан број својих радника. По среди је била шпекулација. Послодавац који је имао хиљаду или пет стотина радника стварно је пријављивао двеста. Раднички допринос ишао је у његову касу, а не у касу радничког осигурања. Из праксе знам да је било предузећа која су спроводила огромне радове и која су имала на хиљаде радника од којих су наплаћивала допринос за уред а, међутим, нису пријављивала тачан број радника.

Тако су зарађивани милиони, као и на скупом продавању хране радницима на терену. Као што видите, другови народни посланици, тај Уред је потпуно подбацио, радници њиме нису били задовољни, а они којима је сметао трудили су се са свих страна да га сруше. То се постизавало прво, непријављивањем радника, друго, сви лекари су били против Уреда, јер није био у њиховом интересу, то је била њихова

конкуренција; треће, сви су апотекари били против Уреда пошто је требало да дају лекове за 30% јевтиније. Најзад и сви послодавци су били против Уреда јер је требало за њ да уплаћују допринос. И зато су радници са потпуним правом говорили да је Уред за осигурање радника уствари „Уред за гурање радника”.

Овај Закон о социјалном осигурању, који се сада доноси у овом високом дому, много је напреднији и социјалнији од пређашњег. А гаранција да ће он бити у потпуности спроведен је то што постоји јединствена организација радничке класе — Јединствени савез синдиката за раднике и намештенике. Нема више оне поцепаности међу радницима као у старој Југославији. Нема више оне мржње која је постојала између умних и физичких радника. Нема више мржње између државних службеника и осталих трудбеника. Сада су сви уједињени у један савез и чине један снажан политички привредни фактор у обнови и изградњи наше земље.

Тако уједињени раднички синдикати с правом иступају као моћна организација да штите своје интересе и да осигурају свој социјални и економски положај онако како то захтева њихова улога данас у нашем друштвеном и државном животу. Као важан фактор они с правом могу да траже да се овај Закон о социјалном осигурању радника намештеника и службеника прими и у потпуности примењује.

Овај нацрт закона битно се разликује од закона старе Југославије, прво, у томе што је осигурање потпуно: у случају болести, несреће, старости и изнемоглости; друго, што је осигурање јединствено јер су осигурани сви радници, намештеници и службеници; и треће, што овај Закон обећава радничкој класи да ће према тежини и величини рада бити гарантована и величина давања. У нашем Уставу њима је загарантовано, поред самог социјалног осигурања, исто тако и право на годишњи одмор, право на скраћено радно време, право на контролу радних односа и право на повољне станбене прилике. То је све неопходно потребно да би радничка класа била потпуно заштићена, да би њена заштита била потпуно загарантована, јер само здрави радници могу да доприносе у привреди.

Познато је, нарочито за време старе Југославије, да се није водило рачуна о хигијени рада. Хигијена рада има за циљ да створи здраве и безопасне услове рада тако да

се процес радне производње не умањи, нити да се здравље радника оштети. У старој Југославији није се водило рачуна да ли је радионица хигијенски уређена, да ли постоје заштитне мере за радника који ради у фабрици где је велика прашина, разна испарења гасова итд. итд. Могу навести као пример из своје праксе да је у Срезу жичком постојала примитивна фабрика олова, коју су основали као приватно предузеће зетови неких генерала, са позајмицом од стране државе, да је та фабрика примитивно инсталирана, тако да је стално тровано од олова дневно по неколико радника. Интервенција није помогла, јер је одговорено да је преца одбрана земље него животи радника. Исто тако није се водило рачуна о хигијени рада у предузећу где се вршила делаборација немачке муниције и топљење експлозива, и где су се развијали отровни гасови, од којих раднике нису могле да заштите никакве маске. Послодавац није хтео да набави никаква заштитна одећа, радници су умирали, а од затрованих одећа у којима су долазили својим кућама, било је случајева да су њихова деца умирала за 24 часа, није помогла никаква интервенција. Као што видите хигијена је важан фактор; за чије спровођење је гаранција члан 20 нашег Устава. Другови, о спровођењу садашњег закона стара се Министар рада, дакле, то значи потпуно државно вођство. У овом закону предвиђа се савет социјалног осигурања при Савезној влади који сачињавају чланови из Контролне комисије и Планске комисије, привредна министарства и министарства рада. Овај савет социјалног осигурања биће важан фактор за потпуно спровођење у живот овог закона.

У овом закону новина је такозвана лекарско-радничка комисија ради спорова који се могу појавити код радника. Ова новина потпуно је на свом месту јер ће се помоћу лекарско-радничке комисије моћи много брже исправити пропусти и грешке које при раду лекара, било услед његове претрпаности у раду, немарности или недовољне стручности могу да нанесу штету трудбенику како по здравље тако и материјално. Постојањем радничко-лекарске комисије ово се неће догодити.

Другови народни посланици, из укратко изложеног ја гласам за овај закон зато што је један од најнапреднијих социјалних закона и молим другове посланике да једногласно приме овај закон за заштиту радника који су тако важан фактор у данашњој Републици. (Аплауз).

Претседник: Има реч народни посланик Милорад Вујичић.

Милорад Вујичић (*Изборни срез младеновачки, НР Србија*): Другови и другарице, читајући Закон о осигурању и слушајући предговорнике, рекао би човек да је закон на свом месту и да боље не може бити. Али по примеру једног руског политичара ја се питам да ли је збиља добро или није. Један руски политичар, кад су га у једном моменту почели да хвале разни реакционарни листови, почео је сам да прелистава да види шта је све урадио, питајући се да није можда нешто рђаво урадио. Почео је да пита и своје другове шта је тих дана урадио, да није нешто рђаво урадио. Они су му онда казали да није ништа рђаво урадио. И зато ја кажем да нешто није у реду кад Драгољуб Јовановић изјављује да ће гласати за овај закон. Човек би рекао да нешто није у реду. Кад се узме у обзир да је Јовановић шпекулант политичар и да зна да нема ћара код радничке класе, онда, као вели, можда ће бити добро да гласа за тај закон, кад је пре неколико дана могао да гласа против Закона о земљорадничким задругама, који се тиче народа кога он заступа. Видите, он гласа против тог закона, а сада гласа за закон о радничком осигурању (*Др Драгољуб Јовановић*: Зато што нам је потребан). Јовановић тврди малопре да овде има мало сељака, а ја њему кажем опет да он може бити не познаје ствар. Из Београдског округа имамо овде једанаест посланика у оба дома. Шест од њих су сељаци и то сва шесторица из Земљорадничког покрета, али ниједан није присталица Драгољуба Јовановића. (*Аплауз*). Он сматра ако нису његове присталице да нису ни сељаци. (*Др Драгољуб Јовановић*: Има статистика по професијама). Јасно је то што тако ради и јасно је што је почео да говори 16 јула. Барјак је пао, сви народни непријатељи и унутрашњи и спољни навалили су прво на барјактара и кад је стари барјактар пао, нашли су се барјактарчићи и питам ја Драгољуба Јовановића што није почео да вуче тешка кола која су се заглавила до главчина, јер сад може да вуче кад није тако страшно. То се често пута пребацује Драгољубу Јовановићу да није био у борби где се крв лила. Можда је био и он где се крв лила, али Драги Јовановић је изјавио кад се српског народа крв лила да се много интересовао за Драгољуба Јовановића, да му се шта не деси. Па можда је и он ту онако био. Народни непријатељи траже барјак-

тара, а ми знамо да смо у нашој земљи аждаји отсекли главу. Та глава је наше предратне монархиско уређење у старој Југославији. И данас се осећа, кад мрднете по народу, ту и тамо по неки репић како се увија за вама; па, ето, и ту у Скупштину се увукли репићи и ту и тамо клеветају народну власт и људе који су се борили и све дали за овај народ, нарочито за сељачки народ. Пре неколико дана био сам изненађен и нисам могао да се снађем да упитам Драгољуба Јовановића кад је казао да су овим Законом о задругама заболи нож у леђа сељацима и кад су у Топчидер оно долазили људи са пререзаним гркљаном, зашто и он није био тада тамо кад је народу био забоден нож у леђа. Зашто се и он не упита: па, коље се сељачки народ, а ја сам његов вођа, па хоћу да га браним, него га брани овде сада од правих пријатеља народа, од људи који су све дали за овај народ.

На крају изјављујем да ћу из изнетих разлога гласати за овај закон, али молим стручњаке да га, по примеру оног руског политичара, прегледају, да ли збиља овде нема нешто што није добро, кад је и Драгољуб Јовановић изјавио да ће гласати за овај закон.

Претседник: Реч има народни посланик Иван Гранђа. (Аплауз).

Ivan Granda (*Izborni srez Sv. Ivan Zelina, NR Hrvatska*): Drugovi i drugarice narodni zastupnici, svakako da je ovaj zakon dobar. Ja vjerujem, kada su i protivnici o njemu govorili da je dobar, da će svakako biti dobar. U Zakonodavnom odboru bila je pala jedna primjedba da ovaj zakon nije poveo brigu o osiguranju seljaka. Mi vidimo u čl. 2 ovoga zakona da su osigurani najamni radnici kod svih preduzeća, i privatnih, i državnih i pojedinih gospodarstava.

Ovim zakonskim prijedlogom nisu obuhvaćeni samo tzv. sezonski radnici. Ali naša država je, po mom uvjerenju, i to pitanje riješila, na prvom mjestu kada je sprovođila Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji. Svi ti dosadašnji sezonski radnici obezbijedjeni su tim zakonom. Od strane jednog predgovornika bilo je naglašeno da fond agrarnih zemljišta neće moći da podmiri sve potrebe onih zemljoradnika koji nemaju zemlju. Ali ja držim da je taj fond bio dosta velik kada još i sada ima rezervi da podmiri one seljake koji su zavisni od sezonskog rada, a koji nisu mogli biti ovim zakonom obuhvaćeni.

Vrlo mi je »drago« da je »pretstavnik seljaštva« naglasio da se mi seljaci nalazimo u povoljnom položaju, da se za nas uvijek drugi brinu, a da mi nemamo ništa drugo da radimo nego da čekamo dok nam se ne donese kao na tanjiru. To je govor kroz prozor.

Ali stara demagogija više ne pali. Ona je utopljena u krvi i žrtvama koje je naš radni narod podnio u ovoj borbi. Više ne pale one stare otrcane fraze, kada se govori kroz prozor.

Hoću da vas potsjetim na demagogiju sličnu ovoj. Vi svi svakako znate kako je nekada vršena agitacija. Kada bi jedan radikalski prvak došao u agitaciju on je obećavao svašta. Govorio je: »Mi ćemo da vam napravimo most.« Seljaci: »Most nam ne treba, nemamo rijeke«. Kandidat: »Napravićemo vam i rijeku!«

Takva agitacija danas više ne pali.

Drugovi i drugarice, ja ću biti kratak, ali se moram osvrnuti još na par stvari. Po staroj parlamentarnoj praksi politički govori, razračunavanja između pojedinih stranaka, obično su se vršila kod debate o budžetu. Onda su sve političke struje, i vladajuće i opozicione, iznosile svoje primjedbe, prigovore itd. Ali, oprostićete mi, kada smo već prekršili taj princip, kada govorimo ovih dana o svim zakonima više politički nego o samom zakonu, da kažemo i ovo:

Mi smo doživjeli ono što se nikada ne događa i što se nije događalo ni u najreakcionarnijim parlamentima od strane opozicije. Nikada se nije događalo kao što je bilo danas, kada smo rješavali o Ugovoru o prijateljstvu sa Albanijom, da se povede ovakva debata, da se tu naglasi ono što je naglasio profesor dr Dragoljub Jovanović. Ja nisam tako učen čovjek da malo više polemishem sa profesorom dr Dragoljubom Jovanovićem. Ali danas je on onako uvijeno i, po mom sudu, čak nekako servilno postupio prema našoj saveznicu Engleskoj, rekavši da smo mi od Engleza naučili kako se vrši izmjena dobara. To znači da smo naučili od Engleza trgovati. A mi dobro znamo, a znaju i svi mali ljudi, kakova je bila ta engleska trgovina i raspodjela dobara. A dr Dragoljub Jovanović nije spomenuo da ćemo mi od bratskog i prijateljskog Sovjetskog Saveza naučiti sasvim drugi način raspodjele dobara, nego što je bio prije rata, da ćemo naučiti i sprovesti u našoj unutrašnjoj trgovini trgovinu bez profita.

Dr Dragoljub Jovanović je imao vremena da podnese i svoj zakonski prijedlog. Po našem Poslovníku mogu i pojedini

narodni poslanici da podnose svoje zakonske prijedloge, pa je i on mogao da podnese jedan zakonski prijedlog o osiguranju seljaka, premda je to svakako više demagogija. Mi znamo da svaki seljak koji posjeduje nešto, on se sam i osigurava. Drugo je osiguranje od elementarnih nezgoda. O tome će svakako povesti brigu naša državna uprava.

Dr Dragoljub Jovanović nam obećava da će se, kada se stvori seljački front valjda dočekati da bude i taj zakonski prijedlog donesen. Ja se nisam iznenadio osnivanju toga seljačkog fronta. (*Dr Dragoljub Jovanović*: Ja sam rekao seljački blok u okviru Narodnog fronta). Taj blok u okviru Narodnog fronta postoji. Ja ne znam zašto da se osniva.

Ja vam mogu reći da sam prije par mjeseci bio u svom kraju, u Velikoj Gorici. Tamo sam prvi put čuo pitanje od jednog mačekovca, bivšeg narodnog zastupnika, da li je istina da dr Dragoljub Jovanović osniva neku svoju grupu i da već ima šestoricu pristalica iz Hrvatske republikanske seljačke stranke. Ja sam rekao da ja o tome ne znam ništa. Ako ima — to će se pokazati. Mi sada vidimo da dr Dragoljub Jovanović nema šestoricu radićevaca, već samo jednog mačekovca Filakovića i jednog klero-fašistu, Don Salacana. Pitam dr Dragoljuba Jovanovića zašto nije onda stvarao blok i front kada smo mi toliko nastojali, a naročito se u tome zauzimao blagopokojni Pavle Radić. Mi smo mnogo razgovarali o tome. Mi smo htjeli onda da stvorimo front seljaka iz Hrvatske i Srbije. Ali su se onda dr Dragoljub Jovanović i ondašnji vodi Srpske zemljoradničke stranke tome odupirali. (*Dr Dragoljub Jovanović*: Ja sam to tražio sa Pavlom Radićem zajedno. — *Moša Pijade*: To nema veze sa socijalnim osiguranjem).

Претседник: Молим да се води рачун о дневном реду.

Ivan Granda: Ja ću skratiti malo. Mi vidimo da je, ne znam po kojoj inicijativi, g. Dragoljub Jovanović postupio tako da on valjda misli da je došlo vrijeme da stvara neke blokove unutar Fronta, kada oni već postoje.

Ja vjerujem i siguran sam, jer znam i poznajem prilike, da ima nezadovoljstva u našem narodu, ali ono ne ide tako daleko da se cijepa Narodni front i savez seljaka i radnika. A mi ćemo svakim danom nastojati da to nezadovoljstvo nestane. Tako ćemo moći da opravdane težnje seljaštva i radništva potpuno udovoljimo i uradićemo to da dr Dragoljub Jovanović neće uspjeti da osnuje i bude neki voda, kada je skrahirao kao

zemlјoradnički voda u Srbiji, da bude voda jovanovićevsko-
mačekovskog fronta u Hrvatskoj. To mu neće nikako uspјeti.

Izјavlјujem da ću glasati za ovaj zakon, jer je dobar.
(Odobranje).

Претседник: Пошто нема више пријављених говор-
ника, прелазимо на гласање у начелу по предлогу Закона о
социјалном осигурању радника, намештеника и службеника.
Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *про-*
тив? (Нема). Објављујем да је предлог Закона о социјалном
осигурању радника, намештеника и службеника у начелу
једногласно прихваћен.

Приступа се претресу у појединостима. Закон је разде-
љен на делове. Позивам народне посланике који желе да
узму реч по првом делу да се јаве. (Нико се не јавља за реч).
Пошто се нико не јавља за реч, молим известиоца да чита
наслов и члан 1.

Известилац Ђуро Салај чита наслов и члан 1.

Претседник: Ко је за члан 1 са насловом, нека дигне
руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против?* (Нема). Објављу-
јем да је члан 1 са насловом једногласно прихваћен.

(За овим је Савезно веће, у смислу одредаба свога по-
словника, гласајући дизањем руку о сваком поједином члану
законског предлога, једногласно прихватило чланове од 2
до 41 закључно према извештају Законодавног одбора).

Известилац чита наслов главе шесте и чл. 42.

Претседник: Код члана 42 постоји амандман Владе који
ће вам прочитати и дати образложење о њему повереник
Владе и народни посланик др Јерко Радмиловић.

Повереник Владе др Јерко Радмиловић: У чл. 42 на
крају става 2 да се уместо тачке стави запета и дода сле-
дећи текст: „а уживаоцима који немају породице исплаћује
се потпора за дневне ситне трошкове у висини до једне пе-
тине пуне ренте”.

Овај се амандман предлаже због тога да и ужи-
ваоци рента, односно пензија, који на рачун тих сво-
јих права буду упућени на накнадно лечење у здравствене
заводе, буду у свему изједачени са активним осигураницима,
којима у таквом случају, ако немају породице, припада за

време тог лечења посебна потпора за дневне ситне трошкове (чл. 20, став 1 тач. г).

Известилац: Ја примам овај амандман.

Претседник: Ко је за члан 42 заједно са амандманом Владе, који је прочитао и образложио повереник Владе, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је чл. 42 са амандманом Владе једногласно прихваћен. Прелазимо на чл. 43.

(Затим је Веће, једногласно примило чланове од 43 до 46 закључно, према предлогу Законодавног одбора).

Известилац чита наслов главе седме и чл. 47.

Претседник: Код члана 47 постоји амандман Владе, који ће вам прочитати и образложити повереник Владе др Јерко Радмиловић.

Повереник Владе: У чл. 47 да се дода нови став 3 који гласи:

„3) Изузетно од прописа претходног става може добровољно продужено осигурање трајати и дуже од године дана у случају кад је обавеза осигурања престала ради вршења разних јавних функција”.

Овај се амандман предлаже због тога да се радницима и намештеницима који услед преузимања вршења јавних функција морају прекинути запослење у свом дотадашњем звању сачувају стечена права из социјалног осигурања за све време трајања обављања преузетих јавних функција.

Известилац: Примам овај амандман.

Претседник: Ко је за члан 47 заједно са амандманом који је сада прочитао и образложио повереник Владе, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 47 заједно са амандманом једногласно прихваћен. Прелазимо на члан 48.

Известилац чита члан 48.

Претседник: И код овога члана постоји амандман Владе. Молим повереника Владе да га прочита и образложи.

Повереник Владе: У члану 48 да се дода нови став 4 који гласи:

„4) Изузетно од прописа претходног става може добровољно продужено осигурање трајати и дуже од две године у случају кад је обавеза осигурања престала ради вршења разних јавних функција”.

Овај се амандман предлаже због тога да се радницима и намештеницима који услед преузимања вршења јавних функција морају прекинути запослење у свом дотадашњем звању сачувају стечена права из социјалног осигурања за све време трајања обављања преузетих јавних функција.

Известилац: Примам прочитани амандман.

Претседник: Ко је за члан 48 заједно са амандманом који је повереник Владе прочитао и образложио и који је у суштини исти као и код члана 47, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 48 заједно са амандманом примљен.

(Затим је Савезно веће, гласајући дизањем руку о сваком поједином члану, једногласно примило чланове предлога Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника, и то од члана 49 до члана 52 закључно, према предлогу Законодавног одбора).

Известилац чита члан 53.

Претседник: И код овога члана постоји амандман Владе, који ће вам саопштити и образложити повереник Владе др Јерко Радмиловић.

Повереник Владе: У чл. 53 у ставу 1, у тач. а) да се иза речи „жртве фашистичког терора у” уметне реч: „затвору” иза које се ставља запета и следе речи: „заробљеништву, интернацији, конфинацији, депортацији и на принудним радовима;”

Овај се амандман предлаже због тога да се избегну евентуалне нејасности и крива тумачења код примене овог законског прописа.

Известилац: Примам овај амандман.

Претседник: Ко је за члан 53 заједно са амандманом који је сада прочитан и образложен, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је члан 53 заједно са прочитаним амандманом једногласно прихваћен.

(Затим је Веће, гласајући о сваком члану дизањем руку, једногласно примило чланове предлога Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника и то од члана 54 до члана 61 закључно, према предлогу Законодавног одбора).

Претседник: Приступа се коначном гласању у целини о предлогу Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника. Гласа се појединачно са *за* и *против*. Молим секретара да прозива народне посланике да гласају.

Секретар прозива народне посланике да гласају.
(После гласања)

Претседник: Гласало је свега 226 народних посланика и сви су гласали за. На овај начин предлог Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника коначно је усвојен у Савезном већу Народне скупштине и биће, сагласно Уставу и пословнику, упућен Већу народа на решавање.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес извештаја и предлога Одбора за молбе и жалбе о додељивању помоћи Милки удови Петра Кочића и осталима (Видети прилог на крају књиге). Овај је извештај раздат народним посланицима, а по овоме предмету известилац је др Александар Жижа. Међутим, пре него што бих дао реч известиоцу, саопштавам Савезном већу да смо у разговору и третирању овога питања, претседник Већа народа др Видмар и ја, закључили да предложимо и једном и другом дому да се не држимо строго овог легислативног формализма, да се не би код нас усталила парламентарна пракса да се овакве одлуке Савезног Већа и Већа народа Народне скупштине — ма да су по форми и садржини закони — увлаче у форму закона, пошто се овде уствари ради о једној резолуцији. Народна скупштина, и један и други дом, овлашћени су по Уставу и пословнику да доносе такве одлуке, и ми смо се сагласили да не треба придавати значај закона ономе што уствари није закон, јер те одлуке немају никакав општи карактер, већ се тичу само извесних породица. То је уствари констатовање једног права Народне скупштине да се то изврши и томе се даје форма једне одлуке, односно резолуције.

Зато ја предлагем Савезном већу да овај предлог Одбора за молбе и жалбе добије назив одлуке с тим да се у чл. 2, 3 и 4 као и у наслову уместо речи „Закон” стави реч „Одлука”.

Да ли прима Савезно веће овај мој предлог? (Прима). Објављујем да је то примљено и да смо на тај начин упростили рад и дали стварну форму овом питању.

Известилац може узети реч, пошто је предлог већ раздат свима посланицима, ако жели конкретно штогод да каже у погледу мотива за решење ове ствари.

Известилац др Александар Жижа: Ја немам ништа нарочито да кажем, пошто је ствар позната.

Претседник: Жели ли још ко да узме реч по овом предлогу?

Павле Павловић (*Изборни срез Београд V, НР Србија*): Ја мислим да би при доношењу оваквих предлога било нужно објашњење, јер треба да знамо зашто једна породица добија мању помоћ, а друга два и три пута већу, да знамо шта је био критериум при томе.

Претседник: Ви сте видели да је известилац у даном моменту добио реч, али је он изјавио да је сам предлог довољно објашњен и да није потребна никаква друга мотивација.

Пошто се више нико не јавља за реч по овоме предлогу, стављам овај предлог Одбора за молбе и жалбе на гласање. Ко је за то да се предлог Одбора за молбе и жалбе о додељивању сталне помоћи Милки удови Петра Кочића и осталима усвоји, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нико не диже руку). Објављујем да је предлог Одбора за молбе и жалбе о додељивању помоћи лицима која су овде наведена једногласно усвојен.

На овај начин свршена је друга тачка дневнога реда.

Прелазимо на трећу тачку дневнога реда: предлог одлуке о продужењу рока за саглашавање Уставу закона, одлука и уредба према члану 136 Устава. Овај предлог потиче од Президијума Народне скупштине ФНРЈ, и прочитан је на почетку седнице али могу га још једанпут прочитати. (Чита поново предлог и објашњење које је већ прочитано у почетку седнице).

По овоме предлогу, који је довољно образложен и који се заснива на члану 72 Устава, пре него што га ставим на гласање, ја питам жели ли ко да говори о њему? (*Моша Пијаде*: Поступак је друкчији). Има реч народни посланик Моша Пијаде.

Моша Пијаде (*Изборни срез Београд I, НР Србија*):

Ја бих само са неколико речи образложио ову ствар. Иако је Комитет за законодавство заједно са законодавним одборима неколико месеци непрекидно радио на саглашавању тих уредаба и закона са Уставом, показало се да је тај посао толико велики да није могао бити свршен за 6 месеци. Према томе, остаје још читав низ закона и уредаба које нисмо стигли да прегледамо, и ако би се остало при старом року од 6 месеци, сви би ти закони и одлуке престали да важе и ми бисмо имали једно стање без закона за цео низ питања. Због тога је потребно да се продужи рок још за три месеца. Међутим, поступак је код ових предлога такав да прво Савезно веће, као и Веће народа, имају да одобре да се приступи тој промени која се овим предлогом захтева, па кад то Веће одлучи, и наше и Веће народа, онда тако усвојена промена мора ићи на заједничку седницу да се та промена дефинитивно сврши и прогласи.

Претседник: Тачно је што је рекао предговорник. По чл. 72 Устава процедура је таква. Према томе, ја питам Веће — после образложеног предлога — да ли хоће да приступи решавању овога питања, односно да ли се саглашава да приступимо решавању овог питања? (Прима се). Има ли ко *против*? (Нема). Према томе, Веће је једногласно одлучило да се приступи решењу овог питања.

Сада стављам на гласање сам предлог Президијума, онако како је прочитан. Ко је за овај предлог Президијума Народне скупштине о продужењу рока за саобраћавање раније донетих закона, одлука и уредаба Уставу, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Објављујем да је предлог Президијума Народне скупштине ФНРЈ о продужењу рока за саглашавање раније донетих закона, одлука и уредаба Уставу једногласно прихваћен у Савезном већу. Према томе, ова наша одлука биће упућена Већу народа на решавање.

Засад дајем одмор од 15 минута, јер нисмо свршили дневни ред, а осим тога да би се за то време постигла сагласност по овом питању између оба дома.

(После одмора)

Претседник: Веће народа Народне скупштине упутило је Савезном већу акт којим извештава да је на свом XIII редовном састанку усвојило предлог Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника.

Истовремено је и Савезно веће доставило Већу народа овај предлог закона како је усвојен у Савезном већу. У овом међувремену прегледао сам текст изгласаног предлога Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника и утврдио сам да је истоветан са текстом Закона о социјалном осигурању који је Савезно веће на овој седници прихватило. Да ли Веће прима извештај Председништва да су предлози Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника изгласани у Савезном већу и у Већу народа истоветни у својим текстовима? Ко прима, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко да не прима? (Нема).

На овај начин је Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије дефинитивно усвојила предлог Закона о социјалном осигурању радника, намештеника и службеника и он ће бити упућен Президијуму ФНРЈ ради проглашења.

Веће народа Народне скупштине ФНРЈ упутило је и акт којим извештава да је на свом XIII редовном састанку усвојило без измена и допуна Одлуку о изванредној сталној државној доживотној помоћи.

Предлажем да се стави као четврта тачка нашег данашњег дневног реда расправљење о одлуци Већа народа, којом се даје државна помоћ лицима која ћу накнадно прочитати. Прима ли Веће овај предлог? (Прима). Дакле, четврта тачка дневног реда је утврђена. Одлука Већа народа гласи:

ПРЕДЛОГ ОДЛУКЕ О ИЗВАНРЕДНОЈ СТАЛНОЈ ДРЖАВНОЈ ПОМОЋИ

Чл. 1

Додељује се стална лична месечна доживотна помоћ:
Машану П. Рајковићу из Пипера — 700 дин. месечно;
Ђорђију Димићу из Берана — 750 дин. месечно;

Катарини удови Јамбришак др Алојзија Миливоја из Београда — 5.000 дин. месечно;

Надежди уд. Петра Половића из Београда — 2.000 дин. месечно;

Чл. 2

Уз сталну личну месечну помоћ коју предвиђа чл. 1 ове одлуке не припада ни лични ни породични додатак, а право на пријем ове помоћи престаје на основу одредаба које важе за пензионисане државне службенике, а има им се рачунати од дана ступања на снагу ове одлуке.

Чл. 3

О извршењу ове одлуке стараће се Министар финансија ФНРЈ.

Чл. 4

Ова одлука ступа на снагу по изгласавању у Народној скупштини ФНРЈ.

20 јула 1946 године
у Београду

Веће народа Народне скупштине ФНРЈ

Секретар

Нинко Петровић, с. р.

Претседник

Јосип Видмар, с. р.

Стављам на гласање ову одлуку Већа народа. Ко је за ову одлуку, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је Одлука о додељивању сталне државне доживотне помоћи лицима која сам прочитао, у Савезном већу једногласно примљена.

Даље саопштавам да је Савезно веће примило следећи акт Президијума, који гласи:

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Бр. 9942

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ ФНРЈ**

БЕОГРАД

Извештавате се да је Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије сазвао за 20 јули 1946 год. у 21 час заједничку седницу Савезног већа и Већа народа са дневним редом:

1) проглашење Одлуке о продужењу рока за саглашавање Уставу закона, одлука и уредаба према члану 136 Устава, која је усвојена у оба дома Народне скупштине ФНРЈ;

2) предлог Одлуке о разрешењу од дужности претседника Врховног суда ФНРЈ Живка Јовановића и судије Врховног суда ФНРЈ др Душана Арнерија.

20 јула 1946 године
у Београду

**Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије**

Секретар

М. Перуничкић, с. р.

Претседник

Др И. Рибар, с. р.

На овај начин ми смо досадашњи дневни ред потпуно исцрпили, и ја молим Савезно веће за одобрење да могу потписати записник данашње седнице. Одобрава ли Савезно веће да потпишем записник ове седнице? (Одобрава).

Данашњу седницу закључујем а идућа биће заказана писменим путем.

(Седница је закључена у 21 час).

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Sedma sednica

(20 jula 1946)

Početak u 21 čas.

Pri ulasku u dvoranu, članove Savezne vlade i članove pretsedništva oba doma narodni poslanici pozdravljaju aplauzom.

Pretsedavao predsednik Saveznog veća **Vladimir Simić**.

Pretsedavajući: Otvaram sedmu zajedničku sednicu oba doma Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Zapisnik današnje sednice vodiće sekretar Saveznog veća **Stevan Jovičić**. Izvolite čuti zapisnik sa poslednje zajedničke sednice.

Sekretar Stevan Jovičić čita zapisnik šeste zajedničke sednice.

Pretsedavajući: Ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Primedaba nema, objavljujem da se zapisnik šeste zajedničke sednice overava.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: proglašenje Odluke o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredaba prema članu 136 Ustava, koja je usvojena u oba doma Narodne skupštine FNRJ.

Pre no što stavim na glasanje samu formulaciju o proglašenju Odluke o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredaba prema čl. 136 Ustava, ja ću je još jedanput pročitati.

Odluka glasi:

Narodna skupština FNRJ odlučuje da se rok od šest meseci, određen trećim stavom prelaznog 136 člana Ustava, za ispitivanje i dovođenje u saglasnost sa Ustavom odluka, zakona i uredaba potvrđenih od Ustavotvorne skupštine Odlukom od 1 decembra 1945 godine, produži za tri meseca s tim da svi zakoni koje na osnovu člana 136 Ustava donesu zakonodavni odbori oba veća Narodne skupštine budu podneti Narodnoj skupštini na odobrenje na prvom narednom zasedanju Narodne skupštine.

Formulacija Odluke Narodne skupštine FNRJ o proglašenju pročitane odluke glasi:

« O D L U K A

Narodne skupštine FNRJ o proglašenju

ODLUKE O PRODUŽENJU ROKA ZA SAGLAŠAVANJE USTAVU ZAKONA, ODLUKA I UREDABA PREMA ČLANU 136 USTAVA

Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije, na zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća naroda, održanoj na dan 20 jula 1946 godine u Beogradu,

o d l u č u j e :

da se Odluka o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredaba prema članu 136 Ustava, usvojena od Saveznog veća i Veća naroda, proglasi i objavi.«

Stavljam na glasanje ovu odluku o proglašenju i objavi odluke oba doma Narodne skupštine FNRJ o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredaba prema čl. 136 Ustava. Ko je za to da se ova odluka prihvati, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je na zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća naroda jednoglasno prihvaćena odluka o proglašenju i objavi Odluke o produženju roka za saglašavanje Ustavu zakona, odluka i uredaba prema čl. 136 Ustava.

Druga tačka dnevnog reda je: predlog Odluke o razrešenju od dužnosti predsednika Vrhovnog suda FNRJ Živka Jovanovića i sudije Vrhovnog suda FNRJ dr Dušana Arnerija.

Predlog odluke glasi:

PREDLOG ODLUKE

o razrešenju od dužnosti predsednika Vrhovnog suda FNRJ Živka Jovanovića i sudije Vrhovnog suda FNRJ dr Dušana Arnerija.

Narodna skupština Federativne Narodne Republike Jugoslavije, na osnovu čl. 121 Ustava,

o d l u č u j e :

Razrešavaju se od dužnosti:

- 1) predsednik Vrhovnog suda FNRJ Živko Jovanović i
- 2) sudija Vrhovnog suda FNRJ dr Dušan Arneri, — a na osnovu molbi koje su podneli Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ.

20. jula 1946. godine
u Beogradu

Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije

Sekretar

M. Peruničić, s. r.

Predsednik

Dr I. Ribar, s. r.

Stavljam na glasanje ovu odluku. Ko je za to da se primi ova odluka, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavljujem da je jednoglasno prihvaćena Odluka o razrešenju od dužnosti predsednika Vrhovnog suda FNRJ Živka Jovanovića i sudije Vrhovnog suda FNRJ dr Dušana Arnerija, a na osnovu molbi koje su podneli Prezidijumu Narodne skupštine FNRJ.

Izvolite saslušati Ukaz Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ (čita):

U K A Z

o

ZAKLJUČENJU I REDOVNOG ZASEDANJA NARODNE SKUPŠTINE FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Pošto je Savezno veće i Veće naroda završilo svoj rad, Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije na osnovu čl. 58 i 60 Ustava rešio je:

da se I redovno zasedanje Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije koje je Ukazom zakazano za 7 maj 1946 godine a odloženo za 15 maj 1946 godine — zaključi.

U. Broj 368
20. jula 1946 godine
u Beogradu

**Prezidijum Narodne skupštine
Federativne Narodne Republike Jugoslavije**

Sekretar
M. Peruničić, s. r.

Pretsednik
Dr I. Ribar, s. r.

(Svi narodni poslanici saslušali su stojeći čitanje ovog ukaza).

Pretsedavajući: Ja još molim zajedničku sednicu za ovlašćenje da mogu potpisati zapisnik ove sednice. Dajete li mi ovo ovlašćenje? (*Glasovi:* Dajemo). Na taj način zasedanje i zajednička sednica su zaključeni.

(Sednica je zaključena u 21,10 časova).

**НАЦРТ ОПШТЕГ ЗАКОНА
О НАРОДНИМ ОДБОРИМА**

У циљу даљег учвршћења и развита народних одбора као основних органа државне власти, насталих у току ослободилачке борбе против фашизма и реакције, и у циљу пуне изградње државне организације Федеративне Народне Републике Југославије на основу начела Устава ФНРЈ, као и

да би се дао још шири основ за активно учешће народа у вршењу власти;

да би најшире народне масе, које су вековима стајале ван власти, биле укључене у државну управу и научиле се управљању државом;

да би се на свим степенима организације државне власти у пуној мери изразила начела истинске народне демократије;

и да би се обезбедило јединство демократских начела у устројству и раду органа државне власти и државне управе у нашим народним републикама, аутономним покрајинама и областима,

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ДНОСИ

ОПШТИ ЗАКОН О НАРОДНИМ ОДБОРИМА

**І Д Е О
ОСНОВНА НАЧЕЛА**

Члан 1

Народни одбори су органи државне власти преко којих сам народ врши своју власт у административно територијалним јединицама.

Члан 2

Народни одбори су највиши органи државне власти у односима локалног значаја на својој територији.

Народни одбори остварују на својој територији задатке општег значаја.

Члан 3

Народни одбори врше власт и доносе у оквиру своје надлежности опште прописе на основу Устава ФНРЈ, устава народних република, закона ФНРЈ, закона народних република, општих прописа виших органа државне власти и државне управе.

Члан 4

Сва права која народним републикама припадају на основу Устава ФНРЈ, устава народних република, закона народних република и општих прописа виших органа државне власти врше народни одбори непосредно или преко својих органа и установа.

Члан 5

Народни одбори имају право да расправљају о свим питањима из надлежности виших органа државне власти и да им подносе своје предлоге.

Члан 6

Међусобни односи између народних одбора као и народних одбора и других органа државне власти оснивају се на правима и дужностима одређеним у законима и другим општим прописима.

Члан 7

Народни одбори су дужни да се у извођењу општих и месних задатака ослањају на иницијативу и широко учешће народних маса и организације радног народа.

Члан 8

Народни одбори се образују на подручју административно-територијалних јединица народних република и аутономних покрајина и то: места

(села и мањих градова), градова, срезова, округа, односно области.

Свако земљиште се налази на подручју једног места или града.

Територија народне републике може имати и области.

Територија аутономне области и области дели се на срезове, градове и места (села и мање градове).

Законима републике врши се административно-територијална подела републике.

Члан 9

У селима или мањим градовима (варошицама, трговиштима) образује се месни народни одбор.

Два или више мањих села која по броју становништва и економској снази нису у стању сама да управљају својим пословима, удруживаће се у један месни одбор, али под условом да се тиме не наноси штета економском и културном животу тих мањих села.

Окружни народни одбор доноси одлуку о удруживању мањих села ради образовања заједничког месног народног одбора.

Члан 10

У градовима образују се градски народни одбори.

Закон републике одређује која су места или насеобине градови, као и њихова имена или границе.

Градови не улазе у административни састав срезова.

Закон републике одређује који се градови издвајају и из административног састава округа.

Члан 11

Законом републике у већим градовима могу се образовати реонски народни одбори, а у нарочитим случајевима у великим градовима и народни одбори насеља.

Члан 12

Градски народни одбори имају степен среског народног одбора. Градски народни одбори градова који су издвојени из административног састава округа имају степен окружног народног одбора.

Уређење и надлежност народних одбора реона односно насеља одређује се статутом градског народног одбора.

Члан 13

У срезу се образује срески народни одбор.

Срез обухвата подручје које повезује у једну природну и економску целину више места (села и мањих градова) која имају заједничке економске, културне и административне интересе.

Седиште среског народног одбора је у месту које претставља животни центар среза.

Срески народни одбори су надређени месним народним одборима.

Члан 14

У округу се образује окружни народни одбор.

Округ обухвата подручје више срезова који сачињавају једну природну и економску целину.

Седиште окружног одбора је у месту које претставља животни центар округа.

Окружни народни одбори су надређени орган државне власти среским народним одборима и градским народним одборима, осим градских народних одбора у градовима који су издвојени из административног састава округа.

Члан 15

Изузетно, на подручјима која претстављају шире пространство од једног округа а чине историјску, економску и културну целину, може се образовати обласни народни одбор.

Обласни народни одбор је надређен орган државне власти среским и градским народним одборима на његовом подручју.

Члан 16

Спајање, одвајање, укидање као и решавање спорова о границама административно-територијалних јединица у оквиру једне народне републике врши се по прописима закона републике.

Члан 17

Народни одбори су претставнички органи, изабрани на основу општег, једнаког и непосредног изборног права тајним гласањем.

Члан 18

Право да бирају и да буду бирани у све органе државне власти, као и уживање осталих грађанских права и вршења дужности у административно-територијалним јединицама имају грађани ФНРЈ, који су становници тих административно-територијалних јединица.

Становником административно-територијалне јединице сматра се сваки грађанин ФНРЈ који на подручју те административно-територијалне јединице има пребивалиште (место сталног боравка).

Закони и општи прописи одређују изборна и друга права на подручју административно-територијалне јединице која могу уживати, као и дужности које су позвани да врше и грађани ФНРЈ који у њој имају само боравиште.

Становници административно-територијалних јединица морају бити уписани у евиденцију становника једног места или града.

Члан 19

Народне одборе места (села и мањих градова), градских квартава, градских четврти и насеља бирају грађани на две године, а народне одборе срезова, градова и градских реона, округа и области бирају грађани на три године.

Чланови народних одбора су одговорни за свој рад и дужни су подносити рачун својим бирачима.

Бирачи имају право да опозову народни одбор или појединог члана народног одбора и пре рока на који су изабрани.

Члан 20

Општенародном имовином локалног значаја управља народни одбор као правно лице на основу свог привредног плана као и на основу општих прописа и упутстава виших државних власти.

Президијум народне скупштине републике, односно народна скупштина аутономне покрајине одлучује којом ће имовином управљати обласни, којом окружни а којом срески народни одбори. Свом осталом имовином управљају градски односно месни народни одбори.

Члан 21

Сваки народни одбор има свој буџет.

Народни одбор располаже својим приходима и расходима на основу свог годишњег буџета. У буџет народних одбора улазе приходи општенародне имовине којом управља НО као и приходи свих његових установа и предузећа, затим законом одређене јавне дажбине. Из свог буџета народни одбор подмирује личне и материјалне издатке свих својих органа.

Члан 22

Народни одбор доноси статут о свом унутрашњем устројству и пословању који потврђује виши народни одбор, народна скупштина аутономне покрајине, односно президијум народне скупштине републике.

За управљање општенародном имовином и за остварење својих привредних и комуналних задатака народни одбори могу оснивати привредна предузећа и установе и склапати уговоре и зајмове као и предузимати друге економско-правне послове.

Законом ће се одредити у коме обиму и под којим условима народни одбори могу располагати и управљати општенародном имовином, склапати уговоре и зајмове, као и предузимати друге економско-правне послове.

Народне одборе као правна лица претстављају њихови извршни одбори преко претседника и секретара.

Члан 23

Месни народни одбори указују једни другима сваку сарадњу и помоћ.

Суседни народни одбори имају право оснивати заједничка предузећа и установе ради остваривања заједничких привредних, саобраћајних, културних и других циљева.

Г Д Е О

ЗАДАЦИ И НАДЛЕЖНОСТ НАРОДНИХ ОДБОРА

А) ОСНОВНИ ЗАДАЦИ

Члан 24

Народни одбори остварују, у сагласности са законима и прописима виших државних органа, ове основне задатке:

1) потстицање и организовање непосредног учествовања народних маса у државној управи;

2) спровођење у живот националне политике учвршћивањем братства и јединства равноправних народа Федеративне Народне Републике Југославије; сузбијање успостављања привилегија порођењу, положају, имовном стању и степену образовања, као и отклањање и сузбијање сваког акта који би дао привилегије или ограничавао права на основу разлике у народности, раси и вероисповести; сузбијање сваког проповедања националне, расне и верске мржње и раздора;

3) спровођење политике савеза радног народа града и села;

4) организовање широких народних маса за задатке обнове и даље привредне изградње земље и остварење бољих материјалних услова за живот;

5) руковођење друштвено-економским животом на подручју административно-територијалне јединице, учествовање у остварењу општедржавног плана и руководство у изградњи и примени сопственог привредног плана;

6) руковођење радом потчињених установа, предузећа и организација, надзор над радом установа на њиховој територији које нису њима пот-

чињене и давање потребне помоћи свима устано-
вама на њиховом подручју;

7) заштита, чување и унапређење општенарод-
не имовине, помагање и пружање помоћи задру-
жним организацијама и вршење опште контроле
над приватним сектором привреде;

8) заштита и помоћ сиромашним и средњим
сељацима; учешће у извођењу аграрне реформе;

9) помоћ радном народу у удруживању и орга-
низовању ради одбране од привредне експлоата-
ције, као и заштита лица у најамном радном
односу;

10) подизање политичког и културног нивоа
маса, рад на ликвидацији неписмености, спрово-
ђење обавезне основне наставе и помагање даро-
витих и способних ђака да се усаврше у школском
и стручном образовању на средњим и вишим шко-
лама;

11) заштита народног здравља и подизање
здравствене свести народа, као и брига о мало-
летним лицима, нарочито онима у радном односу;
помоћ за живот и оспособљавање ратних инвалида
и збрињавање немоћних;

12) старање да жене стварно уживају равно-
правност са мушкарцима у свим областима држав-
ног, приватног и друштвено-политичког живота;
заштита матере и детета оснивањем породилишта,
дечјих домова и обданишта;

13) спровођење у живот уставног начела о
одвајању државе и цркве и о слободи верских
заједница, чије се учење не противи Уставу, у вр-
шењу својих верских послова и верских обреда;

14) старање да грађани одговарају свим сво-
јим Уставом и законом заснованим обавезама и
дужностима, нарочито старање о пуној примени
опште војне обавезе грађана;

15) чување и заштита грађанских слобода и
демократског уређења Федеративне Народне Ре-
публике Југославије, утврђених Уставом, као и
спречавање сваке противуставне и незаконите упо-
требе грађанских права ради промене и наруша-
вања уставног уређења у противдемократском
циљу;

16) старање да се сви државни органи и установе као и грађани на њиховом подручју придржавају Устава, закона и других општих прописа;

17) спровођење у живот општих прописа, наређења и смерница виших државних органа;

18) подношење вишим органима државне управе предлога заснованих на локалном искуству и испитивању праксе, за измену закона, уредаба и других прописа;

19) вршење свих других задатака које одреде уставни народних република, закони и општи прописи виших органа државне власти и државне управе.

Б) НАДЛЕЖНОСТ НАРОДНИХ ОДБОРА

Месни народни одбори

Члан 25

Поред обављања основних задатака нарочита је надлежност месног народног одбора да оствари пољопривредни план, да се стара о материјално-културном подизању места, да руководи комуналним задацима, да се стара о унапређењу заната и месне индустрије, као и да посредује у правилној размени добара између града и села. У том циљу месни народни одбори, уколико закон друкчије не одреди, врше следеће послове:

а) у области плана

1) доношење и остваривање месног привредног плана;

2) разматрање планова установа и предузећа на свом подручју, која стоје под руководством виших органа државних власти и давање мишљења о њима;

3) сабирање статистичких података;

4) вођење евиденције о задругама и приватним привредним установама и предузећима у месту

б) у области пољопривреде

1) управљање сеоским (месним) пашњацима, ливадама, утринама и сл.;

2) управљање месним семенским станицама, станицама пољопривредних оруђа и материјала;

3) старање о развоју сточарства, набавка приплодних грла и регулисање њиховог искоришћавања, управљање месном ветеринарском амбулантом;

4) руковођењем кампањом орања, сетве, копања, бербе, вршидбе и других пољопривредних радова;

5) организовање сетве и расподеле додељених дрва;

6) старање о проширењу ораница и повећању жетве;

7) сузбијање пољске штете;

в) у области комуналног живота

1) руковођење и надзор над месним водоводом, цистернама, изворима и бунарима;

2) старање о јавном осветљењу, употреби електричне енергије за потребе месног становништва;

3) старање о месном јавном саобраћају;

4) управљање месним дрворедима, парковима и слично;

5) управљање и надзор месних купатила, перионица;

6) оснивање и руковођење месним установама за потребе широких народних слојева као што су: занатске радионице, бријачнице, пекаре, гостионице, хотели и мензе и сл.; надзор над таквим приватним радњама;

7) управљање месним станбеним зградама; надзор над станбеним зградама уопште и регулисање употребе станова; помагање задружне и приватне иницијативе за изградњу станбених зграда;

8) руковођење радовима за изградњу места уколико те послове не врше органи виших извршних одбора; остваривање регулационог плана; надзор над извршивањем грађевинских радова;

9) руковођење изградњом месних путева;

10) вршење свих комуналних послова који нису дати у надлежност другим органима.

г) у области трговине и занатства

- 1) управљање и надзор млинова месног значаја;
- 2) управљање и надзор над месним кудељарама и постројењима за унапређење кућне радиности;
- 3) надзор над задружним и приватним занатским радионицама и трговачким предузећима;
- 4) одређивање норме за расподелу рационарних намирница у месту на основу општедржавних норми рационарања;
- 5) евиденција о кретању цена; контрола залиха код задруга, трговаца, занатлија и сл.;
- 6) управљање месним сајмиштем;
- 7) суделовање у сузбијању спекулације у месту.

д) у области финансија

- 1) доношење месног буџета;
- 2) одређивање и убирање месних јавних дажбина у оквиру прописа вишег органа државне власти;
- 3) старање о бирању непосредних и посредних пореза у месту; контролисање извршавања обавеза свих појединаца, задруга, организација и предузећа према држави.

ђ) у области радних односа

- 1) организовање и распоређивање људске радне снаге за јавне радове; организовање употребе средстава за вучу и сточне радне снаге;
- 2) контрола извршавања прописа о употреби радне снаге, о радном времену, о платама и надницама, о социјалном осигурању радника и намештеника;
- 3) организовање станова, преноћишта, менза итд. за раднике.

е) у области народног просвећивања

- 1) оснивање и вођење алфаветских течајева;
- 2) старање за културни напредак места оснивањем културних домова, биоскопа, читаоница и

сл., помагање културних друштава и надзор над њима;

3) материјално издржавање месних школа; старање и надзор над уписивањем и похађањем деце основних школа.

ж) у области социјалног старања и народног здравља

1) старање и помагање деце без родитеља, породица погинулих бораца, породица бораца и сл.;

2) старање за изнемогле и сиромашне;

3) оснивање кухиње, домова и склоништа за сиромашне;

4) оснивање дечјих забавишта, обданишта и јасала; надзор над њима;

5) оснивање и руковођење амбулантама, здравственим станицама и осталим месним здравственим установама;

6) подизање хигијене у месту; надзор над извршавањем хигијенских и ветеринарских прописа;

7) управљање гробљима;

8) надзор над приватним лекарима и апотекама.

з) у осталим областима

1) вођење матичних књига; склапање бракова;

2) вођење административног и административно-казненог поступка у оквиру своје надлежности;

3) евиденција становника;

4) пренос поште где нема поштанских установа;

5) дисциплинска власт над својим службеницима;

6) помагање при регрутацији и осталим дужностима према одбрани отаџбине; помагање организација за предвојничку спремину;

7) надзор над свим друштвеним организацијама месног значења;

8) старање за ред и мир на основу наређења виших државних органа; руковођење сеоском помоћном милицијом;

9) учешће у организовању избора за све органе државне власти.

Члан 26

Градски народни одбори

Градски народни одбори, као непосредни органи државне власти града, имају надлежност месних народних одбора. Градски народни одбори ће се нарочито старати за учвршћење савеза радног народа села и града и за заштиту радног народа у граду од експлоатације, за подизање комуналног газдинства и побољшање животних услова својих грађана нарочито радног народа подизањем станбених зграда, управљањем станбеним фондом, увођењем осветљења, гаса и других средстава осветљења и грејања, уређењем градског саобраћаја, оснивањем хотела, мензи, ресторана, подизањем паркова, игралишта, санитетских установа и болница, дејјих домова, обданишта, јасала, летовалишта, културних домова, библиотека, позоришта, биоскопа, установа социјалног осигурања и т. сл.

Поред ових послова градски народни одбори среског степена врше на том подручју одређене послове из надлежности среских народних одбора који произилазе из односа и потреба града, као и сва друга овлаштења среског народног одбора која долазе из његовог степена.

Поред свих ових послова и овлаштења, градски одбори окружног степена врше на свом подручју одређене послове из надлежности окружних народних одбора који произилазе из односа и потреба града, као и сва друга овлаштења окружног народног одбора која долазе из његовог степена.

Члан 27

Срески народни одбор

Поред обављања основних задатака, срески народни одбор је нарочито надлежан за планско

руковођење пољопривредом у срезу, за указивање помоћи месним народним одборима у извршавању њихових комуналних послова, за подизање и развијање задругарства, локалне индустрије, занатства и трговине у циљу материјалног и културног подизања свог краја, за остваривање мера социјалног старања, за учвршћење демократског поретка и чување права грађана, као и за обезбеђење и контролу правилне примене закона, прописа и политике виших органа државне власти.

У том циљу срески народни одбор врши, уколико закон друкчије не одреди, следеће послове:

а) у области плана

1) доношење и остваривање среског привредног плана по одобрењу окружног народног одбора и у оквиру његовог плана;

2) одобравање сумарних планова месних народних одбора;

3) разматрање планова установа и предузећа на свом подручју која стоје под руководством виших органа државне власти, и давање мишљења о њима;

4) давање директива месним народним одборима за састављање њихових планова;

5) руковођење статистиком у срезу, статистичка контрола и евиденција.

б) у области пољопривреде

1) потстицање и контрола свих пољопривредних радова и кампања у срезу;

2) руковођење среским пољопривредним станицама, машинским станицама, расадницима, сточним болницама и амбулантама, сточним станицама, семенским депоима, среским силосима итд.; руковођење узорним среским пољопривредним добрима, ергелама и сл.;

3) помагање оснивања и надзор над задругарством у срезу; нарочито надзор над сеоским радним задругама;

4) руковођење ветеринарском и агрономском службом у срезу;

5) учешће у извођењу аграрне реформе и колонизације; надзор над правилним остваривањем аграрне реформе и колонизације;

6) надзор над експлоатацијом шума према решењима виших државних органа; чување шума и сузбијање шумске штете; пошумљавање голети; распоред сече;

7) контрола лова и риболова;

8) вршење свих послова у области пољопривреде који нису дани у надлежност другим органима.

в) у области трговине, индустрије и занатства

1) старање и надзор над месном индустријом у срезу;

2) управљање општенародном имовином средњег значаја као средњим млиновима, стругарама, предузећима за сечу дрва, цигланама, кудељарама, електричним централама, каменоломима, трговачким предузећима за снабдевање становништва, пољопривредним оруђем, семењем и животног намирницама, грађевинским предузећима, аутобуским и транспортним предузећима, средњим туристичким установама; надзор над таквим приватним и задружним установама и предузећима;

3) старање о развоју занатства, надзор над приватним и задружним занатским радњама; старање за развој кућне индустрије;

4) организација унутрашњих тржишта у срезу у оквиру директива виших државних органа; старање за правилно снабдевање становништва у срезу; доношење плана за расподелу животних намирница у срезу и контрола његовог извршења;

5) контрола рада приватних и задружних предузећа; одређивање радног времена у трговачким, угоститељским и занатским радњама.

г) у области радних односа

1) распоред радне снаге за јавне радове;

2) инспекција радних односа и радних услова;

3) вођење евиденције свих радника и намештеника на територији среза;

4) контрола установа социјалног осигурања среског значења;

д) у области изградње села и вароши (мањих градова)

1) изградња станбених зграда у местима и јавних зграда среског значења;

2) контрола над управљањем месним станбеним фондovima;

3) издавање дозвола за градњу мањих станбених и помоћних грађевина; контрола грађевинске делатности и кажњавање грађевинских иступа;

4) мелиорације и комасације уколико не прелазе обим среза;

5) одржавање и изградња друмова и путева среског значења, помагање у изградњи и надзору путеве општег значења;

6) одобравање планова за регулацију и изградњу села уколико то није надлежност виших државних органа;

7) старање за увођење осветљења, уређење канала, снабдевање водом у свим местима среза, која то не могу учинити сопственим снагама.

ђ) у области финансија

1) доношење среског буџета у оквиру буџета вишег органа државне власти;

2) располагање својим обртним капиталом на основу одобреног финансијског плана; руковођење финансијском политиком својих предузећа и установа;

3) контролисање финансијског пословања месних народних одбора и извршење месног буџета;

4) разрез и наплата непосредних и посредних пореза, уколико то није дано у надлежност другим народним одборима;

5) одређивање и убирање среских дажбина у оквиру закона.

е) у области културе и просвете

1) оснивање, надзор и материјално старање за основне школе, ниже пољопривредне школе и курсеве, среске народне библиотеке, среске народне универзитете;

2) надзор над курсевима за опште и стручно образовање радника, сељака и намештеника;

3) управљање културно-просветним установама среског значења;

4) надзор над радом месних културно-просветних установа;

ж) у области народног здравља и социјалног старања

1) руковођење радом и кампањама за чување и подизање народног здравља у срезу;

2) управљање среским болницама, амбулантама и здравственим станицама;

3) предузимање мера и кампања за сузбијање епидемија уколико не прелазе обим среза;

4) контрола рада приватних лекара, ветеринара и апотека;

5) општа санитетска контрола у срезу;

6) организовање здравствене заштите матера и деце;

7) старање о збрињавању малолетних, оболелих и немоћних;

8) управљање среским установама за социјалну заштиту; надзор над приватним и друштвеним установама социјалне заштите у срезу;

9) старање за збрињавање инвалида, ратне си-рочади и осталих жртава рата уколико то не врше виши органи; евиденција о њима;

10) вршење свих послова на сектору социјалног збрињавања који нису дати у надлежност другим органима.

з) у осталим областима

1) прописивање мера за одржавање јавног реда на јавним местима, путевима, улицама, трговима и сајмиштима, у оквиру прописа виших органа;

2) контрола евиденције грађанских стања код месних народних одбора;

3) указивање помоћи удружењима радног народа;

4) вођење административног и административно-казненог поступка у првом степену у свим предметима који у првом степену нису стављени

изричито у надлежност месних народних одбора или виших органа државне власти;

5) избор и смењивање судија и судија поротника за среске судове;

6) старање о правилном спровођењу избора у срезу;

7) старање о правилном сазивању и извођењу месних зборов бирача;

8) решења о службеничким односима и дисциплински надзор над среским службеницима и учитељима; предлози за постављење и друге односе државних службеника код месних народних одбора и њихових установа, код среског народног одбора и његових установа, у основним школама и месним и среским просветним установама; предлог за премештање и престанак службе службеника среских и месних одбора.

Члан 28

Окружни народни одбор

Поред обављања основних задатака, окружни народни одбор је нарочито надлежан за непосредно старање и надзор над спровођењем општих задатака државне управе и политике Савезне владе и владе републике на подручју округа, за старање о правилној употреби, расподели и подизању службеничких кадрова, за остваривање плана, руковођење и општу контролу над индустријом, шумарством, грађевинарством и трговином и радним односима уколико нису у надлежности виших државних органа, за сарадњу у чувању државне безбедности, за подизање опште културе и руковођење средњом наставом, за старање о спровођењу избора и учествовање народних маса у државној управи. У том циљу окружни одбор, уколико закон друкчије не одреди, врши следеће послове:

а) у области плана

1) доношење и остваривање окружног привредног плана по одобрењу вишег органа државне власти и у оквиру његовог плана;

2) одобравање сумарних планова среских и градских народних одбора;

3) разматрање планова установа и предузећа на свом подручју која стоје под руководством виших органа државне власти и давање мишљења о њима;

4) давање директива среским и градским народним одборима за састављање њихових планова;

5) организовање статистике у округу; статистичка контрола и евиденција.

б) у области пољопривреде и шумарства

1) управљање окружним угледним пољопривредним добрима, семенским депоима, великим сточним станицама, ергелама, сточним болницама и сл.;

2) доношење прописа о искоришћавању приватних пољопривредних машина, о ценама њихових услуга; контрола њиховог рада;

3) спровођење плана пошумљавања и плана експлоатације шума; чување шума и надзор над шумама;

4) оснивање и руковођење предузећима за сладководно и поморско рибарство; надзор над сладководним и поморским рибарством;

5) контрола над остваривањем пољопривредног плана у срезу и доношење мера за осигурање њиховог спровођења.

в) у области индустрије и занатства

1) управљање државним индустријским предузећима одређеним од президијума народне скупштине републике;

2) давање дозвола за рад приватних и задружних индустријских предузећа, осим оних за које даје дозволу савезна, односно републиканска влада;

3) давање производних задатака индустријским и занатским предузећима у оквиру привредног плана уколико то не врше друге привредне организације;

4) давање дозвола за рад приватних и занатских задружних предузећа и упутстава среским народним одборима за контролу над њима;

5) оснивање и управљање предузећима за експлоатацију шума и прераду дрвета окружног зна-

чења која су одређена од президијума народне скупштине републике;

г) у области грађевинарства и комуналног газдинства

1) оснивање и управљање окружним грађевинским предузећима;

2) припремање и извршавање плана за изградњу села и градова;

3) одобравање регулације и парцелације насеља, давање грађевинских дозвола осим оних за које је надлежна влада или срески НО;

4) давање дозвола за оснивање приватних грађевинских предузећа или предузећа за производњу грађевинског материјала, уколико за то није надлежна влада; контрола над радом грађевинских предузећа;

5) изградња канала, путева и хидротехничких инсталација окружног значења; регулација река, канала и изградња пристаништа, уколико те послове не врше савезни органи или органи републике;

6) изградња летовалишта, бања и купалишта окружног значења и управљање њима;

7) надзор над комуналним газдинством у градовима и доношење прописа за регулисање станбених односа у градовима;

8) изградња и одржавање путева и друмова окружног значаја; контрола изградње путева сеоског и среског значења; помоћ у надзору над путевима општег значења;

9) сарадња на изградњи поштанске, телефонске и телеграфске мреже у округу; сарадња на изградњи железница у округу.

д) у области трговине

1) руковођење и надзор над трговинском политиком у округу; организација унутарњег тржишта у округу и размена добара ван округа;

2) стварање планова за снабдевање округа и руковођење расподелом рационираних намирница у округу;

3) оснивање и руковођење окружних трговачких предузећа, нарочито предузећа за трговину на велико;

4) давање дозвола за трговачке радње и регулисање рада приватних и задружних трговачких предузећа; контрола приватне и задружне трговине;

5) доношење прописа о организацији и одржавању сајмова у округу;

6) одређивање цена артиклима које одређује закон; организација контроле цена;

7) одређивање висине накнаде за занатске, транспортне и сличне услуге;

8) организација откупа намирница и индустријских сировина у округу;

9) оснивање и управљање предузећима за окружни локални саобраћај; контрола рада приватних и задружних транспортних и саобраћајних предузећа у округу; регулисање саобраћаја у округу;

10) организација систематске борбе против шпекулације и давање упутстава среским и градским народним одборима за вођење те борбе.

ђ) у области финансија

1) доношење окружног буџета;

2) располагање својим обртним капиталом на основу одобреног финансијског плана; руковођење финансијском политиком својих предузећа и установа;

3) контрола финансијског пословања месних, градских и среских народних одбора и извршења њиховог буџета;

4) прописивање окружних дажбина у оквиру прописа виших органа и одобравање среских и месних дажбина;

5) закључење зајмова уз одобрење владе народне републике и одобравање зајмова нижих народних одбора;

6) разрезивање одређених пореза и надзор над наплатом пореза од стране нижих органа;

7) надзор над радом кредитних установа у округу;

8) оснивање и управљање окружним штедионицама и сличним кредитним установама уз одобрење владе народне републике.

е) у области радних односа

1) санитарска, техничка и општа инспекција рада;

2) посредовање у радним споровима већег значаја;

3) контрола над радом установа социјалног осигурања;

4) предузимање мера за дизање и оспособљавање квалификоване радне снаге;

5) предузимање мера за побољшање животних и културних прилика радника и сеоских надничара; старање за оснивање бања, лечилишта и летовалишта за раднике;

б) прописивање радног времена.

ж) у области просвете

1) надзор над спровођењем опште обавезне основне наставе;

2) руковођење основном и средњошколском наставом у округу; издржавање средњих школа; оснивање интерната уз средње школе;

3) оснивање и управљање окружних позоришта; помагање осталих просветних и културних установа;

4) надзор над приватним школама.

з) у области народног здравља и социјалног старања

1) оснивање и управљање окружним санитарским установама као што су болнице, лечилишта итд.;

2) руковођење борбом против епидемије у округу;

3) доношење допунских прописа о организацији санитарске службе и одржавању хигијене;

4) контрола рада средњих и градских здравствених установа;

5) издавање дозвола за рад лекара и апотекара;

6) издавање дозвола за рад удружења за социјалну помоћ и збрињавање; контрола њиховог рада;

7) издавање допунских прописа о збрињавању изнемоглих, незбринутих и жртава рата;

8) оснивање и управљање установама за збрињавање окружног значаја.

и) у осталим областима

1) старање о правилном организовању свих органа државне управе, установа и предузећа у округу;

2) доношење решења о службеничким односима службеника окружног одбора и свих окружних установа, давање сагласности на постављења и остале службене односе службеника градских и месних народних одбора и њихових установа, осим оних службеника које распоређује влада народне републике; дисциплинска контрола над службеницима;

3) избор и смењивање судија и судија-поротника окружних судова;

4) вођење административног и административно-казненог поступка у пословима своје надлежности;

5) доношење општих прописа о кретању и дозволи боравка;

6) организовање избора у округу;

7) надзор над правилним извршењем прописа по изборима за ниже одборе.

Члан 29

Обласни народни одбор

Обласни народни одбори имају исту надлежност на својој територији као и окружни народни одбори. Президијум народне скупштине републике може с обзиром на привредно и културно значење области да стави обласном одбору у задатак руковођење предузећима и установама које имају обласно значење и да пренесу у његову надлежност друге послове из појединих области државне управе.

III ДЕО

УСТРОЈСТВО НАРОДНИХ ОДБОРА

А) САСТАВ И ИЗБОРНИ РЕД

Члан 30

Бројни састав народних одбора утврђује се на основу норме према броју становништва коју одреди закон републике у границама ових начела:

У месни народни одбор бира се од седам до тридесет пет народних одборника.

Број одборника који се бирају у сваки месни народни одбор одређује окружни, односно областни народни одбор на основу норме у закону републике.

У градовима и срезовима бира се од четрдесет пет до шездесет народних одборника.

У окрузима и градовима са степеном округа бира се од осамдесет до сто двадесет народних одборника, а у областима од деведесет до двеста одборника.

Број одборника који се бира за поједини округ, град, срез, односно област одређује прецидијум народне скупштине републике, односно народне скупштине аутономне покрајине на основу норме у закону републике.

Члан 31

Избори за среске и више народне одборе спроводе се по изборним јединицама тако да се у једној изборној јединици по правилу бира један одборник.

Изборе спроводе изборне комисије које су независне у раду од месних управних органа.

Закон републике, у сагласности са основним начелима савезног закона, одређује прописе о поделени на изборне јединице, о начелима кандидовања и извођења избора за народне одборе.

Члан 32

Одборника могу опозвати само бирачи изборне јединице у којој је изабран. Одборници могу бити опозвани само ако се за опозивање изјасни већина бирача у изборној јединици на зборовима бирача.

Месни одбори, градски одбори, односно нижи народни одбори у граду, кад је у питању опозив одборника вишег народног одбора, дужни су да о резултату гласања за опозив известе онај народни одбор чији се одборник опозива. Кад народни одбор, чији се одборник опозива, прими извештаје о резултату гласања на зборовима бирача, шаље их вишем народном одбору, народној скупштини аутономне покрајине, односно президијуму народне скупштине републике, који расписује поновне изборе у тој изборној јединици.

Расписивање поновних избора за цео народни одбор једне административно-територијалне јединице може се вршити ако на зборовима бирача за опозив гласа већина свих бирача те административно-територијалне јединице.

Избори за опозивање одборника или за опозивање народног одбора врше се по истим начелима и потступку као и редовни избори.

Законом републике ће се прописати ближе одредбе о вршењу опозива.

Б) НАРОДНИ ОДБОРИ И ЗБОРОВИ БИРАЧА

а) Народни одбори

Члан 33

Народни одбор врши на скупштини свих одборника права која су му дата као највишем органу државне власти једне административно-територијалне јединице.

Народни одбор врши непосредно све задатке и послове своје надлежности уколико они нису законом и осталим општим прописима пренети на његов извршни и управни орган.

Члан 34

Народни одбор је искључиво надлежан и не може пренети на своје органе:

- 1) избор и разрешење чланова извршног одбора;
- 2) распуштање нижих народних одбора и извршних одбора;

- 3) расписивање избора за ниже народне одборе;
- 4) расправљање о извештајима свог извршног одбора;
- 5) доношење буџета и привредног плана;
- 6) закључивање зајмова;
- 7) оснивање предузећа и установа;
- 8) доношење статута народног одбора уз потврду вишег органа државне власти; доношење пословника за своје скупштине;
- 9) доношење одлука о поновним изборима одборника;
- 10) избор дисциплинског суда за службенике;
- 11) доношење одлука;
- 12) поништај, укидање и мењање одлука нижих народних одбора;
- 13) избор и смењивање судија и судија-поротника;
- 14) установљивање месних дажбина;
- 15) остале послове које закон изричито даје одбору као целини.

Члан 35

Народни одбори, извршујући послове из своје надлежности, доносе на основу закона и других прописа одлуке, наредбе, упутства и решења.

Одлуке и наредбе народних одбора обнародују се са потписом претседника и секретара извршног одбора и објављују се у листовима или на уобичајени приступачни начин.

Члан 36

Народни одбори имају право прописивати казне за повреду својих прописа и то: обласни, окружни и њему равни градски народни одбори до три месеца лишења слободе или принудног рада без лишења слободе, односно одговарајућу новчану казну; градски и срески народни одбор до два месеца лишења слободе или принудног рада без лишења слободе, односно одговарајућу новчану казну, а месни народни одбор до месец дана лишења слободе или принудног рада без лишења слободе, односно одговарајућу новчану казну.

Члан 37

Заседања народних одбора су редовна или ванредна. Редовна заседања се одржавају у роковима које одреди устав републике. Ванредна заседања сазива извршни одбор на захтев виших народних одбора и њихових извршних одбора, по сопственој иницијативи или на тражење већине одборника.

Члан 38

Првом састанку народног одбора председава најстарији одборник. На првом састанку се бира мандатна комисија која испитује пуномоћја избраних одборника.

Народни одбор бира за свако заседање председника који руководи седницама. Седницама месних народних одбора руководи председник народног одбора који је уједно и председник извршног одбора.

За свој рад на скупштини народни одбор доноси пословник. Пословник месног народног одбора потврђује окружни односно обласни народни одбор.

Члан 39

Народни одбор може доносити пуноважне закључке ако је на седници присутна већина одборника.

Народни одбор доноси своје закључке већином гласова присутних одборника.

Члан 40

За обављање одређених важнијих послова, као за припремање одлука, вршења анкета и т. сл., народни одбори могу образовати из своје средине посебне одборе.

Члан 41

Одборници имају право присуствовати са саветодавним гласом на седницама установа, предузећа и организација на подручју свог народног одбора.

Право заступања народног одбора имају одборници само кад су изрично овлашћени од свог одбора.

Члан 42

Одборници уживају имунитетска права на подручју свог народног одбора. Они не могу бити ухапшени и предати суду, осим у случају затицања на делу злочина или опасности од бекства, без претходног одобрења извршног одбора народног одбора коме припадају. У случају хапшења одборника ван подручја народног одбора коме припадају, без одлагања се обавештава извршни одбор тог народног одбора.

Члан 43

Одборницима престаје мандат:

- а) губитком бирачких права;
- б) одлуком бирача о опозивању;
- в) сталним одласком са територије народног одбора.

Ако се одборник огрешо о достојанство народног одборника или неоправдано изостаје са састанака, народни одбор може предложити вишем одбору да распише нове изборе у изборној јединици у којој је тај одборник изабран.

Члан 44

Народни одборници материјално одговарају за штету коју при вршењу своје службене дужности учине незаконитим или неправилним радом другим лицима или општенародној имовини.

Ближе одредбе о материјалној одговорности народних одборника прописаће закон републике.

Члан 45

За свој службени рад осим ако чине кривична дела, одборници су одговорни само према пословнику своје народном одбору.

Члан 46

Служба одборника је почасна и по правилу бесплатна.

Народни одбор може одобрити накнаду оним одборницима који руководе одељењем или отсеком, и који су вршењем дужности у народном одбору заузети толико, да се не могу редовно бавити својим занимањем.

Одборници у селима по правилу не могу примати накнаду.

У статутима народних одбора мора бити одређено, колико ће одборника примати сталну накнаду за свој рад, као и начин и услови за накнаду трошкова.

б) Зборови бирача

Члан 47

У селима и мањим градовима (местима) се сазивају месни зборови бирача.

Зборови бирача се сазивају у циљу припремања и разматрања питања која се односе на живот места и рад месног народног одбора као и ради претресања издавања мишљења по питањима од интереса и значаја за живот среза, округа, односно области, аутономне области, аутономне покрајине, народних република и Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 48

Зборове бирача сазивају према потреби, а најмање једанпут у два месеца месни народни одбори. Сазив зборова бирача може затражити и једна петица бирача у месту, предлажући месном народном одбору дневни ред.

Ако месни одбор обухвата више села или је место велико, зборови се могу одржавати у појединим селима или у појединим деловима места.

Збором руководи претседник или један од чланова месног народног одбора.

Члан 49

Право учешћа у раду збора бирача имају сви бирачи тог места.

О састанку збора бирача води се записник.

Члан 50

Месни народни одбор дужан је да на својој седници расправља о закључцима збора бирача. У случају да се предлози збора бирача односе на више органе или да сматра закључке незаконитим и неправилним месни народни одбор их упућује вишем народном одбору.

Члан 51

О свим предузетим мерама за извршење закључака збора бирача народни одбор подноси извештај на наредном збору бирача.

Закон републике доноси ближе одредбе о зборовима бирача.

в) Извршни одбори

Члан 52

Извршни одбори су извршни и управни органи народних одбора, који остварују задатке и послове из надлежности народних одбора уколико нису законима и другим прописима стављени у искључиву надлежност самог народног одбора.

Извршни орган народног одбора мањих села јесу претседник и секретар одбора.

Народни одбори бирају из своје средине извршне одборе и разрешавају све или поједине његове чланове.

Извршни одбори одговарају за свој рад и полагају рачун народним одборима.

Члан 53

Извршни одбор сачињавају претседник, потпретседник, секретар и други чланови.

Број чланова извршног одбора се одређује према норми коју прописује закон републике, узимајући у обзир бројни састав народног одбора, врсту и сложеност послова које обавља.

Претседник председава седницама извршног одбора. Претседник и секретар усмеравају рад извршног одбора, усклађују рад свих одељења и отсека, врше у име извршног одбора општи надзор над установама и предузећима народног одбора.

Извршни одбор може привремено удаљити од службе члана извршног одбора у случају кад би његово даље остајање било противно угледу и интересу службе.

Члан 54

Извршни одбор доноси своје закључке на седницама већином гласова.

За одржавање седница потребно је присуство већине чланова.

Седнице сазива претседник у роковима предвиђеним пословником или према потреби, као и на захтев сваког члана.

Закон републике прописује ближе одредбе о раду извршних одбора.

Члан 55

Извршни одбори народних одбора извршују све одлуке, наредбе, упутства и решења свог народног одбора као и уредбе, правилнике, упутства, наредбе и решења виших органа државне управе.

Извршни одбори доносе обавезне наредбе општег значаја и решења. Наредбе се доносе у циљу спровођења одлука његовог народног одбора, као и на основу овлашћења закона, других општих прописа виших државних органа и овлашћења његовог народног одбора.

Наредбе, упутства и решења извршног одбора потписују претседник и секретар.

Наредбе извршних одбора објављују се у месним листовима или на уобичајени приступачан начин.

Члан 56

Све задатке и послове који су му дати у надлежност као извршном и управном органу обавља извршни одбор као целина и колективно руководи свим гранама државне управе.

Обласни, окружни, градски и већи средњи извршни одбори имају одељења односно отсеке за непосредно руковођење појединим гранама управе.

На челу одељења односно отсека стоје чланови извршног одбора као повереници за поједине гране управе.

Члан 57

Извршни одбор не може пренети на своја одељења, односно отсеке ове послове:

- 1) доношење наредба;
- 2) предлог буџета и плана;
- 3) склапање уговора и обавеза;
- 4) одобравање изванредних издатака у оквиру буџета;
- 5) постављање руководиоца предузећа и установа;
- 6) постављање и важнија решења о службеничким односима;
- 7) сазивање народног одбора и предлагање дневног реда;
- 8) доношење пословника за рад извршног одбора, његових установа и предузећа;
- 9) послове који изричито даду у надлежност извршном одбору закони, уредбе, правилници и одлуке народног одбора;
- 10) обустављање одлука нижих народних одбора и поништење, укидање и мењање наредби и решења нижих извршних одбора.

Члан 58

Сваки члан извршног одбора има право тражити да се изнесе пред извршни одбор на решење било који предмет из надлежности одељења или отсека.

Члан 59

У месним народним одборима који немају свој извршни одбор о свим пословима из своје надлежности доноси одлуке народни одбор као целина. Претседник и секретар као извршни орган месног народног одбора руководе целокупном администрацијом народног одбора, извршују одлуке народног одбора као и наређења виших извршних одбора.

У обласним, окружним и градским народним одборима са степеном округа постоје ова одељења: за привреду (са отсецима за пољопривреду, трговину, грађевине, шумарство, индустрију и занатство), за финансије, за просвету, за социјално старање и народно здравље, за радне односе, за опште послове као и планска комисија. Из привредног одељења могу се издвојити, ако за то постоји нарочита потреба, одељења за поједине гране привреде односно спајати поједини отсеци. У градским народним одборима може постојати и одељење за комунално газдинство.

У градским и среским народним одборима постоје и ови отсеци: за привреду (са рефератима за пољопривреду, за индустрију и занатство, за шумарство и за трговину и радне односе); за финансије, за просвету, за социјално старање и народно здравље, за опште послове, као и планска комисија. У појединим срезovima може се из привредног отсека, по одобрењу извршног одбора окружног народног одбора, издвојити пољопривредни отсек. У градским народним одборима може за комунално газдинство постојати отсек комуналне привреде.

У месним и среским извршним одборима мањих срезова нема отсека и претседник и секретар руководе свим гранама државне управе. Остали чланови извршног одбора руководе учешћем народа у управи и извршењем задатка у појединим гранама управе, старају се о извршењу послова из надлежности одбора и врше надзор над радом установа, предузећа и службеника одбора. Президијум народне скупштине републике, односно народна скупштина аутономне покрајине одређује који срески одбори немају отсека. Влада републике може при појединим народним одборима оснивати нова и мењати, спајати и укидати постојећа одељења и отсеке.

Оснивање нових и мењање постојећих одељења и отсека врши се одлуком владе републике.

Члан 61

При обласним, окружним и њима равним градским извршним одборима постоје одељења унутрашњих послова, а при среским и градским извршним одборима отсеци унутрашњих послова, који су непосредно потчињени министарству унутрашњих послова народне републике.

Одељења односно отсеци унутрашњих послова извршују наређења народних одбора и извршних одбора при којима се налазе уколико нису у супротности са наредбама њихових надређених органа.

Начелник одељења односно шеф отсека унутрашњих послова има право присуствовати седницама извршних одбора са саветодавним гласом.

Члан 62

При обласним, окружним и градским извршним одборима могу постојати одељења за државну безбедност, која су у свом раду непосредно потчињена Министарству унутрашњих послова ФНРЈ.

Начелници одељења за државну безбедност имају право присуствовати седницама извршног одбора са саветодавним правом гласа.

Члан 63

При народним одборима могу се уредбом Владе ФНРЈ основати посебна одељења и отсеци општесавезних министарстава који су подређени непосредно тим министарствима.

Начелници одељења односно шефови отсека имају право присуствовати седницама извршног одбора са правом саветодавног гласа.

Члан 64

У саставу извршних одбора могу се основати комисије, којима се поверава извођење појединих послова, и мера на подручју привреде и управе. Чланови комисије могу бити поред одборника и други грађани.

У саставу обласног, окружног и њему равног градског извршног одбора образује се од чланова

извршног одбора комисија за жалбе, а у саставу нижих одбора реферат за жалбе. Комисија за жалбе прима и разматра жалбе и доставља их надлежним органима на решење. Извршни одбор може у оквиру своје надлежности овластити комисију да доноси и предлоге за решење молбе и жалбе.

Ближе одредбе о саставу и надлежности ових комисија и реферата донеће закон републике.

Члан 65

У саставу среског, градског и вишег извршног одбора образоваће се служба за правну помоћ са задатком да грађанима пружа потребна објашњења и обавештења, да им даје савете и мишљења по свим правним питањима и да их помаже у састављању поднесака, претставки, молби, жалби и тужби.

Закон републике ће ближе одредити рад, поступак и плаћање трошкова службе за правну помоћ.

Члан 66

Извршни одбори могу образовати савете грађана у циљу успешног извршења општих и месних задатака из подручја појединих грана државне управе. На челу сваког савета грађана стоји један члан народног одбора.

Састав, права и дужности савета грађана одређују се законом републике.

Члан 67

За обављање административних и стручних послова народни одбори имају службенике који стоје под руководством извршних одбора.

Службеници не могу доносити самостално решење и потписивати акта осим по изричитом овлашћењу одговорног одборника које мора бити објављено у просторијама одбора на видном месту. Статутом народних одбора одређују се дело-круг и овлашћења службеника.

Државни службеник може бити члан извршног одбора. Службеници извршних одбора изабрани за чланове извршног одбора не могу вршити своје

службеничке дужности. По престанку чланства они се поново враћају на пређашњу службу. За време чланства у извршном одбору службеници задржавају своја права социјалног осигурања, али су дужни уплаћивати прописане доприносе.

IV ДЕО

ОДНОСИ НАРОДНИХ ОДБОРА И ИЗВРШНИХ ОДБОРА ПРЕМА ВИШИМ ОРГАНИМА ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ И ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

Члан 68

Народна скупштина републике, односно президијум народне скупштине републике, народна скупштина аутономне покрајине, народни одбор аутономне области и виши народни одбор дају опште смернице, указују помоћ и врше општи надзор рада свих нижих народних одбора на њиховој територији.

Влада народне републике, главни извршни одбор аутономне покрајине, обласни извршни одбор аутономне области и виши извршни одбор дају право управне политике, указују помоћ и врше надзор свих нижих народних одбора.

Члан 69

Президијум народне скупштине републике, народна скупштина аутономне покрајине, народни одбор аутономне области, односно виши народни одбор имају право поништити, укинути или изменити незаконите и неправилне акте народних одбора.

Влада републике, главни извршни одбор аутономне покрајине, обласни извршни одбор аутономне области и виши извршни одбори имају право обуставити од извршења незаконите и неправилне акте нижих народних одбора.

Влада републике и њени чланови, главни извршни одбор аутономне покрајине, обласни извршни одбор аутономне области као и виши извршни одбори имају право, у оквиру своје надлежности, поништити, укинути, или изменити не-

законите или неправилне наредбе и решења нижих извршних одбора.

Повереници главног извршног одбора аутономне покрајине, обласног извршног одбора аутономне области и вишег извршног одбора имају право обустављати од извршења незаконите и неправилне наредбе и решења нижих извршних одбора, а поништити, укинути или изменити незаконита или неправилна решења повереника нижих извршних одбора.

Орган који обуставља од извршења акт нижег народног одбора и извршног одбора доставиће га надлежном органу на коначно решење.

Народни одбор, односно извршни одбор чији је акт поништен, укинут или измењен има право жалбе вишем органу државне власти, односно државне управе.

Члан 70

Повереници који руководе одељењем, односно отсеком, одговорни су за свој рад и рад њима потчињених установа и предузећа, како свом извршном одбору тако и одговарајућем повернику вишег извршног одбора, обласног и главног извршног одбора, односно министру народне републике.

Извршни одбор има право да поништи, укине и измени незаконита и неправилна решења својих чланова.

Повереник вишег извршног одбора може поништити, укинути или изменити решења одговарајућег отсека или нижег народног одбора а ако су ова решења заснована на наредби извршног одбора, повереник вишег народног одбора може их само обуставити и поднети свом извршном одбору да их укине, поништи или измени.

Члан 71

Општесавезна министарства Владе ФНРЈ опште са народним одборима и њиховим органима, уколико не постоје њихови сопствени органи при народним одборима, преко владе народне републике.

Савезно-републиканска министарства Владе ФНРЈ опште са народним одборима и њиховим органима преко одговарајућих савезно-републиканских министарстава у народним републикама.

Министарства народне републике опште са народним одборима и њиховим органима преко главног извршног одбора аутономне покрајине и обласног извршног одбора аутономне области.

Виши органи државне власти и државне управе опште са народним одборима и извршним одборима по правилу преко непосредно нижег органа.

Члан 72

Извршни одбор нижег народног одбора има право да обустави од извршења решења оделења извршног одбора вишег народног одбора или повереништва главног извршног одбора аутономне покрајине у случају да се она налазе у очигледној и по опште интересе опасној супротности са законима и наредбама виших државних органа. У свим овим случајевима у року од 24 часа мора се известити орган чији се акти обустављају и виши орган државне управе, чије је решење коначно и обавезно.

Ближе одредбе о односима између народних одбора и њихових органа и ових са вишим органима државне управе и републикама одређује закон републике.

Члан 73

Окружни односно обласни народни одбор, народни одбор аутономне области, народна скупштина аутономне покрајине односно президијум народне скупштине републике има право распусти сваки нижи народни одбор.

Избори за нове народне одборе имају се провести најдоцније два месеца од дана распуштања одбора.

Виши народни одбор, народни одбор аутономне области, народна скупштина аутономне покрајине односно президијум народне скупштине републике има право разрешити извршни одбор сваког нижег народног одбора и сазвати народни

одбор у ванредно заседање ради избора новог извршног одбора.

У случају распуштања народног одбора и једновременог разрешења његовог извршног одбора надлежни орган може поставити до избора новог народног одбора нови извршни одбор из редова чланова распуштеног народног одбора.

Ближе одредбе о распуштању народних одбора и разрешавању извршног одбора прописује закон републике.

Члан 74

Право покретања поступка за поништај, укидање, измену или обустављање незаконитих и неправилних аката, одлука, наредба и решења имају органи који су надлежни за поништење, укидање, измену или обустављање, виши државни органи и грађани ФНРЈ.

Записници, одлуке и наредбе народног одбора достављају се вишем народном одбору односно народној скупштини аутономне покрајине, президијуму народне скупштине републике и влади народне републике а записници и наредбе извршног одбора непосредно вишем извршном одбору односно главном извршном одбору аутономне покрајине и влади народне републике.

Чланови непосредно виших народних одбора и виших извршних одбора, делегати народне скупштине аутономне области, президијума народних скупштина република и влада народних република имају право да присуствују седницама нижих народних одбора и нижих извршних одбора. Јавни тужилац има право да учествује са правом саветодавног гласа на седницама народних одбора и извршних одбора, а обласни и окружни инспектори Опште државне контроле на седницама извршних одбора.

Члан 75

Грађани подносе своје претставке за поништење, укидање, измену и обустављање одлука и наредба непосредно органу државне власти или државне управе који је надлежан за поништај, уки-

даће, измену и обустављање, или преко јавног тужиоца или преко оног органа против чијег акта се подноси претставка.

Као странке грађани имају право приговора и право жалбе. Против решења повереника странка улаже приговор извршном одбору у случају ако су решења донета на основу наредбе и упутства извршног одбора.

У свим другим случајевима странке имају право или да уложе приговор извршном одбору или да уложе жалбу непосредно вишем органу државне управе. Против решења извршног одбора по приговору има незадовољна странка право жалбе само непосредно вишем органу државне управе.

Органи који поништавају, укидају, мењају, односно обустављају одлуке нижих органа морају своја решења образложити.

Члан 76

Сукобе надлежности између два народна одбора истог степена решава непосредно виши народни одбор, народна скупштина аутономне покрајине односно президијум народне скупштине републике.

Сукобе надлежности између извршних одбора истог степена решава заједнички непосредно виши извршни одбор, главни извршни одбор аутономне покрајине, односно влада народне републике.

V ДЕО

ПРАВИЛА ЗА АДМИНИСТРАТИВНИ РАД

Члан 77

Административни рад извршних одбора и осталих органа управе мора бити ефикасан, брз и јевтин и изведен са што мање радне снаге и времена.

Општим пословима администрације код свих народних одбора руководи секретар.

Члан 78

Вођење административно-техничких послова у народним одборима је јединствено. Само код обла-

сних, окружних и појединих градских народних одбора може бити отступање од правила јединствене администрације према решењу владе републике.

Члан 79

Претседник, секретар и повереници дужни су да правилно примењују способност и стручну спрему службеника и да сарађују са њима.

У одељењима и отсецима извршних одбора организују се конференције повереника и референтата на које се могу позивати и други стручњаци. Ове конференције су саветодавни органи повереника.

Конференције стручњака и референти имају право саопштити своје мишљење извршном одбору у случају да се не слажу са решењем које је донео повереник.

Члан 80

У административном поступку странке морају бити саслушане, а њихове изјаве и захтеви кратко унети у записник, уколико закон за посебне случајеве не одреди друкчије. Само у случају кад се уредно позване странке не одазову позиву, поступак се може провести у њиховом отсуству.

На сваки захтев странке мора се донети решење које садржи прописе на основу којих се оно доноси, с образложењем у случају да се захтеву странке не удовољава, као и са упућивањем на право жалбе.

Члан 81

Извршне управне акте извршује по правилу онај орган који је донео решење у првом степену.

Члан 82

Ближе одредбе за администрацију и унутрашње пословање извршних одбора и њима подређених органа и установа доноси влада републике.

Члан 83

Сваки народни одбор има свој службени назив. Службени назив народног одбора садржи степен одбора и име административно-територијалне јединице и седишта одбора.

Назив мора бити на језицима појединих народних република. Ако је у административно-територијалној јединици у већини национална мањина, назив ће гласити и на језику те националне мањине.

На згради народног одбора мора бити истакнута табла са грбом народне републике и именом народне републике и називом народног одбора.

Сваки народни одбор има свој печат који садржи назив и седиште народног одбора као и име и грб народне републике.

Члан 84

Ближе одредбе о називима народних одбора, облику и врсти печата и начину њихове употребе прописале закон народне републике.

VI ДЕО

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 85

Народне републике ће донети на основу и у оквиру овог закона своје законе о народним одборима и то најдоцније у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 86

До доношења Закона народних република о народним одборима примењивале се у погледу надлежности, устројства, међусобних односа, административног рада и пословања народног одбора на целој територији Федеративне Народне Републике Југославије одговарајуће одредбе овог закона.

Члан 87

Овај закон ступа на снагу 21 дан после објаве у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

НАЦРТА ОПШТЕГ ЗАКОНА О НАРОДНИМ ОДБОРИМА

Пројект Општег закона о народним одборима претставља несумњиво најосновнији и најзначајнији закон који после Устава има да донесе Народна скупштина ФНРЈ. Разрађујући основне поставке Устава, пројект овог закона носи у себи средства за даље учвршћење и пуно развијање народних одбора, који су политичка основица државне власти у Федеративној Народној Републици Југославији.

Створени према Уставу, народни одбори, који су се развили од месних народних одбора до скупштина народних република и Народне скупштине ФНРЈ, јесу основна тековина народно-ослободилачке борбе. Народни одбори као органи државне власти развили су се из масовних борбених органа најширих народних маса, из народно-ослободилачких одбора. Широке народне масе организоване у народно-ослободилачке одборе рушиле су већ у првим данима устанка стари противнародни и издајнички бирократски апарат државне власти старе Југославије, који је потпуно прешао на страну окупатора. На рушевинама тог старог бирократског апарата власти изграђивала се је нова народна власт кроз организацију народно-ослободилачких одбора. Народно-ослободилачки одбори били су, дакле, оне народне организације помоћу којих су основне народне масе истргле власт из руку експлоататорских клика и засновале истински народну и демократску власт. На рушевинама старог апарата власти и на основу чињенице, да су нове народне власти у лицу народно-ослободилачких одбора биле способне да изврше своје историјске задатке, донете су и одлуке II заседања АВНОЈ-а, прве наше нове народне уставне одлуке, којима је основана нова Југославија и које су удариле темељ Федеративној Народној Републици Југославији.

Већ у току рата под руководством АВНОЈ-а изграђивао се систем народне власти на темељу на-

родно-ослободилачког одбора. Народно-ослободилачки одбори изграђивали су и свој апарат управе у коју су увлачили најшире народне масе. Под руководством АВНОЈ-а, а на основу великих победа наше народно-ослободилачке војске, мрежа наше народне власти у току рата се толико развила, да смо у часу ослобођења већ имали изграђене темеље новог апарата народне власти, који је био чврсто у рукама новог државног руководства, односно у рукама народних маса. На тој основи је влада Демократске Федеративне Југославије од ослобођења до доношења Устава ФНРЈ руководила изградњом апарата, државне власти и државне управе. Народно-ослободилачки одбори који су у вези са промењеним односима после ослобођења променили име у народне одборе, били су стављани пред нове и сложене задатке. Требало је усавршити систем државне управе под руководством народних одбора. Организација државне управе створена за време рата није могла да у потпуности одговара даним условима. Потребно је било извршити потребну реорганизацију народних одбора. У току године дана од ослобођења апарат државне управе код наших народних одбора у приличној мери је изграђен. Разуме се, да су често показивала пут унапред — стечена искуства.

После доношења Устава, који је утврдио народне одборе као основицу и као органе државне власти и поставио темеље целокупног система наше државне власти и државне управе, било је неопходно потребно да се што пре донесе Закон о народним одборима, који ће на тој основи озакопити систем и организацију народних одбора и даље развити све оне организационе облике који су се и у току рата и после ослобођења показали исправни. Било је потребно исто тако коначно решити низ питања која су била сазрела и прецизирати многе процесе и односе, нарочито односе између појединих органа државне власти и државне управе. Требало је створити чврсту правну основу за међусобне односе народних одбора, као и између народних одбора и врховних органа државне власти и државне управе народних репу-

блика. Без чврстог правног регулисања ових основних проблема био би развој наше државне организације укочен. Стога се Општи закон о народним одборима показује потребним не само ради даљег развијања Устава, него и ради давања пуних основа и услова за развитак организације државне власти и државне управе уопште, а нарочито народних одбора као локалних органа државне власти.

Регулисање организације и рада народних одбора несумњиво је у првом реду надлежност сваке народне републике. То произлази из принципа наше федерације и из нашег Устава. Међутим, јединство демократских принципа и учвршћење власти радног народа захтевају да основни облици организације народних одбора као локалних органа демократске власти радних маса буду у начелу јединствено успостављени у читавој Федеративној Народној Републици Југославији. Стога је било потребно да се за целу Југославију донесе један општи закон који ће садржавати основна заједничка начела о организацији и раду народних одбора. Зато је овај предлог закона израђен као општи закон у смислу тач. 24 чл. 44 Устава ФНРЈ. То значи, да ће на основу општих начела, утврђених у овом закону свака народна република донети свој закон о народним одборима који ће обухватати целокупну организацију и рад народних одбора и на основу кога ће радити наши органи државне власти и државне управе. После доношња ових закона овај ће општи закон служити као основни критериј за уставност и законитост закона народних република, као и регулатор јединства демократског поретка у целој нашој држави. Међутим, сасвим је разумљиво, као што је у завршним одредбама овог закона утврђено, да се до доношња закона појединих народних република прописи овог општег закона имају непосредно примењивати. На тај начин смо овим предлогом закона дали први конкретни пример новог типа закона у нашем савезном законодавству, типа који је одређен Уставом. То је тзв. општи закон, који ће усмеравати јединствени демократски развој у целој земљи, осигуравати је-

динство новог народног и демократског поретка и целе државе, а истовремено давати могућност за пуну законодавну иницијативу народних скупштина република, које ће доносити законе према потребама и различитостима својих народних република. Отуда је пројект овог закона у многим случајевима само назначио извесне проблеме, одредио основ и принцип и истакао потребу његовог решавања у законима народних република, као што је на пр. питање територијалне поделе републике, питање организације народних одбора у градовима, одређивања изборних прописа и прописа о опозиву итд.

По својој систему закон се дели на шест делова. У првом делу изнесена су основна начела. Ту су, у првом реду, шире објашњени основни појмови утврђени у Уставу. У основним начелима нарочито је подвучено да су народни одбори највиши органи државне власти у односима локалног значја на својој територији. Тиме је наглашен демократски и самоуправни карактер народних одбора. При установљавању овакве одредбе пошао је закон од начела, да сваки народни одбор треба самостално да уређује односе који су локалног значја за заједницу коју он претставља. Међутим, сваки народни одбор није само самоуправни орган за решавање својих проблема, него је он истовремено орган државне власти уопште и ради тога он остварује на својој територији и задатке општег значја. Доследно принципу демократског централизма, на коме је изграђена наша држава, народни одбори се при решавању својих локалних питања придржавају Устава ФНРЈ и устава народних република, закона ФНРЈ, закона народних република и свих општих прописа органа државне власти и државне управе. У том смислу, они стоје под општим надзором виших органа државне власти. Међутим, тај однос није бирократски него демократски што значи да се односи између органа државне власти, како установљава чл. 6 пројекта, оснивају на међусобним правима и дужностима. Даље, у првом делу пројекта постављене су основне линије за административно-територијалну поделу, као и за типове

народних одбора изван којих других локалних органа државне власти и управе нема. А то су: месни, градски, срески, окружни и обласни народни одбори. У вези са потврђивањем основних демократских начела изборног система за изборе народних одбора, пројекат установљава појам становника административно-територијалних јединица. Увођење овог појма било је нужно да би се тачно одредило ко има у првом реду права и дужности у појединим административно-територијалним јединицама и то она права која Устав јемчи свим грађанима. Појам становника није крути појам старог завичајника или члана општине, него је везан са сталним боравком и радом у једном месту. У основним начелима такође се установљавају основна имовинска права народних одбора. Тако сваки народни одбор има свој буџет, јер би без буџета самоуправни карактер народних одбора био празна фраза. То је омогућено и правом народних одбора да управљају општенародном имовином која је потребна за остварење њихових привредних и комуналних задатака. Иако је, дакле, овим законом укинута разлика између старе „самоуправне“ и „државне“ имовине, јер је по Уставу сва имовина у рукама државе као општенародна имовина, ипак народни одбори управљају оном имовином који им је дата под управу самостално у оквиру закона и општих прописа. Отуда је разумљиво да органи власти који имају значајна права самоуправљања треба да имају и правни акт који им та права потврђује и гарантује. У том смислу нацрт закона предвиђа да сваки народни одбор има свој статут који сам доноси на основу Устава и закона и који одређује надлежност, унутрашње устројство и пословање народног одбора.

У другом делу, посвећеном задацима и надлежности народних одбора, пројект закона настоји да реши једно од важних и сложених питања у организацији наше државе, а то је питање надлежности, односно, боље рећи, међусобних права и дужности народних одбора. С обзиром на њихов карактер самоуправљајуће демократске

државне власти, надлежност народних одбора није бирократски појам, установљен на чињеници да виши орган може сваковремено нижем органу дати и одузимати поједине послове. У нашим народним одборима свака надлежност је истовремено и право и дужност утврђена и гарантована законима и другим општим правним прописима. Имајући то у виду, предлог закона у чл. 24 одређује најпре задатке народних одбора. Из тих задатака се види да је основна дужност народних одбора да на својој територији остварују све оне основне принципе нашег државног и друштвеног уређења који су установљени у Уставу. При одређивању надлежности предлог закона узимао је у обзир чињеницу да је немогуће да овај закон тачно одреди надлежности у свим областима нашег државног живота. Међутим, било је нужно да се набрајањем надлежности у појединим областима установи тип сваког народног одбора и да се да индикација за одређивање надлежности у посебним законима. Да би то било што јасније, предлог закона је код сваког типа народних одбора дао његову основну физиономију и карактеристику, и на основу те физиономије распоређивао поједине надлежности. Међутим, те се надлежности могу мењати како појединим законима ФНРЈ тако и законима појединих народних република. Поред тога, било је нужно да се установи да измена надлежности може бити само на основу закона, а не можда на основу појединих наређења и правилника. Разумљиво је да ћемо само на овај начин изградити правилан демократски однос између виших и нижих народних одбора и внети систем и ред у функционисање нашег државног апарата.

Трећи део, који говори о устројству народних одбора регулише основно питање организације народних одбора. То су, у првом реду, састав и изборни ред за изборе народних одбора. Закон даје само основне границе за састав народних одбора, а одређивање конкретног броја одборника оставља законима република. За провођење избора закон установљава принцип избора по изборним једи-

ницама, тј. да сваки одборник буде биран по правилу у једној изборној јединици, осим за месне одборе. Овај принцип био је нужан ради омогућавања и правилног извршавања система опозива. Без тога би било немогуће народу, који је изабрао једног одборника, да га опозове због његовог неправилног рада. Закони републике ће даље изграђивати ове принципе о изборима и опозиву, јер су они најосновнија гаранција за демократичност народне власти. Али предлог ипак поставља основна начела вршења опозива.

Друго основно питање односи се на само устројство и рад народног одбора и његовог извршног одбора. Ту закон проводи доследно уставни принцип по коме су народни одбори на скупштинама свих одборника једини органи државне власти на свом подручју. У њима су сједињене све функције државне власти. Ради обављања извршних и судских функција народни одбори бирају свој извршни одбор и судове, као и све остале органе државне управе. У погледу овог начела предлог закона установљава за које је послове искључиво надлежан народни одбор, а за које његов извршни одбор. При одређивању тих послова, предлог је дао све опште прописе као и основне одлуке из живота и рада народних одбора у надлежност народних одбора. Народни одбори доносе своје закључке на својим скупштинама које се редовно морају сазивати. На скупштинама народних одбора извршни одбори као и сви други управни органи полажу рачун о свом раду. У надлежност народних одбора спада на пр. буџет, привредни план, закључивање зајмова, доношење статута, избор судија, установљење дажбина итд. Како у местима, односно у селима и мањим градовима нема великих народних одбора, а потребан је непосредан контакт са широким народним слојевима, то су у складу са Уставом установљени и зборови бирача. Ти зборови бирача немају, додуше, решавајући значај, али народни одбори морају претресати све закључке зборових бирача, а ако се с њима не слажу морају их слати вишим народним одборима да донесу коначну

одлуку о њима. На тај начин је у пуној мери за-
гарантован утицај народних маса на народне од-
боре и у исто време се учврстило руководство
народног одбора. Овим пројектом закона одре-
ђује се у духу претставничког карактера народних
одбора и правни положај одборника коме су дата
имунитетска права на подручју одбора чији је
члан. Тиме се знатно издиже право и част одбор-
ника као народних претставника. Код регулисања
односа и организације извршних одбора пројект
закона нарочито подвлачи да су извршни одбори
колективни органи управе. Према томе, пројект
закона настоји да исправи погрешну праксу која
се код нас у неким крајевима развила, по којој су
одељења извршних одбора засебни и самостални
органи управе који одговарају само вишим исто-
врсним одељењима односно министарствима. За-
државајући вертикалну одговорност по стручној
линији, пројект закона нарочито истиче руковод-
ство и одговорност извршног одбора као колек-
тива, јер сматра да је то једино јемство за демо-
кратски карактер наше државне управе. Одељења
раде у првом реду по директивама извршног од-
бора. За руковођење поједињим одељењима из-
вршни одбор одређује своје чланове који као по-
вереници руководе појединим гранама државне
управе и одговарају извршном одбору. Да би се то
руководство извршног одбора као колективног
органа управе што више учврстило, пројект закона
одређује извесне послове које извршни одбор не
може да пренесе на своја одељења, без обзира о
којој се грани управе ради. О овим начелима мо-
раће водити рачуна како наше савезно законо-
давство тако и законодавство република при одре-
ђивању појединих надлежности. Пројект закона
затим одређује одељења и отсеке народних од-
бора. Међутим, ово одређивање не треба да се
схвати круто, него као индикација за организацију
народних одбора. Важно је нагласити нарочито
да установљење отсека није обавезно за месне и
среске народне одборе. У мањим срезовима и
местима редовно целокупном администрацијом
руководе претседник и секретар, а поједини чла-

нови народних одбора су само одговорни за правилно спровођење закључака извршног одбора у појединим гранама управе.

У четвртном делу пројекта, потпуно у складу са системом Устава, разрађени су и прецизирани међусобни односи народних одбора, затим извршних одбора као и народних одбора према вишим органима државне власти и државне управе. Из свих одредаба које регулишу ове односе види се доследно спровођење одговорности по принципу демократског централизма. Ту су уједно решена и нека питања која ће бити детаљно разрађена у закону о управном поступку, као што је питање о решавању жалбе против појединих органа државне управе. Као новину уводи пројект да ће жалбу, односно приговор против решења одељења и отсека имати да решава извршни одбор. Ово је било нужно одредити, да би се установио правилан пут за решавање жалби до доношења закона о општем управном поступку и да би се извршном одбору дала могућност да исправља неправилан рад својих одељења.

У петом делу пројект закона установљава најосновније принципе за административни рад и одређује службене називе и печате народних одбора.

Пројект овог закона претставља крупан корак унапред како у разрађивању нашег Устава тако и у изграђивању нашег државног апарата и учвршћењу нове истинске демократске власти наше младе Федеративне Народне Републике. Он претставља пуно озакоњење једне по форми и суштини нове демократске власти на свим степенима наше државне организације, власти која је уједно и остварење вековних тежњи и борбе народних маса наших народних маса наших народа да остваре демократију и самоуправљање.

Уверен да овакав пројект закона о народним одборима одговара интересима и вољи наших народних маса, као и потребама стабилизације и развоја целокупне наше државне организације и државне управе, предлажем Народној скупштини

ФНРЈ да овај пројект закона расправи и да га усвоји.

Претседник Владе ФНРЈ и
Министар народне одбране
Маршал Југославије

Ј. Б. Тито, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

О

ПРЕДЛОГУ ОПШТЕГ ЗАКОНА О НАРОДНИМ ОДБОРИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 75

2-V-1946 год.

Београд

**САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД**

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 17, 18, 23, 24, 25 и 29 априла ове године, претресао је Предлог општег закона о народним одборима достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

У уводу, на крају првог става, иза речи „ФНРЈ“, ставити тачку и запету, а брисати речи „као и“.

У првом члану, други ред, брисати реч „сам“ а на крају реда, иза речи „административно“ ставити цртицу.

У члану 2, други став, први ред, иза речи „територији“ додати свезу „и“.

Члан 17 постао је сада члан 3.

Члан 3 постаје члан 4 без измене.

Члан 4 постаје члан 5. У првом реду реч „републикама“ замењује се речју „одборима“, а на почетку трећег реда, иза речи „република“, ставити „савезних закона“.

Члан 5 постаје члан 6, мења се и гласи: „Народни одбори имају право да претресају сва питања из надлежности виших органа државне власти и да им подносе своје предлоге.“.

Члан 6 постаје члан 7. У другом реду речи „органа државне власти“ заменити речима „државних органа“.

Члан 7 постаје члан 8. У другом реду, место речи „месних“ ставити реч „локалних“, а у трећем реду, иза речи „народних маса и“ ставити реч „на“.

Члан 8 постаје члан 9. Мења се и гласи: „Народни одбори се образују на подручју административно-територијалних јединица: места (села и мањих градова), градова, срезова, округа односно области.“.

Народна република може имати и области. Мања народна република не мора имати округе.

Територија аутономне области и области дели се на срезове, градове и места (села и мање градове).

Свако земљиште налази се на подручју једног места или града.

Законом републике врши се административно-територијална подела републике.“.

Члан 9 постаје члан 10. У другом ставу, трећи ред, речи „удруживаће се у“ замењују се речју „образују“. У четвртном реду брисати реч „али“.

Став трећи брише се и замењује се новим текстом који гласи: „О образовању једног месног народног одбора за два или више мањих села одлуку доноси окружни односно обласни народни одбор.“.

Члан 10 постаје члан 11. У трећем ставу реч „срезава“ заменити речју „среза“.

Члан 11 постаје члан 12, мења се и гласи: „Законом републике могу се у већим градовима образовати реонски народни одбори, а у нарочитим случајевима у великим градовима и народни одбори насеља.“.

Члан 12 постаје члан 13.

Члан 13 постаје члан 14. У трећем ставу, други ред, место речи „претставља“ ставити реч „је“. У четвртном ставу, први ред, иза речи „одбори су“ ставити реч „непосредно“.

Члан 14 постаје члан 15. У трећем ставу, први и други ред, реч „претставља“ заменити речју „је“. Четврти став мења се и гласи: „Окружни народни одбори су непосредно надређени орган државне власти среским народним одборима и градским народним одборима који имају степен среског народног одбора.“.

Члан 15 постаје члан 16. У другом ставу, први ред, иза речи „одбор је“ ставити реч „непосредно“.

Члан 16 постаје члан 17, мења се и гласи: „Спајање, одвајање, укидање административно-територијалних јединица као и решавање спорова о њиховим границама у оквиру једне народне републике врши се по прописима закона републике.“.

Члан 18. Први став мења се и гласи: „Сви грађани Федеративне Народне Републике Југославије који су становници административно-територијалних јединица имају право да бирају и да буду бирани у све народне одборе, као и да уживају остала грађанска права и да врше дужности у тим административно-територијалним јединицама.“. Трећи став мења се и гласи: „Закони и на закону основани општи прописи одређују изборна и друга права која могу уживати, као и дужности које имају вршити они грађани Федеративне Народне Републике Југославије на подручју административно-територијалне јединице у којој имају само боравиште.“. У четвртном ставу, други ред, речи „уписани у евиденцију“ замењују се речима „уведени у списак“.

Члан 19. Први став мења се и гласи: „Народне одборе места (села и мањих градова) и градских насеља бирају грађани на две године, а среске, градске, реонске народне одборе у степену среског народног одбора, окружне и обласне народне одборе бирају грађани на три године.“

У члану 20, други став, трећи ред, иза речи којом ће“ додати реч „општенародном“, у петом реду, иза речи „осталом“ додати реч „општенародном“.

У члану 21, први став, на крају реченице бри-сати тачку и додати речи „у оквиру буџета вишег органа државне власти“. У другом ставу четврти ред реч „НО“ исписати са речима „народни одбор“, а на крају истог става после речи „органа“ брише се тачка и додају речи „установа и предузећа“.

Ставови други, трећи и четврти члана 22 постају члан 22, те се у петом реду првог става речи „економско-правне“ замењују речју „правне“. Исто тако у четвртном реду другог става брише се реч „економско“.

Први став члана 22 (старог) постаје члан 23 па се у трећем реду, иза речи „одбор“ додаје реч „односно“, а у четвртном реду реч „односно“ замењује са речју „или“.

Члан 23 постаје члан 24, мења се и гласи: „Народни одбори дужни су указивати другима сарадњу и помоћ.“

II Део, поднаслов „А) основни задаци“ писати „А. Основни задаци“.

Члан 24 постаје члан 25. У тачки 4, други ред, иза речи „и“ на крају реда додати реч „за“; тачка 5 мења се и гласи: „руковођење друштвено-економским животом на свом подручју, учествовање у остварењу општедржавног плана и руководство у изградњи и примени сопственог привредног плана;“; тачка 6 мења се и гласи: „руковођење радом потчињених установа, предузећа и организација, надзор над установама на својој територији које нису њима потчињене и давање потребне помоћи свима установама на њиховом подручју;“;

У тачки 7, други ред, брисати речи „и пружање помоћи“;

У тачки 10, пети ред, иза речи „образовању“ ставити тачку и брисати остатак реченице;

додаје се нова тачка 12 која гласи: „старање о правилном физичком народу, а нарочито омладине, помоћ и надзор над радом фискултурних организација“;

тачка 12 постаје тачка 13;

тачка 13 постаје тачка 14, мења се и гласи: „спровођење у живот уставног начела о одвајању цркве од државе и о слободи верских заједница чије се учење не противи Уставу у вршењу верских послова и верских обреда“;

тачка 14 постаје тачка 15, мења се и гласи: „старање да грађани одговарају свим својим обавезама и дужностима заснованим на Уставу и закону, нарочито старање о пуној примени опште војне обавезе грађана“;

тачка 15 постаје тачка 16, тачка 16 постаје тачка 17, тачка 17 постаје тачка 18, тачка 18 постаје тачка 19, тачка 19 постаје тачка 20.

Поднаслов „Б) надлежност народних одбора“ треба писати „Б. Надлежност народних одбора“.

Члан 25 постаје члан 26. Друга реченица постаје став 2, мења се и гласи: „У том циљу месни народни одбори врше следеће послове“:

а) у области плана, у тачки 2, у првом реду, иза речи „планова“ додати реч „оних“;

У тачки 4, други ред, брисати речи „установама и“.

б) у области пољопривреде

У тачки 2, иза речи „месни“ додати реч „расадницима“.

Додаје се нова тачка 4 која гласи: „старање о унапређењу воћарства и виноградарства“.

Тачка 4 постаје тачка 5. У првом реду реч „руковођењем“ заменити речју „руковођење“.

Тачка 5 постаје тачка 6, мења се и гласи: „старање о шумама месног значаја; учешће у чувању

шума и сузбијању шумске штете; организовање сече и расподеле додељених дрва;“

Тачка 6 постаје тачка 7. Додаје се нова тачка 8 која гласи: „учествовање у извођењу аграрне реформе и колонизације;“

Тачка 7 постаје тачка 9.

в) у области комуналног живота

Тачка 1 мења се и гласи: „руковођење месним изворима, бунарима, цистернама, водоводом, канализацијом и надзор над њима;“

Тачка 4 мења се и гласи: „управљање месним дрворедима, парковима и слично; старање о подизању терена и домова за физкултуру и надзор над њима;“

Тачка 5 мења се и гласи: „управљање месним купатилима, перионицама и надзор над њима;“

У тачки 6, четврти ред, иза речи „хотели“ ставити запету и брисати свезу „и“.

У тачки 7, први ред, иза речи „месним“ додати реч „државним“.

У тачки 8, први ред, место речи „за изградњу“ ставити речи „на изградњи“, а иза речи „места“ ставити запету.

Додаје се нова тачка 11 која гласи: „руковођење месним службеностима“.

г) у области трговине и занатства

Тачка 1 мења се и гласи: „управљање државним млиновима месног значаја и надзор над млиновима;“

Тачка 2 мења се и гласи: „управљање месним кудељарама и постројењима за унапређење кућне радиности и надзор над њима;“

У тачки 5, први ред на крају, иза речи „залиха“ додати реч „робе“ а у другом реду, иза речи „трговаца“, додати речи „трговачких предузећа на мало“.

У тачки 7, место речи „спекулације“ ставити реч „шпекулације“.

д) у области финансија

Тачка 3, у првом реду, место речи „бирању“ ставити реч „убирању“.

е) у области народног просвећивања

У тачки 3, први ред, иза речи „издржавање“ додати речи „основних и“.

ж) у области социјалног старања и народног здравља

Тачка 1 мења се и гласи: „старање за децу без родитеља, помагање породица погинулих бораца, породица бораца, жртава фашистичког терора и сл.“.

У тачки 3, први ред, место речи „кухиње“ ставити реч „кухиња“.

Тачка 5 мења се и гласи: „оснивању амбуланти, здравствених станица и осталих месних здравствених установа и управљање њима;“

з) у осталим областима

Тачка 6 мења се и гласи: „помагање при регрутацији и осталим дужностима одбране отаџбине; помагање организације за подизање физичке и одбранбене способности народа;“

У тачки 7, други ред, реч „значања“ заменити речју „значаја“.

У тачки 8, први ред, иза речи „на основу“ додати речи „прописа и“.

Тачка 9 мења се и гласи: „сарадња у спровођењу избора за све органе државне власти; вођење бирачких спискова.“

Члан 26 постаје члан 27. Поднаслов гласи „Градски народни одбор“, а члан се мења и гласи: „Градски народни одбор као орган државне власти града, има надлежност месног народног одбора. Градски народни одбор ће се нарочито старати за учвршћење савеза радног народа села и града и за заштиту радног народа у граду од експлоатације, за подизање комуналног газдинства и побољшање животних услова својих грађана, нарочито радног народа, подизањем станбених зграда, управљањем државним станбеним зградама, увођењем осветљења, гаса и других средстава осветљења и грејања, уређењем градског саобраћаја, оснивањем хотела, мензи, ресторана, подизањем паркова, игралишта, санитетских установа и болница, дечјих домова, обданишта, купатила, летовалишта,

културних домова, библиотека, позоришта, биоскопа, и т. сл.

Поред ових послова месне надлежности градски народни одбор врши на свом подручју послове из надлежности среског народног одбора који произилази из односа и потреба града.

Поред свих ових послова градски одбор окружног степена врши на свом подручју послове из надлежности окружног народног одбора који произилазе из односа и потреба града.“

Члан 27 постаје члан 28. Други став мења се и гласи: „У том циљу срески народни одбор врши следеће послове:“

а) у области плана

Тачка 1 мења се и гласи: „доношење и остваривање среског привредног плана“.

Тачка 2 мења се и гласи: „одобравање привредних планова месних народних одбора у основним поставкама;“

У тачки 3, први ред, иза речи „планова“ додати реч „оних“, а у трећем реду, иза речи „власти“ брисати запету.

б) у области пољопривреде

У тачки 1, други ред, иза речи „кампања“ ставити тачку и запету и брисати речи „у срезу“.

У тачки 2 уместо речи „депоима“ ставити реч „слагалиштима“.

Тачка 3 мења се и гласи: „помагање оснивања задруга и надзор над њима;“

Додаје се нова тачка 4 која гласи: „надзор над земљишним заједницама и сл.;“

Тачка 4 постаје тачка 5 и у првом реду, иза речи „руковођење“ додати реч „локалном“.

Тачка 5 постаје тачка 6. Тачка 6 постаје тачка 7. Тачка 7 постаје тачка 8. Тачка 8 постаје тачка 9, а у другом реду уместо речи „дани“ ставити реч „дати“.

в) у области трговине, индустрије и занатства

У тачки 2, други ред, иза речи „значаја“ ставити запету; у петом реду иза речи „становништва“ брисати запету; у шестом реду иза речи „на-

мирницама“ ставити тачку и запету; у осмом реду
иза речи „предузећима“ ставити тачку и запету.

У тачки 4, први ред, уместо речи „унутрашњих
тржишта“ ставити речи „унутрашњег тржишта“.

У тачки 5, на крају другог реда, иза слова „у“
ставити „-“.

г) у области радних односа

Тачка 3 мења се и гласи: „вођење евиденције
свих радника, намештеника и ученика у привреди
на територији среза;“.

Тачка 4 мења се и гласи: „општа контрола
установа социјалног осигурања у срезу.“.

Под д) поднаслов гласи: „д) у области изград-
ње села и мањих градова“.

У тачки 1, други ред на крају, уместо речи
„значања“ ставити реч „значаја“.

Тачка 2 мења се и гласи: „контрола над управ-
љањем државним станбеним зградама;“.

У тачки 4, први ред, иза речи „комасације“
додати реч „земљишта,“;

У тачки 5, први ред, брисати речи „другова
и“, а у другом и трећем реду уместо речи „зна-
чења“ ставити реч „значаја“.

У тачки 6, други ред, иза речи „села“ ставити
запету.

У тачки 7, други ред, иза речи „среза“ брисати
запету.

ђ) у области финансија

Тачка 1 мења се и гласи: „доношење среског
буџета;“

У тачки 2, трећи ред, речи „финансиском по-
литиком“ заменити речју „финансијама“.

У тачки 4, други ред, уместо речи „дано“ ста-
вити реч „дато“.

Тачка 5 мења се и гласи: „одређивање и уби-
рање среских дажбина у оквиру закона и по одо-
брењу надлежних виших државних органа.“.

е) у области културе и просвете

Тачка 1 мења се и гласи: „оснивање, надзор
и материјално старање за основне школе, ниже
пољопривредне и друге стручне школе и курсеве,

школе за ученике у привреди, среске народне библиотеке, среске народне универзитете;“

У тачки 3, у другом реду на крају, реч „значања“ заменити речју „значаја“.

ж) у области народног здравља и социјалног старања

У тачки 9, други ред, иза речи „жртава рата“ додати речи „и фашистичког терора“.

з) у осталим областима

У тачки 4, у задњем реду, место речи „органа државне власти“ ставити речи „државних органа“.

Тачка 8 мења се и гласи: „решења о службеничким односима среских службеника и службеника месних народних одбора и њихових установа, уз претходну сагласност окружног извршног одбора; дисциплински надзор над службеницима среских народних одбора и њихових установа“.

Члан 28 постаје члан 29. У петом реду, иза речи „округа“ ставити тачку и запету; у седмом реду, иза речи „кадрова“ ставити тачку и запету; у деветом реду, иза речи „грађевинарство“ ставити запету, а брисати везу „и“. У истом реду, иза речи „односима“ ставити запету; у десетом реду, иза речи „државних органа“ ставити тачку и запету; у једанаестом реду, иза речи „државне безбедности“ ставити тачку и запету; у дванаестом реду, уместо речи „руковођење“ ставити речи „надзор над“, а у истом реду, иза речи „наставом“ ставити тачку и запету. Последња реченица тог члана мења се и гласи: „У том циљу окружни одбор врши следеће послове:“.

а) у области плана

У тачки 1, други ред, иза речи „плана“ ставити тачку и запету и брисати остатак реченице до краја.

Тачка 2 мења се и гласи: „одобравање привредних планова среских и градских народних одбора у основним поставкама;“

У тачки 3, у првом реду, иза речи „планова“ додати реч „оних“

б) у области пољопривреде и шумарства

У тачки 1, други ред, уместо речи „депоима“ ставити реч „слагалиштима“.

У тачки 2, трећи ред, иза речи „услуга“ бри-сати тачку и запету и додати речи „у оквиру општег ценовника“.

Додаје се нова тачка 3 која гласи: „учешће у спровођењу аграрне реформе и колонизације и контрола над тим спровођењем;“

Тачка 3 постаје 4, тачка 4 постаје тачка 5. На крају првог и другог реда реч „слакководно“ односно „слакководним“ заменити речју „слатководно“ односно „слатководним“.

Тачка 5 постаје тачка 6, мења се и гласи: „контрола над остваривањем пољопривредних планова у срезовима и доношење мера за осигурање њиховог спровођења;“

в) у области индустрије и занатства

Тачка 2 мења се и гласи: „давање дозвола за рад приватним и задружним индустријским предузећима, осим оних за које даје дозволу Савезна влада, односно влада републике;“

Тачка 4 мења се и гласи: „давање дозвола за рад приватним и задружним занатским предузећима и радњама; давање упутстава среским народним одборима за контролу над њима;“

У тачки 5, други ред, на крају, уместо речи „значања“ ставити реч „значаја“.

г) у области грађевинарства и комуналног газдинства

Тачка 3 мења се и гласи: „одобравање регулације и парцелације насеља; давање грађевинских дозвола осим оних за које су надлежни други државни органи;“

Тачка 4 мења се и гласи: „давање дозвола за оснивање приватних грађевинских предузећа и предузећа за производњу грађевинског материјала, уколико за то нису надлежни други државни органи; контрола над радом грађевинских предузећа;“

Тачка 5 мења се и гласи: „изградња канала, пловних путева и хидротехничких објеката окру-

жног значаја; регулација река, канала и изградња пристаништа, уколико те послове не врше савезни органи или органи републике;“.

У тачки 6, у другом реду, уместо речи „значања“ ставити реч „значаја“.

Тачка 8 мења се и гласи: „изградња и одржавање путева окружног значаја; контрола изградње путева сеоског и среског значаја; помоћ у изградњи, одржавању и надзору над путевима општег значаја;“

д) у области трговине

Тачка 1 мења се и гласи: „организација унутарњег тржишта у округу;

Тачка 3 мења се и гласи: „оснивање и руковођење окружним трговачким предузећима у оквиру упутстава министарства трговине и снабдевања народне републике;“

Тачка 6 мења се и гласи: „одређивање цена артиклима на основи општег ценовника; контрола цена;“

Тачка 7 мења се и гласи: „доношење прописа за одређивање висине накнаде за занатске, транспортне и сличне услуге;“

Тачка 8 мења се и гласи: „организација откупа намирница и индустријских сировина у округу, уколико то не врше виши државни органи;“

Тачка 9 мења се и гласи: „оснивање и управљање предузећима за окружни локални саобраћај; контрола рада приватних и задружних транспортних и саобраћајних предузећа у округу; доношење прописа о регулисању локалног саобраћаја у округу;“

ђ) у области финансија

У тачки 2, трећи ред, уместо речи „финансиском политиком“ ставити реч „финансијама“.

Тачка 4 мења се и гласи: „прописивање окружних дажбина по одобрењу надлежних државних органа;“

Тачка 5 мења се и гласи: „закључење зајмова уз одобрење надлежног вишег државног органа и одобравање зајмова нижих народних одбора;“

У тачки 6, први ред, иза речи „одређених“ додати реч „облика“.

У тачки 7, у првом реду, уместо речи „нам“ ставити реч „над“. У тачки 8, други и трећи ред, уместо речи „одобрење владе народне републике“ ставити речи „одобрење надлежног вишег државног органа“.

е) у области радних односа

У тачки 1 место речи „санитетски“ ставити реч „хигијенски“.

У тачки 3 на почетку испред речи „контрола“ ставити реч „општа“.

Тачка 4 мења се и гласи: „предузимање мера за подизање и оспособљавање квалификоване радне снаге; оснивање и издржавање интерната за ученике у привреди;“

У тачки 5, задњи ред, речи „за раднике“ заменити речима „за њих“.

Тачка 6 брише се.

ж) у области просвете

Тачка 2 мења се и гласи: „надзор над основном и над општом и стручном средњошколском наставом у округу; издржавање средњих школа; оснивање интерната;“

У тачки 3, први ред, уместо речи „окружних позоришта“ ставити речи „окружним позориштима“.

з) у области народног здравља и социјалног старања

Тачка 1 мења се и гласи: „оснивање окружних санитетских установа као што су болнице, лечиштва и сл. и управљање њима;“.

У тачки 2, први ред, уместо речи „епидемије“ ставити реч „епидемија“.

Тачка 4 мења се и гласи: „контрола над среским и градским здравственим установама;“

У тачки 6, други ред, иза речи „збрињавање“ додати речи „окружног, среског или месног значаја;“.

У тачки 7, други ред на крају, иза речи „рата“ брисати тачку и запету и додати речи „и фашистичког терора“.

Тачка 8 мења се и гласи: „оснивање окружних установа за збрињавање и управљање њима;“

и) у осталим областима

У тачки 2, у четвртом реду, иза речи „службеника“ додати реч „среских“, а у последњем реду, на крају, иза речи „службеницима“ брисати тачку и запету и додати реч „окружних народних одбора и његових установа и предузећа;“

У тачки 3 место речи „смењивање“ ставити реч „разрешавање“.

У тачки 5, у првом реду, уместо речи „општих“ ставити реч „допунских“.

Тачка 6 мења се и гласи: „старање о спровођењу избора у округу;“

У тачки 7, у првом реду, на крају, уместо речи „по“ ставити „о“, а у другом реду, иза речи „ниже“ ставити реч „народне“.

Члан 29 постаје члан 30, мења се и гласи: „Обласни народни одбор има исту надлежност као окружни народни одбор. Президијум народне скупштине републике може, с обзиром на привредни и културни значај области, да стави обласном одбору у задатак руковођење предузећима и установама који имају обласни значај и да пренесу у његову надлежност друге послове из појединих области државне управе.“

Додаје се нов члан 31 који гласи „Законима републике могу се мењати надлежности установљене у члановима 26—30 овог закона само у оквиру у њима садржаних начела.“

III Део, Устројство народних одбора, поднаслов гласи: „А. Састав и изборни ред“.

Члан 30 постаје члан 32, мења се и гласи: Бројни састав народних одбора утврђује се на основу норме коју одређује закон републике узимајући у обзир број становништва, обим и сложеност привредних, културних и других односа, а у следећим границама:

у месни народни одбор бира се од седам до тридесет пет народних одборника;

у градски и срески народни одбор од четрдесет пет до шездесет народних одборника;

у окружни и градски народни одбор са степеном окружног одбора од осамдесет до сто двадесет народних одборника, а у обласни народни одбор од деведесет до сто педесет народних одборника.“

Члан 31 постаје члан 33, мења се и гласи: „Закон републике, у сагласности са основним начелима савезног закона, одређује прописе о изборима народних одбора, о начелима кандидовања и о подели на изборне јединице.

Избори за среске и више народне одборе спроводе се по изборним јединицама тако да се у једној изборној јединици по правилу бира један одборник.

Изборе спроводе изборне комисије које су независне у раду од месних управних органа.“

Члан 32 постаје члан 34. Први став, друга реченица мења се и гласи: „Одборници могу бити опозвани само ако се за опозивање на зборовима бирача изјасни већина бирача у изборној јединици.“ У петом реду истог става иза речи „месни“ и иза речи „градски“ додати реч „народни“. Став четврти мења се и гласи: „Законом републике ће се прописати ближе одредбе о томе у којим ће се случајевима, под којим условима и на који начин вршити опозив одборника.“

У поднаслову уместо „Б)“ ставити „Б“.

Члан 33 постаје члан 35, мења се и гласи: „Народни одбори врше права која су им дата као највишим органима државне власти административно-територијалне јединице непосредно на скупштини својих одборника или преко својих извршних и управних органа.“

Члан 34 постаје члан 36, прва реченица мења се и гласи: „Народни одбори не могу пренети на своје извршне и управне органе следеће послове, за које су они искључиво надлежни:“

Тачка 6 мења се и гласи: „доношење решења о закључивању зајмова;“

тачка 7 мења се и гласи: „доношење решења о оснивању предузећа и установа;“

тачка 8 мења се и гласи: „доношење статута народног одбора; доношење пословника за своје скупштине;“

у тачки 13 уместо речи „смењивање“ ставити реч „разрешавање“.

Члан 35 постаје члан 37. Други став мења се и гласи: „Одлуке и наредбе народних одбора објављују се са потписом претседника и секретара извршног одбора у листовима или на други уобичајени начин;“.

Члан 36 постаје члан 38, мења се и гласи: „Народни одбори имају право прописивати казне за повреду својих прописа, и то: обласни, окружни и њему равни градски народни одбор највише до три месеца лишења слободе или принудног рада без лишења слободе или новчану казну до 5.000 динара; градски и срески народни одбор највише до два месеца лишења слободе или принудног рада без лишења слободе или новчану казну до 3.000 динара, а месни народни одбор највише до месец дана лишења слободе или принудног рада без лишења слободе или новчану казну до 1.500 динара.“

Члан 37 постаје члан 39, мења се и гласи: „Заседања народних одбора су редовна или ванредна. Редовна заседања се одржавају у роковима које одреди Устав републике. Ванредна заседања сазива извршни одбор по сопственој иницијативи, на тражење већине одборника или на захтев виших народних одбора и њихових извршних одбора.“

Члан 38 брише се.

Члан 39 постаје члан 40.

Члан 40 постаје члан 41. У првом реду брише се реч „одређених“, а у другом реду брише се реч „за“.

Члан 41 постаје члан 42, мења се и гласи: „Одборници имају право присуствовати са саветодавним гласом на седницама управа установа и предузећа свог народног одбора и нижих народних одбора на свом подручју.“

Право заступања народног одбора имају одборници само кад су изрично овлашћени од свог народног одбора.“

Члан 42 постаје члан 43, мења се и гласи: „Одборници уживају имунитетска права на подручју свог народног одбора. Они не могу без претходног одобрења извршног одбора народног одбора коме припадају бити ухапшени и предати суду, осим у случају затицања на делу злочина или опасности од бегства. У случају хапшења одборника ван подручја народног одбора коме припадају, без одлагања се обавештава извршни одбор тог народног одбора.“

Члан 43 постаје члан 44, мења се и гласи: „Одборницима престаје мандат: губитком бирачког права; одлуком бирача о опозивању; сталним одласком са територије народног одбора; осудом за бешчастеће дело.“

Члан 44 постаје члан 45, мења се и гласи: „Одборници материјално одговарају за штету коју при вршењу своје службене дужности учине незаконитим или неправилним радом.“

Ближе одредбе о материјалној одговорности народних одборника прописале закон републике.“

Члан 45 постаје члан 46, мења се и гласи: „Одборници су за свој службени рад одговорни свом народном одбору према пословнику.“

За кривична дела која учине у службеној дужности, одборници одговарају по прописима кривичног закона.“

Члан 46 постаје члан 47. У другом ставу, други ред на крају, иза речи „отсеком“ брисати запету; у четвртном реду истог става иза речи „толико“ брисати запету. Став трећи брише се. Став четврти је сада став трећи и у другом реду истог става иза речи „одређено“ брише се запета.“

У поднаслову „б) зборови бирача“ ставити „б) Зборови бирача“. Члан 47 постаје члан 48, мења се и гласи: „У селима и мањим градовима (местима) сазивају се месни зборови бирача.“

Зборови бирача сазивају се у циљу разматрања која се односе на живот села односно места и рад месног народног одбора. Поред тога могу се на зборовима бирача расправљати питања од интереса и значаја за живот среза, округа односно области, аутономне области, аутономне покрајине,

народне републике и Федеративне Народне Републике Југославије.“

Члан 48 постаје члан 49. Први став мења се и гласи: „Зборове бирача сазивају према потреби, а најмање једанпут у два месеца, месни народни одбори. Збор бирача одржаће се и кад га затражи једна петина бирача у месту предлажући месном народном одбору дневни ред.“

Члан 49 постаје члан 50.

Члан 50 постаје члан 51, мења се и гласи: „Месни народни одбор дужан је да на својој седници расправља о закључцима збора бирача. У случају да месни народни одбор сматра да се закључци збора бирача односе на више органе или да су незаконити и неправилни, упућују их вишем народном одбору.“

Члан 51 постаје члан 52.

Уместо поднаслова „в) извршни одбори“ ставити наслов „В Извршни одбори“.

Члан 52 постаје члан 53. У првом ставу, трећи ред, иза речи „одбора“ ставити запету. У другом ставу, први ред, уместо речи „народног“ ставити реч „народних“.

Члан 53 постаје члан 54. Други став, први ред, уместо реда речи „се одређује“ ставити „одређује се“. У истом ставу на крају трећег реда уместо речи „врсту“ ставити реч „обим“. У трећем ставу, трећи ред, иза речи „одељења“ ставити реч „односно“ а брисати везу „и“. На крају четвртог става додати нову реченицу која гласи: „Коначно решење о томе доноси народни одбор на првом наредном заседању.“

Члан 54 постаје члан 55.

Члан 55 постаје члан 56. Први став мења се и гласи: „Извршни одбор извршава све одлуке, наредбе, упутства и решења свог народног одбора као и уредбе, правилнике, упутства, наредбе и решења виших органа државне управе.“ У другом ставу, први ред, уместо речи „одбори доносе“ ставити речи „одбор доноси“. У трећем и петом реду истог става брисати реч „његовог“. У четвртом ставу, први ред, уместо речи „извршних одбора“ ставити речи „извршног одбора“.

Члан 56 постаје члан 57.

Члан 57 постаје члан 58. Тачка 6 мења се и гласи: „постављање службеника и важнија решења о службеничким односима изузев помоћно особље;“ Тачка 10 постаје тачка 9, а тачка 9 постаје тачка 10 те се у првом реду реч „даду“ замењује речју „дају“.

Члан 58 постаје члан 59.

Члан 59 постаје члан 60. Став други мења се и гласи: „ У овим народним одборима претседник и секретар руководе целокупном администрацијом народног одбора, извршују одлуке народног одбора као и решења виших извршних одбора.“

Члан 60 постаје члан 61. У седмом реду исправити штампарску грешку „комисија“ и ставити „комисија“, у деветом реду уместо речи „оделења“ писати „одељења“; у истом реду иза речи „привреде“ ставити запету. У десетом реду на крају иза речи „одборима“ додати речи „са степеном окружног народног одбора“. У другом ставу, други ред, брисати везу „и“; у четвртом реду, иза речи „шумарство“ ставити запету и брисати везу „и“. У задњој реченици истог става брисати речи „за комунално газдинство“, а у задњем реду тог става иза речи „постојати“ додати везу „и“, а уместо речи „комуналне привреде“ ставити речи „за комунално газдинство“. Став трећи мења се и гласи: „у месним и среским извршним одборима мањих срезова нема отсека. У тим одборима претседник и секретар руководе непосредно појединим гранама државне управе. Остали чланови извршног одбора старају се за извршење задатака и руководе предузетим радовима и кампањама у појединим гранама државне управе, врше надзор над радом установа, предузећа, службеника одбора и обављају друге послове из надлежности одбора. Президијум народне скупштине републике односно народна скупштина аутономне покрајине одређује који срески одбори немају отсека.“ Задња реченица става 3 постаје став четврти, мења се и гласи: „Влада републике може својим решењем при појединим народним одборима оснивати нова и ме-

њати, спајати и укидати постојећа одељења и отсеке“. Задњи став се брише.

Члан 61 постаје члан 62. У другом ставу, трећи ред, иза речи „налазе“ ставити запету; у четвртном реду речи „њихових надређених органа“ заменити речима „надлежних виших органа“. У трећем ставу, трећи ред, уместо речи „са саветодавним гласом“ ставити речи „са правом саветодавног гласа“.

Члан 62 постаје члан 63. У првом реду иза везе „и“ ставити речи „њима равним“; у другом ставу, трећи ред, уместо речи „са саветодавним правом гласа“ ставити речи „са правом саветодавног гласа“.

Члан 63 постаје члан 64. У првом ставу, други ред, уместо речи „основати“ ставити реч „оснивати“. У другом ставу, први ред, уместо речи „одељења“ ставити „одељења“.

Члан 64 постаје члан 65. У првом реду уместо речи „основати“ ставити реч „оснивати“. У трећем реду, иза речи „послова“ брисати запету. Став други мења се и гласи: „У саставу обласног, окружног и њему равног градског извршног одбора образује се од чланова народног одбора комисија за молбе и жалбе, а у саставу нижих одбора реферат за молбе и жалбе. Комисија за молбе и жалбе прима и разматра молбе и жалбе и доставља их надлежним органима на решење“.

Члан 65 постаје члан 66. У првом реду уместо речи „извршног“ ставити реч „народног“.

Члан 66 постаје члан 67.

Члан 67 постаје члан 68. У другом реду, иза речи „службенике“ ставити запету. У другом ставу, други ред, иза речи „акта“ ставити запету, то исто у трећем реду, иза речи „одборника“. У трећем ставу, други ред, речи „службеници извршних одбора“ заменити речима „државни службеници народних одбора“, а у петом реду истог става уместо речи „на пређашњу“ ставити реч „у“.

Члан 68 постаје члан 69. У петом реду уместо речи „надзор рада“ ставити речи „надзор над радом“. У другом ставу, трећи ред, на крају, уместо речи „право“ ставити реч „правац“. У четвртном

реду, иза речи „надзор“ ставити речи „над радом“, а у петом реду брисати реч „свих“.

Члан 69 постаје члан 70. У првом ставу, пети ред, уместо речи „акте“ ставити речи „одлуке, наредбе, упутства и решења“; у другом ставу, четврти ред на крају, уместо речи „акте“ ставити речи „одлуке, наредбе, упутства и решења“. У трећем ставу, задњи ред, иза речи „наредбе“ ставити запету и додати реч „упутства“; у четвртном ставу, петом реду, иза речи „наредбе“ ставити запету и реч „упутства“, а у истом реду, иза речи „одбора“ ставити тачку и брисати остатак реченице до краја става.

Ставу четвртном додаје се нова реченица која гласи: „Они могу исто тако поништити, укинути или изменити решења одговарајућег отсека нижег народног одбора, а ако су ова решења заснована на наредби извршног одбора, повереници вишег народног одбора могу их само обуставити и поднети свом извршном одбору да их укине, поништи или измени.“

Члан 70 постаје члан 71. Трећи став брише се.

Члан 71 постаје члан 72. Први став мења се и гласи: „Општесавезна министарства Владе ФНРЈ опште са народним одборима и њиховим органима преко владе народне републике, уколико не постоје њихови сопствени органи при народним одборима“. У трећем ставу, у другом реду, иза речи „органима“ додају се речи „у аутономној покрајини односно аутономној области.“

Члан 72 постаје члан 73. Други став овога члана брише се.

Члан 73 постаје члан 74. Први став мења се и гласи: „Окружни односно обласни народни одбор, народни одбор аутономне области, народна скупштина аутономне покрајине односно президијум народне скупштине републике има право распустити сваки нижи народни одбор и разрешити дужности поједине одборнике ако је њихов рад у очигледној супротности са Уставом и законом.“ У четвртном ставу, четврти ред, иза речи „извршни одбор“ додати везу „и“. Пети став овога члана се брише.

Члан 74 постаје члан 75. У првом ставу, трећи ред, брисати реч „аката“, а иза речи „наредаба“ ставити запету и додати реч „упутстава“. У другом ставу, пети ред, иза речи „републике“ ставити запету, а у шестом реду, иза речи „извршном одбору“ ставити запету. У трећем ставу, трећи ред, уместо речи „области“ ставити „покрајине“ а задња реченица тог става мења се и гласи: „Јавни тужилац има право да учествује са правом саветодавног гласа на седницама извршних одбора“.

Члан 75 постаје члан 76. У првом ставу, други ред, на крају, иза речи „наредаба“ ставити речи „народног одбора односно извршног одбора“. У четвртном ставу, у другом реду, после речи „нижих органа“ додати речи „или одбацују приговоре и жалбе“.

Члан 76 постаје члан 77. У другом ставу, други ред, уместо речи „заједнички“ ставити „њихов“.

Члан 77 постаје члан 78.

Члан 78 постаје члан 79. У четвртном реду уместо речи „отступање“ ставити „отступања“.

Члан 79 постаје члан 80.

Члан 80 постаје члан 81. Други став мења се и гласи: „О сваком захтеву странке мора се донети решење које садржи прописе на основу којих се оно доноси, и образложење нарочито у случају кад се захтеву странке не удовољава. Решење мора садржавати и упућивање на право жалбе односно приговора.“ Додаје се нови трећи став који гласи: „Жалба односно приговори улажу се, уколико то није друкчије одређено, у року од осам дана од дана пријема решења.“ Додаје се нов четврти став који гласи: „Решење по жалби односно приговору мора бити донето, уколико није друкчије законом одређено, најдоцније у року од 30 дана.“

Члан 81 постаје члан 82.

Члан 82 постаје члан 83. У другом реду уместо речи „њима подређених“ ставити реч „њихових“.

Члан 83 постаје члан 84. Други став мења се и гласи: „Назив мора бити на језицима појединих народних република. Ако у административно-територијалној јединици живе националне мањине, на-

жив ће гласити и на језику тих националних мањина.“

Члан 84 постаје члан 85.

Члан 85 постаје члан 86.

Члан 86 постаје члан 87. У првом реду уместо речи „Закон“ ставити „закон“. У четвртном реду уместо речи „народног одбора“ ставити речи „народних одбора“.

Члан 87 постаје члан 88, мења се и гласи: „Овај закон ступа на снагу 30 дана од дана објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је др Јаков Гргурић.

Претседник

Законодавног одбора
Савезног већа

Секретар

Др Макс Шнудерл, с. р.

Моша Пијаде, с. р.

Чланови:

Др Јаков Гргурић, с. р., Михаило Ђуровић, с. р., Месуд Хотић, с. р., Иван Гранђа, с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Буро Салај, с. р., Светозар Вукмановић, с. р., др Милош Московљевић, с. р., Радван Мијушковић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ОПШТЕГ ЗАКОНА О НАРОДНИМ ОДБОРИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Број 64

2-V-1946 год.

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа, на својим седницама од 17, 18, 23, 24, 25 и 29 априла ове

године, претресао је предлог Општег закона о народним одборима, достављен му од председника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбра Савезног већа на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целисти усвојити.

За известиоца одређен је др Душан Братић.

Претседник
Законодавног одбора
Већа народа

Секретар

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Срећко Жумер, с. р., Јоза Миливојевић, с. р., Нинко Петровић, с. р., Панко Брашнаров, с. р., Драгољуб Илић, с. р., Рато Дугоњић, с. р., Томо Чиковић, с. р., Милош Царевић, с. р., др Синиша Станковић, с. р., др Бранко Чубриловић, с. р., Богдан Орешчанин, с. р., др Јосип Хрнчевић, с. р.,
Милан Поповић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

АМНЕСТИЈИ ШУМСКИХ КРИВИЦА

Члан 1

Даје се општа амнестија за све шумске кривце, почиње пре окупације, за време рата, као и после ослобођења до 1 јануара 1946 године, без обзира да ли је кривични поступак покренут или је у току, или је пресуда изречена и постала правоснажна.

Од лица обухваћених амнестијом неће се тражити накнада штете произашле из наведених кривца.

Члан 2

Амнестија се неће применити на лица која су шумске кривце починила у корист окупатора и његових помагача или у циљу шпекулације.

Члан 3

Лица која сматрају да су обухваћена овом амнестијом, а иста не буду примењена на њих, могу се обратити месно-надлежном среском суду, против чије одлуке има места жалби непосредно вишем народном суду.

Члан 4

Министар правосуђа ФНРЈ ће давати ближа упутства за примену овог Закона и за решавање спорних питања.

Члан 5

Овај Закон ступа на снагу осми дан по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ ШУМСКИХ КРИВИЦА

За време окупације и после ослобођења почињено је много шумских кривица које су остале некажњене, а за које сада шумски органи подносе пријаве средним судовима. Сем тога, таквих кривица заостало је још од пре рата.

Гоњење свих кривица не би било целисходно, јер су у питању најсиромашнији људи, који су ове кривице починили у тешким условима живота. Због тога би поменуте кривице требало амнестирати.

Из истих разлога у пројекту закона је предвиђено да се амнестија протегне и на накнаду штете, јер је ранија пракса показивала да су трошкови државе око наплате овакве отштете увек премашили финансијски ефекат саме наплате, баш зато што су причиниоци штете најсиромашнији грађани.

Амнестија се, разуме се, не може протегнути на лица која су шумске кривице починила у корист окупатора или његових помагача, као и на лица која су те кривице извршила у циљу шпекулације.

Министар правосуђа
Фране Фрол, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ ШУМСКИХ КРИВИЦА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 80

6-V-1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 3 и 4 маја 1946 претресао је Предлог

закона о амнестији шумских кривица, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу члана 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај који је Законодавни одбор прихватио као свој и који гласи:

Члан 1 — у другом ставу, у другом реду, после речи „штете“ додати реч „држави“.

Члан 3 — у другом реду реч „иста“ замењује се речју „она“. У четвртном реду уместо речи „непосредно вишем народном суду“ ставити речи „надлежном окружном суду“.

Члан 4 мења се и гласи: „Министар правосуђа ФНРЈ даје упутства за примену овог закона“.

У тексту закона где год је писано „Закон“ великим словом писати слово „з“ малим словом.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Михаило Ђуровић.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Секретар

Др Макс Шнудерл, с. р.

Моша Пијаде, с. р.

Ч л а н о в и :

Михаило Ђуровић, с. р., Мехмед Хоџа, с. р., др Милош С. Московљевић, с. р.; Радован Мијушковић, с. р., Димитар Влахов, с. р., др Јаков Гргурић, с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Иван Гранђа, с. р.,

Месуд Хотић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О АМНЕСТИЈИ ШУМСКИХ КРИВИЦА

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор на својим седницама од 29 априла и 4 маја ове године, претресао је предлог Закона о амнестији шумских кривица, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакционим одбором, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Јоза Миливојевић.

Број 70
6-V-1946 год.
Београд

Секретар

Претседник

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Др Синиша Станковић, с. р., Милош Царевић, с. р.,
Јоза Миливојевић, с. р., Јосип Рус, с. р., Нинко
Петровић, с. р., Драгољуб Илић, с. р., Милан По-
повић, с. р., Тоне Хафнер, с. р., др Бранко Чу-
бриловић, с. р., Срећко Жумер, с. р., Панко Бра-
шнаров, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ПРОДУЖЕЊУ МЕНИЧНИХ И ЧЕКОВНИХ РОКОВА

Члан 1

Менични рокови, доспели од 3 априла 1941 год. до 1 септембра 1945 године и чековни рокови, доспели од 5 априла 1941 до 1 септембра 1945 године, продужују се до истека рока од 30 дана од дана ступања на снагу овога Закона.

Члан 2

Менични и чековни рокови, у којима морају бити предузете радње од којих зависи одржање регресних права, уколико су истекли од 5 априла 1941 год. до 1 септембра 1945 године, продужују се до истека рока од 30 дана од дана ступања на снагу овог Закона.

Члан 3

Менична и чековна застарелост, чији почетак пада од 5 априла 1941 до 1 септембра 1945 године сматра се да није ни отпочела, а као почетак тока ове застарелости узеће се дан ступања на снагу овога Закона.

Члан 4

Овај Закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПРОДУЖЕЊУ МЕНИЧНИХ И ЧЕКОВНИХ РОКОВА

Обустава рада у судовима за време рата, уставно-вљење судова од стране окупационих и издајничких власти, којима се многи грађани нису хтели обраћати, прекид комуникација, одсуство људи из места њиховог пребивалишта итд. учинили су да су многе меничне и чековне радње остале неизвршене, ма да их је по меничним и чековним прописима требало извршити у строго одређеним роковима. Овакво стање трајало је за све време рата, као и једно време по завршетку рата због одсуства организованих судова у извесним крајевима наше државе.

Неизвршење меничних и чековних радњи по прописима који су били предвиђени за нормално време имало би за последицу губитак многих права по меници и чеку. Овакво несређено стање, чије наступање није зависило од воље појединаца, намеће сада решење, којим ће се прилике нормализовати. Зато би било потребно продужити меничне и чековне рокове, што је циљ овог закона.

У нацрту закона предвиђа се продужење меничних и чековних рокова, који су доспели за време трајања нередовног стања. Време трајања оваквог стања за менице почиње 3 априла 1941 године, с обзиром да се рок плаћања код менице протеже још и два дана по доспелости, па до 1 септембра 1945 године, као дана када је завршена дефинитивна организација судова у свим крајевима наше државе. Код чекова ово време је трајало од 5 априла 1941 до 1 септембра 1945 године. Према нацрту ово време уопште не би било од утицаја на доспелост означених меница и чекова па се установљава нов рок доспелости који истиче 30 дана по ступању на снагу овог закона.

У нацрту је, такође, предвиђена обустава тока меничне и чековне застарелости због нередовног стања за време рата и једно време по завршетку истог.

Министар правосуђа
Фране Фрол, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПРОДУЖЕЊУ МЕНИЧНИХ И ЧЕКОВНИХ РОКОВА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 81

6-V-1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 3 до 4 маја 1946 претресао је Предлог закона о продужењу меничних и чековних рокова, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу члана 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај који је Законодавни одбор прихватио као свој и који гласи:

Члан 1, у првом, другом и трећем реду брисати запету, а у првом реду реч „год.“ исписати „године.“

Члан 2, у првом реду, после речи „рокови“ брисати запету, а у трећем реду место „год.“ ставити „године“.

Члан 3, у првом реду, после речи „застарелост“ брисати запету.

Члан 4, у другом реду, уместо речи „Федеративне Народне Републике Југославије“ ставити „ФНРЈ“.

У тексту закона где год је писано „Закон“ великим словом писати слово „з“ малим словом.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је др Макс Шнудерл.

Секретар

Др Макс Шнудерл, с. р.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Моша Пијаде, с. р.

Ч л а н о в и :

Михаило Ђуровић, с. р., Мехмед Хоџа, с. р., др Милош С. Московљевић, с. р., Радован Мијушковић, с. р., Димитар Влахов, с. р., др Јаков Гргурић, с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Иван Гранђа, с. р., Месуд Хотић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПРОДУЖЕЊУ МЕНИЧНИХ И ЧЕКОВНИХ РОКОВА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Број 71

6-V-1946 год.

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа на својим седницама од 29 априла и 4 маја ове године претресао је предлог Закона о продужењу меничних и чековних рокова, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Ре-

дакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целисти усвојити.

За известиоца одређен је Јоза Миливојевић.

Секретар

Претседник
Законодавног одбора
Већа народа

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Јоза Миливојевић, с. р., Срећко Жумер, с. р.,
Панко Брашнарлов, с. р., Драгољуб Илић, с. р.,
Нинко Петровић, с. р., др Синиша Станковић, с. р.,
Тоне Хафнер, с. р., Милош Царевић, с. р., др
Бранко Чубриловић, с. р., Милан Поповић, с. р.,
Јосип Рус, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

УГОВОРУ О ПРИЈАТЕЉСТВУ, УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ И САРАДЊИ У МИРУ ИЗМЕЂУ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ЧЕХОСЛОВАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ

ЗАКЉУЧЕНОМ У БЕОГРАДУ 9 МАЈА 1946 ГОДИНЕ

Члан 1

Одобрава се и добија законску снагу Уговор о пријатељству, узајамној помоћи и сарадњи у миру између Федеративне Народне Републике Југославије и Чехословачке Републике, закључен у Београду 9 маја 1946 године, када је и на снагу ступио, а који у оба оригинала гласи :

У Г О В О Р

*о пријатељству, узајамној по-
моћи и сарадњи у миру
између*

*Федеративне Народне Репу-
блике Југославије*

и

Чехословачке Републике

Президијум Народне Скуп-
штине Федеративне Народне
Републике Југославије, и

Президент Чехословачке
Републике

у жељи да се свечано по-
тврде везе искреног пријатељ-

S M L O U V A

*O přátelství, vzájemné pomoci a
mírové spolupráci
mezi*

*Československou Republikou
a*

*Federativní Lidovou Republikou
Jugoslavií*

President Československé re-
publiky a

Prezidium Národního shro-
máždění Federativní lidové re-
publiky Jugoslavié,

prejíce si slavnostně potvrditi
svazky upřímného přátelství, které

ства које од памтивека спајају братске словенске народе Чехословачке и Југославије и које је било у овом победоносном рату поново потврђено у заједничкој борби против истога непријатеља и исте опасности,

имајући у виду животни интерес обеју земаља за узајамну одбрану у случају да би Немачка обновила своју нападачку политику против њихове слободе, политичке независности и територијалног интегритета,

уверени да је заједничка одбрана против такве опасности у интересу одржавања међународног мира и безбедности, што је циљ и Повеље Организације Уједињених Народа, коју су обе земље прихватиле,

решени даље учвршћивати и продубљавати духовне и економске везе, које су већ раније биле створене заједничким напорима између обеју земаља,

решили су да закључе уговор и именовали за своје пуномоћнике:

Президијум Народне Скупштине Федеративне Народне Републике Југославије, Претседника Владе Федеративне Народне Републике Југославије,

Маршала Југославије, господина Јосипа Броза Тита,

Президент Чехословачке Републике, Претседника Владе, господина Здењка Фиљингера,

od nepaměti spojuje bratrské slovanské národy Československa a Jugoslavie a které bylo v této vítězné válce znovu osvědčeno ve společném boji proti těmž nepříteli a těmž nebezpečí,

majíce na paměti životní zájem obou zemí na společné obraně pro případ, že by Německo obnovilo svou útočnou politiku proti jejich svobodě, politické nezávislosti a územní celistvosti,

jsouce přesvědčeni, že společná obrana proti takovému nebezpečí je v zájmu zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, které je i cílem Charty Organizace Spojených národů, kterou obě země přijaly,

jsouce roshodnuti dále utožovatí a prohlubovatí duchovní a hospodářské vzdahy, které byly již dříve společným úsilím vytvořeny mezi oběma zeměmi,

rozhodli se sjednati za tím účelem smlouvu a ustanovili svými zmocněnci:

President Československé republiky pana Zdenka Fierlingera, předsedu vlády,

Presidium Národního shromáždění Federativní lidové republiky Jugoslavie,

pana Josefa Broz Tita, Maršála Jugoslavie, předsedu vlády Federativní lidové republiky Jugoslavie,

који су се пошто су изменили своја пуномоћја, нађена у добром и исправном облику, сагласили у следећем:

Члан I

Високе стране Уговорнице споразумеле су се да ће се у интересу обеју земаља и њихових народа удружити у политици опробаног и трајног пријатељства, које ће учвршћивати уском сарадњом између обеју земаља.

Члан II

Високе Стране Уговорнице обавезују се да ће предузети заједнички све мере у својој моћи да онемогуће било какву нову претњу и да спрече понављање напада од стране Немачке или било које друге државе која би се с њом директно или било на који други начин удружила.

У ту сврху Високе Стране Уговорнице учествоваће у духу најискреније сарадње у свим међународним акцијама за одржавање међународног мира и безбедности и у потпуности доприносиће томе да би се овај циљ остварио.

При извршењу овог Уговора Високе Стране Уговорнице придржаваће се својих обавеза као чланице Организације Уједињених Народа.

ктери, vyměňivše si své plné moci a shledavše je v dobré a náležité formě, dohodli se na těchto ustanoveních:

Článek I.

Vysoké smluvní strany se dohodly, že se v zájmu obou zemí a jejich narodů sdruží v politice osvědčeného a trvalého přátelství, které budou utužovat úzkou součinností mezi oběma zeměmi.

Článek II.

Vysoké smluvní strany se zavazují, že učiní společně všechna opatření ve své moci, aby znemožnily jakoukoli novou hrozbu a zamezily opakování útoku se strany Německa neb kteréhokoli jiného státu, který bu se s ním přímo neb jakkoli jinak spojil.

Za tím účelem se Vysoké smluvní strany zúčastní v duchu nejupřímnější součinnosti všech mezinárodních akcí pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti a plně přispějí k tomu, aby se tento cíl stal skutkem.

Při provádění této smlouvy budou Vysoké smluvní strany dbát svých závazků jakožto členů Organizace Spojených národů.

Члан III

Ако би једна од Високих Страна Уговорница била уплетена у непријатељство са Немачком, која би поновила своју нападачку политику или са којом било другом државом која би се са Немачком удружила у циљу нападачке акције, друга од Високих Страна Уговорница без одлагања пружиће јој војничку и другу помоћ свим средствима која јој стоје на расположењу.

Члан IV

Високе Стране Уговорнице обавезују се да ниједна од њих неће ступити у савез, ни ти узети учешћа у коалицији, који су уперени против друге Високе Стране Уговорнице.

Члан V

Високе Стране Уговорнице учвршћиваће заједнички и свака у кругу своје делатности, економске, духовне и друге везе између обеју земаља на основу уговора и споразума закључених у том циљу.

Члан VI

Овај Уговор ступа на снагу одмах по потписивању и биће ратификован у најкраће време. Ратификациони инструменти измениће се у Прагу што је могуће пре.

Článek III.

Kdyby jedna z Vysokých smluvních stran byla zapletena do nepřátelství s Německem, které by obnovilo svou útočnou politiku, neb s kterýmkoli jiným státem, který by se s Německem k útočnému činu spojil, poskytně jí neprodleně druhá Vysoká smluvní strana vojenskou a jinou pomoc všemi prostředky, které má po ruce.

Článek IV.

Vysoké smluvní strany se zavazují, že žádná z nich nesjedná spojenečství a nezúčastní se koalice, namítených proti druhé Vysoké smluvní straně.

Článek V.

Vysoké smluvní strany budou upevňovatí společně i každá ve své působnosti hospodářské, duchovní a jiné styky mezi opěma zeměmi dle úmluv a dohod k tomu cíli sjednaných.

Článek VI.

Tato smlouva nabývá účinnosti ihned po podpisu a bude ratifikována v době co nejkratší. Ratifikační listiny budou vyměněny v praze co možná nejdříve.

Овај Уговор остаје у важности двадесет година од тренутка потписивања. Ако пак ниједна од Високих Страна Уговорница не саопшти дванаест месеци пре истека двадесетогодишњег рока да жели да важност овог Уговора престане, продужује се његова важност сваког пута за пет даљих година дотле док једна од Високих Страна Уговорница дванаест месеци пре истека текућег петогодишњег периода писмено не јави своју намеру обеснажити га.

У потврду чега су опуномоћеници потписали овај Уговор и ставили на њега своје печате.

Рађено у два примерка сваки на чешком и српско-хрватском језику. Оба текста имају подједнаку важност.

У Београду деветог маја хиљаду девет стотина четрдесет и шесте године.

Tato smlouva zůstává v účinnosti po dobu dvaceti let ode dne podepsání. Jestliže však žádná z Vysokých smluvních stran nesdělí dvanáct měsíců před uplynutím dvacetiletého období, že si přeje, aby se účinnost této smlouvy skončila, prodlužuje se její účinnost pokaždé o pět dalších let tak dlouho, dokud jedna z Vysokých smluvních stran dvanáct měsíců před uplynutím běžícího pětiletí písemně neoznámí svůj úmysl její účinnost ukončit.

Čemuž na svědomí zmocněnci podepsali tuto smlouvu a připojili k ní své pečeti.

Sepsáno ve dvou vyhotoveních, každé v jazyce českém a srbsko-charvatském. Obě znění mají stejnou platnost.

V Bělehradě, devátého května roku tisícího devítistého čtyřicátého šestého.

По овлашћењу
Президијума Народне
Скупштине Федеративне
Народне Републике
Југославије

J. B. Tito, s. r.

По овлашћењу
Президента
Чехословачке
Републике

Zd. Fierlinger, s. r.

Z plné moci
Presidenta
Československé
Republiky

Zd. Fierlinger, s. r.

Z plné moci
Presidia
Národního Shromáždění
Federativní Lidové
Republiky Jugoslavie

J. B. Tito, s. r.

Члан 2

Овај Закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

ПРОЈЕКТ

ЗАКОНА О РАТНИМ ВОЈНИМ ИНВАЛИДИМА

ГЛАВА I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Ратним војним инвалидом сматра се држављанин Федеративне Народне Републике Југославије, који, вршећи војну дужност, или друге дужности за војне циљеве, или за циљеве државне безбедности, задобија рану, повреду, озледу или болест, те се због тога његова способност за привређивање смањи у толикој мери, да буде оглашен инвалидом.

Члан 2

Сматрају се ратним војним инвалидима и уживају инвалидска права по овом закону држављани Федеративне Народне Републике Југославије:

1) који су од 17 априла 1941 год. у саставу партизанских одреда, народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, односно Југословенске армије, или ван њиховог састава, вршећи дужности за војне циљеве, или за циљеве државне безбедности, или по наређењу војних власти на начин изложен у чл. 1 овог закона претрпели умањење своје способности за привређивање;

2) који су по завршетку ранијих ратова оглашени ратним инвалидима одлукама надлежних органа, односно који буду признати ратним војним инвалидима према прописима овог закона;

3) који су у саставу бивше Југословенске војске за време рата са непријатељем од 6—17 априла 1941 године, или доцније, као ратни заробљеници

у логорима, претрпели смањење своје способности за привређивање на начин изложен у чл. 1 овог закона.

Члан 3

Ратни војни инвалиди деле се, према утврђеним процентима неспособности за привређивање, на десет група и то:

I група: инвалиди са 100% неспособности, којима је за обичан живот потребна још и туђа помоћ;

II група: инвалиди са 100% неспособности;

III „ „ „ 90% „

IV „ „ „ 80% „

V „ „ „ 70% „

VI „ „ „ 60% „

VII „ „ „ 50% „

VIII „ „ „ 40% „

IX „ „ „ 30% „

X „ „ „ 20% „

Неспособност испод 20% не узима се у обзир.

Члан 4

Право на помоћ и заштиту по овом закону припада:

а) ратним војним инвалидима и њиховим породицама;

б) породицама и родитељима, деди и баби лица која су погинула, умрла или нестала под околностима наведеним у чл. 1 и 2 овог закона;

в) породицама и родитељима, деди и баби умрлих ратних војних инвалида.

Члан 5

Страним држављанима и њиховим породицама припада право на помоћ и заштиту по одредбама овог закона, ако су се за време рата борили у редовима наше војске, ако испуњавају услове из овог закона и ако не примају од државе чији су држављани никакву помоћ ни заштиту по основи инвалидности.

Члан 6

Не могу имати инвалидска права:

а) војна лица која пребегну непријатељу или побегну из војске, или са војне дужности;

б) лица која се сама осакате или повреде у циљу избегавања војне дужности;

в) лица осуђена због издаје и због службе непријатељу;

г) лица осуђена судском пресудом због учествовања на страни окупатора и његових помагача против партизанских одреда Југославије, народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, Југословенске армије и њених савезника.

Немају право на државну помоћ и заштиту по овом закону породице и родитељи напред побројаних лица, као ни чланови породице и родитељи који су сами осуђени за дела из тач. в) и г).

Члан 7

Породицу у смислу одредаба овог закона чине законита жена, брачна и ванбрачна деца и деца усвојена пре инвалидности.

Нестало лице је оно које је судском одлуком проглашено за такво.

Члан 8

Лица која уживају права по овом закону могу бити учлањена у удружење ратних војних инвалида ФНРЈ.

Држава ће помагати повластицама ово удружење.

Врховни надзор над радом удружења врши Министар народне одбране.

Члан 9

При Министарству финансија ФНРЈ оснива се инвалидски фонд са задатком да прикупља средства која су изван државног буџета потребна за старање о лицима заштићеним овим законом.

Ближе одредбе о организацији, раду и средствима фонда прописаће уредбом Влада ФНРЈ.

ГЛАВА II

ВРСТЕ ДРЖАВНЕ ПОМОЋИ И ЗАШТИТЕ

а) Инвалиднина и додаци

Члан 10

Ратним војним инвалидима припада месечна инвалиднина сразмерно проценту неспособности за привређивање.

Ратним војним инвалидима I групе поред инвалиднине, припада још и специјални додатак за негу и туђу помоћ у износу инвалиднине, уколико такав инвалид није смештен у инвалидском дому или другој установи у којој има негу и бесплатно издржавање.

Члан 11

Половину пуне инвалиднине примају ратни војни инвалиди:

а) који службеници, намештеници, радници или пензионери државних, задружних и других јавних и приватних установа, предузећа и организација;

б) који од обављања ма каквог самосталног привредног рада или иначе имају сталан месечни приход у износу који ће се одредити уредбом;

в) који су смештени у инвалидским домовима или болницама за душевне болести.

Ако је укупан износ умањене инвалиднине и месечних прихода уживаоца мањи од пуног износа инвалиднине, умањена инвалиднина ће се повећати за ту разлику.

Члан 12

Инвалиднина припада и удовама лица из чл. 4, тач. б) овог закона, као и удовама умрлих ратних војних инвалида од I—VII групе закључно, ако су навршиле 40 година живота, или наврше 40 година живота у року од 5 година по ступању на снагу овог закона.

Удовама које нису навршиле 40 година живота припада инвалиднина ако су неспособне за привређивање или имају децу млађу од 17 година, одно-

сно, ако се ова школују млађу од 23 године, или ако су деца потпуно неспособна за привређивање, док та неспособност траје.

Пропис чл. 11 овог закона примениће се и на удове.

Члан 13

Поред инвалиднине припада ратним војним инвалидима, удовама лица из чл. 4, тач. б) овог закона, као и удовама умрлих ратних војних инвалида од I—VII групе закључно и породични додатак на децу и то само у случају ако примају несмањену инвалиднину.

Породични додатак на децу може се уживати само по једном основу.

Члан 14

Инвалиднина припада и деци лица из чл. 4, тач. б) овог закона, као и деци умрлих ратних војних инвалида од I—VII групе закључно која су млађа од 17 година, односно, ако се школују, која су млађа од 23 године.

Ову инвалиднину примаће деца само ако инвалиднину не прима удова.

Пропис чл. 11 овог закона примениће се и на децу.

Члан 15

Инвалиднина припада и родитељима, деди и баби по оцу и по мајци лица из чл. 4, тач. б) овог закона, као и родитељима, деци и баби по оцу и по мајци умрлих ратних војних инвалида од I—VII групе закључно.

Право на инвалиднину имају напред наведена лица под условом да су неспособна за привређивање и да су сиромашног стања.

б) Додељивање земље и колонизација

Члан 16

Ратни војни инвалиди и породице лица из чл. 4, тач. б) овог закона имају првенствено право на

додељивање земље, као и остале повластице по прописима Закона о аграрној реформи и колонијацији.

в) Лечење

Члан 17

Ратни војни инвалиди имају право на доживотно бесплатно лечење од свих рана, повреда, озледа и болести.

Држава ће указивати помоћ у лечењу и сиромашним породицама и родитељима, деди и баби заштићеним овим законом.

Ратни војни инвалиди имају доживотно право на бесплатно добијање протеза, ортопедских ципела и осталих ортопедских помоћних средстава (колица, апарата, утега, штака итд.) према инвалидности и занимању.

Ближе одредбе о лечењу и давању протеза ратним војним инвалидима прописаће правилником Министар народне одбране у сагласности с Комитетом за народно здравље ФНРЈ.

г) Стручна обука

Члан 18

Држава ће ратним војним инвалидима омогућити да се бесплатно стручно обуче и оспособе за обављање ранијих или нових занимања.

За стручну обуку и усавршавање ратних војних инвалида оснивају се специјалне инвалидске школе и разни стручни течајеви.

Баци ратни војни инвалиди имају првенствено право на добијање државних стипендија под једнаким условима.

д) Запослење

Члан 19

Ратни војни инвалиди и остала лица заштићена овим законом имају првенство код попуњавања службеничких, намештеничких и радничких места у државним установама и предузећима јавно-правног карактера, ако испуњавају услове који се за то траже.

Члан 20

Сва државна, задружна и приватна предузећа дужна су да запосле ратне инвалиде и то 10% од укупног броја запосленог особља. Од ове обавезе могу се ослободити предузећа која због своје специјалности у интересу правилног рада или животне сигурности не могу примати ратне војне инвалиде.

Одлуку о ослобођењу доноси надлежни министар рада у сагласности са Комитетом за социјално старање ФНРЈ, односно са министром социјалне политике народне републике.

Предузеће које поступи противно одредбама овог члана казниће се новчаном казном до 20.000 динара у корист инвалидског фонда.

Ове казне изриче у првом степену средњи суд.

ђ) Привредно јачање и друге повластице

Члан 21

Држава ће се старати за привредно јачање и указиваће помоћ у привредном раду ратним војним инвалидима и њиховим породицама.

Члан 22

Инвалидске принадлежности не подлежу никаквом опорезивању.

Сва потребна документа за стицање и уживање права по овом закону не подлежи никаквим таксама.

Деца ратних војних инвалида, лица из чл. 4, тач. б), као и деца умрлих ратних војних инвалида ослобођавају се свих такса у вези са школовањем у свим државним школама.

Ратни војни инвалиди и остала лица заштићена овим законом ослобођавају се свих такса за прво оснивање и протоколисање самосталних радњи.

Пошиљке протеза, ортопедских ципела и осталих ортопедских помоћних средстава за сва лица заштићена овим законом ослобођене су свих такса, дажбина и трошарина.

е) Повластице у вожњи

Члан 23

Ратни војни инвалиди и остала лица заштићена овим законом имају право на бесплатну вожњу свим превозним средствима која искоришћава држава када путују у циљу стицања и коришћења права по овом закону.

Исто право имају и пратиоци ратних војних инвалида I групе.

Ратни војни инвалиди и остала лица заштићена овим законом имају право на повлашћену вожњу кад путују по приватном послу.

ж) Издржавање у инвалидским домовима
и колонијама

Члан 24

За доживотни или привремени смештај ратних војних инвалида осниваће Комитет за социјално старање ФНРЈ и министарства социјалне политике народних република инвалидске домовне.

Ове домовне могу онивати и удружења ратних војних инвалида.

Ближе одредбе о овоме прописаће се правилником Комитета за социјално старање ФНРЈ.

з) Трошкови сахране

Члан 25

Породици умрлог ратног војног инвалида припада на име погребних трошкова двомесечни износ његових инвалидских принадлежности, уколико иста изврши сахрану инвалида, односно оном лицу које га достојно сахрани.

Сахрана ратног војног инвалида извршиће се указивањем војних почаста, ако за то има могућности а по постојећим војним прописима.

Члан 26

Инвалидске принадлежности и остале врсте заштите трају:

а) ратном војном инвалиду, родитељима, деди и баби и удови до смрти.

б) Деци до навршених 17 година, односно ако се школују до навршене 23 године а ако су потпуно неспособна за привређивање док та неспособност траје.

Женској деци, мајци и удови ратног војног инвалида удајом се гаси право на инвалиднину.

Члан 27

Лица осуђена за нечасна дела на казну принудног рада дужу од две године са или без лишења слободе, или на казну лишења слободе дужу од једне године, губе инвалидска права заувек.

Инвалидска права губе заувек и лица осуђена за дела из тач. в) и г) чл. 6 овога закона.

Лица која су осуђена на казну принудног рада мању од две године са или без лишења слободе, или на казну лишења слободе мању од једне године губе инвалидска права за време за које је та казна изречена. За време издржавања казне њихове породице примаће 50% њихових инвалидских принадежности.

Члан 28

Лица која изгубе југословенско држављанство губе сва права по овом закону.

Члан 29

Пренос права на инвалидске принадежности на друго лице је правно неважан.

На инвалидске принадежности не може се дозволити извршење ради обезбеђења или принудне наплате, изузев:

а) до половине инвалидских принадежности за законско издржавање и

б) до једне трећине инвалидских принадежности за потраживање државе.

Члан 30

Уредбом Владе ФНРЈ прописаће се:

а) износ инвалиднине ратних војних инвалида, удова и деце;

б) износ породичног додатка на децу;

в) износ инвалиднине лица из чл. 13 овог закона и услови под којима се ова може уживати;

г) ближе одредбе о стручној обуци;

д) ближе одредбе о привредном јачању и другим повластицама, као и о повластицама у возњи;

ђ) која се лица сматрају сиромашним у смислу овог закона;

е) ближе одредбе о томе која ће права уживати породице и родитељи ратних војних инвалида и лица из тач. б) чл. 4 овог закона, који не испуњавају услове за уживање инвалидских принадлежности по овом закону.

ГЛАВА III

ПОСТУПАК

а) Пријава

Члан 31

За стицање инвалидских права по овом закону подноси се пријава писмено или усмено окружној инвалидској комисији надлежној по месту пребивалишта, односно боравишта подносиоца.

За слабоумна, душевно болесна, малолетна и отсутна лица пријаву подносе њихови законски заступници односно најближи сродници или надлежни државни орган.

Ближе одредбе о подношењу пријава и доказних средстава прописаће Министар народне одбране.

Члан 32

Инвалидска права по овом закону не застављају.

Пријава се подноси у року од године дана од дана ступања на снагу овог закона. За лица која су после овог рока остала у болницама на лечењу, као и она која су услед болести остала ван земље, тај рок почиње тећи од дана отпуста из болнице, односно повратка у земљу.

Породице несталих, које полажу право на државну помоћ и заштиту по овом закону поднеће пријаву у року од године дана од дана правно-

снажног судског решења којим је нестало лице проглашено умрлим.

Породице умрлих ратних војних инвалида поднеће пријаву у року од године дана од дана смрти ратног војног инвалида, односно од дана ступања на снагу овог закона.

Изузетно од одредаба претходних ставова лица која траже да се признају за ратне војне инвалиде услед болести, морају поднети пријаву у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона. Пријаве поднете после овог рока одбациће се као неблагоприятне.

б) *Лекарске комисије за преглед инвалида*

Члан 33

Неспособност за привређивање и њен узрок утврђују, за сва лица за која је уживање инвалидских права условљено том неспособношћу, ниже и више лекарске комисије.

Члан 34

Нижа лекарска комисија састоји се од три члана и то два лекара, од којих је један по могућству хирург, и једног официра — ратног војног инвалида.

Члан 35

Виша лекарска комисија састоји се од пет чланова и то три лекара разних специјалности од којих један мора бити хирург, једног официра и једног признатог ратног војног инвалида.

Члан 36

Против одлуке ниже лекарске комисије прегледано лице може поднети жалбу вишој лекарској комисији у року од 30 дана од дана пријема одлуке.

И без жалбе заинтересованог лица упутиће се предмет и лице вишој лекарској комисији, ако су у нижој лекарској комисији мишљења лекара подељена.

Решење више лекарске комисије је коначно.

Члан 37

Министар народне одбране именује чланове нижих и виших лекарских комисија.

Члан 38

Лекарске комисије раде по Правилнику о прегледу лица заштићених овим законом и упутству за утврђивање неспособности за привређивање.

Правилник и улупства прописује Министар народне одбране.

в) *Инвалидске комисије*

Члан 39

О инвалидским правима доносе одлуку у првом степену инвалидске комисије при штабовима армија, а у другом и последњем степену Врховна инвалидска комисија ФНРЈ при Министарству народне одбране.

Члан 40

Ближе одредбе о саставу и раду инвалидских комисија прописале Правилником Министар народне одбране.

ГЛАВА IV

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 41

По ступању на снагу овог закона извршиће се превођење свих досадашњих уживалаца инвалидских припадности и осталих инвалидских права на прописе овог закона и то:

а) ратних војних инвалида из народно-ослободилачког рата којима је признато инвалидско својство решењима штабова армија;

б) лица која имају правноснажна решења Врховног инвалидског суда у Београду, по Уредби о ратним инвалидима и осталим жртвама рата;

в) лица која су преведена на инвалидске припадности по Уредби о ратним инвалидима и

осталим жртвама рата, на основу § 115 поменуте Уредбе; и

г) лица која имају правноснажна решења виших инвалидских судова по закону о решавању нерешених предмета инвалида из ранијих ратова.

Члан 42

Превођење ће извршити инвалидске комисије по Правилнику који ће у ту сврху прописати Министар народне одбране.

Превођење ће се извршити у року од године дана по ступању на снагу овог закона. Овај рок може продужити Министар народне одбране.

Члан 43

Лица која су до ступања на снагу овог закона примила помоћ или инвалидске принадлежности, примаће исте док не буду преведена на инвалидске принадлежности по овом закону.

Члан 44

Породицама погинулих, умрлих и несталих бораца и умрлих инвалида из народно-ослободилачког рата продужиће се исплата новчане помоћи по одлуци Националног комитета ослобођења Југославије од 19 децембра 1944 године, све док се правноснажним решењем не реши њихово право по овом закону.

Члан 45

Лица која су стекла право на инвалиднину по ранијим прописима, а нису поднела пријаву, или је иста била одбијена, могу поднети пријаву по овом закону.

Пријаву могу поднети по овом закону и лица којима се због откупа инвалидских принадлежности ове не исплаћују.

Члан 46

Сви нерешени инвалидски предмети расправиће се по прописима овог закона без подношења пријаве од стране заинтересованог лица. Инвалид-

ске принадлежности досуђене у таквим предметима теку по чл. 50 овог закона.

Члан 47

Одредбе овог закона могу се примењивати и на држављане Федеративне Народне Републике Југославије који су претрпели смањење своје способности за привређивање у савезничким редовима у борби за уништење фашизма, или који су учествовали у устанцима за народно ослобођење.

Ближе одредбе о овоме прописаће се уредбом Владе ФНРЈ.

Члан 48

У својину инвалидског фонда по ступању на снагу овог закона прелази имовина досадашњег инвалидског фонда.

Члан 49

Овлашћује се Министар народне одбране да може Правилником прописивати ближе одредбе за спровођење овог закона.

Члан 50

Инвалидске принадлежности по овом закону почињу тећи од првог дана наредног месеца по његовом ступању на снагу.

Уживаоцима инвалидских принадлежности исплатиће се накнадно разлика између износа које приме до правноснажности решења о инвалиднини и оних који им по том решењу буду припали. Више примљену разлику за то време уживаоци неће враћати.

Члан 51

Овај закон ступа на снагу по објави у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРОЈЕКТА ЗАКОНА О РАТНИМ ВОЈНИМ ИНВАЛИДИМА

Тешки ратови за ослобођење наших народа оставили су за собом на десетине хиљада бораца лишених потпуно или делимично способности за привређивање, као и многобројне породице које су изгубиле своје храниоце. Ово поставља пред државу тежак проблем њиховог збрињавања, старања да им се колико је могуће више надокнади оно што су у рату изгубили и да им се обезбеди пристојан живот. Брига о ратним војним инвалидима и породицама погинулих бораца по своме значају прелази оквир једног социјалног проблема, — то је дуг Отаџбине према онима који су највише дали за њену слободу. Имајући то у виду, Устав ФНРЈ је подвукао обавезу државе да се о њима стара и да им обезбеди достојан живот.

Да бисмо одговорили овој великој и часној обавези, потребно је да се питање државне заштите и помоћи ратних инвалида законски регулише. Ради тога се предлаже доношење Закона о ратним војним инвалидима, чије су основне карактеристике у следећем:

1) Предлог закона предвиђа једнаку заштиту како инвалида из народно-ослободилачког рата, тако и инвалида из ранијих ратова, затим инвалида који су онеспособљени у устанцима за народно ослобођење или у саставу савезничких формација у борби против фашизма.

Поред ратних војних инвалида предвиђена је помоћ и заштита породица бораца који су погинули, нестали или умрли у рату, као и породица умрлих ратних војних инвалида.

Појам породице је одређен широко, тако да заштиту по овом закону имају, осим жене и деце, и родитељи, односно дед и баба бораца погинулих у рату и умрлих ратних војних инвалида.

2) У погледу обима инвалидског права стало се на гледиште да државна помоћ и заштита треба да буду што потпунији и вишестрани. Ма да је свим заштићеним лицима дато право на новчане при-

надлежности у виду инвалиднине, тиме се не исцрпљује старање државе о њима. Шта више, тежиште инвалидске заштите не треба да буде у давању инвалиднине, него у оспособљавању за рад инвалида путем стручне обуке, омогућавања запослења и државне помоћи и повластица при обављању привредног рада. Стојећи на принципу да је укључење инвалида у привреду најбољи облик државне заштите, предлог закона је оставио да се детаљније одредбе о томе пропишу одредбом Владе. Овај облик државне заштите имаће нарочито повољног моралног дејства на саме инвалиде, јер ће им омогућити да не буду само објекат социјалног старања, него и вредни и корисни чланови радне заједнице. Ово је од нарочитог значаја за инвалиде из народно-ослободилачког рата, који су већином млади људи, а делом способни за извесне лакше послове, те ће стручно оспособљени моћи врло корисно да послуже у обнови и изградњи наше земље.

У погледу инвалиднине постављен је принцип да се она даје према степену неспособности за привређивање те су у том смислу инвалиди подељени у десет група. Новчане припадности у облику инвалиднине припадају инвалидима и осталим заштићеним лицима и онда кад од свога рада или имања имају сталне приходе, само је у том случају предвиђено њихово смањивање.

Поред инвалиднине, стручног оспособљавања и повластица у обављању привредног рада, предлог закона предвиђа низ других мера за збрињавање и помоћ ратних инвалида: лечење, ортопедисање, смештај у инвалидске домове и колоније, повластице у војњи, ослобођење од такса и сл.

Ратним војним инвалидима је признато право на доживотно лечење о државном трошку, не само од рана, повреда и болести због којих су проглашени за инвалиде, него и од свих других болести, које добију пре или после проглашења.

3) Једно од важних питања инвалидске заштите је питање поступка за утврђивање инвалидских права. У том погледу инвалиди из ранијих ратова имају горко искуство са поступком из предратне Југославије, када су се инвалидски предмети

повлачили годинама и годинама, па је многе и други светски рат затекао нерешене. Стога је пројекат закона, стојећи на становишту да се ратним инвалидима мора указивати помоћ брзо и ефикасно, предвидео да инвалидске предмете решавају инвалидске комисије при штабовима армија, односно при Министарству народне одбране. Нема разлога да о инвалидским правима решавају редовни судови, јер се ту не ради ни о каквим споровима, него само о утврђивању законом предвиђених чињеница, те би се народни судови само без потребе оптерећивали. Сем тога, судови због своје преоптерећености не би били у стању да брзо решавају инвалидске предмете, без чега се ефикасна помоћ ратним војним инвалидима не може ни замислити. Надлежност инвалидских комисија при штабовима армија и Министарству народне одбране за решавање о инвалидским правима и уопште надлежност Министарства народне одбране за спровођење у живот овог закона је у складу и са одредбама чл. 44 т. 16 Устава ФНРЈ, по којој је старање о ратним инвалидима стављено у надлежност савезних органа.

4) Ма да је старање о помоћи и заштити ратних војних инвалида и осталих лица заштићених предложеним законом стављено у искључиву надлежност државних органа, треба рачунати на озбиљну помоћ самих инвалида у извршењу овог задатка. Зато пројекат закона овлашћује ратне војне инвалиде и остала лица заштићена овим законом да могу оснивати своја удружења и предвиђа државну помоћ и повластице у раду инвалидским удружењима. Инвалидска удружења су предвиђена као добровољне организације, за разлику од законодавства предратне Југославије, које је предвиђало удружења инвалида као принудне организације у које су морала бити учлањена сва лица која уживају државну помоћ и заштиту, што никако не би било у складу са демократским уређењем наше земље.

5) Иако ће се спровођење помоћи и заштите предвиђене предложеним законом финансирати из средстава државног буџета, пројекат предвиђа оснивање Инвалидског фонда за прикупљање фи-

нансијских средстава изван државног буџета, да би се тим путем употпунила материјална средства и омогућила што већа и свестранија помоћ ратним инвалидима.

6) Признавши право на инвалидску помоћ и заштиту инвалидима из ранијих ратова и осталим лицима која су је уживала по досадашњим прописима, пројекат закона је ставио у дужност инвалидским комисијама да у најкраћем року изврше превођење тих лица на принадлежности предвиђене овим законом, с тим да поменута лица уживају своје досадашње принадлежности до доношења одлуке о превођењу. С обзиром на велики посао који стоји пред инвалидским комисијама у вези са превођењем заштићених лица на нове принадлежности, потребан ће ипак бити изврстан рок у коме се превођење има обавити. Да уживаоци инвалидских принадлежности не би ипак тиме били материјално оштећени, пројекат предвиђа да нове принадлежности теку од првог дана наредног месеца по ступању на снагу закона, с тим да се уживаоцима исплати касније разлика, уколико су до дана превођења примили мање.

Да би се исправила неправда учињена појединим лицима у предратној Југославији, чији су захтеви за признање инвалидских права били неправично одбијени, или која те захтеве из било којих разлога нису ни подносила, омогућено им је да поднесу пријаву и да траже признање својих права према одредбама новог закона. Ово је у складу са принципом незастаривости инвалидских права, који је признат у предложеном закону.

7) Предлог закона о ратним војним инвалидима прописује само основне принципе државне помоћи и заштите, остављајући да се на основу њих уредбом Владе ФНРЈ и правилницима Министра народне одбране пропишу ближе одредбе потребне за спровођење инвалидске помоћи и заштите.

Претседник Владе ФНРЈ и
Министар народне одбране
Маршал Југославије

Јосип Броз Тито, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРОЈЕКТУ ЗАКОНА О РАТНИМ ВОЈНИМ ИНВАЛИДИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 92

15 маја 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 11, 13 и 14 маја ове године претресао је Предлог закона о ратним војним инвалидима, достављен му од Претседника Савезног већа а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора израдио следећи извештај који је Законодавни одбор прихватио као свој и који гласи:

Члан 1, у другом реду, после речи „који“ бри- сати запету и додати реч „је“. У четвртом реду, после речи „безбедности“ додати речи „у рату“. У истом реду место речи „задобија“ ставити „задо- био“. У шестом реду место речи „смањи“ ставити „смањила“. У истом реду, после речи „мери“ бри- сати запету и после речи „да“ додати речи „према прописима овог закона“.

Члан 2, тачка 1, у првом реду реч „год.“ писати „године“ и додати речи „па до престанка неприја- тељства“. Други ред, реч „народно“ писати великим словом. У четвртом реду, иза речи „састава“ додати „претрпели умањење своје способности за привре- ђивање на начин изложен у члану 1 овог закона“.

У шестом реду, после речи „власти“ ставити тачку и брисати остатак тачке.

Под тачком 3, други ред место „—“ ставити „до“. У трећем реду, после речи „доцније“ брисати запету.

Члан 3, у првом реду, после речи „се“ и у другом реду, после речи „привређивање“ брисати запету. У трећем реду, иза речи „група“ ставити запету.

Члан 4 мења се и гласи: „Право на помоћ и заштиту по овом закону припада:

- 1) ратном војном инвалиду;
- 2) породици односно родитељима односно деди и баби умрлог ратног инвалида;
- 3) породици односно родитељима односно деди и баби лица које је погинуло, умрло или нестало под околностима наведеним у чл. 1 и 2 овог закона.

Члан 6, слова под „а), б), в) и г)“ заменити са цифрама „1), 2), 3) и 4)“.

Под тач. 4, трећи ред, после речи „одреда“ ставити запету и брисати реч „Југославије“, а реч „народно“ писати великим словом „Н“.

У другом ставу, трећи ред, после речи „породице“ ставити запету и брисати реч „и“. У истом реду, после речи „родитељи“ ставити запету и додати речи „дед и баба“. У четвртном реду место слова „в) и г)“ ставити „3) и 4)“ и додати речи „овог члана“.

Члан 7, у првом ставу, први ред, место речи „чине“ ставити „чини“.

Члан 8, у првом ставу, други ред, реч „удружење“ писати великим словом „У“.

Члан 9, у првом ставу, први ред, реч „инвалидски“ писати великим словом „И“. У другом реду, после речи „су“ ставити запету. У трећем реду место речи „изван државног буџета“ ставити „поред средстава предвиђених државним буџетом“ и додати запету.

У другом ставу, после речи „средствима“ додати реч „овог“.

У поднаслову главе II брисати слово „а)“.

Члан 10, други став овог члана постаје члан 11.

Члан 11, у првом реду, после речи „групе“ додати реч „припада“.

У другом реду, после речи „инвалиднине“ брисати запету и речи „припада још“. У истом реду брисати реч „специјални“.

Стари члан 11 постаје члан 12. Слова „а), б) и в)“ заменити цифрама „1), 2) и 3)“. Под тачком 1), први ред, после речи „који“ додати реч „су“. Тачка 3 мења се и гласи: „који су смештени у инвалидским домовима, колонијама, болницама и другим државним установама док се тамо налазе“.

Члан 12 постаје члан 13. У првом ставу, први и други ред, место речи „чл. 4 тач. б)“ ставити „тач. 3 чл. 4“. У трећем реду место „I — VII“ ставити „I до VII“. У задњем ставу место броја „11“ ставити „12“.

Члан 13 постаје члан 14. У другом реду место речи „чл. 4 тачка б“ ставити „тач. 3 чл. 4“. У трећем реду место речи „I—VII“ ставити „I до VII“. У петом реду место речи „несмањену“ ставити реч „пуну“.

Члан 14 постаје члан 15. У првом ставу, први ред, место речи „чл. тач. б)“ ставити „тач. 3 чл. 4“. У трећем реду место „I—VII“ ставити „I до VII“. У четвртном реду место речи „која су млађа од“ ставити речи „до навршених“.

У последњем ставу место броја „11“ ставити број „12“.

Члан 15 постаје члан 16. У првом ставу, први ред, после речи „родитељима“ брисати запету и додати реч „односно“. У другом реду место речи „чл. 4 тач. б“ ставити „тач. 3 чл. 4“. У трећем реду, после речи „родитељима“ брисати запету и додати реч „односно“. У четвртном реду уместо „I—VII“ ставити „I до VII“.

У поднаслову брисати слово „б)“.

Члан 16 постаје члан 17. У првом и другом реду место речи „чл. 4 тач. б)“ ставити „тачка 3 члан 4“. У трећем реду, после речи „и“ ставити реч „на“.

У поднаслову брисати слово „в)“.

Члан 17 постаје члан 18. У првом ставу, други ред, брисати реч „бесплатно“. У истом реду, после речи „лечење“ додати речи „о државном трошку“.

У другом ставу, други ред, место речи „заштићеним овим законом“ ставити „који уживају права по овом закону“.

У поднаслову брисати слово „г)“.

Члан 18 постаје члан 19. У другом ставу, други ред, брише се реч „разни“.

У поднаслову „д) Запослење“ брисати слово „д)“.

Члан 19 постаје члан 20. У другом реду место речи „код попуњавања“ ставити „при попуњавању“. У четвртом реду место речи „предузећима“ ставити „установама“.

Члан 20 постаје члан 21. У првом ставу, други ред, после речи „и то“ додати реч „до“.

Други став мења се и гласи: „Одлуку о ослобођењу доноси надлежни министар рада у сагласности са надлежним ресорним министром републике“.

Трећи став мења се и гласи: „Предузеће које одбије да запосли инвалида у смислу става 1 овог члана казниће се новчаном казном до 20.000 динара у корист Инвалидског фонда“.

У поднаслову „ђ) Привредно јачање и друге повластице“ брисати слово „ђ)“.

Члан 21 постаје члан 22, мења се и гласи: „Држава пружа помоћ ратним војним инвалидима и осталим лицима заштићеним овим законом ради њиховог привредног јачања“.

Члан 22 постаје члан 23. У другом ставу, други ред, место речи „подлежи“ ставити „подлеже“, а исто тако и у првом ставу први ред. У трећем ставу, први ред, место речи „чл. 4 тач. б)“ ставити „тач. 3) чл. 4“.

У поднаслову „е) Повластице у вожњи“ брисати слово „е)“.

Члан 23 постаје члан 24. У трећем ставу, после речи „инвалиди“ брисати речи „и остала лица заштићена овим законом“.

Поднаслов „ж) Издржавање у инвалидским домовима и колонијама“ мења се и гласи „Инвалидски домови“.

Члан 24 постаје члан 25, мења се и гласи: „За доживотни или привремени смештај ратних војних инвалида осниваће Министарство народне одбране инвалидске домове.

Ове домове могу оснивати и удружења ратних војних инвалида.

Ближе одредбе о овоме прописаће Министар народне одбране“.

У поднаслову „з) Трошкови сахране“ брисати слово „з)“.

Члан 25 постаје члан 26. У првом ставу, трећи ред, брише се реч „иста“.

Испред члана 26 који гласи: „Трајање и престанак инвалидских права“.

У члану 27 место слова „а) и б)“ ставити цифре „1) и 2)“.

Тачка 1 мења се и гласи: „Ратном војном инвалиду, удови, односно родитељима, деди и баби до њихове смрти;“.

Под тачком 2, у првом реду, реч „Деци“ писати малим словом „д“. У другом реду, после речи „године“ ставити запету.

Члан 27 постаје члан 28 мења се и гласи: „Ратни војни инвалид осуђен за кривично дело губи инвалидска права за време док траје казна на коју је осуђен.

Остала лица, заштићена овим законом у случају осуде за нечасна дела губе инвалидска права заувек, а за кривична дела која нису нечасна док траје казна на коју су осуђена.

Инвалидска права губе заувек ратни војни инвалиди и остала лица заштићена овим законом ако су осуђени за дела из тач. 3) и 4) чл. 6 овог закона.

Ако је ратни војни инвалид односно лице које ужива инвалидска права осуђен на казну лишења слободе са принудним радом или без принудног рада, или на казну принудног рада без лишења слободе мању од једне године његова породица

коју је он издржавао примаће за то време 50% његових инвалидских принадлежности“.

Члан 28 постаје члан 29.

Члан 29 постаје члан 30.

Члан 30 постаје члан 31. Слова „а), б), в), г), д), ђ) и е)“ заменити цифрама „1), 2), 3), 4), 5), 6) и 7)“.

Под тач. 3, у првом реду, место броја „13“ ставити „16“.

Под тач. 7, трећи ред, место „тач. б)“ ставити „тач. 3“.

Поднаслов главе III „а) Пријава“, брише се слово „а)“.

Члан 31 постаје члан 32, у првом ставу, други ред, брисати реч „окружној“. У трећем реду, иза речи „надлежној“, ставити речи „у првом степену“.

У другом ставу, други ред, после речи „заступници“ ставити запету.

Члан 32 постаје члан 33. У трећем ставу, први ред, после речи „несталих“ брисати запету. У трећем реду место речи „правоснажног судског решења којим“ ставити „правоснажности одлуке којом“.

Додаје се нови став пети који гласи: „Права на принадлежности по пријавама поднетим по истеку рокова из става 2, 3 и 4 овог члана теку од дана подношења пријаве“.

Досадашњи став пети постаје став шести. У првом реду, после речи „ставова“ ставити запету. У трећем реду, после речи „болести“ брисати запету.

Додаје се нови члан 34 који гласи: „Ако после коначног решења о инвалидском праву ратног војног инвалида наступе промене у способности за привређивање из истог узрока услед кога му је то право било признато, може се поново утврђивати инвалидско право и принадлежности на основи накнадне пријаве надлежној инвалидској комисији“.

У поднаслову „б) Лекарске комисије за преглед инвалида“ брисати слово „б)“.

Члан 33 постаје члан 35. У другом реду, после речи „утврђују“ брисати запету, а у трећем реду, после речи „неспособношћу“ брисати запету.

Члан 34 постаје члан 36.

Члан 35 постаје члан 37. У трећем реду брише се реч „признато“.

Члан 36 постаје члан 38. У првом ставу, први и други ред, бришу се речи „прегледано лице,“ у другом реду, после речи „може“ ставити реч „се“. У истом реду место речи „жалбу“ ставити реч „жалба“.

У другом ставу, трећи ред, брише се реч „ле-кара“.

Члан 37 постаје члан 39.

Члан 38 постаје члан 40.

У поднаслову „в) Инвалидске комисије“ бри-сати слово „в)“.

Члан 39 постаје члан 41.

Члан 40 постаје члан 42.

Члан 41 постаје члан 43. У првом ставу, четврти ред, после речи „закона“ ставити запету. Слова „а), б), в) и г)“ заменити цифрама „1), 2), 3) и 4)“.

Под тач. 2) и 4) место речи „правноснажна“ ставити „правоснажна“. Под тач. 4), други ред, реч „закону“ писати великим словом „З“.

Члан 42 постаје члан 44.

Члан 43 постаје члан 45. У другом реду, после речи „примаће“ додати реч „их и даље“. У трећем реду брисати реч „исте“.

Члан 44 постаје члан 46. У петом реду брисати реч „све“ и место речи „правноснажним“ ставити „правоснажним“.

Члан 45 постаје члан 47. Први став мења се и гласи: „Лица која до сада нису подносила при-јаву или су била одбијена, а сматрају да испуња-вају услове за стицање инвалидских права, могу поднети пријаву по овом закону“.

Члан 46 постаје члан 48. У четвртном реду место „50“ ставити „51“.

Члан 47 постаје члан 49. У петом реду место речи „који су учествовали“ ставити „учеству-јући“.

Члан 48 постаје члан 50. У првом и другом реду реч „инвалидског“ писати великим словом „И“.

Стари члан 50 постаје члан 51. У другом ставу место речи „правноснажности“ ставити „правоснажности“.

Стари члан 49 постаје члан 52. У првом ставу, први ред, брисати реч „може“. У другом реду место речи „прописивати“ ставити „прописује“.

Додаје се нови други став који гласи: „Министар народне одбране може правилником донети прописе о признању инвалидских права из овог закона лицима која су задобила рану, повреду, озледу или болест вршећи војну дужност за циљеве државне безбедности и народне одбране и после рока из чл. 2 тач. 1 овог закона као и осталим лицима у смислу члана 4 овог закона“.

Члан 51 постаје члан 53. После речи „снагу“ ставити речи „осмог дана“ Место речи „објави“ ставити реч „објављивању“.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Сулејман Филиповић.

Секретар

Др Макс Шнудерл, с. р.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Моша Пијаде, с. р.

Ч л а н о в и :

Владимир Симић, с. р., др Милош Московљевић, с. р., Радован Мијушковић, с. р., Сулејман Филиповић, с. р., Буро Салај, с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Иван Гранђа, с. р., Лајчо Јарамзовић, с. р., др Јаков Гргурић, с. р., Мехмед Хоџа, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРОЈЕКТУ ЗАКОНА О РАТНИМ ВОЈНИМ ИНВАЛИДИМА

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа Народне скупштине ФНРЈ на својим седницама од 11, 13 и 14 маја ове године претресао је предлог Закона о ратним војним инвалидима, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целисти усвојити.

За известиоца одређен је Срећко Жумер.

Број 86
18 маја 1946 год.
Београд

Секретар

Претседник

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Јоза Миливојевић, с. р., др Бранко Чубриловић, с. р., Драгољуб С. Илић, с. р., Милан Поповић, с. р., Хоџа Мустафа, с. р., Срећко Жумер, с. р., Панко Брашнар, с. р., Јосип Рус, с. р., Томо Чиковић, с. р., Нинко Петровић, с. р., Милош Царевић, с. р., Добривоје Радосављевић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

„ПАРТИЗАНСКОЈ СПОМЕНИЦИ 1941“

Члан 1

„Партизанска споменица 1941“ је знак државног признања организаторима народног устанка и првоборцима народно-ослободилачке борбе за велике заслуге стечене на делу ослобођења наших народа.

Члан 2

„Партизанска споменица 1941“ састоји се из две петокраке звезде, чији се краци међусобно укрштавају. Мања петокрака звезда је позлаћена са глатким пловима и испупченим рубом. На доњем крају стоји „1941“. Већа петокрака звезда је од сребра и њени краци су у облику зракова који полазе од центра звезде, а налазе се између кракова мање звезде. На овој звезди се налази фигура борца у патинираном сребру. Фигура борца је у снажном покрету који у левој руци држи заставу, а десном руком позива народ на борбу. Величина споменице је 49 мм у промеру.

Члан 3

Право на добијање и ношење „Партизанске споменице 1941“ имају сви они:

а) који су у партизанске одреде ступили 1941 године и налази се непрекидно у редовима народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, односно Југословенске армије до свршетка рата;

б) који су 1941 године ступили у партизанске одреде, а доцније су по задатку руководства на-

родно-ослободилачког покрета упућени на дужност ван војске, на ослобођену или окупирану територију где су непрекидно активно и организовано радили за народно-ослободилачки покрет, било да су доцније опет ступили у редове Југословенске армије или су остали стално изван војске до свршетка рата;

в) који су 1941 године добили специјалне задатке за рад у позадини непријатеља и вршећи те задатке остали стално у позадини непријатеља у активном и организованом раду до свршетка рата или ступили у редове Југословенске армије;

г) наведени у тач. а), б) и в) овога члана који су борећи се или извршавајући задатке без своје воље и кривице, а у немогућности да то на ма који начин избегну, били ухапшени или интернирани па су у затвору или интернацији активно наставили борбу после чега су поновно ступили у редове Југословенске армије или су по задатку руководства народно-ослободилачког покрета наставили активно и организовано рад изван војске до свршетка рата.

Члан 4

Немају право на „Партизанску споменицу 1941“ они:

а) који су прекидали народно-ослободилачку борбу својевољним напуштањем партизанских одреда, народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, односно Југословенске армије, било да су се вратили кућама, дезертирали или се предали непријатељу, без обзира што су ступили у партизанске одреде 1941 године;

б) који су својом кривицом заробљени или се недостојно држали у затвору, интернацији и пред непријатељем уопште, без обзира што су пре тога или доцније ступили у јединице Југословенске армије или активно радили за народно-ослободилачки покрет;

в) који не испуњавају услове из чл. 3 овог закона, а нису обухваћени у тач. а) и б) овог члана.

Члан 5

Носиоци „Партизанске споменице 1941“ имају право на:

а) бесплатно лечење у свим здравственим и хигијенским установама које се налазе у рукама државе или јавноправних тела;

б) бесплатан годишњи одмор у трајању од месец дана у свим државним санаторијумима, бањама, летовалиштима, зимским домовима и сличним установама;

в) првенство у добијању стипендије и других повластица за школовање;

г) попуст од 50% за путовање железницом, бродовима, аутобусима и ваздушним саобраћајем у државној режији;

д) погреб о државном трошку.

Члан 6

„Партизанска споменица 1941“ замењује досадашњу Споменицу.

Министарство народне одбране приликом замене извршиће и ревизију свих до сада издатих Споменица саобразно одредбама овог Закона.

Члан 7

„Партизанску споменицу 1941“ додељује Министар народне одбране.

Министар народне одбране ФНРЈ издаваће сваком носиоцу „Партизанске споменице 1941“, као доказ права на њено ношење, књижицу са личном фотографијом.

Члан 8

Лице, које носи „Партизанску споменицу 1941“ а нема право на њу, одговараће кривично.

Члан 9

Овлашћује се Министар народне одбране да донесе ближе одредбе за извршење овог Закона.

Члан 10

Овај Закон ступа на снагу осмог дана по објави у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О

„ПАРТИЗАНСКОЈ СПОМЕНИЦИ 1941“

Година 1941 била је најтежа година историје наших народа, али и највећа прекретница њихове историје. Југославија је била раскомадана, народ издат и напуштен од војног и политичког вођства, а државни апарат, васпитан у издајству од профашистичких режима, ставио се отворено или прикривено у службу окупатора.

Али наши народи мрзели су окупатора и његове домаће слуге и први међу народима окупиране Европе показали су не само да не примају фашистичко ропство и уништење, него и да су готови да се са пушком у руци боре за уништење фашиста и ослобођење своје и свих других народа. Ову херојску одлуку наших народа, која је спасла нашу националну част, слободу и независност остварили су они најборбенији и најсвеснији синови наших народа, који су одмах после слома старе Југославије подигли народ у борбу против окупатора и који су у тој борби активно учествовали.

Данас када је велико дело ослобођења завршено и када градимо нашу нову народну државу која је никла из устанка започетог 1941 године, дужност је државе да ода заслужено признање свима оним првоборцима из 1941 године, који су на позив Комунистичке партије започели велику ослободилачку борбу било као њени организатори, било као првоборци у партизанским одредима и другим борбеним органима народно-ослободилачког покрета. „Партизанска споменица 1941“ треба по законском предлогу који подносимо да буде видан знак тога признања.

„Партизанска споменица 1941“ установљена је одлуком Претседника Министарског савета и Министра народне одбране од 15 јула 1945, а била је објављена у „Службеном листу“ Министарства народне одбране. У својим одредбама о томе ко има а ко нема право на ту споменицу, као и у одред-

бама о повластицама за носиоце споменице ова је одлука послужила као основица за садашњи законски предлог.

Закон о орденима и медаљама од 9 јула 1945 уврстио је међу одликовања и „Партизанску споменицу 1941”. По чл. 4 тога закона сваки орден и медаља треба да има свој статут који прописује Президијум. Међутим, пошто се у случају Партизанске споменице не ради само о признању права на ту споменицу, него и о одређеним повластицама, међу њима и о материјалним повластицама од стране државе за носиоце споменице, може се та материја регулисати само законом. Са тога разлога и подноси се Народној скупштини овај законски предлог.

У својој суштини „Партизанска споменица 1941” није ни орден ни медаља. Она се не даје за ову или ону одређену појединачну заслугу. Она је само један знак признања свима још живим борцима и организаторима који су у 1941 били у борби и нису прекидали борбу до победе. Она није сдличје које се може давати неком који испуњава одређене услове, него сваки од оних који те услове испуњава има право на ту споменицу.

Према пројекту закона право на добијање и ношење Партизанске споменице имају сви они који су 1941 ступили у партизанске одреде и били затим у редовима народно-ослободилачке војске и Југословенске армије и борили се непрекидно до свршетка рата. Пројект даје право на Партизанску споменицу и онима који су изашли из редова партизанских одреда, односно народно-ослободилачке војске и по задатку руководства непрекидно радили за народно-ослободилачки покрет, било на ослобођеној или на окупираној територији. „Партизанску споменицу 1941” имају право да носе и они који су, извршујући специјалне задатке, радили у позадини непријатеља и стално активно и организовано остали на томе раду. Право на Партизанску споменицу признаје се и онима који су у борби и без своје кривице били ухапшени или интернирани, па су у затвору или интернацији активно наставили борбу. Утврђујући ова права на

ношење Партизанске споменице, пројект одриче то право онима који су у току ослободилачког рата напустили борбу или су својом кривицом били заробљени или су се недостојно држали у затвору, или интернацији, без обзира на то да ли су доцније поново ступили у редове народно-ослободилачке војске односно Југословенске армије.

Осим ношења Партизанске споменице, пројект даје њиховим носиоцима као признање разна права, као што су бесплатно лечење, бесплатан годишњи одмор, првенство у добијању стипендија, попуст на железницама и осталим саобраћајним средствима, као и погреб о државном трошку.

У вези са доношењем овог закона треба да буде извршена ревизија носилаца споменица издатих на основу одлуке од 15 јула 1945. Споменице ће додељивати Министар народне одбране, који има и право да одређује ближе одредбе за спровођење овог закона.

Верујем да ће закон који даје државно признање онима који су највише допринели да се створи наша Федеративна Народна Република бити прихваћен од Народне скупштине.

Претседник Владе ФНРЈ и
Министар народне одбране
Маршал Југославије

Јосип Броз Тито, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О „ПАРТИЗАНСКОЈ СПОМЕНИЦИ 1941“

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 87

13 маја 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 7 и 11 маја 1946 године претресао је

Предлог закона о „Партизанској споменици 1941“ достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу члана 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ. После свестраног проучавања горњег законског предлога Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Већа народа на основу измена и допуна усвојених у оба одбора израдио следећи извештај који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

У наслову, уместо речи „Закон“ ставити речи „Предлог закона“.

У члану 2, у другом реду, уместо речи „укрштавају“ ставити реч „укрштају“. У трећем реду, иза речи „позлаћена“ ставити запету, а уместо речи „плохама“ ставити реч „површинама“. У шестом реду, иза речи „зракова“ ставити запету. У осмом реду реч „Фигура“ брисати, уместо речи „борца“ ставити реч „Борац“ и брисати реч „је“. У деветом реду брисати реч „који“, а ред речи „у левој руци држи“ променити на „држи у левој руци“, и у последњем реду, уместо речи „промеру“ ставити реч „пречнику“.

У члану 3, под тачком а), у другом реду, уместо речи „налази“ ставити реч „налазили“, а реч „народно“ писати „Народно“;

у тачки б), у другом реду, иза речи „задатку“ додати речи „добијеном од“. У четвртном реду, иза речи „територију“ ставити запету;

у тачки г), у другом реду, иза речи „задатке“ додати речи „били ухапшени или интернирани“, у трећем реду уместо речи „а у немогућности“ ставити речи „и у немогућности“, у четвртном реду брисати речи „били ухапшени или интернирани“. У петом реду, иза речи „борбу“ ставити запету. У шестом реду, иза речи „задатку“ додати речи „добијеном од“.

У члану 4, под тачком а), у другом реду, реч „народно“ писати „Народно“;

у тачки б), на крају, иза речи „покрет“ брисати тачку и запету и ставити тачку;

тачка в) брише се.

У члану 5, у тачки а), брисати реч „бесплатно“, а иза речи „лечење“ додати речи „о државном трошку“;

у тачки б), у првом реду, брисати реч „бесплатан“ и речи „у трајању“. У другом реду, иза речи „дана“ додати речи „о државном трошку“.

Члан 6, став први, мења се и гласи: „Партизанска споменица 1941“ описана у члану 2 овог закона замењује досадашњу споменицу истог имена“. У другом ставу, други ред, реч „Споменица“ писати малим словом, у трећем реду реч „Закона“ писати малим словом.

У члану 7, други став, брисати речи „ФНРЈ“, у другом реду, иза броја „1941“ додати речи „књижицу са личноm фотографијом“, а иза речи „доказ“ додати реч „о“, а уместо речи „права“ ставити реч „праву“, а у трећем реду, на крају, иза речи „ношење“ ставити тачку и брисати остатак реченице.

У члану 8, у првом реду, иза речи „Лице“ брисати запету, иза речи „које“ додати реч „бесправно“, иза броја „1941“ ставити запету, а у другом реду брисати речи „а нема право на њу“.

У члану 9, други ред, реч „Закона“ писати малим словом.

У члану 10 реч „Закона“ писати малим словом, а уместо речи „објави“ ставити „објављивању“.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Радован Мијушковић

	Претседник Законодавног одбора Савезног већа
Секретар	
Др Макс Шнудерл, с. р.	Моша Пијаде, с. р.

Чланови:

Владимир Симић, с. р., др Милош Московљевић,
с. р., Радован Мијушковић, с. р., Сулејман Филиповић,
с. р., Буро Салај, с. р., др Јерко Радмиловић,
с. р., Иван Гранђа, с. р., др Јаков Гргурић, с. р.,
Мехмед Хоџа, с. р.

ИЗВЕШТАЈ
ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА
О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О
„ПАРТИЗАНСКОЈ СПОМЕНИЦИ 1941“

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа Народне скупштине ФНРЈ на својим седницама од 7 и 11 маја ове године претресао је предлог Закона о „Партизанској споменици 1941“, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Божидар Масларић.

Број 85
11 маја 1946 год.
Београд

Секретар

Претседник

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Милош Царевих, с. р., Јоза Миливојевић, с. р., Драгољуб С. Илић, с. р., др Бранко Чубриловић, с. р., Милан Поповић, с. р., Добривоје Радосзљевић, с. р., Тоне Хафнер, с. р., Томо Чиковић, с. р., Срећко Жумер, с. р., Богдан Орешчанин, с. р., Јосип Рус, с. р., др Јосип Хрнчевић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ (ОВЕРАВАЊУ) ИСПРАВА

Члан 1

У колико не постоје међународни уговори или конвенције између Федеративне Народне Републике Југославије и других држава којима се одређује оверавање исправа у међународном саобраћају, оверавање се врши према одредбама овог закона.

Члан 2

Јавне исправе издате у иностранству у облику и на начин прописан законима државе у којој су издате, могу се употребити у Федеративној Народној Републици Југославији само ако су прописно оверене од Министарства иностраних послова Федеративне Народне Републике Југославије, односно дипломатских и конзуларних претставништава ФНРЈ у иностранству, која за то овласти Министар иностраних послова.

Члан 3

За оверавање јавних исправа издатих у Федеративној Народној Републици Југославији ради њихове употребе у иностранству, важи законодавство оне земље у којој домаћа јавна исправа треба да се употреби.

Члан 4

Пре достављања домаћих јавних исправа на оверавање надлежним иностраним органима, ове ће претходно оверити Министарство иностраних послова ФНРЈ, односно дипломатска и конзуларна

претставништва ФНРЈ у иностранству, која за то овласти Министар иностраних послова.

Члан 5

Иностране исправе које у месту свог издања важе као јавне исправе и које су прописно оверене, имају у Федеративној Народној Републици Југославији доказну снагу јавних исправа, ако се и јавним исправама издатим у Федеративној Народној Републици Југославији признаје у односној страниој држави иста доказна снага.

Члан 6

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ (ОВЕРАВАЊУ) ИСПРАВА

Досада нису постојали законски прописи који би на генерални начин нормирали питање легализације (оверавања) исправа за употребу у међународном саобраћају. У томе погледу важили су међународни споразуми, а уколико ових није било, поступано је по уобичајеној пракси, која је била несигурна и неодређена. Државни органи нису имали сигуран критериум за процењивање, да ли се исправи, издатој у иностранству, има признати то својство и под којим условима, као односно питање није било регулисано међународним уговором или конвенцијом, закљученим са државом чији су органи исправу издали. Предложеним законом отклања се досадашња несигурност. У њему је предвиђено, под којим условима се јавне исправе, издате у иностранству, могу као такве употребити у Југославији, а исто тако одређује се начин оверавања домаћих исправа за употребу у

иностранству, што важи само под условом ако међународним уговорима или конвенцијама није друкчије прописано. При овоме се није отступило од уобичајених узуса који важе при неуговорном стању за употребу јавних исправа у међународном саобраћају, а за важност истих усвојен је принцип реципроцитета.

Министар унутрашњих послова ФНРЈ

А. Ранковић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ (ОВЕРАВАЊУ) ИСПРАВА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 93

15 маја 1943 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 13 и 14 маја ове године претресао је Предлог закона о легализацији (оверавању) исправа, достављен му од Претседника Савезног већа а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Већа народа на основу измена и допуна усвојених у оба одбора израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

Наслов предлога мења се и гласи: „Предлог закона о легализацији исправа у међународном саобраћају“.

Члан 1. Први ред, место речи „у колико“ писати заједно „уколико“.

Члан 2, у седмом реду, место речи „ФНРЈ“ ставити „Федеративне Народне Републике Југославије“.

Члан 3, трећи ред, после речи „иностранству“ брисати запету.

Члан 4, други ред, место речи „ове“ ставити „њих“. Четврти ред, место речи „ФНРЈ“ ставити „Федеративне Народне Републике Југославије“.

Члан 5, други ред, после речи „оверене“ бри- сати запету.

Подносећи Савезном већу овај извештај, За- конодавни одбор моли Веће да га изволи у цело- сти усвојити.

За известноца одређен је др Макс Шнудерл.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Секретар

Др Макс Шнудерл, с. р.

Моша Пијаде, с. р.

Чланови:

Владимир Симић, с. р., др Милош Московљевић,
с. р., Радован Мијушковић, с. р., Сулејман Фили-
повић, с. р., Ђуро Салај, с. р., др Јерко Радмиловић,
с. р., Иван Гранђа, с. р., Лајчо Јарамазовић, с. р.,
др Јаков Гргурић, с. р., Мехмед Хоџа, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЛЕГАЛИЗАЦИЈИ (ОВЕРАВАЊУ) ИСПРАВА

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа Народне скупштине ФНРЈ на својим седницама од 13 и 14 маја ове године претресао је предлог Закона о легализацији (оверавању) исправа, достављен му од Претседника Већа народа, који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Панко Брашнарлов.

Број 88

14 маја 1946 год.

Београд

Секретар

Претседник

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Милош Царевић, с. р.,
Добривоје Радосављевић, с. р., Драгољуб Илић,
с. р. Милан Поповић, с. р., др Бранко Чубрило-
вић, с. р. Јосип Рус, с. р., Хоџа Мустафа, с. р.,
Срећко Жумер, с. р., Панко Брашнарлов, с. р., Јоза
Миливојевић, с. р., Томо Чиковић, с. р.

ПРОЈЕКТ ЗАКОНА

О

ОПШТЕДРЖАВНОМ ПРИВРЕДНОМ ПЛАНУ И ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА ЗА ПЛАНИРАЊЕ

Опште одредбе

Члан 1

Општедржавним привредним планом држава одређује правац развита народне привреде или појединих њених грана у циљу заштите животних интереса народа, подизања народног благостања и правилног искоришћавања и развијања свих привредних могућности и снага у Федеративној Народној Републици Југославији.

Општедржавни привредни план доноси се ради одређивања правца развита целокупне народне привреде или појединих њених грана за дужи временски период (перспективни — дугорочни план), или ради одређивања правца њиховог развита за годину дана односно за краћи временски период (текући план).

Члан 2

Општедржавни привредни план обухвата основне привредне планове свих грана државне управе, предузећа и установа који стоје под непосредном управом савезних органа, а поред тога обухвата у главним поставкама привредне планове народних република, аутономних покрајина, аутономних области и административно-територијалних јединица.

Члан 3

Перспективни и текући општедржавни привредни планови имају снагу закона и обавезни су

на целом подручју ФНРЈ за све државне органе, државна и задружна привредна предузећа и установе, као и за привредна предузећа и установе осталих јавноправних тела. На основу општедржавног привредног плана државни органи одређују привредне мере и спроводе контролу на приватном сектору привреде.

Државни органи за припрему и израду општедржавног привредног плана

Члан 4

Највиши државни орган за припрему и израду општедржавног привредног плана у ФНРЈ је Савезна планска комисија.

Савезна планска комисија састоји се од претседника, једног или више потпретседника и потребног броја чланова.

Претседник Савезне планске комисије је члан Владе ФНРЈ.

Потпретседнике и чланове комисије поставља Влада ФНРЈ на предлог претседника комисије.

Члан 5

У надлежност Савезне планске комисије спада:

- 1) припрема израда и подношење Савезној влади перспективних и текућих општедржавних привредних планова;
- 2) разматрање нацрта перспективних и текућих привредних планова народних република и њихово усклађивање са општедржавним планом;
- 3) старање да се путем државних привредних планова обезбеди правилан размер у развоју појединих привредних грана и правилан размештај производних снага у земљи;
- 4) разматрање производних програма и планских нацрта министарстава и комитета Савезне владе, других савезних усанова и предузећа;
- 5) координација целокупне службе планирања на подручју ФНРЈ;
- 6) проверавање извршавања свих привредних планова и предлагање мера надлежним органима ради њиховог правилног извршења;

7) руководство статистичком службом у циљу сабирања и обрада података потребних за општу евиденцију као и за састављање и проверавање планова;

8) проучавање и обрађивање привредних проблема земље и предлагања потребних мера Влади ФНРЈ;

9) организовање истраживачке делатности и унапређивање економског и техничког знања и искуства;

10) ширење начела и метода планирања код широких народних маса и привлачење маса у активно учешће у састављању и извршењу плана;

11) припремање стручних кадрова потребних за планирање и статистику.

Члан 6

Претседник комисије издаје правилнике, наредбе и решења на основу и ради спровођења савезних закона, као и уредаба, упутстава и наредаба Савезне владе.

Све одлуке Савезне планске комисије потписује њен претседник.

Члан 7

Савезна планска комисија може за извршење својих задатака имати одељења, отсеке као и посебне установе и институте.

Ближе одредбе о организацији Савезне планске комисије доноси Влада ФНРЈ.

Члан 8

Државни статистички уред је орган Савезне планске комисије, који по њеним прописима и упутствима руководи свим пословима статистике и статистичке евиденције у земљи.

Члан 9

Министарства и комитети ФНРЈ подносиће Савезној планској комисији нацрте привредних планова за грану управе којом руководе.

Члан 10

Сви државни органи и установе, као и државна и приватна предузећа дужни су давати све податке и обавештења у вези са изработом и остварењем државних привредних планова Савезној планској комисији.

Члан 11

Државни орган за припрему и израду привредних планова народних република, аутономних покрајина, аутономних области и административно-територијалних јединица су планске комисије влада народних република, извршних одбора аутономних покрајина, аутономних области, области, округа и срезова.

Члан 12

Привредна министарства ФНРЈ и народних република и остале привредне установе и предузећа за које је општедржавни привредни план обавезан имају своје органе за планирање, који раде по упутствима надлежних планских комисија.

Ближе одредбе о дужностима и задацима појединих органа државне управе у погледу припреме, израде, остварења и контроле извршавања општедржавних привредних планова прописале се Уредбом Владе ФНРЈ.

Члан 13

Претседник планске комисије владе народне републике је члан владе, претседник планске комисије аутономне области је члан обласног извршног одбора, а претседници комисија у административно-територијалним јединицама су чланови одговарајућих извршних одбора.

Члан 14

Планске комисије народних република, аутономних покрајина, аутономних области и административно-територијалних јединица врше, поред послова из надлежности народних република, аутономних покрајина, аутономних области и административно-територијалних јединица и послове из савезне надлежности у вези са опште-

државним привредним планом, на основу правилника, упутстава, наредба, решења и наређења Савезне планске комисије.

Члан 15

Планска комисија народних република, аутономних покрајина, аутономних области и административно-територијалних јединица дужне су нацрте привредних планова за своје подручје подносити на претходну сагласност вишој планској комисији.

Планске комисије среских и окружних народних одбора, аутономних области и аутономних покрајина, поред тога што раде по упутствима и одговарају својим извршним одборима, одговорне су вишој планској комисији у погледу спровођења привредних планова донетих од вишег државног органа.

Члан 16

Савезна планска комисија ће предложити Савезној влади да поништи или укине акте и привредне мере чланова Владе ФНРЈ, односно чланова владе републике или да обустави акте и привредне мере влада република, ако су у супротности са донетим општедржавним привредним планом.

Члан 17

У неодложним случајевима савезна или републиканске комисије могу обуставити акте и привредне мере извршних одбора аутономних и административно-територијалних јединица, као и привредне мере државних, јавних и приватних предузећа, ако су у супротности са општедржавним односно републиканским привредним планом, до одлуке надлежног савезног министарства, односно министарства републике.

Члан 18

Савезна планска комисија може имати своје делегате код свих планских комисија и планских органа установа и предузећа,

Делегати Савезне планске комисије могу имати овлашћење да помогну у састављању плана или да скупљају податке и испитују услове за припремање и спровођење плана.

Члан 19

Смернице, упутства и решења Савезне планске комисије, односно њеног претседника у погледу једнообразности облика и метода планирања обавезни су за све планске комисије и органе за планирање.

Доношење општедржавног привредног плана

Члан 20

Општедржавни перспективни привредни план доноси Народна скупштина ФНРЈ, на предлог Владе ФНРЈ.

Влада ФНРЈ путем својих уредаба доноси текуће привредне планове на основу и у оквиру перспективног привредног плана и у току његовог остварења.

Влада ФНРЈ може доносити текуће привредне планове и пре доношења перспективног привредног плана.

Члан 21

На основу општедржавног привредног плана и ради његовог остварења, надлежна министарства ФНРЈ, као и установе и предузећа од општедржавног значаја доносе своје детаљне привредне планове.

Члан 22

Народне скупштине република, (аутономних покрајина), доносе у оквиру општедржавног перспективног привредног плана перспективне привредне планове народних република (аутономних покрајина).

Народни одбори доносе перспективне привредне планове за своја подручја на основу и у оквиру перспективних привредних планова народних република (аутономних покрајина).

Члан 23

Владе народних република (извршни одбори аутономних покрајина) доносе текуће привредне планове народних република у оквиру текућих привредних планова ФНРЈ и перспективних привредних планова народних република.

Извршни одбори административно-територијалних јединица доносе текуће привредне планове на основу и у оквиру текућих привредних планова народних република (аутономних покрајина) и перспективних привредних планова народних одбора.

Завршне одредбе

Члан 24

Овај Закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

OBRAZLOŽENJE

PROJEKTA ZAKONA O OPŠTEDRŽAVNOM PRIVREDNOM PLANU I DRŽAVNIM ORGANIMA ZA PLANIRANJE

I

Naša je zemlja u toku oslobodilačkog rata i poslije oslobodenja proživjela duboke političke i ekonomske promjene. Prelaskom vlasti u ruke naroda, stvaranjem moćnog državnog sektora privrede i razvijanjem zadružnog sektora stvoreni su osnovni neophodni preduvjeti za planiranje i plansko upravljanje privredom i drugim granama života.

Ustav FNRJ je ozakonio sve one velike promjene koje su izvršene u našoj zemlji. U pogledu planske privrede član 15 Ustava propisuje:

»U cilju zaštite životnih interesa naroda, podizanja narodnog blagostanja i pravilnog iskorišćavanja svih privrednih mogućnosti i snaga, država daje pravac privrednom životu i razvitku putem općeg

privrednog plana oslanjajući se na državni i zadružni privredni sektor, a ostvarujući opću kontrolu nad privatnim sektorom privrede».

II

Praksa je već odavno riješila teoretske sporove o planskoj privredi. Ono što su protivnici planske privrede još prije desetak godina proglašavali fantazijom i utopijom zanešenjaka postalo je stvarnost. I to takva moćna stvarnost koju ni najzakletiji protivnici planske privrede ne mogu poricati ni prešućivati. Planska privreda odnijela je pobjedu od svjetsko-historijskog značaja nad anarhičnom privredom kapitalističkog svijeta. Ona je i u periodu mirnog razvitka i u ratu dokazala svoju ogromnu prednost i nadmoć nad kapitalističkom privredom.

Planska privreda postala je vrlo popularna kod trudenika cijelog svijeta zbog njenih neviđenih uspjeha u brzom i skladnom razvijanju proizvodnih snaga, podizanju materijalnog i kulturnog života naroda u SSSR-u, jačanju odbranbene moći i procvatu svih grana života.

III

U kapitalističkim zemljama često se raspravlja o potrebi planiranja i planskog upravljanja privredom. Jedni čine to iz neznanja i neupućenosti, a drugi iz demagoških razloga s jasno određenim ciljem, da bi kod radnih slojeva izazvali ili podržavali zabludu o mogućnosti planske privrede u kapitalističkim zemljama.

Za nas je jasno da se ne može ozbiljno govoriti o planu i planskoj privredi na neizmijenjenoj, staroj kapitalističkoj osnovi, gdje se tvornice, izvori sirovina, banke, saobraćajna sredstva i trgovina nalaze u rukama kapitalista i njihovih monopolističkih organizacija. Anarhični zakoni kapitalističke privrede vladaju kapitalističkim zemljama poput stihijske sile. Oni isključuju mogućnost planskog upravljanja i planskog razvijanja privrede. Zato se sve »planiranje« u kapitalističkim zemljama svodi na policijske, administrativne i fiskalne propise i mjere da bi se

postigao neki cilj. Kad sve to imamo u vidu, nameće se zaključak, da uvođenju planske privrede u nekoj zemlji moraju prethoditi korjenite promjene u nje-
noj društvenoj i ekonomskoj strukturi. Bez takvih promjena ne može se ni pomisliti na uvođenje planske privrede.

IV

Planska privreda pretstavlja materijalnu osnovu društva na višem, tj. socijalističkom stupnju razvitka. Jugoslavija nije još dostigla taj stupanj. Ona se nalazi u svojevrsnoj prelaznoj fazi razvitka. To se mora imati na umu kad je riječ o planiranju i planskoj privredi u našoj zemlji. Svojevrsni, prelazni stupanj razvitka koji preživljujemo, sadrži u sebi protivrječne elemente. Pored vrlo jakih elemenata koji uslovljavaju planiranje i služe narodnoj vlasti kao oslonac i moćna poluga za plansko upravljanje privredom (komandne pozicije u industrijskoj proizvodnji, saobraćaju, bankarstvu, trgovini i razvijen zadružni sektor), postoje mnogi elementi koji se ne mogu obuhvatiti i podvrći neposrednom planiranju i uklopiti u međusobno čvrsto povezan plan (privatni industrijski i trgovački sektor, oko 2 miliona sitnih seljačkih gospodarstava, individualna zanatska proizvodnja itd.).

Ta privremena protivuriječnost, svojstvena našoj prelaznoj fazi razvitka, sužuje obim neposrednog planiranja, određuje njegove granice i nameće takove metode planiranja koje odgovaraju našoj situaciji. Sovjetski Savez nagomilao je vrlo bogato teoretsko i praktično iskustvo o planiranju i planskoj privredi. To će nam iskustvo, ako ga budemo pravilno koristili, biti od ogromne koristi.

Mi smo svijesni poteškoća koje ćemo morati savladati u procesu prevodenja naše zemlje na planski kolosjek. No, uvjereni smo da ćemo savladati i te poteškoće. U prvom će se redu morati zahvatiti i razviti vodeće privredne grane koje mogu povući za sobom cijeli privredni i društveni razvitak. Već samo planiranje u tim granama, otklanjanje slučajnosti, zaprijetu i nereda iz njih silno će djelovati na središnje prilike i unošenje reda i u one grane i oblasti

koje zasada ne možemo obuhvatiti neposrednim planiranjem. Usavršavanjem metoda planiranja, učvršćenjem plana i jačanjem državnog zadružnog sektora naše privrede proširivat će se i granice plana i obim planiranja.

V

Stara Jugoslavija i okupacija ostaviše nam u nasljeđe zaostalu, razrušenu i opustošenu privredu. Privreda stare Jugoslavije razvijala se neravnomjerno i anarhično. Profit domaćeg i stranog kapitala bio je jedini pokretač i regulator privrednog razvitka. Pod takvim su okolnostima morale ostati neiskorišćene velike mogućnosti privrednog napretka naše zemlje,

Ne uzmemo li u obzir ratna pustošenja i opću privrednu i tehničku zaostalost, osnovne slabosti naše privrede, što smo ih naslijedili, mogle bi se u općim crtama obilježiti ovako:

a) nedovoljna razvijenost osnovnih grana industrije od kojih ovisi razvitak svih drugih privrednih grana,

b) slaba razvijenost i zaostalost onih grana industrije koje posjeduju sirovinsku bazu u zemlji i druge preduslove za razvitak,

c) ograničenost nekih grana na eksploataciju domaćih sirovina i prirodnih bogatstava i njihov izvoz u inostranstvo, gdje su preradivane i velikim dijelom uvožene natrag u zemlju u obliku gotovih proizvoda,

d) neke grane industrije nemaju sirovinsku bazu u zemlji te su gotovo potpuno ovisne o uvozu sirovina izvana, i

e) zaostalost seljačkih gazdinstava i njihova primitivnost u većem dijelu Jugoslavije.

Strani kapital kobno je uticao na naš privredni život. On se ugnijezdo u mnogim granama naše privrede i osvojio vodeće pozicije. Strani je kapital birao naročito one grane koje su mu stvarale jaka privredna i politička uporišta i osiguravale velike profite. Oslanjajući se na ta uporišta, političke veze s bivšim vladajućim klikama i korupciju, strani je kapital dovodio našu zemlju u sve veću zavisnost. Izvozom viška vrijednosti, stvorenog u našoj zemlji, strani je

kapital usporavao naš privredni razvitak, uticao na njegov smjer i tempo i nastojao da našu domovinu pretvori u privjesak svoje privrede.

Neravnomjernost razvitka pojedinih privrednih grana, ovisnost od stranog kapitala, zaostalost i primitivnost poljoprivrede i stočarstva, gotovo kolonijalni stupanj izrabljavanja radnih slojeva u gradu i na selu i niska potrošačka sposobnost širokih slojeva naroda snižavali su bazu privrednog razvitka.

VI

Naša je privreda od oslobođenja do danas, uprkos mnogim pogrješkama, propustima i nesnalaženju prevalila veliki put i postigla znatne uspjehe na svim poljima. Proradile su hiljade radionica, tvornica i rudnika, koji su u početku mirovali; obnovljeni saobraćaj povezao je gotovo sva mjesta i krajeve koji su bili otsječeni jedni od drugih; obrađuju se ranije pusta i neobrađena polja i obnavljaju porušeni i spaljeni domovi; povezana su u jednu privrednu cjelinu odvojena područja sa različitim valutama, cijenama, plaćama i sistemom opskrbe; dinar se stabilizirao; razmjena dobara uzela je znatne razmjere; zadruge se množe, razvijaju i jačaju.

Takove uspjehe na naslijeđenim ruševinama i puštoši mogla je u kratkom razmaku postići samo naša narodna vlast, koja se oslanja na povjerenje i napore radnog naroda cijele zemlje, a u prvom redu na inicijativu, požrtvornost i stvaralaštvo radničke klase. Zahvaljujući toj inicijativi i stvaralačkom poletu ostvarena su mnoga velika djela širom zemlje, ispravljene su mnoge pogrješke, na mnogim su mjestima probijeni birokratski okviri i savladane zastarjele, krute, šablonske i formalističke metode rada koje otežavaju kretanje naprijed.

VII

Prijedlog zakona o općedržavnom privrednom planu i državnim organima za planiranje predstavlja daljnji krupan korak u izgradnji državnog aparata. Ovaj će nam zakon, ako bude usvojen, doći u pravi čas.

Usvajanjem ovog zakonskog prijedloga, izgradnjom državnog aparata za planiranje i prevodenjem naše privrede na planski kolosjek mora nastati oštar prelom u načinu upravljanja privredom i radu u privredi.

Današnja faza razvitka postavlja pred nas mnoge zamašne i složene probleme koje treba rješavati. Ti se problemi, u vezi s prevodenjem naše privrede na planski kolosjek, moraju ubuduće rješavati na nov način. Površna, slučajna, međusobno nepovezana i sitna riješenja ne mogu više zadovoljavati. Osnovni problemi naše privrede, kao prvorazredni politički problemi moraju se riješavati na široj podlozi, ne slučajno nego planski, uz sistematsko proučavanje i podrobno poznavanje stvari. Da bismo odredili jasne smjernice razvitka pojedinih grana naše privrede i svih grana u cjelini, da bismo na temelju tih smjernica izradili konkretne planove i rokove i osigurali njihovo ostvarenje, mi moramo točno poznavati naše prilike, potrebe i mogućnosti. Moramo dobro znati, imajući pri tom u vidu današnje mogućnosti i nove mogućnosti koje ćemo stvoriti:

- a) što imamo danas i sa čime sve raspolažemo,
- b) što nam sve treba u određenom vremenu u raznim oblastima,
- c) što sve možemo i moramo postići u raznim oblastima i u određeno vrijeme,
- d) koliko će nam za to i kakva materijalna sredstva biti potrebna, koliko novčanih sredstava, radne snage itd. i
- e) kako i odakle na vrijeme pribaviti gornja sredstva.

VIII

Prelaz na planski kolosjek ne može se ni zamisliti bez upornog rada i borbe na svim linijama. Kod nas se vrlo mnogo govori o planu, a pravog planskog rada ima zapravo vrlo malo. Gotovo su svi naši dosadašnji pojedinačni planovi bili površni. Oni su rađeni nezavisno jedni od drugih. A kad su se počeli ostvarivati njihova je materijalna i organizaciona po-

vezanost izazivala komplikacije i nagonila na korekture i usklađivanja.

Ne može se planski raditi ni u malom ni u velikom opsegu bez poznavanja i naučnog rješavanja problema, bez što tačnijeg unaprijed izrađenog proračuna o tome što se ima postići. Plan nam mora odgovarati na pitanje: šta nam je raditi, kuda idemo i kojim se tempom imamo kretati.

Ali, ma kako na papiru bio lijepo razrađen neki plan, on se pretvara u sredstvo za sputavanje aktivnosti masa, ako je obavijen stotinama birokratskih niti i suvišnih formalnosti koje otežavaju njegovo pretvaranje u djelo. Takovi nam planovi zaista nisu potrebni. Nama su potrebni promišljeni i dobro razrađeni planovi za kraći i duži vremenski period, koji će odrediti okvire, pravac i tempo razvitka, izazvati razmah i potsticati stvaralačke napore miliona ljudi u svim oblastima života. Nama su potrebni takvi planovi koji će potsticati ljude na smišljen i aktivan napor, da se do kraja, što bolje i što korisnije iscrpe sve postojeće mogućnosti i da se stvaraju nove.

Od naročite je važnosti naglasiti, kad je riječ o planiranju, radinost lokalnog značaja. Svako selo, grad i idustrijski rajon ima svoje mjesne potrebe. Te se potrebe mogu djelomično ili u cjelini podmiriti lokalnim sredstvima i izvorima. Te izvore treba iskorištavati i dalje razvijati ne čekajući planove i sredstva odozgo ili iz centra.

IX

Da bismo osigurali planiranje i prelaz na planski kolosjek, morat ćemo se mnogo učiti i voditi žilavu borbu protiv naslijeđenih zastarjelih shvaćanja, navika, metoda i normi rada, protiv birokratskih stega i formalizma, protiv površnosti, sporosti, nediscipline i nereda u privredi i njenim organima. Nećemo daleko dospjeti, ako ne obračunamo s tim pojavama, koje sužavaju naše mogućnosti, usporavaju tempo i ometaju pravilan tok razvitka.

Borba za plan uključuje u sebe i borbu za usavršavanje organizacije rada od najmanjeg do najvećeg radnog kolektiva i od najnižeg do najvišeg

rukovodećeg organa. Nema plana bez proračuna, bez točnog ispunjavanja obaveza i bez točne evidencije o proizvodnji i raspodjeli. Zadatak je kontrole izvršenja plana, koja mora stići svuda i uočiti sve, da vidi kako se gdje ostvaruje plan i kako tko ispunjava obaveze određene planom, da bi se pravovremeno poduzele potrebne mjere i osiguralo potpuno izvršenje plana, a u povoljnim okolnostima i njegovo prekorachenje.

X

Općedržavni privredni plan mora nam otvoriti široke i svijetle puteve u budućnost. Vodeći u prvom redu računa o razvitku naše industrije željeza, električne energije i industrije nafte i goriva kao podloge obnove i daljnjeg razvitka svih grana privrede, općedržavni privredni plan mora nam osigurati:

a) brži razvoj proizvodnih snaga zemlje i njihov pravilan razmještaj,

b) pravilan razmjer u razvitku pojedinih privrednih grana,

c) pravilno iskorištavanje svih mogućnosti i prirodnih bogatstava i otkrivanje novih.

d) podizanje materijalnog i kulturnog života širokih slojeva radnog naroda i

e) podizanje odbranbene sposobnosti zemlje i zaštitu njene slobode i nezavisnosti.

XI

Prijedlog zakona o općedržavnom privrednom planu dijeli se na 3 dijela. U prvom dijelu — općim odredbama — navode se opća načela. Zakon predviđa sastavljanje plana za duži i kraći period, bilo za sve grane narodne privrede ili za pojedine grane (na primer elektrifikacija zemlje, plan razvoja industrije nafte itd.).

Opseg državnog privrednog plana obuhvaćat će privredu saveznog i republikanskih značaja i uključuje u sebi slijedeće:

1) proizvodni program svake grane industrije, rudarstva, poljoprivrede itd.,

2) tehničko-ekonomske uvjete proizvodnje, tj. vrstu proizvoda, tehnički način proizvodnje, norme za utrošak sirovina i materijala, goriva i radne snage, cijene koštanja proizvoda i finansijski program,

3) program izgradnje novih proizvodnih snaga, rok njihove izgradnje i potrebna finansijska sredstva,

4) materijalni bilans za pravilnu raspodjelu sirovina i tehničkog materijala,

5) raspodjelu radne snage po granama narodne privrede; povišenje proizvodnosti rada i pripremanje kvalificiranih kadrova za ispunjenje plana,

6) raspodjelu proizvedene robe,

7) finansijski plan, budžetski i kreditni program za organizaciju novčanog prometa.

Općedržavni plan se neće ograničiti samo na privredu. On će morati obuhvatiti kulturnu izgradnju, prosvjetu, razvoj nauke i umjetnosti, razvoj zdravstvenih ustanova i socijalno obezbjeđenje naroda.

Općedržavni privredni plan neće narodnim republikama određivati detaljne zadatke. On će dati samo opći opseg razvoja, uzimajući u obzir osobenosti svake republike, autonomnih pokrajina i administrativno-teritorijalnih jedinica, pazeći kod toga na jedinstvo privrednog područja cijele Jugoslavije. U okviru tih zadataka svaka će republika, pokrajina itd. razraditi svoj detaljni plan.

Svi će planovi imati snagu zakona. Njihovo će izvršavanje biti obavezno za sve organe narodne vlasti, državna i zadružna privredna poduzeća itd.

U drugom dijelu govori se o državnim organima za planiranje. Ovdje je važno istaći da su u zakonskom prijedlogu postavljeni isti principi organizacije planiranja, kao i principi organizacije državne uprave. Svi organi državne uprave su u isto vrijeme i organi za planiranje. U tome se izražava jedinstvo političkog i privrednog rukovodstva zemlje.

Organi državne vlasti ostvaruju planiranje preko stalnih planskih komisija i planskih odjeljenja. Ove komisije i odjeljenja razrađuju planove, nadziru njihovo ostvarenje i predlažu nadležnim organima sve mjere u vezi sa izvršavanjem plana.

Najvažnija je zadaća sada da što prije izgradimo i osposobimo organe za planiranje od najnižih jedinica

do centra, i to kako u poduzećima tako i kod organa državne vlasti. Za rješenje tog zadatka neophodno je izabrati i pripremiti stručne kadrove za planiranje i statistiku, jer dobar izbor, pravilan razmještaj i pravilno uzdizanje kadrova za planiranje predstavlja jamstvo za dobre planove.

Vrlo je važno da se na izradu privrednih planova privuku učenjaci i visoki tehnički stručnjaci.

Planiranje nastave u višim i nižim školama treba prilagoditi odgoju stručnih kadrova, da bismo što prije osposobili veliki broj stručnjaka potrebnih za razvoj pojedinih grana privrede.

Glavna uloga u sastavljanju i izvršenju plana leži u aktiviziranju širokih narodnih masa na izradi i ostvarenju plana, a osobito na radničkoj klasi, čiji požrtvovan rad, inicijativa i iskustvo predstavlja jamstvo za uspjeh plana. Na sindikalnim je organizacijama da zainteresuju radne mase za stvaranje planova i kontrolu izvršenja plana.

U ovom dijelu prijedloga zakona ustanovljeni su međusobni odnosi organa državnih vlasti u procesu sastavljanja plana.

Privredno-političke zadatke plana utvrđuje Savezna vlada, koja ih u obliku direktiva za sastavljanje planova preko Savezne planske komisije dostavlja ministarstvima i narodnim republikama.

Poslije dobivenih direktiva i uputstava o metodologiji rada za sastavljanje prvih projekata planova za pojedine privredne grane i zemlje, organi za planiranje počinju u cijeloj zemlji istovremeno rad na sastavljanju prvih projekata planova. Ovaj će se rad vršiti jednovremeno po dvijema linijama: po liniji ministarstava i po liniji planskih komisija.

a) Po liniji ministarstava: ministarstva daju direktive i rokove za sastavljanje plana u vidu naloga Ministra poduzećima. Na osnovu tog naloga poduzeće i planska odjeljenja ministarstva istovremeno sastavljaju projekte planova. Poduzeća upućuju svoj projekat planskim odjeljenjima ministarstva, gdje se on dopunjuje ili mijenja u saglasnosti sa općim planom ministarstva. Plan ministarstva dostavlja se Saveznoj planskoj komisiji.

b) Po liniji planskih komisija: Savezna planska komisija dostavlja direktive i rokove za sastavljanje plana i uputstva o metodologiji rada planskim komisijama republika, a republike ih šalju okružnim planskim komisijama, a ove kotarskim planskim komisijama.

Okružne i kotarske planske komisije sastavljaju plan za svoja područja i za privredu koja se nalazi u njihovoj nadležnosti. Tako sastavljene planove šalju na odobrenje svojim izvršnim odborima. Što se tiče poduzeća savezne nadležnosti, planske komisije kotareva i okruga daju samo svoje primjedbe s tačke gledišta interesa privrede dotičnog kotara ili okruga. Te se primjedbe i prijedlozi šalju okružnoj planskoj komisiji, odnosno planskoj komisiji republike, koja ih dostavlja Saveznoj planskoj komisiji.

Planska komisija republike sastavlja sumarni plan za područje republike na isti način kao i Savezna planska komisija i podnosi ga na odobrenje vladi narodne republike.

Za projekte planova poduzeća savezne nadležnosti republikanska planska komisija sumira primjedbe kotarskih i okružnih planskih komisija i zajedno sa svojim primjedbama šalje Saveznoj planskoj komisiji.

Projekte planova ministarstava i republika pretresa Savezna planska komisija sa ministarstvima, planskim komisijama republika i ustanovama.

Ministarstva mogu da se razmimoilaze sa planskom komisijom u projektima planova, ministri izvještavaju o tome vladu prilikom pretresanja i odobravanja plana.

Poslednji stadij rada oko projekta jedinstvenog općedržavnog plana sastoji se u detaljiziranju svih dijelova plana, uzimajući u obzir one izmjene koje su ustanovljene u toku pretresanja sa ministarstvima i organima republika.

U završnoj fazi općedržavni privredni plan podnosi Savezna planska komisija Vladi na potvrdu.

Kad Vlada odobri plan i dostavi svim ministarstvima, Planska komisija vodi računa da on istovremeno bude dostavljen poduzećima i da odgovara principima postavljenim u planu koji je Vlada odobrila.

Najvažnija funkcija Savezne planske komisije sastoji se u provjeravanju izvršavanja plana i koordinacije cjelokupne privredne djelatnosti zemlje po jedinstvenom općedržavnom planu, kao i predlaganju mjera Vladi za osiguranje izvršenja plana.

Zadatak provjeravanja izvršenja plana sastoji se u tome, da se otklone nesrazmjeri u razvitku narodne privrede, koji se mogu pojavljivati kao rezultat neravnomjernog izvršenja plana u pojedinim granama. Ono mora otkrivati nove rezerve privrede u vezi sa primjenom tehnike i boljim iskorištenjem postrojenja, otkrivati nove zadatke koji zahtjevaju dopunska sredstva.

Projekt zakona predviđa da planske komisije mogu obustavljati sva akta i mjere organa vlasti i poduzeća koja su u suprotnosti sa donijetim državnim privrednim planom.

* * *

U trećem se dijelu propisuje proces donošenja općedržavnog privrednog plana.

Molim Narodnu skupštinu da predloženi projekt zakona usvoji.

Pretsjednik
Savezne planske komisije
A. Hebrang, s. r.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ОПШТЕДРЖАВНОМ ПРИВРЕДНОМ ПЛАНУ И ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА ЗА ПЛАНИРАЊЕ

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 79

6 маја 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 2, 3 и 4 маја ове године претресао је

Предлог закона о општедржавном привредном плану и државним органима за планирање, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је, у сагласности са Редакционим одбором Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој и који гласи:

У члану 1, у првом ставу, други ред, иза речи „развитка“ додати „целокупне“. У четвртом реду, иза речи „народа“ брисати запету и ставити реч „и“. У истом реду, иза речи „благостања“ брисати реч „и“. У петом реду, речи „правилног искоришћавања и развијања“ заменити речима „правилним искоришћавањем и развијањем“.

Став други мења се и гласи: „Општедржавни привредни план доноси се за дужи временски период — перспективни, дугорочни план — или за годину дана, односно за краћи временски период — текући план“.

У члану 3, у трећем реду, реч „ФНРЈ“ заменити речима „Федеративне Народне Републике Југославије“. Друга реченица трећег члана постаје став други истог члана.

У члану 4, у другом реду, брисати речи „у ФНРЈ“.

У члану 5, тачка 1, иза речи „припрема“ ставити запету; у тачки 3, други ред, уместо речи „правилан размер“ ставити „правилна сразмера“;

У тачки 5, други ред, речи „ФНРЈ“ заменити речима „Федеративне Народне Републике Југославије“;

У тачки 6, трећи ред, уместо речи „извршења“ ставити реч „извршавања“;

У тачки 7, у другом реду, уместо речи „обрада“ ставити реч „обраде“;

У тачки 8, други ред, уместо речи „предлагања“ ставити реч „предлагање“;

У тачки 10, у другом реду, иза речи „и“ додати реч „њихово“, а у истом реду брисати реч „маса“. У трећем реду исте тачке уместо речи „извршењу“ ставити реч „извршавању“.

Члан 6 мења се и гласи: „Претседник Савезне планске комисије издаје правилнике, наредбе и решења на основу савезних закона, уредаба, упутстава и наредба Савезне владе, као и ради њиховог спровођења.“

Одлуке Савезне планске комисије потписује претседник“.

У члану 9, први ред, иза речи „комитети“ додати реч „Владе“, а уместо речи „подносиће“ ставити реч „подносе“.

Члан 10 мења се и гласи: „Сви државни органи и установе, као и сва државна, задружна и приватна предузећа дужни су давати Савезној планској комисији све податке и обавештења у вези са изразом и остварењем државних привредних планова“.

У члану 11, у четвртном реду, уместо речи „су“ ставити реч „јесу“. На крају члана, иза речи „срезова“ брисати тачку, ставити запету и додати речи „односно градова“. У првом реду, место речи „орган“ ставити реч „органи“.

У члану 12, први ред, иза речи „министарства“ додати реч „Владе“. У другом ставу, четврти ред, реч „Уредбом“ писати малим словом.

У члану 13, први ред, брисати реч „влади“. У другом реду иза речи „влади“ додати речи „народне републике, претседник планске комисије аутономне покрајине је члан главног извршног одбора“.

У члану 14, у четвртном реду, иза речи „по слова“ додати реч „планирања“.

У члану 15, први ред, речи „Планска комисија“ заменити речима „Планске комисије“. У другом ставу, у првом реду, иза речи „комисије“ додати реч „градских“. У трећем реду, иза речи „упутствима“ додати речи „својих извршних одбора“, а брисати реч „одговарају“. У четвртном реду брисати речи „својим извршним одборима“.

У члану 16, у првом реду, уместо речи „ће“ ставити речи „има право“.

Члан 17 мења се и гласи: „У неодложним случајевима Савезна планска комисија или планска комисија народне републике може обуставити акте и привредне мере главног извршног одбора аутономне покрајине, обласног извршног одбора аутономне области и извршних одбора административно-територијалних јединица, као и привредне мере државних, задружних и других јавно-правних и приватних предузећа ако су у супротности са општедржавним привредним планом односно привредним планом народне републике, до одлуке надлежног савезног министарства, односно министарства републике“.

У члану 18, у првом ставу, други ред, брисати реч „плански“, а у трећем реду, иза речи „органа“ додати речи „за планирање“. Други став мења се и гласи: „Делегати Савезне планске комисије овлашћени су да помажу у састављању плана, да скупљају податке и испитују услове за примање и спровођење плана.“.

У члану 19, у другом реду, иза речи „председника“ ставити запету.

У члану 20, у другом ставу, првом реду, иза речи „доноси“ додати реч „општедржавне“, у другом реду, иза речи „у оквиру“ додати реч „општедржавног“, а у четвртном реду, уместо речи „остварења“ ставити реч „остваривања“.

У члану 21, у другом реду, иза речи „министарства“ додати реч „Владе“.

У члану 22, у првом, другом и четвртном реду брисати речи „аутономних покрајина“. Додаје се нови став други који гласи: „Народна скупштина аутономне покрајине, односно народни одбор аутономне области доносе перспективни привредни план за своје подручје на основу и у оквиру перспективног привредног плана народне републике“. Досадашњи став други постаје став трећи и у четвртном реду, иза речи „република“ ставити запету, а речи „(аутономних покрајина)“ писати без знаграда и иза речи „покрајина“ брисати тачку, ста-

вити запету и додати речи „односно аутономних области.“

У члану 23, у првом и другом реду првог става, брисати речи „извршних одбора аутономних покрајина“, у четвртном реду реч „ФНРЈ“ заменити речима „Федеративне Народне Републике Југославије“. Додаје се нови став други који гласи: „Главни извршни одбор аутономне покрајине и извршни одбор аутономне области доносе текуће привредне планове за своје подручје у оквиру текућих привредних планова народне републике и перспективних привредних планова аутономне покрајине односно аутономне области.“. Досадашњи став други постаје став трећи истог члана и у четвртном реду речи „(аутономних покрајина)“ писати без заграда; у истом реду иза речи покрајина“ додати речи „односно области“, а у петом реду речи „народних одбора“ заменити речима „тих административно-територијалних јединица“.

У члану 24 реч „Закон“ писати малим словом.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целисти усвојити.

За известиоца одређен је Михаило Ђуровић.

Секретар	Претседник Законодавног одбора Савезног већа
Др Макс Шнудерл, с. р.	Моша Пијаде, с. р.

Чланови:

Михаило Ђуровић, с. р., Мехмед Хоџа, с. р., др Милош Московљевић, с. р., Радован Мијушковић, с. р., Димитар Влахов, с. р., Јаков Гргурић, с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Иван Гранђа, с. р., Месуд Хотић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ОПШТЕДРЖАВНОМ ПРИВРЕДНОМ ПЛАНУ И ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА ЗА ПЛАНИРАЊЕ

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа на својим седницама од 2 и 4 маја ове године претресао је Предлог закона о општедржавном привредном плану и државним органима за планирање, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је, у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи: (Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли да га у целости усвоји.

За известиоца одређен је Божидар Масларић.

Број 69

6 маја 1946 год.

Београд

Секретар

Претседник

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Др Синиша Станковић, с. р., Милош Царевић, с. р., Нинко Петровић, с. р., Драгољуб Илић, с. р., Тоне Хафнер, с. р., Милан Поповић, с. р., др Бранко Чубриловић, с. р., Срећко Жумер, с. р., Панко Брашнар, с. р., Јоза Миливојевић, с. р., Јосип Рус, с. р.

ПРОЈЕКТ ЗАКОНА

О ПОПУНИ ОРУЖАНЕ СИЛЕ ФНРЈ ЈАХАЋОМ, ТЕГЛЕЋОМ И ТОВАРНОМ СТОКОМ И ПРЕНΟΣНИМ СРЕДСТВИМА

I — Опште одредбе

Члан 1

Сва јахаћа, теглећа и товарна стока и преносна средства, као непоходно потребни и важни саставни делови Југословенске оружане силе, употребљаваће се за војне сврхе у мирно и ратно доба на начин предвиђен овим Законом.

Члан 2

У јахаћу, теглећу и товарну стоку у смислу овога Закона спадају: коњи свих врста, мазге и муле, а по потреби и друга радна стока.

У преносна средства, која се деле на сточна и механичка, у смислу Закона спадају и то:

а) у сточна преносна средства: јахаћи, запрежни и товарни прибор и сточна возила са прибором.

б) у механичка преносна средства спадају: аутомобили, трактори, мотоцикли и велосипеди свих марака и система са прибором, резервним деловима и погонским материјалом.

Члан 3

У редовном стању оружана сила попуњава се јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима набавком (куповином) у земљи, а по потреби и у иностранству. Преносна средства израђују се за потребе оружане силе у војној индустрији у држави. Ближе одредбе за извршење

одредаба овог члана прописаће Министар народне одбране.

Члан 4

У приправном, мобилном и ратном стању све државне установе и државна задружна предузећа, заводи и т. сл., као и сва физичка и правна лица на територији ФНРЈ, дужни су да ставе оружаном сили на расположење јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства, уколико јој буду потребни.

Од овога изузимају се:

а) стока и преносна средства страних дипломатских и конзуларних лица и установа;

б) стока и преносна средства одређена за привредну делатност у држави и за правилно размножавање стоке.

II — Преглед, попис и евиденција јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава

Члан 5

Штабови, команде, јединице и установе Југословенске армије и ратне морнарице воде евиденцију војно-државне јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава, који се налазе у њиховом саставу.

Члан 6

Војно-територијални органи врше преглед (смотру), попис и евиденцију целокупне јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава, који су приватна, задружна и државна својина у земљи у циљу њихове употребе у мобилно и ратно доба. Они контролишу њихово искоришћавање и воде рачуна о њиховом кретању (прирасту и опадању). Ови органи су одговорни за мобилизациску попуну оружане силе ФНРЈ јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима.

Народни одбори дужни су да помажу војно-територијалне органе у овим пословима и да извршавају све њихове захтеве, који се односе на преглед, попис и евиденцију ових средстава.

Члан 7

Преглед јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава који су приватна, задружна и државна својина (изузев војно-државне) врши се у целој земљи или на појединим деловима државне територије, сваке године, периодично или када буде то потребно.

Прегледе врше комисије које организују војно-територијални органи, а у којима поред војних лица суделују и органи месних и градских народних одбора.

Члан 8

Сопственици јахаће, теглеће и товарне стоке снабдевају се посебним сточним документима, а сопственици механичких возила колском књигом.

Члан 9

Сопственици су дужни да стоку и преносна средства која су утврђена као способна за службу у оружаном сили чувају и одржавају у исправном стању, тако да се за одређену војну службу могу у свако доба употребити.

Члан 10

У случајевима када сопственик способности стоке и преносних средстава ма из ког разлога остане без истих, као и приликом поновне набавке, дужан је да одмах, а најдаље у року од 15 дана од када је наступила промена, извести месни односно градски народни одбор, а овај надлежни војно-територијални орган.

Члан 11

Од онога часа када се нареди приправно стање или мобилизација, преглед по чл. 7 овог Закона, или позив на вежбу, нико не сме своју способну јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства отуђити или им намерно смањити способност.

III — Поступак на случај мобилизације

Члан 12

На оглас мобилизације способна јахаћа, теглећа и товарна стока и преносна средства имају

се прикупити у року и на местима које одреде војно-територијални органи.

Довођење јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава до одређених места предаје има да се врши организовано и под надзором претставника месних односно градских народних одбора.

Члан 13

Сопственици односно од њих овлашћена лица су дужни да доведу способну јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства на одређена места и у утврђеном року. Ако сопственик подлеже личној мобилизацији, његову стоку и сточна преносна средства има да спроведе до одређеног места лице из његове породице или лице које он за то овласти, или ако ових нема спроводник кога за то одређује месни народни одбор од лица која не подлежу мобилизацији. Овако ће се поступати и при довођењу велосипеда.

Аутомобиле, тракторе и мотоцикле доводе на одређена места њихови шофери, односно мотористи.

При довођењу стоке и преносних средстава спроводник треба да поднесе сточни односно колски докуменат оном војном органу који врши пријем. Шофери и мотористи сем тога треба да располажу и личним документима о праву на вожњу аутомобила, трактора односно мотоцикла.

Члан 14

Пријем јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава на оглас приправног стања или мобилизације врши се комисијским путем. У саставу ових комисија налазе се војна лица и претставници месних и градских народних одбора.

Члан 15

Овај Закон има да се примени и на позивање јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава на годишње вежбе и маневре, а према наредби Министра народне одбране.

Позив стоке и преносних средстава на вежбу Министар народне одбране регулише наредбом ко-

јом опредељује време и места пријема, као и број стоке и преносних средстава које треба позвати.

Члан 16

Овлашћује се Врховни командант да у приправном стању и када иначе прилике захтевају својом наредбом позове у оружану силу део или сву јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства.

IV — Накнада за јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства

Члан 17

Држава плаћа у приправном, мобилном и ратном стању сопственицима примљене јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава одговарајућу вредност у новцу. Средње цене стоке и преносних средстава одређује Министар народне одбране у сагласности са Министром пољопривреде и Министром саобраћаја.

Исплата примљене стоке и преносних средстава по овом Закону врши се на основу признаница издатих од стране пријемних комисија.

Начин, ред и рок исплате регулисаће Министар финансија ФНРЈ.

Држава даје сопственицима накнаду за јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства позвата на вежбу. Исплата ове накнаде врши се на основу признаница издатих од војних јединица. При томе се исплаћује отштета за рад, по средњој дневној заради стоке и преносних средстава за време док су се налазили на вежби. Стока и преносна средства враћају се по завршеној вежби сопственицима посредством месних односно градских народних одбора.

За случај угинућа стоке, повреде стоке, због које је умањена њена радна способност и вредност, као и у случају онеспособљења или квара преносних средстава, за време док су се налазили на вежби или маневру, сопственицима се исплаћује одговарајућа накнада у новцу.

Висину новчане накнаде за употребу стоке и преносних средстава као и за упропашћење, оне-

способљење или квар за време вежбе одређује Министар народне одбране у сагласности са Министром пољопривреде и Министром саобраћаја.

Начин, ред и рок исплате регулисаће Министар финансија.

V — Остале одредбе

Члан 19

Лица која се не придржавају овога Закона одговараће по војно-кривичним прописима.

Члан 20

Ближе одредбе за извршење овог Закона прописаће Министар народне одбране.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРОЈЕКТА ЗАКОНА О ПОПУНИ ОРУЖАНЕ СИЛЕ ФНРЈ ЈАХАЋОМ, ТЕГЛЕЋОМ И ТОВАРНОМ СТОКОМ И ПРЕНΟΣНИМ СРЕДСТВИМА

Свака оружана сила састоји се из три битна саставна елемента: људства, стоке и преносних средстава (транспортних средстава) и материјала. Без ових елемената оружана сила не би могла живети и извршавати одређене јој задатке. Стока и преносна средства претстављају у склопу оружане силе елемент силе од исте важности као и људство и материјал. Без стоке и преносних средстава оружана сила не би могла постојати чак ни у мирно доба, када су јединице више мање везане за њихове сталне гарнизоне, јер она мора да одлази на вежбе, да се снабдева, а за то јој служе стока и преносна средства. У ратно доба потреба за стоком и преносним средствима је још већа, јер су бројна стања много већа, а што је још важније, модерне армије треба да буду веома покретљиве, а с друге стране троше огроман материјал, који треба да им се дотура стоком и преносним средствима.

Свакако да је број стоке и преносних средстава у модерним армијама у многама рационализован све јачом употребом механичких возила. Ово ипак не значи да је потреба за овим средствима тиме умањена. Она је само пренета са стоке и сточног возила у јачој мери на механичко возило. За наше планинске пределе, међутим, стока остаје још увек важан фактор, који је неопходан да би се обезбедила покретљивост јединица и омогућио њихов живот и рад.

У мирно доба оружана сила попуњава се јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима куповином у земљи на слободној пијаци, а по потреби и у иностранству. За приправно, мобилно и ратно доба снабдевање се не би могло вршити овим путем. Држање још у мирно време броја стоке и преносних средстава потребних за мобилно и ратно доба не би било могуће и било би потпуно нерентабилно. Због тога оружана сила мора за тај случај рачунати на стоку и преносна средства која се налазе на привредном сектору, као државна, задружна или приватна својина. Ово право јој је дато Уставом, који предвиђа да је војна обавеза општа.

Док Закон о војној обавези ФНРЈ регулише питање попуње оружане силе људством, дотле овај закон регулише питање попуње оружане силе другим елементом — јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима.

Главне карактеристике овог закона су следеће:

1) Обавеза давања стоке и свих врста преносних средстава је **општа** и она се простира на државна и задружна предузећа, установе, заводе итд. као и на правна и физичка лица настањена у ФНРЈ. Обавеза захвата како наше тако и стране држављане у нашој земљи, изузев страних дипломатских и конзуларних лица и установа.

Закон води, међутим, рачуна и о привредном моменту, јер предвиђа да ће бити у потребној мери ослобођени од обавеза давања стоке и преносних средстава предузећа, заводи, установе и

физичка лица у циљу омогућења привредне делатности и правилног размножавања стоке.

2) Сви родови војске (морнарице) и службе попуњавају се јахаћом, теглећом и товарном стоком подједнако. Неке државе испуњавају своју коњицу на тај начин што се у исту регрутују она лица која имају своје коње и свој прибор. Ова лица долазе са њима у ратне јединице, када се објави мобилизација. Овакав систем постојао је и у бившој југословенској војсци. То је имало за последицу да су у коњици служила само лица из имућнијих породица, што данас више не може да се прихвати, а било би у противности са одредбама Устава.

3) Да би се утврдила способност јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава за војну службу и да би се иста могла водити у војној евиденцији предвиђено је:

да ће војно-територијални органи, уз суделовање месних и градских народних одбора, вршити прегледе, пописе и смотре;

да је сваки сопственик дужан извести народни одбор о свакој промени код своје стоке и својих преносних средстава;

да мора сваки сопственик стоке и преносних средстава имати докуменат, сточну или колску возну књигу итд.

4) Када се нареди приправно стање, мобилизација, попис или преглед, нико не сме стоку или преносна средства отуђити или намерно онеспособити.

5) За узету стоку и преносна средства за употребу у оружаном сили држава даје накнаду и то:

у редовном стању у виду накнаде по данима, колико је стока била употребљена на вежби;

у мобилном или ратном стању држава плаћа накнаду за узету стоку по комисијској процени дотичног грла, с тим да у комисији буде заступљен представник месног (градског) народног одбора.

Смрт фашизму — слобода народу.

Претседник Владе ФНРЈ и
Министар народне одбране
Маршал Југославије

Јосип Броз Тито, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

О ПРОЈЕКТУ ЗАКОНА О ПОПУНИ ОРУЖАНЕ СИЛЕ ФНРЈ ЈАХАЊОМ, ТЕГЛЕЊОМ И ТОВАР- НОМ СТОКОМ И ПРЕНΟΣНИМ СРЕДСТВИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Број 77

4 маја 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 29 и 30 априла и 3 маја ове године претресао је Предлог закона о попуни оружане силе ФНРЈ јахањом, теглењом и товарном стоком и преносним средствима, достављен му од Председника Савезног већа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој и који гласи:

У наслову закона место речи „ФНРЈ“ ставити „Федеративне Народне Републике Југославије“.

Чл. 1 мења се и гласи: „Сва јахања, теглења и товарна стока и преносна средства у Федеративној Народној Републици Југославији сачињавају саставни део Југословенске оружане силе.

Овај закон одређује начин попуне Југословенске оружане силе јахањом, теглењом и товарном стоком и преносним средствима и начин њихове употребе у мирно и ратно доба“.

У чл. 2, став други, у првом и другом реду, брисати речи „која се деле на сточна и механичка“. У другом реду, иза речи „у смислу“ ставити „овог“. Реч „Закона“ писати малим словом „з“ и на крају реда брисати речи „и то“.

У тачки а), први ред, на почетку, брисати слово „у“.

У тачки б), на почетку, брисати слово „у“. Реч „механична“ заменити речју „механичка“ и брисати реч „спадају“.

Чл. 3 мења се и гласи: „У редовном стању оружана сила попуњава се јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима набавком у земљи, а по потреби и у иностранству“.

Чл. 4. Став 1 мења се и гласи: „У приправном, мобилном и ратном стању све државне установе, државна и задружна предузећа, заводи и т. сл.; као и сва друга физичка и правна лица на територији Федеративне Народне Републике Југославије дужни су да ставе оружаној сили на расположење јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства.“

У другом ставу, први ред, место речи „изузимају се“ ставити „се изузимају“.

Чл. 5 брише се.

Чл. 6 постаје чл. 5, мења се и гласи: „Војно-територијални органи врше преглед, попис и евиденцију целокупне јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава који су приватна, задружна и државна својина у земљи у циљу њихове употребе у приправном, мобилном и ратном стању. Они контролишу њихово одржавање као и њихов прираст и опадање. Ови органи су одговорни за мобилизациску попуну оружане силе јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима.“

Народни одбори дужни су да помажу војно-територијалне органе у овим пословима и да испуњавају све њихове захтеве који се односе на преглед, попис и евиденцију ових средстава.“

Чл. 7 постаје чл. 6. У првом ставу, други ред, место речи „и“ ставити „или“. У петом реду, иза

речи „територије“ брисати запету, а у шестом реду брисати реч „то“.

У другом ставу, трећи ред, уместо речи „и“ ставити реч „односно“.

Чл. 8 постаје чл. 7, мења се и гласи: „Надлежни војно-територијални орган издаје сопственицима јахаће, теглеће и товарне стоке војне сточне исправе, а сопственицима механичких возила војне колске књиге.

Чл. 9 постаје чл. 8, мења се и гласи: „Сопственици стоке и преносних средстава која су утврђена као способна за службу у оружаном сили дужни су да их чувају и одржавају у исправном стању, тако да се за одређену војну службу могу у свако доба употребити.“

Члан 10 постаје члан 9, мења се и гласи: „Сопственик, који ма из ког разлога остане без способности стоке или преносних средстава, као и лице које такву стоку или преносна средства набави, дужни су да о томе одмах, а најдаље у року од 15 дана од када је наступила промена, извести месни односно градски народни одбор, а овај надлежни војно-територијални орган.“

Чл. 11 постаје чл. 10, мења се и гласи: „Од онога часа када се нареди приправно стање, мобилизација, преглед по чл. 6 овог закона или позив на вежбу, нико не сме своју способну јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства отуђити или им намерно смањити способност.“

Додаје се нов чл. 11 који гласи: „Штабови, команде, јединице и установе Југословенске армије воде евиденцију и бригу како о војно-државној тако и о мобилизационој јахаћој, теглећој и товарној стоци и преносним средствима која су у њиховом саставу.“

Наслов III мења се и гласи: „Поступак у случају мобилизације, приправног стања, вежбе и маневара.“

Чл. 12. У првом ставу, први ред, уместо речи „на оглас мобилизације“ ставити речи „чим се нареди мобилизација сва одређена“.

У ставу другом, други ред, уместо речи „има“ ставити „треба“.

Чл. 13 мења се и гласи: „Сопственици односно од њих овлашћена лица дужни су да доведу способну јахаћу, теглећу и товарну стоку и преносна средства на одређена места и у утврђеном року. Ако сопственик подлежи личној мобилизацији, његову стоку и сточна преносна средства има да спроведе до одређеног места лице које не подлежи мобилизацији и то у првом реду из његове породице или лице које он за то одреди или, ако ових нема, лице које одреди месни односно градски народни одбор. Овако ће се поступити и при довођењу велосипеда.

Аутомобиле, тракторе и мотоцикле доводе на одређена места њихови шофери, односно мотористи.

При довођењу стоке и преносних средстава спроводник треба да поднесе војну сточну односно колску исправу оном војном органу који врши пријем. Шофери и мотористи сем тога треба да располажу и личним исправама о праву на возњу аутомобила, трактора односно мотоцикла.“

Чл. 14 мења се и гласи: „Пријем јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава, чим се нареди приправно стање или мобилизација, врши се комисијским путем. У саставу ових комисија налазе се војна лица и претставници месних односно градских народних одбора.“

Чл. 15 мења се и гласи: „Прописи овог закона примењују се и у случају позива за довођење јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава на војне вежбе и маневре, а према наредби Министра народне одбране.“

Чл. 16 мења се и гласи: „Овлашћује се Врховни командант да у приправном стању и када иначе прилике захтевају нареди довођење у оружану силу дела или све јахаће, теглеће и товарне стоке и преносних средстава.“

Чл. 17. У другом ставу, други ред, реч „Закону“ писати малим словом „з“.

У трећем ставу, други ред, уместо речи „ФНРЈ“ ставити „Федеративне Народне Републике Југославије“.

У петом ставу, први ред, уместо речи „поврде“ ставити реч „повреде“.

У петом ставу, први ред, уместо речи „поврде“ ставити реч „повреде“.

У шестом ставу, други ред, уместо речи „прносних срдстава“ ставити „преносних средстава“.

Чл. 19 треба означити као чл. 18 а чл. 20 означити као чл. 19 јер су то штампарске грешке.

У оба члана реч „Закона“ писати малим словом „з“.

Додаје се нов чл. 20 који гласи: „Овај закон ступа на снагу осми дан по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Месуд Хотић.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Секретар

Др Макс Шнудерл, с. р.

Моша Пијаде, с. р.

Ч л а н о в и :

Радован Мијушковић, с. р., Михаило Ђуровић, с. р.,
Мехмед Хоџа, с. р., др Јаков Гргурић, с. р., Миха
Маринко, с. р., Димитар Влахов, с. р., Иван Гранђа,
с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Ђуро Салај, с. р.,
др Милош Московљевић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРОЈЕКТУ
ЗАКОНА О ПОПУНИ ОРУЖАНЕ СИЛЕ ФНРЈ
ЈАХАЋОМ, ТЕГЛЕЋОМ И ТОВАРНОМ СТОКОМ
И ПРЕНΟΣНИМ СРЕДСТВИМА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Број 66

3 маја 1946 год.

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа на својим седницама од 25 априла и 2 маја ове године пре-

тресао је Предлог закона о попуни оружане силе ФНРЈ јахаћом, теглећом и товарном стоком и преносним средствима, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са извештајем Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Милош Царевић.

Претседник

Законодавног одбора
Већа народа

Секретар

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Томо Чиковић, с. р., др Синиша Станковић, с. р.,
Срећко Жумер, с. р., Милош Царевић, с. р., Нинко
Петровић, с. р., Рато Дугоњић, с. р., Милан По-
повић, с. р., др Бранко Чубриловић, с. р., Тоне
Хафнер, с. р., Јосип Рус, с. р., Јоза Миливојевић,
с. р., Панко Брашнаров, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

ЗАШТИТИ АУТОРСКОГ ПРАВА

Опште одредбе

Члан 1

Књижевна, уметничка и научна дела држављана ФНРЈ, објављена у Југославији или у иностранству, под нарочитом су заштитом и старањем државе.

Као дела наших држављана заштићена су и дела страних држављана објављена први пут у ФНРЈ.

Држава штити, такође, законска права аутора тих дела.

Члан 2

Под књижевним, уметничким и научним делом подразумевају се сва стварања из области књижевности, уметности, без обзира на начин и облик изражавања, као књиге, брошуре, чланци; предавања, говори и сл.; драмска, драмско-музичка, кореографска и пантоминска дела; музичка дела; дела из области сликарства, архитектуре, вајарства, графике, литографије и сл.; илустрације; географске карте; планови, скице и пластична дела која се односе на науку, географију, топографију, архитектуру, фотографска дела; кинематографска и тонфилмска дела итд.

Члан 3

Као уметничка дела заштићена су овим Законом и народне уметничке творевине (народне пе-

сме, приповетке и др.) без обзира на начин и облик у коме се појављују.

Држава је законити носилац ауторских права на свим народним творевинама.

Члан 4

Аутору књижевних, уметничких и научних дела припада у смислу одредаба овог Закона:

а) право објављивања, прерађивања, репродуковања, приказивања, извођења и превођења својих дела;

б) право на материјалну накнаду, ако објављивање, прерађивање, репродуковање, приказивање, извођење и превођење тих дела врши друго лице или држава;

ц) право признања да је творац дела, као и право да не дозволи ма какво мењање и сваку недостојну употребу својих дела, ма од кога долазила.

Члан 5

Аутор дела је онај који је дело створио.

Ауторско право на делу створеном сарадњом двају или више лица (коаутора) припада као недељиво свима коауторима, без обзира да ли дело претставља једну недељиву целину. Међусобни односи коаутора одређују се уговором.

Сваки коаутор задржава самостално ауторско право на свом приносу, ако он има самосталну књижевну, уметничку или научну вредност и ако међусобним уговором није другачије одређено.

Члан 6

Независно од права творца оригиналног дела, заштићена су права аутора превода, прилагођивања, прераде и репродукције оригиналних дела, као и израде збирке тих дела, уколико су исти извршени са дозволом аутора оригиналних дела предвиђеном овим Законом.

Члан 7

Ауторско право на целокупно дело или на поједине његове делове може се преносити на друга физичка и правна лица, у целости или делимично.

Уговори о преносу ауторског права морају се закључити писмено, уз тачно означање природе и услова коришћења ауторског права.

Предмет извршења не може бити ауторско право као такво, него само имовинска корист која се на основу њега добија.

Члан 8

Ако аутор дела није носилац ауторског права, држава има право да у општем интересу преузме на себе права аутора из тач. а) и б) чл. 2 овог Закона, исплативши дотадашњем носиоцу ауторског права примерну накнаду.

Одлуку о преузимању ауторских права од стране државе доносе за дела од националног значаја за народе појединих народних република министри просвете народних република, а за дела која су заједничко културно добро свих народа ФНРЈ, Комитет за културу и уметност ФНРЈ.

Поменути органи одређују висину накнаде дотадашњем носиоцу ауторског права, против чега се исти може жалити врховном суду народних република, односно Врховном суду ФНРЈ.

Трајање ауторског права

Члан 9

Ауторско право ужива његов носилац по праву до краја живота аутора дела.

Жена аутора дела ужива ова права до смрти, односно до преудаје, а његова деца до пунолетства или ако су на школовању до навршене 23 године живота, а ако су неспособна за привређивање, док та неспособност траје.

Ако ауторско право не уживају жена и деца у смислу одредбе претходног става, могу га уживати родитељи, односно дед и баба аутора до смрти.

Члан 10

Право аутора и његових правних следбеника на кореографска, пантоминска и кинематографска дела траје 10 година; на фотографска дела 5 го-

дина; на периодичне публикациије, приручне речнике, алманахе, антологије и сл. 15 година, и то како право уредника на цело издање, тако и право сарадника на поједине радове први пут објављене у том делу.

Рокови из претходног става овога члана рачунају се од 1 јануара године у којој је дело објављено.

Члан 11

По истеку времена из чл. 9 и 10 овог Закона ауторско право прелази као општенародна својина на државу, која тиме постаје његов пуноправни носилац.

Објављивање, прерађивање, репродуковање, приказивање, извођење и превођење

Члан 12

Без дозволе носиоца ауторског права забрањено је објављивање и умножавање књижевних, уметничких и научних дела.

Наследници аутора немају право да ускрате објављивање, јавно извођење и приказивање књижевних, уметничких и научних дела од општег значаја.

Члан 13

Без дозволе носиоца ауторског права не могу бити прерађивана књижевна, уметничка и научна дела.

Прерађивање дела другог лица у нов књижевни или уметнички облик битно различит од првог (драматизација и сл.) може се вршити само по пристанку носиоца ауторског права и уз очување идејног значаја и нивоа оригиналног дела.

Недопуштена је прерада, адаптација, музички аранжман и сл., кад то није ништа друго него репродукција оригиналног дела или кад претставља изнакажење изворног дела у духу и стилу који му не одговара.

Члан 14

Могу се уз давање одговарајуће накнаде аутору и без његове дозволе приказивати и изводити драмска, музичка, драмско-музичка, кинематографска, пантоминска, кореографска и слична дела, ако су та дела већ објављена.

Ако дела из претходног става нису објављена, републиканска министарства просвете могу дозволити њихово извођење и приказивање и без дозволе аутора, под условом да су већ једанпут била изведена или приказана.

Аутор има право да не дозволи недостојно извођење и приказивање свога дела.

Члан 15

Дела држављана ФНРЈ, изашла у земљи или иностранству, као и дела страних држављана објављена први пут у Југославији, — могу се преводити на друге језике само са дозволом носиоца ауторског права оригиналног дела.

Под преводом у смислу одредаба претходног члана сматра се и превођење са једног на други језик народа ФНРЈ.

Члан 16

Не сматра се повредом ауторског права:

1) објављивање и репродуковање мањег књижевног, уметничког и научног дела или делова истог путем извођења или уношења у неко самостално научно дело или уџбеник, или објављивање односно репродуковање путем наставе;

2) извођење књижевног или уметничког дела у циљу и у виду наставе;

3) штампање у периодичним списима појединих говора одржаних на јавним скуповима;

4) објављивање извештаја о књижевним, уметничким и научним објављеним делима, у којима се садржај ових дела на оригиналан начин репродукује;

5) репродукција чланака некњижевног карактера изашлих у новинама и другим периодичним списима, под условом да се та репродукција врши непосредно после првобитног објављивања;

6) репродукција појединачних уметничких дела: фотографија, илустрација, техничких нацрта и слично;

7) репродукција дела сликарства вајарством и обратно;

8) репродукција уметничких дела изложених на улицама и трговима сем ако су вајарска дела добијена путем отиска из калупа;

9) репродукција вајарских и сликарских дела путем фотографија објављених у новинама и часописима;

10) излагање дела на јавним изложбама, изузев оних чије је излагање аутор забрањено;

11) репродуковање већ објављеног дела, извршено у циљу личног усавршавања, иако репродукција није намењена и приступачна јавности;

12) употреба уметничких дела или фотографија за израду производа индустријске, занатске или кућне радиности, под условом да се носиоцу ауторског права да одговарајућа награда;

13) дословно извођење одломака из објављеног књижевног дела, под условом да извођење не износи више од једне половине дела које се наводи и више од једне трећине дела у коме се врши извођење.

Члан 17

Објављивање, извођење, репродукција и употреба књижевних, уметничких и научних дела из претходног члана неће се сматрати повредом ауторског права само под условом да се на јасан начин наведе аутор оригиналног дела.

Комитет за културу и уметност при Влади ФНРЈ и министри просвете народних република издаваће ближа упутства о томе која се употреба књижевног, научног и уметничког дела неће сматрати повредом ауторског права у смислу одредбе претходног члана, као и о томе у којим ће још случајевима, осим случаја по тач. 12 поменутог члана, аутору припадати право на награду.

Казнене одредбе

Члан 18

Повреда ауторских права заштићених овим Законом, уколико не претставља дело теже кажњиво према одредбама Кривичног закона, казниће се новчаном казном до Дин. 20.000.— или принудним радом без лишења слободе до 3 месеца.

Питање накнаде штете настале повредом ауторског права расправљаће се према прописима и начелима грађанског права.

Члан 19

За спорове који произилазе из основа ауторских права надлежан је окружни суд као суд првог степена.

Месна надлежност одређује се према општим прописима поступка.

Члан 20

Право покретања спора припада носиоцу ауторског права, односно у његово име овлашћеном физичком или правном лицу.

Удружења аутора могу и без нарочитог пуномоћства заступати носиоца ауторског права пред судовима и органима државне управе, осим ако се аутор изрично противи.

Остале одредбе

Члан 21

Ако је држава носилац ауторског права (чл. 1, 8 и 11 овог Закона), 50% чистог прихода од тога права иде у државну касу, а 50% предаваће се одговарајућем савезу југословенских аутора радимагања и обезбеђења културних радника.

Горњи проценти прихода ће се израчунавати по одбитку износа накнаде коју је држава дала дотадашњем носиоцу ауторског права, ако је дело откупљено у смислу чл. 8 овог Закона.

О свим правима се старају и њима управљају републиканска министарства просвете, односно Ко-

митет за културу и уметност при Влади ФНРЈ за дела која буду проглашена значајним за све наше народе.

Члан 22

Ако није носилац ауторских права, држава, ради покрића трошкова заштите тих права, наплаћује одређени процент од прихода кога носиоци таквих права добијају.

Овај проценат ће за поједина ауторска права одређивати Комитет за културу и уметност при Влади ФНРЈ, у сагласности са Министром финансија ФНРЈ.

Члан 23

Удружења аутора овлашћена су да воде бригу око остваривања ауторских права, указујући помоћ у том погледу ауторима односно носиоцима ауторских права, и да својим старањем, саветима и предлозима помажу Комитету за културу и уметност при Влади ФНРЈ и министарствима просвете народних република при организовању и спровођењу заштите ауторских права коју држава врши по овом Закону.

Члан 24

Правилницима министара просвете народних република, а на основу општих упутстава Комитета за културу и уметност при Влади ФНРЈ, доње се прописи о регулисању односа између носиоца ауторског права и лица која објављују, препаћују, репродукују, приказују, изводе или преводе књижевна, уметничка и научна дела о накнади за свако коришћење књижевним, научним и уметничким делом и о условима тога коришћења.

Члан 25

Аутор књижевног, уметничког и научног дела, држављанин ФНРЈ, може своје дело први пут објавити у иностранству само ако претходно понуди Комитету за културу и уметност при Влади ФНРЈ да се дело објави у ФНРЈ. У противном губи право на заштиту по овом Закону.

Члан 26

Ауторска права за дела страних држављана изашла у иностранству заштићују се у границама уговора закљученог са односним страним државама.

Члан 27

Комитет за културу и уметност при Влади ФНРЈ и министри просвете народних република издаваће правилнике и упутства за спровођење у живот овога Закона.

Завршне одредбе

Члан 28

Овај Закон се примењује и на књижевна, уметничка и научна дела изашла пре његовог ступања на снагу.

Члан 29

Овај Закон ступа на снагу осми дан пошто се објави у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА

О

ЗАШТИТИ АУТОРСКОГ ПРАВА

Уставом ФНРЈ загарантована је заштита ауторског права. Међутим, ова заштита није организована, изузев подручја Народне Републике Хрватске, где је, такође, спроведена само делимично.

При оваквом стању по питању заштите ауторског права се не може даље остати: правилан развој културног живота код нас и потреба размене културних добара са иностранством захтевају неодложно регулисање ове материје законским путем.

До рата је важио Закон о заштити ауторског права од 1930 год., који не одговара нашим данашњим приликама и потребама, те би несумњиво био сметња правилног развоја културног и уметничког живота у нашој земљи.

Предложеним Законом о заштити ауторског права одређена су само основна начела заштите, која ће бити ближе разрађена прописима надлежних органа ФНРЈ и народних република. Овим законом ће се попунити осетна празнина у нашем законодавству, те је зато потребно да се исти што пре донесе.

Битне карактеристике пројекта су у следећем:

1) Држава указује пуну заштиту права аутора књижевних, уметничких и научних дела. Заштићена су не само тзв. „материјална права“ аутора дела: право на објављивање, материјалну накнаду итд. него и ауторова морална права која има према своме делу: право признања да је творац дела, право да спречи сваку недостојну употребу дела итд.

2) Заштићена су сва књижевна, уметничка и научна дела, без обзира на начин и облик изражавања. Набрајање из чл. 3 пројекта није лимитативно и не искључује остале облике и врсте дела.

Умне творевине народа (народне песме, приповетке и др.) претстављају неоцењиво уметничко благо наших народа, те је разумљиво да нису могле бити остављене без заштите од стране државе, која се једино може појављивати као носилац ауторских права тих дела.

3) У погледу обима заштите, пројект закона стоји на становишту да аутор има искључиво право објављивања, репродуковања, приказивања, прерађивања и превођења својих дела и да такву употребу његових дела друга лица могу вршити само са његовим пристанком. Ограничења овог права — које чини суштину ауторског права — имају само карактер изузетака. Кад је реч о томе, не треба заборавити да независно од тога што је право аутора признато и заштићено, — и само уметничко или научно дело претставља духовно благо читавог народа, те се држава мора старати да он њиме најбоље и користи; стога је разумљиво зашто су

поменута изузетна отступања предвиђена у пројекту и она имају само тај смисао.

4) Иако је ауторско право у суштини лично право, ипак је оно несумњиво и право имовинског карактера, те је стога у пројекту предвиђено да се исто може преносити на друга лица и бити предмет наслеђивања. Право наслеђивања ограничено је на жену, децу и директне претке аутора.

5) У погледу трајања заштите права аутора дела пројект стоји на принципу да је ауторско право у првом реду лично право и да као такво траје до смрти аутора. После смрти аутора то право прелази на наследнике побројане у чл. 9 закона, који га могу уживати до смрти под условима наведеним у поменутом члану. На тај начин омогућено је жени аутора, његовој неспособној деци и директним прецима да се доживотно користе правом аутора, што не би био увек случај, ако би се трајање ауторског права ограничило на извесан временски период, као што је предвиђао закон бивше Југославије.

Изузетно од овога прописа, у чл. 10 пројекта предвиђено је краће трајање ауторског права за извесне врсте уметничких дела.

6) По престанку ауторског права аутора дела и његових наследника, ауторско право се не гаси, него прелази на државу. Сасвим је разумљиво да књижевна, уметничка и научна дела — која још за живота аутора дела и његових наследника не претстављају само права тих лица него и духовно добро читавог народа — после њихове смрти постану уопште народна својина и остану и даље под заштитом државе.

7) У циљу правилније употребе уметничких и научних дела и њиховог даљег коришћења народу коме су намењена, пројект даје држави право да у општем интересу откупи тзв. „материјална права” аутора дела, уз исплату накнаде дотадашњем носиоцу ауторског права.

Ово право има држава само у случају ако носилац ауторског права није аутор дела, што се лако дешава с обзиром да је ауторско право преносиво. У таквом случају ауторско право може

лако dospети у руке лица која неће увек бити свесна значаја и намене самог дела. Ако до тога дође и ако би таква лица ометала правилно коришћење и употребу уметничких и научних дела, природно је да се држави да право да интервенише путем откупа ауторског права.

8) Пројект се не ограничава само на заштиту ауторског права као таквог, него предвиђа и изван тога материјалну помоћ коју држава указује ауторима. У члану 21 пројекта предвиђено је да ће држава 50% прихода од свих ауторских права чији је она носилац, предавати удружењу аутора ради помагања и обезбеђења културних радника. То значи да аутор неће само кроз своје ауторске хонораре долазити до средстава за живот. Наравно да ова одредба не искључује помагање аутора од стране државе и на други начин.

9) Важна улога у заштити ауторског права остављена је удружењима аутора која воде бригу око остварења ауторских права, указујући помоћ како ауторима тако и државним органима приликом спровођења заштите.

10) Што се тиче односа пројекта закона према Бернској конвенцији за заштиту ауторског права, може се напоменути ово:

У појединим одредбама пројекта учињена су извесна отступања од Бернске конвенције (на пр. трајање ауторског права и др.). Међутим, одредбе Бернске конвенције имају искључиво међународно-правни домаћај, а државе потписнице ове конвенције обавезују се да страним ауторима обезбеде извесну заштиту предвиђену конвенцијом, док заштиту домаћих аутора регулишу слободно својим националним законима. То значи да се одредбе националног закона могу разликовати од одредаба Бернске конвенције, али да ће у односу на стране ауторе важити одредбе конвенције.

Према томе, и поред поменутих разлика, нема никакве правне сметње да наша држава са оваквим Законом о заштити ауторског права остане и даље члан Бернске уније за заштиту ауторског права.

Министар Савезне владе
Милован Ђилас, с. р.

ИЗВЕШТАЈ
ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ
АУТОРСКОГ ПРАВА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ
Законодавни одбор

Бр. 83
8 маја 1946 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 4, 6 и 7 маја ове године претресао је Предлог закона о заштити ауторског права, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор који је у сагласности са Редакционим одбором Већа народа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

Члан 1 мења се и гласи: „Књижевна, уметничка и научна дела држављана Федеративне Народне Републике Југославије, су под нарочитом заштитом и старањем државе, било да су објављена у земљи или у иностранству или да уопште нису објављена.

Као дела наших држављана заштићена су и раније необјављивана дела страних држављана која се први пут објављују у Федеративној Народној Републици Југославији.

Држава штити, такође, законска права аутора тих дела.“

У члану 2, трећи ред, иза речи „уметности“ брише се запета и додаје „и науке“, а у четвр

реду, иза речи „као“ треба ставити две тачке те после речи „чланци“ додати речи „и рукописи;“. У осмом реду, после речи „илустрације;“ додати речи „кинематографска и тонфилмска дела;“ У претпоследњем реду иза речи „архитектуру,“ ставити тачку и запету и испред речи „фотографска“ додати реч „уметничка“, а у последњем реду брисати речи „кинематографска и тонфилмска дела“, и у истом реду, испред „итд.“ брисати тачку и запету.

Члан 3, први став мења се и гласи: „Као уметничка дела заштићене су овим законом и све врсте народних уметничких творевина.“

У другом ставу, у другом реду, иза речи „народним“ додати „уметничким“.

У члану 4, у првом ставу, у другом реду, „Закон“ писати малим словом „з“.

У тачки ц) ставити ознаку „в)“ уместо ознаке „ц)“. У истој тачки, у другом реду брисати реч „сваку“.

У члану 6, у четвртном реду брисати реч „исти“, а у последњем реду реч „Законом“ писати малим словом „з“.

Члан 7. У првом ставу на крају брисати тачку и додати речи „и то најдуже за десет година.“

Трећи став мења се и гласи: „Ауторско право као такво не може бити предмет извршења, него то може бити само имовинска корист која се на основу њега добија.“

У члану 8, у трећем реду, место броја „2“ ставити број „4“, надаље реч „Закон“ писати малим словом „з“, те у последњем реду место речи „примерну“ ставити „правичну“.

У другом ставу, у другом реду, место речи „доносе“ ставити реч „доноси“, у трећем реду ставити место речи „министри“ реч „министар“, а у четвртном реду место речи „народних република“ ставити речи „народне републике“, док у петом реду место кратице „ФНРЈ“ исписати „Федеративне Народне Републике Југославије“, а у последњем реду, иза речи „уметност“ додати „при Влади“.

У трећем реду место речи „народних“ ставити „народне“, а у четвртом месту речи „република“ ставити „републике“.

Члан 9 мења се и гласи: „Ауторско право ужива аутор дела по правилу до краја свога живота.

После смрти аутора дела ово право ужива његова жена до своје смрти, односно до преудаје, и његова деца до навршене 25 године живота, а ако су неспособна за привређивање, док та неспособност траје.

Ако ауторско право не уживају жена и деца у смислу одредбе претходног става, уживају га родитељи до своје смрти, односно унучад до навршене 25 година живота, ако их је аутор издржавао, односно деда и баба аутора до своје смрти.“

Први став члана 10 мења се и гласи: „Право аутора и његових правних следбеника на кореографска и пантоминска дела траје 10 година; на фотографска и на кинематографска дела уколико имају карактер фотографских дела 5 година; на периодичне публикације, алманахе, антологије и сл. 15 година, и то како право уредника на цело издање, тако и право сарадника на поједине радове први пут објављене у том делу.“

У члану 11, у првом реду, реч „Закон“ писати малим словом „з“, а у трећем реду, иза речи „на државу“ ставити тачку и брисати остатак реченице.

У члану 12, у другом ставу, у трећем реду, иза речи „дела“ ставити запету и остало до краја брисати, па иза запете додати речи „али имају право на правичну накнаду.“

У члану 13, у трећем ставу, у првом реду, место речи „адоптација“, ставити „адаптација“, а у трећем реду брисати речи „кад претставља“. У четвртом реду место речи „изнакажење“, ставити „унакажење“, а у истом реду, после речи „стилу“ ставити тачку и брисати остатак реченице.

У члану 14, у првом ставу, у првом реду, ставити иза речи „могу се“ запету, а такође у истом реду иза речи „накнаде аутору“ ставити запету.

Други став овога члана се брише, а трећи став постаје став други.

Члан 15 мења се и гласи: „Дела држављана Федеративне Народне Републике Југославије, изашла у земљи или иностранству, као и дела страних држављана објављена први пут у Федеративној Народној Републици Југославији, могу се преводити на друге језике само са дозволом носиоца ауторског права оригиналног дела.

Као превод у смислу одредаба претходног става сматра се и превођење са једног на други језик народа Федеративне Народне Републике Југославије“.

Члан 16, тачка 1) мења се и гласи: „Објављивање и репродуковање мањег књижевног, уметничког и научног дела или његових делова, ако се уноси у неко самостално научно дело или уџбеник, или објављује, односно репродукује у циљу наставе;“

тачка 5), у првом реду, после речи „репродукција“ додати речи „у новинама и периодичним списима“;

тачка 6) мења се и гласи: „репродукција појединих уметничких фотографија, илустрација, техничких нацрта и сл. објављених у новинама и другим периодичним списима под условом да се врши непосредно после првобитног објављивања;“

тачка 8) мења се и гласи: „репродукција уметничких дела изложених на улицама и трговима, сем ако је репродукција вајарског дела добијена путем отиска из калупа;“

тачка 9) мења се и гласи: „репродукција вајарских и сликарских дела путем фотографија у новинама и часописима сем ако аутор то изричито забрани;“

у тачки 11), у првом реду, иза речи „дела“ брисати запету; у другом реду, иза речи „усавршавања“ брисати запету и реч „иako“ писати „и ако“ тј. одвојено;

тачка 12) мења се и гласи: „репродукција уметничко-занатских дела у изради производа индустријске, занатске или кућне радиности, под условом да се носиоцу ауторског права да одговарајућа накнада;“

тачка 13) мења се и гласи: „дословно навођење одломака из објављеног књижевног, уметничког и научног дела, под условом да навођење не износи више од једне половине дела које се наводи и више од једне трећине дела у коме се врши навођење.”

У члану 17, у другом ставу, на крају прве реченице, иза речи „ФНРЈ“ ставити запету, а у другом реду место речи „и“ ставити „односно”. У четвртом реду уместо „научног и уметничког дела“ ставити „уметничког и научног дела“, те на крају истога става уместо речи „награду“ ставити „накнаду“.

У члану 18, у првом ставу, у првој реченици, место речи „Повреда“ ставити на почетку реченице „За повреду“, а у истом првом реду „Закон“ писати малим словом „з“.

У члану 19 први став мења се и гласи: „За дела из става 1 претходног члана и спорове, који произлазе из основа ауторских права надлежан је окружни суд као суд првог степена.“

У члану 20, у другом ставу, другом реду, испред речи „заступати“ треба додати „покретати спор и“, а у четвртом реду, иза речи „аутор“ додати реч „томе“.

Члан 21. У првом ставу, у првом реду, на крају, уместо „(чл. 1“ ставити „(чл. 3“, а у другом реду реч „Закон“ писати малим словом „з“. У другом ставу, четврти ред, реч „Закон“ писати малим словом „з“. У трећем ставу, у првом реду, место речи „свим“ ставити реч „овим“. У четвртом реду, место речи „југославенски“ ставити „југословенски“.

Члан 22 брише се.

Члан 23 постаје члан 22, па у трећем реду, иза речи „ауторима“ треба ставити запету, а у задњем реду, на крају, реч „Закон“ писати малим словом „з“.

Члан 24 постаје члан 23, па у осмом реду место речи „научним и уметничким“ ставити речи „уметничким и научним“.

Члан 25 постаје члан 24, па се у првом реду место „и“ ставља реч „или“, у другом реду кра-

тица „ФНРЈ“ исписује се „Федеративне Народне Републике Југославије“, такође у петом реду место речи „ФНРЈ“ ставити „Федеративној Народној Републици Југославији“ и додати речи „и буде одбијен“, а у шестом реду реч „Закон“ писати малим словом „з“, брисати тачку и ставити запету па додати речи: „а у случају зле намере и веће штете која због тога наступи по интересе Федеративне Народне Републике Југославије, казниће се и кривично“.

Додаје се нови члан 25 који гласи: „Држава има право да забрани објављивање научних дела ако би то објављивање било штетно по интересе одбране земље, као и да преузме ауторско право на таква дела без обзира ко је његов носилац, с тим да дотадашњем носиоцу ауторског права исплати правичну накнаду.“

Одлуку о забрани објављивања, преузимању ауторских права и висини накнаде у смислу претходног става доноси Влада ФНРЈ, на предлог Министра народне одбране.“

Члан 26 мења се и гласи: „Ауторска права на дела страних држављана заштићују се у границама уговора закључених са односним страним државама.“

Члан 27. У првом реду, иза речи „ФНРЈ“ ставити запету, а у другом реду, на почетку, реч „и“ брисати и ставити реч „односно“, а у четвртом реду реч „Закон“ писати малим словом „з“.

У члану 28, у првом реду, реч „Закон“ писати малим словом „з“.

Члан 29 мења се и гласи: „Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

Подносећи Савезном већу овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целошти усвојити.

За известиоца одређен је др Макс Шнудерл.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа
Моша Пијаде, с. р.

Секретар
Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Михаило Ђуровић, с. р., др Милош Московљевић, с. р., Радован Мијушковић, с. р., Мехмед Хоџа, с. р., Светозар Вукмановић, с. р., др Јаков Гргурић, с. р., Месуд Хотић, с. р., др Јерко Радмиловић, с. р., Иван Гранђа, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ АУТОРСКОГ ПРАВА

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Број 73

8 маја 1946 год.

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Већа народа Народне скупштине ФНРЈ на својим седницама од 26, 27 априла и 7 маја ове године претресао је Предлог закона о заштити ауторског права, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања горњег законског предлога, Законодавни одбор је изабрао Редакциони одбор, који је у сагласности са Редакционим одбором Законодавног одбора Савезног већа, на основу измена и допуна усвојених у оба одбора, израдио следећи извештај, који је Законодавни одбор прихватио као свој, и који гласи:

(Текст извештаја Законодавног одбора Већа народа идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа, који је напред приложен).

Подносећи Већу народа овај извештај, Законодавни одбор моли Веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је Милош Царевић.

Претседник
Законодавног одбора
Већа народа

Секретар

Др Душан Братић, с. р. Божидар Масларић, с. р.

Чланови:

Панко Брашнарор, с. р., Јоза Миливојевић, с. р.,
Богдан Орешчанин, с. р., Нинко Петровић, с. р.,
Милан Поповић, с. р., Срећко Жумер, с. р., Дра-
гољуб Илић, с. р., Јосип Рус, с. р., Милош Царе-
вић, с. р., др Бранко Чубриловић, с. р., Тоне
Хафнер, с. р.